ВІДКРИТИЙ МІЖНАРОДНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ «УКРАЇНА»

ВІННИЦЬКИЙ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
ІНСТИТУТ

СТУДЕНТСЬКЕ НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО
ВІННИЦЬКОГО ІНСТИТУТУ УНІВЕРСИТЕТУ
«УКРАЇНА»

НАУКА І НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС

МАТЕРІАЛИ

XVI ЗВІТНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

ЧАСТИНА 1

м. Вінниця, 6-7 квітня 2016 р.

Вінниця
«Нілан-ЛТД»
2016

УДК 001:371.2(08)
ББК 72Я431
Н-34

Відповідальний за випуск: О.В. Омельченко

Редакційна група Вінницького інституту Університету «Україна»: Г.В. Давиденко (головний редактор), С.Ю. Ілініч (заступник головного редактора), О.В. Омельченко (укладач, відповідальний за випуск), В.В. Швед, Н.І. Костенко, С.М. Ваколюк, Н.С. Чорноусенко.

Рекомендовано до друку вченою радою Вінницького соціально-економічного інституту Університету «Україна» (протокол № 5 від 25.04.2016 р.)

Дизайн та верстка: О.В. Омельченко

Н-34 **Наука і навчальний процес**. Матеріали XVI Звітної науково-практичної конференції, м. Вінниця, 6-7 квітня 2016 р.: наук.-метод. зб. у ІІ част. / За заг. ред. Г.В. Давиденко. – Ч. 1. – Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2016. – 236 с.

ISBN 978-966-924-268-6

У збірнику вміщено матеріали XVI Звітної науково-практичної конференції «Наука і навчальний процес», 6-7 квітня 2016 р., а також наукові публікації членів Студентського наукового товариства Вінницького інституту Університету «Україна».

Розглянуто проблеми захисту прав і свобод громадян у світлі вимог Конституції України, з'ясовано сучасні напрямки розвитку економіки підприємства, регіональної економіки та менеджменту.

УДК 001:371.2(08)
ББК 72Я431

ISBN 978-966-924-268-6

© Вінницький соціально-економічний інститут Університету "Україна», 2016
© ТОВ «Нілан-ЛТД», 2016

РОЗДІЛ 1. ЗАХИСТ ПРАВ І СВОБОД ГРОМАДЯН У СВІТЛІ ВИМОГ КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ

***С.М. ВАКОЛЮК**, доктор філософії в галузі права,*
завідувач кафедри бізнесу та права
Вінницький інститут Університету «Україна»

ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ В УКРАЇНІ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Державна служба – це інститут взаємодії суспільства та держави, державного апарату та громад, державного службовця та громадянина. Саме на державну службу покладено вирішення задач з забезпечення гарантій та прав громадян, визначених КонституцієюУкраїни. Відповідно до Закону України «Про державну службу» основною метою функціонування державної служби є реалізація функцій та задач держави для забезпечення прав, свобод та законних інтересів громадян.

У зв'язку з відсутністю професіональних кадрів державна служба на сьогодні досить неефективний інститут державного управління, оскільки не відповідає потребам суспільства, які гостро постають в умовах сучасного науково-технічного розвитку. При таких умовах, необхідним вбачається залучення кваліфікованих, професійних спеціалістів, шляхом встановлення конкурентоспроможної оплати праці та соціальних гарантій державним службовцям. Тому важливого значення набуває сфера соціального забезпечення державних службовців для ефективної та стабільної державної служби.

В міжнародній практиці можна виділити дві моделі побудови системи соціального забезпечення державних службовців. Перша характеризується невисоким рівнем грошового змісту зі значним соціальним пакетом (Франція, Німеччина), а друга – відносно високим грошовим вмістом, конкурентним на ринку праці і незначним за об'ємом соціальним пакетом (США, Велика Британія).

Основними рисами першої моделі є стабільність та високий соціальний пакет, який включає в себе безоплатне медичне обслуговування для державного службовця та членів його сім'ї, системи сімейних допомог, виплати на дітей, обов'язкове пенсійне

та медичне страхування, відпускні тощо, але й непривабливість роботи на державній службі для молоді, адже молоді спеціалісти, перш за все, зацікавлені в високому матеріальному забезпеченні та кар'єрному рості, тому спостерігається постійне відставання від ринку праці, відтік кваліфікованих кадрів у приватний сектор.

Основними ж рисами другої моделі є привабливість роботи на державній службі для молоді, у зв'язку з високим посадовим окладом, перспектива кар'єрного росту, можливість залучати і закріплювати кваліфіковані кадри з приватного сектору, однак мінімальний соціальний пакет.

Актуальність вивчення досвіду соціального забезпечення організації та функціонування діяльності державної служби обумовлені зростанням ролі державного управління у здійсненні соціально-демократичних та політико-економічних перетворень.

Тому теоретичний і практичний інтерес представляє досвід тих країн, державна служба яких функціонує ефективно, і авторитет службовців у суспільстві досить високий. Такими в даний час є державні служби розвинених країн Заходу – ФРН, Великобританії, Франції та США.

Цікаво, що в Німеччині сьогодні немає поняття «державна служба». Після першої світової війни з'явився термін «публічна служба», і це поняття міцно ввійшло в словник німецьких політологів. У функціональному плані «публічну службу» розуміють як діяльність з метою виконання загальнодержавних завдань управління. В інституціональному плані – це певне коло осіб, для яких виконання публічних справ становить професійну діяльність.

Поняття «публічна служба» охоплює три категорії осіб: чиновників, службовців і робітників.

Критерієм відмінності виступає правова форма призначення, для чиновника – виданий вособливому порядку компетентною владою акт призначення (ст. 33, п.4 Основного закону ФРН), для службовця і робітника – договір, що укладається сторонами, про прийняття на службу. Чиновники, виділені в групу особливо довірених осіб, спеціально наділених функцією управління і наділених у зв'язку з цим особливим правовим і політичним статусом.

Матеріальне забезпечення чиновників у Німеччині складається з посадового окладу, територіальної надбавки, надбавок на дітей, за вислугу років, за звання [3]. Розміри, структура та динаміка виплат регулюється Федеральним Законом

«Про заробітну плату» від 23 травня 1975 року зі змінами та доповненнями, які набули чинності у 2010 році [5].

Всі види та рівні диференційованої оплати праці за окремими категоріями службовців, дає змогу не тільки мати чітку нормативну базу, а й додаткову інформацію про правила та цілі просування по службі, що само по собі виступає додатковим стимулом до праці [4].

У Німеччині відповідно до постанови уряду загальна кількість премій і надбавок за ефективністю праці, призначуваних наймачем протягом календарного року, не повинна перевищувати 15% від загального окладу службовців. При цьому виплата надбавок обмежена в часі і в разі низького рівня ефективності скасовується. Крім того, премії та надбавки за ефективністю не враховуються при визначенні розміру пенсії службовців.

Тому, щоб підвищити зацікавленість державних службовців у якісному виконанні своїх обов'язків, необхідно розмір їх грошового утримання поставити в залежність від результатів праці і підвищення рівня своєї компетентності. У зв'язку з цим виникає завдання розробки відповідних нормативних документів, що визначають критерії та процедуру оцінки, а також розміри винагороди за ефективністю службової діяльності.

Ключовою проблемою при побудові системи винагороди за результати діяльності є спосіб визначення цілей і рівня, на якому вони встановлюються. Різні міністерства й відомства країн Європи використовують найрізноманітніші підходи до формулювання цілей, на досягнення яких спрямовані системи винагороди державних службовців. Наприклад, розгорнуті цілі сформульовані в Головному управлінні цивільної служби Великої Британії.

До них віднесені: диференціація винагород, виходячи з відносного вкладу, зокрема для заохочення високого рівня кваліфікації і виконання обов'язків; значний розмір винагород кращих працівників; винагорода і стимулювання безперервного підвищення кваліфікації; конкуренція на ринку, але цільове планування коштів; своєчасне збільшення зарплати на підставі пов'язаних із ринком цільових орієнтирів; надання підтримки в посиленні відкритості державної служби при підвищенні взаємодії з приватним і державним секторами; націленість процесу розвитку на управління ефективністю службової діяльності; надання підтримки в розвитку більш диверсифікованої робочої сили; підвищення прозорості і ступеня розуміння системи.

Систему оплати праці чиновників у Великій Британії регулює

закон про загальний статус чиновників, прийнятий ще в 1946 році [2].

При виборі показників преміювання важлива увага приділяється не тільки результатам діяльності, а й поведінки при виконанні посадових обов'язків, наприклад, ініціативності, готовності до прийняття рішень, комунікабельності, організаторським здібностям, а також вмінню керувати командою.

Ступінь ефективності службової діяльності може вважатися особливою, якщо службовець (керівник) доклав особливих зусиль, що виходять за рамки звичайних (робота, орієнтована на економію витрат, споживача); прийняв на себе додаткові обов'язки, крім звичайних, або брав участь у спеціальних проектах; добре справлявся зі своїми обов'язками, незважаючи на неукомплектованість персоналом; протягом досить тривалого терміну виконував чиїсь обов'язки.

У Франції служити державі дуже почесно, в країні набув популярності високий соціальний пакет гарантій, що визначається загальним режимом соціального захисту працівників. У зв'язку з цим до заробітної плати державних службовців встановлено обов'язкові компенсації та виплати, які входять до системи соціального забезпечення чиновників. Сюди відносяться: надбавка за місце проживання, що має на меті компенсацію більш високу вартість життя в різних регіонах, сімейна компенсація, розмір якої залежить від кількості дітей, які перебувають на утриманні службовця, а також обов'язкові допомоги багатодітним сім'ям, медичне та пенсійне страхування [3].

У Сполучених Штатах Америки державна служба розглядається як рівноправний вид діяльності на ринку праці. Державний службовець працює за контрактом без особливих привілеїв та соціальних преференцій, які зумовлені належністю до відповідної категорії державних службовців, вислугою років та іншими атрибутами європейської бюрократичної моделі – про ступінь успішності чиновника судять за ефективністю його роботи.

Американським державним службовцям не гарантується збереження посади за умови визнання недоцільності збереження відповідного робочого місця; рівень пенсійного забезпечення безпосередньо не пов'язаний із проходженням державної служби. При прийомі на роботу враховуються, передусім, ділові та професійні якості. Проте мінімальна заробітна плата першого розряду встановлюється у співвідношенні з середнім рівнем оплати праці в приватному секторі.

Як ми бачимо, різні країни використовують відмінні форми, системи та стимули оплати праці державних службовців, які мають свої як позитивні так і негативні сторони.

Досвід державної служби зарубіжних країн показує, що існують різні моделі соціального забезпечення державних службовців та різні системи оплати праці державних службовців. У зв'язку з цим, зміна існуючої системи оплати праці державних службовців на основі закордонного досвіду є однією із необхідних напрямів та умов реформування державної служби в Україні.

Звертаємось до ст. 33 Закону України «Про державну службу» від 16.12.1993 р. 3723-XII, яка гарантує, що оплата праці державних службовців повинна забезпечувати достатні матеріальні умови для незалежного виконання службових обов'язків, сприяти укомплектуванню апарату державних органів компетентними і професійними кадрами, стимулювати їх сумлінну та ініціативну працю [1]. Однак, на сьогоднішній день спостерігається низьке матеріальне забезпечення державних службовців, що впливає на небажання молодих спеціалістів працювати в органах державної влади, відтік кваліфікованих кадрів в приватний сектор економіки, надбавки та премії залежать від посадового окладу, який визначений на рівні мінімальної заробітної плати, закріплені матеріальні допомоги державним службовцям Законом України «Про державну службу» не виплачуються відповідно до прийнятого Закону України «Про державний бюджет Українина 2015 рік», низький рівень ефективності та високий рівень корупції.

Цікаво, що новий Закон України «Про державну службу» від 17 листопада 2011 року, яким встановлено мінімальний розмір посадового окладу на посаді державної служби на рівні не менше двох розмірів мінімальної заробітної плати постійно переноситься у зв'язку з тим, що відсутня можливість реалізації норм щодо складової та підвищення заробітної плати, прозорості та мотивації оплати праці державних службовців відповідно до європейськихстандартів.

На сьогоднішній день відповідно до Закону України «Про державну службу» соціальне забезпечення державних службовців включає, зокрема: оплату праці, заохочення за сумлінну працю, щорічні та додаткові відпустки, забезпечення житлом із державного фонду, безоплатне медичне обслуговування, пенсійне забезпечення, грошові виплати тощо [1; ст. 33]. У цілому, державні службовці в Україні мають достатньо високий, порівняно з іншими категоріями працівників, рівень державного соціального

забезпечення. Проте спостерігається відсутність реалізації зазначених норм закону, у зв'язку з фінансовими проблемами країни.

Зважаючи на постійний розвиток суспільства, економічну нестабільність в країні, інфляцію, нестійкий рівень життя та досвід зарубіжних країн у сфері соціального забезпечення державних службовців, вважаємо, що державній службі України необхідно впроваджувати дієву модель соціального забезпечення державних службовців, яка надасть можливість залучати молодих спеціалістів до державної служби, професійні кадри з приватного сектору, підвищити рівень життя державних службовців та престижність державної служби на прикладі США. Однак, потрібно зважати, що модель соціального забезпечення державних службовців, яка ефективно працює в інших країнах, може незадовольняти потреби державних службовців в Україні. Тож, зважаючи на вітчизняні реалії, можна запроваджувати американську модель соціального забезпечення державнихслужбовців, але, беручи до уваги фінансову неспроможність держави забезпечувати достатні матеріальні умови для незалежного виконання своїх обов'язків державними службовцями, та, зважаючи на досвід Франції, де соціальні гарантії забезпечують стабільність державної служби, залишити деякі соціальні гарантії державних службовців в Україні. На прикладі Великої Британії, з метою якісної та ефективної державної служби, необхідно побудувати системи винагород за результати діяльності, формулювати цілі, на досягнення яких спрямовані винагороди державних службовців. Також, зважаючи на фінансову кризу і розуміючи, що підвищення матеріального забезпечення державних службовців до рівня європейських стандартів потребує тривалого часу, необхідно запропонувати інші способи залучення молодих спеціалістів до державної служби, зокрема, такі як: можливість підвищення кваліфікації в навчальних закладах за кордоном з забезпеченням проживання та навчання службовця, стажування в органах державної влади в країнах Європейського Союзу з метою отримання зарубіжного досвіду та підвищення рівня професійності, безоплатні систематичні курси та тренінги для всебічного росту та розвитку службовця в частині інноваційних та інформаційних технологій, з можливістю вивчення іноземних мов тощо.

Таким чином, соціальне забезпечення державних службовців повинно відійти від пережитків Радянського Союзу та забезпечувати залучення молоді та професіоналів на державну

службу, створювати умови для кар'єрного росту та постійного підвищення кваліфікації, конкурентоспроможну, в порівнянні з приватним сектором економіки, оплату праці державних службовців, з метою запобігання корупції, кардинального підвищення зацікавленості кадрів у продуктивній та ефективній діяльності для створення стабільної, професійної та престижної державної служби.

Список використаних джерел

1. Про державну службу: Закон України від 16.12.1993 р. №3723-XII // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1993. – №52. – Ст.490.

2. Jiris Das Rechtsportal Bundesbesoldungsgesetz [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: www.juris.de

3. Василенко И.А. Административное государственное управление в странах Запада: США, Великобритания, Франция, Германия / И.А. Василенко. – М.: Логос, 1998. – 200 с.

4. Виконавча влада і адміністративне право / В.Б. Авер'янова. – К.: Видавничий Дім «Ін-Юре», 2002. – 668 с.

5. Федеральний закон ФРН про оплату праці [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bmjv.de/DE/Home/home_node.html

***А.М. БЕЗНОСЮК**, кандидат юридичних наук,*
доцент кафедри бізнесу та права
Вінницький інститут Університету «Україна»

РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

Розв'язання проблеми корупції є одним із пріоритетів для українського суспільства на сьогоднішньому етапі розвитку держави. За даними досліджень, саме корупція є однією з причин, що призвела до масових протестів в Україні наприкінці 2013 року – на початку 2014 року. Згідно з результатами дослідження «Барометра Світової Корупції» (Global Corruption Barometer), проведеного міжнародною організацією Transparency International у 2013 році, 36 відсотків українців були готові вийти на вулицю, протестуючи проти корупції. За результатами проведеного Міжнародною фундацією виборчих систем (IFES) наприкінці 2013

року дослідження громадської думки, корупція вже входила до переліку найбільших проблем населення і викликала особливе занепокоєння у 47 відсотків громадян. За даними досліджень Індексу сприйняття корупції, що проводяться Transparency International, українці вважають свою державу однією з найбільш корумпованих у світі: у 2012 і 2013 роках держава займала 144 місце із 176 країн, в яких проводилися дослідження [1].

Державна антикорупційна політика спрямована на досягнення низки результатів, зокрема таких, як подолання корупції у судочинстві та створення системи інструментів, які би дозволяли ефективно виявляти та розслідувати корупційні злочини, конфісковувати майно, яке було предметом злочинної діяльності або одержане як її наслідок, притягувати до відповідальності осіб, причетних до вчинення корупційних злочинів тощо [2]. У зв'язку з цим вельми актуальною є проблема запровадження антикорупційних стандартів у кримінальному судочинстві, які б з одного боку унеможливлювали або максимально мінімізували корупційні прояви, з іншого – надавали ефективний інструментарій для захисту особи, суспільства та держави від корупційних кримінальних правопорушень.

Враховуючи викладене, можна визначити такі напрямки подальшого розвитку кримінального процесуального законодавства:

- посилення ролі громадянського суспільства у боротьбі з корупційними злочинами;
- запровадження додаткових гарантій виконання підозрюваним, обвинуваченим у вчиненні кримінальних правопорушень покладених на них процесуальних обов'язків;
- віднесення розслідування корупційних злочинів виключно до підслідності спеціалізованого правоохоронного органу з боротьби проти корупції, що діятиме відповідно до міжнародних стандартів у цій галузі;
- створення механізмів, які б передбачили можливість розгляду клопотань про дозвіл на проведення негласної слідчої (розшукової) дії відносно суддів та працівників правоохоронних органів поза межами територіальної юрисдикції органів досудового розслідування, які здійснюють досудове розслідування;
- ефективне забезпечення відшкодування шкоди, завданої корупційним кримінальним правопорушенням, зокрема у випадках, якщо підозрюваний (обвинувачений) ухиляється від слідства чи суду;

- перекладання на підозрюваного тягаря доказування законності отримання ним прибутку;
- забезпечення захисту осіб, які доброчесно повідомляють про корупційні правопорушення (викривачів);
- удосконалення нормативно-правових стандартів доброякісності кримінально-правових рішень.

Проте, варто зауважити, що реалізація наведеного не повинна проходити за рахунок порушень прав і свобод людини і громадянина, всупереч вимогам Конституції України, базових законодавчих актів, міжнародних зобов'язань України у сфері боротьби із корупцією, інтересам забезпечення національної безпеки.

Список використаних джерел

1. Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки: Закон України від 14.10.2014 №1699-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1699-18

2. Пояснювальна записка до проекту Закону України про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки, зареєстрована 14.07.2014 за №4284а [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=51704

***О.І. МИСАК**, старший викладач*
кафедри бізнесу та права
Вінницький інститут Університету «Україна»

ОКРЕМІ АСПЕКТИ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Основою міжнародної відповідальності суб'єкта міжнародного права є міжнародне правопорушення, яке є складним правовим явищем. В загальній теорії держави і права під правопорушенням розуміють – суспільно-шкідливе, винне, протиправне діяння або бездіяльність суб'єкта, здійснення якого передбачає настання юридичної відповідальності. Зважаючи на зростання кількості міжнародних організацій та обсягу їх повноважень, проблема їх відповідальності є досить актуальною, адже у сучасній міжнародно-правовій літературі їй приділяють

недостатньо уваги і вона поки що не знайшла достатнього відображення в чинних міжнародно-правових актах. Установчі акти міжнародних організацій не містять загальних норм, що регулюють питання відповідальності міжнародних організацій.

Питання про правову природу міжнародно-правової відповідальності недостатньо освячено у правовій літературі, і є дискусійним. Міжнародні організації є суб'єктами міжнародного права з 1986 року, з року прийняття Конвенції про право договорів між міжнародними організаціями. У зв'язку з цим набуває актуальності питання про кодифікацію норм про їх відповідальність, як це було зроблено з нормами про відповідальність держав. У 2008 році Комісія Міжнародного права ООН представила текст проектів статей про відповідальність міжнародних організацій. У 2009 році цей проект був прийнятий у першому читанні, а 5 серпня 2011 р. на 63-й сесії Комісії міжнародного права було прийнято Проект статей щодо відповідальності міжнародних організацій. Проект складається з 67 статей з коментарями до них. КМП рекомендувала Генеральній асамблеї ООН прийняти Проект статей до уваги, включити його в додаток до резолюції та на одній з наступних сесій ГА ООН розглянути питання про розробку конвенції на основі даного проекту [3].

Проект статей щодо відповідальності міжнародних організацій не є простим дублюванням статей про відповідальність держав. На своїй 55-й сесії Комісія міжнародного права також звернулася до Секретаріату з проханням щорічно направляти главу своєї доповіді, присвячену темі «Відповідальність міжнародних організацій», міжнародним організаціям з метою отримання від них коментарів [2]. За роки роботи КМП над Проектом коментарі були отримані від наступних міжнародних організацій: Рада Європи, Європейська Комісія, Міжнародна організація праці, Міжнародний Валютний фонд, НАТО, Організація економічної співпраці і розвитку, Міжнародний інститут уніфікації приватного права, Світовий банк, спільні коментарі від Організації Договору про всеосяжну заборону ядерних випробувань, Міжнародної організації цивільної авіації, Міжнародного фонду сільськогосподарського розвитку, Міжнародної організації праці, Міжнародної морської організації, Міжнародної організації з міграції, Міжнародного союзу електрозв'язку, ЮНЕСКО, Всесвітньої туристичної організації, Всесвітньої організації з охорони здоров'я, Всесвітньої організації інтелектуальної

власності, Всесвітньої метеорологічної організації та Світової організації торгівлі [1].

Одним із основних недоліків Проекту є його кінцева форма. Втілення Проекту в резолюції ГА ООН не робить його міжнародно-правовим актом із загальнообов'язковою силою. Логічно правильно було б оформити його в конвенцію, що саме й рекомендувала КМП ГА ООН. Проте пройде ще досить багато часу, доки такий документ набуде чинності в якості конвенції, а його положення стануть загальнообов'язкового характеру.

Проект статей застосовується до міжнародної відповідальності за міжнародно-протиправні діяння (ст. 1) та до держав за міжнародно-протиправні діяння міжнародної організації (ст. 2). Міжнародно-протиправне діяння міжнародної організації вважається таким, коли присвоюється їй згідно з нормами міжнародного права або порушує міжнародно-правові зобов'язання цієї міжнародної організації (ст. 4). Міжнародній організації присвоюється поведінка її органу чи уповноваженої особи, навіть якщо вона перевищує повноваження чи порушує вказівки, але діє в офіційній якості та в рамках загальних функцій організації. При визначенні функцій органів чи уповноважених осіб застосовуються правила міжнародної організації (ст. 6-8).

Якщо діяння міжнародної організації суперечить її міжнародно-правовим зобов'язанням, воно вважається їх порушенням. Міжнародна організація несе міжнародно-правову відповідальність, якщо допомагає чи сприяє, а також примушує державу чи міжнародну організацію до здійснення міжнародно-протиправного діяння, за умови, що знає обставини діяння і якби воно вчинялося нею самою, було б міжнародно-протиправним (ст. 14-16). Міжнародна організація несе відповідальність, якщо обходить свої міжнародно-правові зобов'язання шляхом прийняття рішення, що зобов'язує чи дозволяє її члену вчинити діяння, яке було б міжнародно-протиправним, якби вчинялося нею самою. І немає значення, чи вчинене за таких обставин членом організації діяння є міжнародно-протиправним (ст. 17).

Положення Проекту не застосовуються у випадках, коли ситуація, що виникла, регулюється спеціальними нормами міжнародного права. Такі норми можуть міститися в правилах міжнародної організації (ст. 64). У тих випадках, коли питання не регулюється положеннями даного Проекту, застосовуються норми міжнародного права (ст. 65). Положення Проекту не зачіпають питання індивідуальної відповідальності будь-якої особи,

уповноваженої діяти від імені міжнародної організації чи держави (ст. 66). До сфери дії Проекту не належить Статут ООН (ст. 67).

Отже, зважаючи на відсутність широкої практики щодо відповідальності міжнародних організацій, Проект основною мірою ґрунтувався на Статтях про міжнародну відповідальність держав і коментарях держав та міжнародних організацій; останні також стали джерелом практики в цій сфері. Проектом передбачено цілий ряд випадків, коли держава може нести відповідальність за дії міжнародної організації, у будь-якому випадку така відповідальність є субсидіарною і настає лише в тій мірі, в якій міжнародна організація не відшкодувала основну шкоду. До оформлення Проекту в конвенцію мине ще досить багато часу, а до того його положення зможуть застосовуватися лише в якості звичайних норм.

Список використаних джерел

1. Воробйова К. До питання про кодифікацію права міжнародної відповідальності: Проект статтей про відповідальність міжнародних організацій / К. Воробйова // Журнал міжнародного права та міжнародних відносин. – 2006. – №3 [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://evolutio. info/content/ view/1037/179/

2. Доклад о работе шестьдесят третьей сессии Комиссии международного права. Глава V. Ответственность международных организаций. Комментарии и замечания, полученные от международных организаций (Женева, 26 апреля-3 июня и 4 июля-12 августа 2011) [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://www.docme.ru/doc/645130/doklad-komissii-mezhdunarodnogo-prava

3. Проект статей про відповідальність держав за міжнородно-правові діяння 2008 р. // Доповідь Комісії международного права о работе ее шестьдесят третьей сессии: док. ООН A/63/10 [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://www. un. org/m/documents/ded_conv/conventions/pdf/intorg_ responsibility. pdf.

***М.В. АРТЮХОВА**, студентка групи ПЗ-21-14*
Вінницький інститут Університету «Україна»,
науковий керівник: В.В. Очеретяний, кандидат
історичних наук, доцент кафедри соціальних технологій
Вінницький інститут Університету «Україна»

СУДОВА СИСТЕМА В УМОВАХ НОВОЇ РЕАЛЬНОСТІ

Якщо основою виконавчої влади є меч, законодавчої –
гаманець, то судової – мудрість (О. Гамільтон).

Судова система України являє собою сукупність усіх судів держави, основаних на єдиних засадах організації і діяльності, що здійснюють судову владу. Удосконалення процесуального законодавства України і трансформація системи органів судової влади – це два взаємообумовлюючі процеси, що мають спрямовуватися на досягнення однієї мети – забезпечення кожному права на справедливий судовий розгляд у незалежному та неупередженому суді.

Ефективність проведення судової реформи в Україні залежить від ряду факторів. Насамперед це зміст самої реформи, що передбачає удосконалення управлінської діяльності судовою системою, підвищення якості здійснення правосуддя, поліпшення кадрового складу суду тощо. Важливу роль також відіграють мета, задля якої вона проводиться, завдання, що ставляться для її досягнення, суспільно-політична і соціально-економічна ситуація в країні, рівень правової культури населення тощо. Та першочергове значення має управлінська діяльність, що передбачає комплекс системних заходів, спрямованих на регулювання процесу реформування.

Безперечно, питання організації судової системи, існування єдиного вищого судового органу в особі Верховного Суду України чи декількох вищих спеціалізованих судів безпосередньо пов’язані з проблемами здійснення судочинства, забезпечення його ефективності, справедливості та відповідності європейським стандартам прав людини. Проблемі реформування судової системи України приділялася значна увага як у науковій літературі, так і в політичних дискусіях протягом усього часу незалежності України. Останнім часом активна дискусія розгорнулась у наукових колах з приводу нещодавно внесеного на розгляд Верховної Ради проекту Закону України «Про судоустрій та статус суддів», у якому передбачається запровадження в Україні судової системи, що буде

складатися з судів чотирьох інстанцій. Цей законопроект одразу отримав велику кількість відгуків як на свою підтримку, так і проти, зокрема, у наукових публікаціях В. Онопенка, С. Штогуна, В. Комарова, І. Марочкіна, Д. Луспеника, М. Оніщука, В. Маляренко та інших [6, с. 243]. Проте аналіз запропонованого законопроекту здійснювався переважно відокремлено від суто процесуальних проблем.

Також і Голова Комітету Верховної Ради з питань правосуддя С. Ківалов зазначає, що основним проявом незбалансованості судової системи є існування різної кількості судових ланок і судових інстанцій для загальних і спеціалізованих судів. Створення чотириланкової системи судів загальної юрисдикції покликано гармонізувати процедури розгляду справ у судах усіх юрисдикцій, усунути процесуальний дисбаланс судових ланок і судових інстанцій. На думку Р. Куйбіди, створення чотирьох спеціалізованих вертикалей судів загальної юрисдикції вимагає конституційний принцип спеціалізації у побудові системи судів загальної юрисдикції в Україні. З цього приводу слід зауважити, що у ч. 2 ст. 125 Конституції України передбачено, що відповідні вищі суди створюються лише щодо системи спеціалізованих судів, а не стосовно загальних судів, тобто утворення Вищого цивільного та Вищого кримінального судів якраз суперечитиме конституційним засадам судочинства.

Метою судово-правової реформи, що здійснюється в Україні, є формування демократичної правової держави, де гідність особи, її здоров'я, права і свободи, недоторканість і безпека є найвищою соціальною цінністю та гарантуються Конституцією. Судова реформа безпосередньо стосується кожної людини, захисту її прав і свобод. Реформування судової системи з огляду на його надзвичайно важливі правові, соціальні, економічні, політичні й інші наслідки має бути науково обґрунтованим, системним та продуманим. Разом з тим, здійснювані впродовж останніх сімнадцяти років заходи щодо реформування судової системи не призвели до створення належних умов для функціонування неупередженого, незалежного і справедливого суду.

Відповідно до ст. 6 Конституції державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову [1, с. 2]. Органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених Конституцією межах і відповідно до законів України. Але Конституцією не визначено, які саме органи належать до судової влади (на відміну

від органів законодавчої і виконавчої влади), що стало причиною відсутності чіткого і системного бачення стратегії реформи у законотворчому процесі, непослідовних і суперечливих кроків при розбудові судової системи. Таким чином, питання організаційно–правових засад перебудови спеціалізованих судів в Україні в контексті європейських стандартів в наш час залишаються актуальними. Існуюча система судів загальної юрисдикції, без сумніву, потребує вдосконалення з метою реалізації засад судочинства, визначених Конституцією, міжнародних зобов'язань України щодо забезпечення реформування судової системи або системи судів в Україні полягає не в тому, яку систему ми оберемо європейську, американську чи іншу. Головне буде вона демократичною чи ні.

Правильно організована система спеціалізації судової діяльності є однією з гарантій справедливого та ефективного правосуддя в Україні, всебічного і повного судового захисту прав і свобод громадян. При цьому права кожної особи на захист компетентним і неупередженим судом, а також з метою саме наближення правосуддя до громадян.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30. – Ст.141.

2. Буряк О.В. Реформування судової системи в Україні / О.В. Буряк [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http:// www.allbest.ru/

3. Ківалов С. Потрібна здорова Феміда / С. Ківалов // Голос України. – 2009. – 2 квіт. (№ 59 (4559)). – С. 4-5.

4. Колісник О.В. Реформування судової системи України та проблеми модернізації касаційного перегляду цивільних справ / О.В. Колісник [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://dspace.nulau.edu.ua/bitstream/123456789/2566/1/Kolisnyk81.pdf

5. Куйбіда Р. Аналіз сучасного етапу судової реформи та перспектив її розвитку / Р. Куйбіда [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://www. lawyer.org.ua

6. Маляренко В. Позитиви и негативи суду присяжних / В. Маляренко // Право України. – 2000. – №3. – С. 3.

7. Обрусна С.Ю. Управлінська діяльність у сфері реформування судової системи України / С.Ю. Обрусна [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://radnuk. info/statti/568-sud/14794-2011-01-19-02-57-23.html

***К.В. БЛАГОДАТСЬКИХ**, студентка групи ПЗ-31-13*
Вінницький інститут Університету «Україна»,
науковий керівник: О.І. Мисак, старший викладач
кафедри бізнесу та права
Вінницький інститут Університету «Україна»

ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ УМОВ ТРУДОВОГО ДОГОВОРУ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Розвиток правового регулювання трудових відносин в Україні в умовах адаптації до нових політичних і соціально-економічних реалій нерозривно пов'язаний з подальшою розробкою проблемних питань трудового права, у тому числі одного з основних його інститутів – інституту трудового договору. За роки економічних реформ істотно загострилися численні проблеми, пов'язані з формуванням в Україні нової концепції трудового договору. Це зумовлено тим, що правове регулювання застосування найманої праці в умовах активної побудови ринкової економіки має свою специфіку, і це має знайти своє відображення у правових нормах. Необхідність поєднання інтересів найманих працівників та роботодавців зумовлює пошук оптимальних варіантів для вирішення цих важливих проблем. Особливу стабілізуючу роль у цьому процесі виконує трудовий договір, який у сучасних умовах має бути важливим інструментом соціального захисту найманих працівників. При цьому умови трудового договору, обумовлені сторонами, спрямовуються на підвищення матеріального та культурного рівня особи, забезпечення стабільності трудових правовідносин.

Якщо проаналізувати існуючі варіанти класифікації умов договору за цивільним і за трудовим правом, то можна зауважити, що група умов, які визначені законодавством, у трудовому праві відповідає групі умов, які у цивільному праві називають звичайними (умови, які передбачаються в законі чи іншому нормативному акті і стають обов'язковими для сторін внаслідок самого факту укладення договору). Сучасне цивільне право зберігає подібну класифікацію умов договору, однак зміст поняття «істотні умови договору» більш широкий, а саме: істотними умовами договору вважають такі умови, які визнані законом або ж вони необхідні для договорів даного виду, а також всі умови, щодо яких за заявою однієї із сторін повинно бути досягнуто згоди [2]. Відзначимо, що у цивільному законодавстві йдеться лише про

істотні умови договору. Звичайні і випадкові умови виділяються наукою цивільного права.

Істотною умовою трудового договору визнається також місце роботи. Легального визначення місця роботи у джерелах вітчизняного трудового права на сьогодні немає, що є вадою українського законодавства. І в теорії права, і на практиці місце роботи звичайно пов'язувалося з конкретним підприємством (організацією), з яким працівник уклав трудовий договір.

Істотною умовою трудового договору є і умова про місце роботи. Під місцем роботи прийнято розуміти конкретне підприємство (установу, організацію), на якому працівник виконуватиме трудову функцію, а також місцевість, де це підприємство (установа, організація) знаходиться. В окремих випадках місце роботи може бути більш конкретизовано (наприклад, визначено цех, відділ, місце торговельного об'єкта).

Однією з істотних умов трудового договору є умова про трудову функцію працівника. Вважається, що трудова функція працівника – це робота за визначеною спеціальністю, професією, кваліфікацією чи посадою. Встановлення трудової функції договором зумовлює комплекс прав і обов'язків, що випливають з законодавства; від характеру роботи можуть залежати порядок оплати праці і її розміри, тривалість робочого дня та відпустки, різні пільги [4, с. 531]. Отже, ця умова є важливою і становить суть договору, тобто вона є для трудового договору істотною.

Зауважимо, що згідно з чинним українським законодавством письмове укладання трудового договору є обов'язковим тільки у деяких випадках. Разом з тим трудовий договір може укладатися і в усній формі, за винятком випадків, прямо встановлених у КЗпП. При усному укладанні трудового договору трудова функція конкретного працівника, яка встановлена угодою сторін, буде фактично залишатися без документального закріплення. Подібний стан речей уявляється неприпустимим, оскільки може призвести до порушення одного з найважливіших принципів трудового права – принципу визначеності трудової функції між працівником і роботодавцем стосовно цього питання.

Одним з базових інститутів трудового права є інститут оплати праці, значення якого значно актуалізується в сучасних соціально-економічних умовах. Оплата праці є істотною умовою трудового договору, оскільки для працівника саме оплата праці є основним джерелом задоволення матеріальних і духовних потреб, як його самого, так і членів його родини.

Час початку роботи як істотну умову трудового договору відносять до числа найпроблемніших категорій трудового права вітчизняному трудовому законодавству, а також з метою захисту інтересів сторін трудового договору необхідно у нормативному порядку закріпити поняття «час початку роботи» [3, с. 218].

Під часом початку роботи слід розуміти дату й момент, з якого працівник зобов'язаний приступити до виконання своїх трудових обов'язків.

Отже, узагальнюючи викладене, істотними умовами трудового договору можна назвати умови, визнані таким законодавством, а також внесені в трудовий договір за ініціативою будь-якої із сторін і до яких сторони трудового договору повинні досягти згоди.

До істотних умов трудового договору можна віднести також умову про строк дії договору. Якщо сторони, укладаючи строковий трудовий договір, не обумовлять її, договір буде вважатися укладеним на невизначений строк.

Зрештою, будь-яка умова (крім умов, передбачених ст.9 КЗпП України), узгоджена сторонами і зазначена у трудовому договорі, і буде вважатися істотною. Тобто важливість внесення до трудового договору тієї чи іншої умови залежатиме від ініціативи його сторін [1].

Думка щодо включення до факультативних умов трудового договору зазначення умов праці видається нам дещо спірною, адже, виходячи з визначення трудового договору, випливає, що дотримання та надання належних, безпечних та здорових умов праці є необхідним в процесі виконання трудової функції.

Факультативні умови не передбачають настільки суворого узгодження між сторонами трудового договору. Однак, якщо сторона наполягає про зазначення тієї чи іншої додаткової умови у трудовому договорі, такі умови необхідно розглядати як суттєві, тобто ті, що впливають на зміст договору.

Загалом умови трудового договору безпосередньо пов'язані з правами та обов'язками працівника та роботодавця.

Отже, умовами (змістом) трудового договору є: місце роботи із вказівкою структурного підрозділу, у який працівник приймається на роботу; найменування професії або посади працівника, спеціальність, кваліфікація, тобто трудова функція; права та обов'язки працівника; права та обов'язки роботодавця, у тому числі із забезпечення охорони праці; доплати та надбавки, заохочувальні виплати; режим робочого часу; тривалість щорічної

відпустки; умови підвищення кваліфікації; пільги з соціального забезпечення тощо. Варто зазначити, що як обов'язкові, так і факультативні умови мають певне юридичне значення.

Список використаних джерел

1. Кодекс законів про працю України: Закон України від 10 грудня 1971 року №322-VIII // Відомості Верховної ради УРСР. – 1971. – дод. до №50. – Ст. 375.

2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. №435-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2003. – №40-44. – Ст. 356.

3. Актуальні проблеми теорії трудового права та права соціального забезпечення: монографія / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., чл.-кор. НАПрН України Г.І. Чанишевої. – Одеса: Фенікс, 2015. – 328 с.

4. Трудове право України: підручник / С.М. Прилипко. – Харків: Право, 2014. – 757 с.

***О.С. ВАКОЛЮК**, студент групи ПБ-12-1*
Університет державної фіскальної служби України

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОБМЕЖЕННЯ СВОБОДИ СЛОВА У ТЕЛЕ- І РАДІО ЕФІРІ

Україна, після проголошення незалежності та визнання світовою спільнотою її у якості суб'єкта міжнародного права, обрала головним орієнтиром пріоритет загальнолюдських цінностей. Тому, ратифікувавши відповідні міжнародно-правові документи стосовно свободи слова, вона взяла на себе зобов'язання привести своє національне законодавство у відповідність до загальновизнаних норм і європейських стандартів.

Принцип свободи слова є вихідним положенням успішної розбудови демократичної і правової держави. Однак сьогодні в нашій державі досить часто виникає потреба певного обмеження свободи слова у діяльності засобів масової інформації. Дані випадки потребують чіткого законодавчого регламентування аби такі обмеження були правомірними і відповідали вимогам загальновизнаних міжнародних актів.

Метою публікації є розгляд основних визначень таких понять, як «свобода слова» і«цензура» та аналіз підстав правомірного обмеження свободи слова.

Сучасне інформаційне суспільство формується і ефективно розвивається в умовах правової держави, яка базується на безумовному застосуванні закону, повазі до прав і свобод людини і громадянина. Свобода слова та право на інформацію належать до фундаментальних громадянських і політичних прав людини. Принцип свободи слова слід розглядати як такий, що входить до більш ширшого за змістом – принципу свободи вираження поглядів.

Також конституційний принцип свободи слова є засадничим та спрямовуючим у діяльності засобів масової інформації взагалі та телебачення і радіомовлення зокрема. Слід розрізняти два вектори свободи слова:

- журналістський;
- не журналістський.

У данному контексті ми розглядаємо сааме журналістський аспект свободи слова як вільної, незаангажованої діяльності телебачення та радіо. Більшість сучасних дослідників погоджуються з тим, що поняття «свобода» (англ. freedom) пов'язується з відсутністю втручання або перешкод для реалізації певних функцій певним суб'єктом. Яскрава правова форма визначення «свободи» міститься у Декларації прав людини і громадянина, прийнятої Національними Зборами Франції 26 серпня 1789 року, у якій визначається, що «свобода складається з можливості робити все те, що не приносить шкоди іншому. Таким чином, реалізація природних прав кожної людини відбувається в межах тих кордонів, які забезпечують іншим членам суспільства можливість користуватись такими ж правами. Межі ці можуть бути визначені тільки законами» [1].

Сучасний зміст принципу свободи слова закріплено в низці міжнародних документів. Відповідно до ст. 19 Загальної декларації прав людини:«Кожна людина має право на свободу переконань і на вільне їх виявлення; це право включає свободу безперешкодно дотримуватися своїх переконань та свободу шукати, одержувати і поширювати інформацію та ідеї будь–яким способом і незалежно від державних кордонів». Аналогічно, п. 1 ст. 10 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод декларує, що «кожен має право на свободу вираження поглядів. Це право включає свободу дотримуватися своїх поглядів, одержувати і передавати інформацію та ідеї без втручання органів державної влади і незалежно без кордонів».

Міжнародним пактом про громадянські і політичні права п.п.

2 та 3 ст. 19 передбачено, що «кожна людина має право на вільне вираження свого погляду; це право включає свободу шукати, одержувати і поширювати будь-яку інформацію та ідеї, незалежно від 147 державних кордонів, усно, письмово чи за допомогою друку або художніх форм вираження чи іншими способами на свій вибір» [3].

Дані положення міжнародних актів знайшли закріплення і в Конституції України, зокрема ст.34 містить наступне: «Кожному гарантується право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань. Кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб на свій вибір».

Зокрема, інформаційні потоки в суспільстві регулюються цензурою, що в перекладі з латинської (censura, від censeo – оцінюю, висловлюю думку), означає контроль офіційної (світської або духовної) влади за змістом, випуском і поширенням друкованої продукції, творів сценічного та образотворчого мистецтва, телевізійних та радіопередач, який здійснюється шляхом попереднього чи наступного перегляду для того, аби не допустити або ж обмежити поширення ідей та інформації, що визначаються цією владою небажаними або шкідливими. У вужчому значенні цього поняття під цензурою маються на увазі заклади, яким спеціально доручено такий нагляд. Тому, важливим є питання правомірних обмежень свободи слова у теле- і радіоефірі.

Слід акцентувати увагу на словосполученні «правомірні обмеження», адже завжди існує небезпека втручання з боку державних органів у редакційну політику теле- і радіо компаній з метою недопущення поширення невигідної, негативної інформації щодо діяльності державних органів і їх представників. Оскільки як зазначалося вище, що принцип свободи слова входить до складу більш ширшого за змістом принципу свободи вираження поглядів, то відповідно випадки правомірного обмеження цих свобод є однаковими [5].

Обмеження прав людини встановлюються з метою забезпечення справедливих вимог моралі, громадського порядку та загального добробуту демократичного суспільства. Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод 1950 р. (п.2 ст.10) зазначає, що обмеження свободи вираження поглядів можливе лише у випадках, передбачених законом, коли воно необхідне у демократичному суспільстві для досягнення однієї із законних цілей. Такими цілями можуть бути: забезпечення національної

безпеки; забезпечення територіальної цілісності, громадського спокою або економічного добробуту; охорона порядку та запобігання злочинам; охорона здоров'я чи моральності; захист репутації, прав і свобод інших осіб; запобігання розголошенню конфіденційної інформації; забезпечення авторитету і безсторонності суду.

Положення щодо правомірного обмеження свободи слова містяться також у ст.34 Конституції України: «Здійснення цих прав може бути обмежене законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя». Тобто усі зазначені обмеження можна поділити на такі, які покликані захищати: а) суспільні інтереси; б) інші права осіб; в) авторитет і безсторонність суду [2]. Вказані обмежувальні положення мають досить широкий характер. Для того, щоб запобігти їх зловживанням з боку держав, Європейська комісія з прав людини встановила правило чіткого витлумачення положення, яке сформулюване у справі «Санді Таймс».

Обмеження прав на свободу вираження поглядів здійснюється відповідно до наступних вимог:

- обмеження можливе лише у випадках, передбачених законом. Так, дії і заходи держави визнаються законними, коли вони відповідають вимогам доступності і передбачуваності, а також здійснені у законних цілях;
- обмеження є необхідним у демократичному суспільстві. Щодо даного поняття Європейська комісія з прав людини надає державі певні дискреційні повноваження, залишаючи за собою право контролювати межі розсуду. Європейська комісія з прав людини вказує, що поняття «демократичне суспільство» охоплює такі ідеї, як плюралізм, терпимість і відкритість. Європейська комісія з прав людини також дала визначення терміну «необхідний»: такий, що не є синонімом слова «обов'язковий» та не може широко тлумачитись як слова «припустимий», «звичайний», «корисний», «розумний» або «доцільний». Для того, щоб бути необхідним, обмеження не повинно бути обов'язковим. Має бути продемонстрована загальна соціальна потреба, обмеження має бути пропорційним до переслідуваної законної мети, а причини для обґрунтування обмеження мають бути

доречними та достатніми [4];

- обмеження мають відповідати цілям, які передбачені нормами міжнародного права. Тобто відповідно до міжнародних стандартів існують наступні види обмеження прав на свободу вираження поглядами.

Таким чином, принцип свободи слова є засадничим у розбудові демократичної держави. Проте ми повинні розуміти, що демократія – це не вседозволеність телебачення і радіо, прикрита гаслами плюралізму думок, ідеологій, релігій, світоглядів, а розумні межі і форми державного втручання у діяльність засобів масової інформації. Основним регулятором цих відносин має бути закон і заснований на його фундаменті контроль і нагляд з боку повноважених державних органів.

Список використаних джерел

1. Конституции государств Европейского Союза / Л.А. Окунькова. – М.: Издательская группа НОРМА-ИНФРА М, 1999. – 816 с.

2. Міжнародно-правовий механізм захисту прав людини: навч.-метод. посіб. / П.Я. Якимчук. – Чернівці: Чернів. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2003. – 61 с.

3. Посібник з питань свободи вираження / [пер. з англ. К. Лаба]. – К.: IREX Про-Медіа Україна, 1999. – 224 с.

4. Стандарты Европейского Суда по правам человека и российская правоприменительная практика: сборник аналитических статей / М.Р. Воскобитова. – М.: Издательство «Анахарсис», 2005. – 528 с.

5. Щербак Н.М. Правові аспекти державного регулювання інформаційною сферою (з вітчизняного історичного досвіду): матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів та аспірантів, 28-30 квітня 2009 р. / За заг. ред. проф. Ф.Г. Ващука та доц. П.А. Трачука. – Ужгород, 2009. – 442 с.

***Т.А. ВЕРБИЦЬКА**, студентка групи ПЗ-31-13*
Вінницький інститут Університету «Україна»,
науковий керівник: О.І. Мисак, старший
викладач кафедри бізнесу та права
Вінницький інститут Університету «Україна»

ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРАВОВІ АСПЕКТИ СТРАХУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЯК ОДНОГО З ВИДІВ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Досліджуючи страхування професійної відповідальності, її цивільно-правовий аспект, ми розглядаємо професійну діяльність як вид діяльності юридичних та фізичних осіб, які відповідають професійним та іншим вимогам, визначеним чинним законодавством, зміст якої складається з надання послуг та/або виконання робіт, професійні помилки яких можуть завдати шкоду третім особам.

Виникнення професійної діяльності як соціального явища та її стан є продуктом інституціонального (економічного, інтелектуального та ін.) розвитку [4, с. 27].

Згідно з вимогами чинного законодавства України професійну діяльність можуть здійснювати особи, які відповідають певним професійним вимогам, але за умови наявності державної реєстрації, а у випадках, передбачених законом додатково ще і за умови наявності документа на право здійснення окремого виду професійної діяльності. Фізична особа за наявністю лише документа, що підтверджує необхідний рівень освіти, не має права отримати документ, що дозволяє здійснювати певний вид професійної діяльності за відсутності державної реєстрації, і як наслідок, не має права бути страхувальником в договорі страхування професійної відповідальності. Правові наслідки за шкоду, завдану третім особам внаслідок професійних помилок фізичних осіб, виникають у юридичної особи, яка залучила їх до здійснення професійної діяльності. В цивільному обороті фізичні особи можуть виступати як безпосередньо, так і опосередковано.

Виходячи з цього визначення, ознаками страхування професійної відповідальності є:

1) сукупність відносин, в яких беруть участь страховик, який має ліцензію на здійснення страхування професійної відповідальності і страхувальник – особа, яка здійснює професійну діяльність, та завжди присутня третя особа, на користь якої

здійснюється цей вид страхування, а саме: вигодонабувач – особа, яка є замовником робіт чи споживачем послуг та/або особа, життю, здоров'ю та/або майну, якої була завдана шкода внаслідок невиконання або неналежного виконання страхувальником своїх професійних обов'язків;

2) вказані відносини завжди виникають з приводу відносин захисту майнових інтересів фізичних та юридичних осіб від невиконання або неналежного виконання особами, які здійснюють професійну діяльність, своїх професійних обов'язків при виконанні робіт та наданні послуг;

3) страхові випадки, повинні бути визначені договором страхування або чинним законодавством;

4) виплата страховиками страхового відшкодування здійснюється за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати особами, які здійснюють професійну діяльність (страхувальниками) страхових платежів (страхових премій, страхових внесків) та доходів від розміщення коштів цих фондів.

Виділивши ознаки страхування професійної відповідальності, можна зазначити, цей вид страхування переслідує основну мету – захистити інтереси споживачів професійних послуг та замовників робіт на випадок завдання їм шкоди особами, які здійснюють професійну діяльність внаслідок невиконання або неналежного виконання ними своїх професійних обов'язків при виконанні робіт та наданні послуг, тобто допущення ними професійних помилок. Проте, в другу чергу, страхування професійної відповідальності захищає майнові інтереси самого страхувальника – особи, яка здійснює професійну діяльність, у зв'язку із необхідністю відшкодувати, завдану третім особам, шкоду внаслідок невиконання або неналежного виконання своїх професійних обов'язків.

Договір страхування професійної відповідальності є двостороннім, що прямо витікає з визначення договору страхування, наданого в ст. 979 ЦК України [2] та ст. 16 Закону України «Про страхування» [1]. Договір страхування професійної відповідальності в більшості випадків є реальним. Договір страхування професійної відповідальності є оплатним, оскільки, за договором страхування професійної відповідальності страхувальник за плату у вигляді страхового платежу отримує від страховика зустрічне задоволення у вигляді страхового захисту його майнових інтересів, пов'язаних із відшкодуванням шкоди, завданої невиконанням або неналежним виконанням своїх

професійних обов'язків.

Договір страхування професійної відповідальності може бути добровільним та обов'язковим.

Договір страхування професійної відповідальності є строковим, оскільки відповідно до ст. 982 ЦК України, строк договору є істотною умовою договору страхування [2].

Договір страхування професійної відповідальності укладається у простій письмовій формі, недодержання якої тягне за собою його нікчемність (ст. 981 ЦК України).

Загальними для всіх договорів страхування професійної відповідальності підставами відмови у виплаті страхового відшкодування є:

- вчинення страхувальником або вигодонабувачем злочину, що призвів до страхового випадку [5, с. 181];
- подання страхувальником або третіми особами свідомо неправдивих відомостей про об'єкт страхування або про факт настання страхового випадку [3, с. 5];
- несвоєчасне повідомлення страхувальником про настання страхового випадку без поважних на це причин;
- порушення страхувальником умов договору;
- інші випадки, передбачені чинним законодавством України або договором страхування.

Щодо припинення договору страхування професійної відповідальності цілком доречною підставою односторонньої відмови від договору страхування з боку страхувальника є припинення в установленому порядку професійної діяльності. Правовим наслідком такої відмови від договору страхування професійної відповідальності повинно бути припинення договору страхування з утриманням страховиком страхових платежів пропорційно часу, протягом якого діяв договір страхування.

Отже, страхування професійної відповідальності як вид договору страхування цивільно-правової відповідальності має за мету захистити майнові інтереси фізичних і юридичних осіб від невиконання або неналежного виконання особами, які здійснюють професійну діяльність своїх професійних обов'язків при виконанні робіт і наданні послуг (страхових випадків), визначених договором страхування або чинним законодавством, за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати особами, які здійснюють професійну діяльність страхових платежів і доходів від розміщення коштів цих фондів.

Список використаних джерел

1. Про страхування: Закон України від 07.03.1996р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – №18. – Ст. 78.
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. №435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №40-44. – Ст. 356.
3. Деминский С. Андеррайтинг в страховании / С. Деминский // Финансовый директор. – 2006. – №8. – С. 5-9.
4. Жалинский А.Э. Введение в специальность «Юриспруденция». Профессиональная деятельность юриста: учебник / А.Э. Жалинский. – М.: Проспект, 2008. – 368 с.
5. Юлдашев Р.Т. Очерки теории страхования: ретроспективный анализ развития / Р.Т. Юлдашев. – М.: Анкил, 2009. – 248 с.

***Н.М. ГОРДІЄЦЬ**, студентка групи СР-51-15(с)*
Вінницький інститут Університету «Україна»,
науковий керівник: С.М. Ваколюк, доктор філософії в галузі права, завідувач кафедри бізнесу та права
Вінницький інститут Університету «Україна»

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ЗМІСТ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ЕКОНОМІКИ

З усіх галузей і сфер, які регулюють адміністративно-правові норми, найскладнішими є ті, що належать до економіки. Формування Україною власної економічної політики пов'язується з визначенням головних її напрямів на основі принципів демократії, свободи підприємництва й відкритості для інтеграції у світове економічне співтовариство. Ефективна національна економіка є гарантією незалежності держави, її територіальної недоторканності і цілісності, забезпечення умов нормальної життєдіяльності суспільства. Економіку визначають як єдиний комплекс господарських відносин, що охоплює усі ланки виробництва, торгівлі та обміну у суспільстві [2, с. 22]. Розвиток законодавства з питань комплексного регулювання економічних відносин з урахуванням інтересів різних категорій осіб – суб'єктів господарювання, їх об'єднань, споживачів, найманих працівників, територіальних громад, держави, а також міжнародної спільноти, пов'язаний зі змінами в правових формах регулювання економічної сфери, переходом до ринкових механізмів.

Держава в особі її органів влади здійснює економічну й соціальну політику з метою комплексного та збалансованого забезпечення інтересів усіх верств населення, стимулює ринкову економіку, забезпечує ефективність її функціонування з одночасним обмеженням і попередженням негативних наслідків економічної влади власників, особливо монополістів; гарантує захист національних інтересів і внутрішнього ринку від зовнішньої економічної та політичної експансії.

Основною метою державного регулювання економіки є виконання завдань, що впливають на організацію ринку, ринково-конкурентних відносин, досягнення економічних, соціальних та фіскальних цілей, спрямованих на підтримку та забезпечення ринкового порядку в державі, корегування розподілу ресурсів з метою впливу на господарюючу структуру та структуру національного продукту.

Державна економічна політика – це закріплені у відповідних економіко-правових документах (прогнозах, програмах, законодавчих актах) цілі і завдання, що ставить держава, забезпечуючи комплексне вирішення подвійного завдання: поєднання в економічному житті ринкових засад господарювання і соціальної спрямованості економіки. При цьому держава застосовує економічну стратегію та економічну тактику.

В ст. 10 Господарського кодексу України (далі ГК) закріплені основні напрями економічної політики держави: структурно-галузева, інвестиційна, амортизаційна політика, політика інституційних перетворень, антимонопольно-конкурентна і зовнішньоекономічна політика [1].

Відносини в економічній сфері регулюються нормами багатьох галузей права, однак тільки адміністративне право правовими засобами впорядковує певну частину економічних відносин, надаючи їм організаційного змісту.

Адміністративно-правове регулювання відносин у сфері економіки здійснюється за кількома основними напрямами:

- забезпечення стратегічних пріоритетів розвитку економіки: стимулювання розвитку окремих галузей і виробництв, сфер економічного розвитку; залучення іноземних інвестицій; ціноутворення тощо;
- впорядкування відносин власності шляхом визначення тих сфер економіки, які можуть складати об’єкт недержавної власності та механізм її набуття – наприклад, шляхом приватизації, а також антимонопольного регулювання (створення конкурентного

середовища) та чітке закріплення статусу суб'єктів державної власності [3, с. 307].

Серед нормативно-правових актів цієї групи слід виокремити закони, якими встановлені загальні межі проведення приватизації.

До видів зовнішньоекономічної діяльності, які здійснюють в Україні суб'єкти цієї діяльності, належать: експорт та імпорт товарів, капіталів та робочої сили; надання суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності України послуг; наукова, науково-технічна, науково-виробнича, виробнича, навчальна та інша кооперація на комерційній основі; міжнародні фінансові операції та операції з цінними паперами у випадках, передбачених законами України; кредитні та розрахункові операції; спільна підприємницька діяльність; підприємницька діяльність на території України, пов'язана з наданням ліцензій, патентів, ноу–хау, торговельних марок та інших нематеріальних об'єктів власності; організація та здійснення діяльності в галузі проведення виставок, аукціонів, торгів, конференцій, симпозіумів, семінарів та інших подібних заходів, що здійснюються на комерційній основі; товарообмінні (бартерні) операції та інша діяльність, побудована на формах зустрічної торгівлі; орендні, в тому числі лізингові, операції; операції по придбанню, продажу та обміну валюти на валютних аукціонах, валютних біржах та на міжбанківському валютному ринку; роботи на контрактній основі; інші види зовнішньоекономічної діяльності, які не заборонені прямо і у винятковій формі законами України [4, с. 201].

Тож адміністративно-правовими засобами державного впливу у сфері економіки: реєстрація, ліцензування, патентування, квотування, сертифікація, надання дозволів, реалізація адміністративно-юрисдикційних прав тощо.

Список використаних джерел

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 №436-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2003. – №21-21. – Ст. 144.

2. Адміністративне право України: підручник / В.Б. Авер'янов. – К.: Юридична думка, 2005. – 106 с.

3. Адміністративне право України: підручник / Ю.П. Битяк, В.М. Гаращук, О.В. Дьяченко. – К.: Юрінком Інтер, 2007. – 544 с.

4. Ведсрніков Ю.А., Шкарупа В.К. Адміністративне право України: навчальний посібник / Ю.А. Ведсрніков, В. К. Шкарупа. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 358 с.

***С.М. ГУДЗОВСЬКА**, студентка групи СР-51-15(с)*
Вінницький інститут Університету «Україна»,
науковий керівник: О.І. Мисак, старший
викладач кафедри бізнесу та права
Вінницький інститут Університету «Україна»

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ ГРОМАДЯНАМ ПОХИЛОГО ВІКУ

Слід зазначити, що соціальні послуги є базовим елементом системи соціального захисту населення. Соціальні послуги спрямовані на надання людині можливості вести гідне життя і брати активну участь у житті суспільства. Соціальні послуги є цільовою допомогою, призначенням якої є подолання чи пом'якшення дії несприятливих життєвих обставин та відновлення повноцінного життя людини, зокрема, осіб похилого віку. Саме тому такі послуги є специфічними і їх надання потребує спеціального врегулювання окремими законодавчими та нормативно-правовими актами. Кількісне зростання частки людей похилого віку зумовлює усе частішим потраплянням у сферу дослідницького інтересу питання покращення якості соціальних послуг. Процес старіння тісно пов'язаний зі збільшенням числа хворих, що страждають на різні захворювання, у тому числі і властиві тільки людям похилого віку. У цивілізованому світі особлива роль у забезпеченні життєдіяльності літніх людей відводиться державі. Кожна людина, що дожила до похилого віку, має право розраховувати на допомогу держави. Людина похилого віку, яка не може самостійно пересуватися або за станом здоров'я потребує постійного догляду, має право на обслуговування у стаціонарних закладах соціального обслуговування.

Разом з тим питання про те, чи є окремі форми соціального захисту, зокрема, пільги та компенсаційні виплати, змістом прав та свобод людини, залишається дискусійним, оскільки в ряді випадків вони не виступають гарантією достатнього життєвого рівня, не є засобом підтримки в складних життєвих ситуаціях та не підтверджують визнання певних заслуг перед державою. Інколи вони просто надають привілейоване становище певним категоріям громадян, тим самим ставлячи інших осіб в нерівне з ними становище.

Конкретизуючи конституційні інструменти забезпечення соціальних та економічних прав громадян, можна зробити

висновок, що існуюча система пільг і соціальних гарантій, перш за все, орієнтована на підвищення соціального захисту окремих соціальних груп, які здебільшого формуються за професійною ознакою (наприклад, військовослужбовці, працівники правоохоронних органів та інші), а не на надання мінімального необхідного забезпечення найбільш соціально незахищеним верствам населення (наприклад, інвалідам, людям похилого віку, тяжко хворим тощо) [2-4].

З 2003 р. спостерігається системна діяльність у сфері наближення законодавства України до європейських соціальних стандартів. Основним моментом у цій діяльності стало прийняття Закону України «Про соціальні послуги» [1], який відобразив тенденцію переорієнтації державної політики у сфері соціального захисту та соціального забезпечення з призначенням пільг та здійснення соціальних виплат на організацію надання соціальних послуг. Закон «Про соціальні послуги» став значним кроком на шляху до визначення поняття «соціальні послуги» і виокремлення їх у стратегічному та практичному плані як таких, що доповнюють соціальні пільги та соціальні гарантії, але відмінні від них. Однак і досі пріоритетні положення цього Закону недостатньо втілено у повноцінні напрями політики.

Нинішня модель надання соціальних послуг, характеризується забюрократизованістю та потребує проведення подальшої децентралізації, яка передбачає посилення ролі територіальних громад, деінституціоналізацію, їх територіальне розширення до місця проживання громадян. Децентралізація передбачає також дотримання принципу субсидіарності, реалізація якого дає можливість максимально наблизити процес прийняття важливих управлінських рішень до громадян. Органи місцевого самоврядування краще проінформовані про потреби у соціальних послугах на місцях, а тому їх надання буде більш адекватним та адресним індивідуальним потребам місцевих мешканців, а виділені державою кошти будуть краще розподілятися, ефективніше та раціональніше використовуватися [5].

Одним із головних стратегічних напрямів реформування системи соціальних послуг є розробка та впровадження у практику методик та методів оцінки індивідуальних потреб користувачів соціальних послуг. Такий підхід фокусується на потребах клієнта, його активній позиції під час оцінки, самовизначенні шляхом розвитку сильних сторін тощо. При цьому важливо виробити підхід до оцінки потреб клієнта, єдині переконання щодо факторів,

які гарантують його безпеку і створюють сприятливе середовище для розвитку, єдині погляди щодо значення вивчення потреб конкретної людини, персоналізація соціальних послуг.

На сьогодні не викликає сумніву той факт, що європейський шлях розвитку є державним пріоритетом для України, а європейські держави (наприклад, Німеччина, Швеція, Австрія) є хорошими прикладами верховенства громадянського суспільства та соціально-орієнтованої економіки. Будь-який економічний, технічний, соціальний, культурний розвиток та труднощі пов'язані з ним ставлять перед будь-якою окремо взятою країною та перед світом в цілому нові завдання, відкривають нові перспективи. Європейські країни для створення таких перспектив, оптимальної реалізації їх потенціалу та вирішення проблем, які постають у зв'язку з цим, значну увагу акцентують на інноваціях у різних сферах.

Отже, тенденція до зростання чисельності людей похилого віку спонукає суспільство до реалізації нових підходів соціального обслуговування цієї найбільш соціально незахищеної категорії населення, враховуючи побутові, психологічні, фізичні, соціальні потреби літніх людей, а також національні та удосконалення системи соціального захисту населення, спрямованої на підтримку людей похилого віку і, зокрема, реформування системи соціального обслуговування та надання соціальних послуг. Метою реформування стратегії соціальних послуг є зміцнення та підвищення ефективності і дієвості системи соціального обслуговування населення шляхом реформування механізму надання соціальних послуг на ринковій основі, що керується попитом, де пріоритетами мають стати втручання із запобігання та реінтеграції, координація з іншими механізмами соціальної підтримки та особлива увага до послуг на рівні громад.

Список використаних джерел

1. Про соціальні послуги: Закон України від 24.06.2004 р. №1891-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2004. – №50. – Ст. 537.

2. Рішення Конституційного Суду України (справа щодо пільг, компенсацій та гарантій) від 20.03.2002 р. №5-рп/2002 [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v005p710-02

3. Рішення Конституційного Суду України (справа про соціальний захист військовослужбовців та працівників правоохоронних органів) від 17.03.2004 р. №7-рп/2004

[Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v007p710-04

4. Рішення Конституційного Суду України (справа про зупинення дії або обмеження пільг, компенсацій і гарантій) від 01.12.2004 р. №20-рп/2004 [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0179600-05

5. Іляш О.І. Стратегічні орієнтири державної політики України в напрямі підвищення якості соціальних послуг / О.І. Іляш // Журнал Європейської економіки, том 11(№2), червень, 2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://archive.nbuv.ua/portal/soc_gum/2012_2/ua/06I_ua.pdf

***Є.М. ЗАКЛАДНІЙ**, студент групи ПЗ-31-13(з)*
Вінницький інститут Університету «Україна»,
науковий керівник: В.В. Швед, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри бізнесу та права
Вінницький інститут Університету «Україна»

ПРАВОВІ АСПЕКТИ РЕГУЛЮВАННЯ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Мале підприємництво є важливою умовою оздоровлення не тільки національної економіки, а і всього суспільного життя держави. Малому бізнесу належить місце ведучого сектора економіки для забезпечення надійності, ефективності та гнучкості внутрішнього ринку країни. Важливо відзначити, від внутрішнього ринку, в першу чергу, залежить соціально-економічний розвиток кожної держави. Таким чином, без малого бізнесу суспільство і економіка не мають можливості не тільки розвиватися, а й існувати.

Малі підприємства в порівнянні з крупними мають ряд переваг:

- дрібносерійне виробництво малого бізнесу дає можливість швидко реагувати на зміну ринкового попиту;
- для малих фірм характерна простота управління, короткі терміни будівництва і освоєння проектних потужностей, швидка окупність;
- малі і середні фірми безпосередньо впливають на рівень безробіття;
- малі підприємства сприяють встановленню тісних

контактів із споживачами;

- малі підприємства більш гармонійно вписуються в екологічне середовище малих міст і селищ;
- малі підприємства сполучають в одних руках власність і управління.

Отже, мале підприємництво, яке є найбільш динамічним елементом структури ринкової економіки, сприяє покращенню економічного стану району, оперативному насиченню ринку товарами та послугами, забезпеченню зайнятості значної частини населення, зниженню соціальної напруги і демократизації ринкових відносин.

Як показує світова і вітчизняна практика, основним показником, на основі якого підприємства (організації) відносяться до суб'єктів малого бізнесу, є, в першу чергу, чисельність персоналу (зайнятих працівників), розмір капіталу, обсяг обороту (прибутку, доходу).

Всі розвинені держави активно підтримують сектор малого бізнесу, так як від нього залежить структура і якість ВНП. У розвинених країнах з ринковою економікою на малий бізнес припадає 60%-70% ВНП. Наприклад, в малому бізнесі США вдвічі більше робочих місць, ніж в середньому і великому бізнесах разом узятих [2].

У нашому пострадянському просторі великий і середній бізнес тісно пов'язані з владою. Причому настільки тісно, що вже не зрозуміти де бізнесмен, а де чиновник. Але завдяки сучасним методам поширення інформації про підприємницькі ідеї, кожний день поповнюються ряди підприємливих людей. Адже в нас багато ресурсів і працьовитих людей, яким просто потрібна інформація про бізнес для планування дій.

Основу правового регулювання малого підприємництва в Україні складають:

1) Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» від 15.05.2003 р., №755-IV із змінами та доповненнями 24.12.2015;

2) Закон України «Про державний бюджет України на 2016 рік» із змінами та доповненнями від 31.03.2016 р. №1063-VIII;

3) Податковий кодекс України від 14.12.2011 із змінами та доповненнями 24.12.2015.

Також регулювання відносин у сфері підприємницької діяльності здійснюється цивільним законодавством. Згідно ЦК України, на підставі права власності громадян, встановлюється їх

право займатися підприємницькою діяльністю в двох формах – як індивідуальний підприємець і юридична особа. Але для заняття деякими видами підприємництва передбачені спеціальні умови – наявність досвіду, отриманого протягом певного терміну; наявність кваліфікаційного атестата і т.п. [1].

Для підприємницької діяльності важливим є те, що громадянське право має справу:

- з майновими відносинами, тобто з такими суспільними відносинами, що виникають з приводу різного роду матеріальних благ: речей, робіт, послуг та іншого майна в широкому розумінні. При цьому цивільне право регулює не всі майнові відносини, а тільки ті, які є майново-вартісними, такі як товарно-грошові відносини, відносини з обміну речами тощо;
- з особистими немайновими відносинами, що виникають, наприклад, з приводу ділової репутації, авторського твору, винаходу, промислового зразка.

Цивільне право містить певні принципи, що відображають його найбільш істотні властивості і забезпечують основні права і свободи підприємців. Однак не всі категорії громадян мають право займатися підприємницькою діяльністю. Оскільки існують обмеження, які передбачені для посадових осіб органів державної влади та державного управління, військовослужбовців, працівників силових міністерств і служб.

Якщо порівнювати індивідуальних підприємців і діяльність юридичних осіб, то останнє є найбільш складною в організаційно-правовому і фінансово-економічному аспектах. Отримуючи статус юридичної особи, підприємець здійснює дії вже не від свого імені, а від імені цієї юридичної особи.

Правове середовище стикається з малим бізнесом з моменту відкриття до припинення господарської діяльності підприємства. Правові основи, які регулюють малий бізнес, лежать в таких відносинах як, виробник-споживач, виробник-суспільство, споживач-суспільство. В результаті чого, з'являється необхідність у формуванні дій сторін, на основі законодавства, і вимагає постійного розвитку правового регулювання підприємництва [5].

Правове регулювання суб'єктів підприємницької діяльності, в тому числі малого бізнесу вирішує такі питання, як встановлення правоздатності суб'єктів на заняття підприємництвом, державну реєстрацію, ліцензування (коли це передбачено законодавством для певних видів діяльності), встановлення ступеня і міри відповідальності засновників за зобов'язаннями суб'єкта, порядок

припинення підприємницької діяльності.

Правове середовище підприємництва гарантує усвідомлене ведення дозволених законом видів господарської діяльності, а також забезпечує свободу прийняття економічних рішень. Однак складність полягає в тому, що часто виникають зміни, уточнення, що ускладнюють використання правових аспектів в дійсності.

Уповільненість та диспропорційність розвитку малого бізнесу в Україні визначається наявністю суттєвих проблем і перешкод. Основними чинниками, які заважають розвитку малого підприємництва в Україні, є:

- відсутність чітко сформульованої в системі правових актів державної політики у сфері підтримки малого підприємництва;
- збільшення адміністративних бар'єрів (реєстрація, ліцензування, сертифікація, системи контролю і дозвільної практики, регулювання орендних відносин тощо);
- податковий тиск і обтяжлива система звітності;
- невпевненість підприємців у стабільності умов ведення бізнесу.

Вищевказані обмеження ускладнюють прибуткову довгострокову діяльність у легальному секторі економіки та обумовлюють пошук способів короткострокового чи одноразового отримання високих прибутків у «тіньовій» сфері. Попри деякі позитивні зрушення, які відбулися в останні роки, більшість перешкод на шляху розвитку малого бізнесу в Україні залишаються вельми потужними.

Формування державної політики розвитку малого підприємництва полягає у створенні цілісної системи його державної та громадської підтримки. Одним з дієвих механізмів розвитку підприємництва є прийняття, відповідно з положенням Концепції державної політики розвитку малого підприємництва, однойменної програми та регіональної програм, які враховують специфіку кожної території і визначають пріоритети розвитку підприємництва.

Реалізація програм створить умови для збільшення кількості діючих малих підприємств, додаткових надходжень до бюджету, отримання додаткових товарних ресурсів; допоможе вирішенню соціально-політичних завдань; формуванню широкого прошарку дрібних власників, який є основою соціально-економічних реформ, гарантом політичної стабільності та демократичного розвитку суспільства.

Таким чином, подальший розвиток ситуації без активного та

позитивного втручання держави може призвести до згортання (в основному, через подальшу тінізацію) цього сектору економіки з відповідним загостренням економічних проблем та посиленням соціальної напруги. Через це і виникає необхідність дієвої державної політики підтримки малого бізнесу.

Список використаних джерел

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. №435-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2003. – №40-44. – Ст. 356.

2. Васильців Т.Г. Економіка малого підприємства: навчальний посібник / Т.Г. Васильців, О.І. Іляш, Н.Г. Міценко. – К.: Знання, 2014. – 446 с.

3. Гетьман О.О., Шаповал В.М. Економіка підприємства: навчальний посібник / О.О. Гетьман, В.М. Шаповал. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 488 с.

4. Лаврова Ю.В. Економіка підприємства та маркетинг: конспект лекцій / Ю.В. Лаврова. – Х.: ХНАДУ, 2012. – 133 с.

5. Лихолат С.М., Гапій І.Б. Етика бізнесу: навчальний посібник / С.М. Лихолат, І.Б. Гапій. – К.: Знання, 2013. – 367 с.

***В.М. КАРЛАЩУК**, студент групи ПЗ-21-14*
Вінницький інститут Університету «Україна»,
науковий керівник: В.В. Очеретяний, кандидат історичних наук, доцент кафедри соціальних технологій
Вінницький інститут Університету «Україна»

ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ДІЯЛЬНОСТІ НАЦПОЛІЦІЇ

У статті на основі опублікованих документів висвітлюється процес організації та діяльності національної поліції. Досліджуються її основні принципи діяльності та відмінність її від міліції.

У зв’язку з коротким періодом її діяльності, розпочала службу національна поліція 20 серпня 2015 року, нажаль відсутні найновіші ґрунтовні публікації по даній темі. А у наявній їхня діяльність відображена неоднозначно та поверхнево.

Згідно Закону України «Про національну поліцію», національна поліція України – центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання

публічного порядку та громадської безпеки. Діяльність Національної поліції спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ згідно із законом [1].

Закон України «Про національну поліцію» свідчить про те, що поліція призначена для захисту життя, здоров'я, прав і свобод громадян України, іноземних громадян, осіб без громадянства, для протидії злочинності, охорони громадського порядку, власності та для забезпечення громадської безпеки. В межах своєї компетенції керівництво діяльністю поліції здійснюють Президент України безпосередньо або через Міністра внутрішніх справ, керівники територіальних органів Міністерства внутрішніх справ і керівники підрозділів поліції [1].

Правовими джерелами існування національної поліції за законом «Про національну поліцію» є Конституція України та міжнародні договори. У своїй діяльності поліція керується Конституцією України, міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, іншими законами України, актами Президента України та постановами Верховної Ради України, прийнятими відповідно до Конституції та законів України, актами Кабінету Міністрів України, а також виданими відповідно до них актами Міністерства внутрішніх справ України, іншими нормативно-правовими актами [1].

Чим повноваження поліції відрізняються від міліцейських. Основна функція поліції відрізняється від завдань старої міліції. «Поліція – це не репресивний орган, це не каральний орган, це орган, який надає послуги суспільству і конкретній людині – послуги по забезпеченню порядку», – пояснює експерт реанімаційного пакету реформ Борис Малишев [2].

Повна заміна всіх міліціонерів на поліцейських повинна закінчитися до кінця 2016-го року. У законі «Про національну поліцію» вказано, що згідно перехідних та прикінцевих положень про національну поліцію, поліції дозволяється до 31 грудня 2016 року використовувати штампи, службові посвідчення, бланки, логотипи, емблеми і багато іншого від міліції. Це все прописане у 11 розділі пунктах 17-18 Закону України «Про національну поліцію». Вже з 2017-го року у всіх містах України на патрулювання повинні вийти нові «копи».

Новій українській поліції додали і повноваження. «Повноваження поліцейських трохи ширші, ніж зараз мають міліціонери. Але разом з тим, вони детальніше прописані», –

пояснює експерт реанімаційного пакету реформ Борис Малишев.

Нові патрульні за порушення правил дорожнього руху будуть «зрізати» у водіїв штрафні бали, тоді як колишні держслужбовці частенько «зрізали» гроші. «Даішники» нерідко зупиняли автомобілі просто для перевірки документів, незважаючи на те, що закон забороняв. Патрульним це робити можна, але тільки в 9 випадках. Поліцейський зобов'язаний поінформувати водія про конкретну причину зупинення ним транспортного засобу з детальним описом підстави зупинки, визначеної у цій статті.

Зокрема, вони можуть зупинити вас і заодно перевірити документи при порушенні правил, якщо запідозрять, що авто вкрадено або було учасником ДТП. А ще, якщо копам знадобиться ваша допомога. Правда, є і певні недоліки в новому законі про національну поліцію. Система штрафних балів за порушення правил дорожнього руху прописана недосконало. Найбільше проблем буде з «листами щастя», адже такі фото порушень будуть відправлятися на адресу власника автомобіля. Як у такому разі оповіщати українців, прописаних на Донбасі, фахівці не знають. Крім того, технічне оснащення для фіксації всіх порушень поки не готове.

«Немає всюди, де необхідно, камер, які б фіксували правопорушення в автоматичному режимі, немає відповідного матеріально-технічного забезпечення, щоб це все обробляти, оперативно відсилати», – говорить адвокат Євген Кузьмін.

Що стосується громадського порядку, то поліцейські мають право заспокоювати бешкетників не тільки словом, а й ділом.У Міністерстві внутрішніх справ запевняють, що поліцейські будуть застосовувати фізичну силу тільки в крайніх випадках.

Крім того, в міністерстві не виключають хабарництва серед полісменів. За нього обіцяють серйозно карати. «Можуть бути і винятки, коли людина приходить не з чистими намірами, а готова заробити незаконним способом в тому числі», – говорить радник міністра внутрішніх справ Іван Варченко [2].

Отже, поліція – це новий правоохоронний орган, який повинен захищати права і свободи громадян, забезпечувати громадський порядок. Поліція на відміну від міліції не боїться зупиняти депутатів і штрафувати їх, це орган у якому за словами чиновників не має і не буде хабарництва.

Список використаних джерел

1. Про національну поліцію: Закон України від 23.12.2015 №901-VIII // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2015. –

№40-41. – Ст. 379.

2. Чим повноваження поліції відрізняються від міліцейських // Сегодня. – 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://ukr.segodnya.ua/ukraine/chem-polnomochiya-policii-otlichayutsya-ot-miliceyskih-665691.html

3. Плани розвитку поліції в Україні від Авакова [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://molodi.info/events/

***Н.В. КИСИЛЕВСЬКА**, студентка групи ПЗ-51-15(с)*
Вінницький інститут Університету «Україна»,
науковий керівник: С.М. Ваколюк, доктор філософії
в галузі права, завідувач кафедри бізнесу та права
Вінницький інститут Університету «Україна»

ДО ПИТАННЯ ПРО ГОСПОДАРСЬКІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ

Відповідно до ч. 1 ст. 173 Господарського Кодексу України (надалі ГКУ) [1], господарським визнається зобов'язання, що виникає між суб'єктом господарювання та іншим учасником (учасниками) відносин у сфері господарювання з підстав, передбачених ГКУ, в силу якого один суб'єкт (зобов'язана сторона, у тому числі боржник) повинен вчинити певну дію господарського чи управлінсько-господарського характеру на користь іншого суб'єкта (виконати роботу, передати майно, сплатити гроші, надати інформацію тощо) або утриматися від певних дій, а інший суб'єкт (управлена сторона, у тому числі кредитор) має право вимагати від зобов'язаної сторони виконання її обов'язку. Господарський характер дій зобов'язаної сторони полягає у виконанні робіт, послуг, переданні майна, сплати грошей, наданні інформації тощо чи утриманні таких дій.

Основними видами господарських зобов'язань, згідно з ч. 2 ст. 173, є майново-господарські зобов'язання та організаційно-господарські зобов'язання. Майново-господарськими (згідно з ч. 1 ст. 175) визнаються цивільно-правові зобов'язання, що виникають між учасниками господарських відносин при здійсненні господарської діяльності, в силу яких зобов'язана сторона повинна вчинити певну господарську дію на користь другої сторони або утриматися від певної дії, а управлена сторона має право вимагати від зобов'язаної сторони виконання її обов'язку [1].

До категорії суб'єктів організаційно-господарських

зобов'язань належать:

- органи державної влади, наділені господарською компетенцією, – щодо підпорядкованих їм державних підприємств і підконтрольних (з певних питань) підприємств та інших господарських організацій будь-яких форм власності;
- органи місцевого самоврядування, що діють у межах своєї господарської компетенції, – щодо комунальних підприємств та організацій і підконтрольних (з певних, визначених законом питань) підприємств та організацій будь-яких форм власності, що розташовані на території відповідної територіальної громади;
- господарські об'єднання – щодо підприємств-учасників;
- холдингові компанії – щодо своїх корпоративних підприємств;
- головне підприємство промислово-фінансової групи – щодо інших учасників такої групи;
- засновники унітарних підприємств (у тому числі дочірніх) і власники їхнього майна (ними можуть бути суб'єкти господарювання – господарські товариства, виробничі кооперативи, господарські об'єднання та ін.) щодо створених ними підприємств;
- учасники господарських організацій корпоративного типу, що володіють корпоративними правами (в тому числі правом брати участь в управлінні організацією такого типу);
- суб'єкти господарювання, наділені управлінськими повноваженнями щодо інших суб'єктів на підставі укладених між ними договорів підприємницького характеру – про делегування управлінських повноважень одному з них, щодо підпорядкування двох і більше суб'єктів господарювання іншому та ін.

Зауважимо, що суб'єкти господарювання та інші учасники господарських відносин повинні виконувати господарські зобов'язання належним чином і в натурі. Виконання зобов'язання належним чином полягає у такому його виконанні, що відповідає вимогам закону, інших актів законодавства, договору, а за відсутності в цих правових документах конкретних вимог щодо виконання зобов'язання – відповідно до вимог, що у певних умовах звичайно ставляться [2, с. 228].

Відповідно до ст. 197 ГК господарське зобов'язання підлягає виконанню за місцем, визначеним законом, господарським договором, або місцем, яке визначено змістом зобов'язання. Господарське зобов'язання має виконуватися зазвичай зобов'язаною особою.

Ст. 195 ГКУ передбачається можливість делегування прав у господарських зобов'язаннях [1]. Управлений суб'єкт господарського зобов'язання вправі (якщо інше не передбачено законом) передати другій стороні за її згодою належні йому за законом, статутом чи договором права (з обумовленням певним строком або без такого) на одержання майна від третьої особи з метою вирішення певних питань щодо управління майном або делегувати права для здійснення господарсько-управлінських повноважень. Передача прав має бути документально оформлена – актом передачі, що вважається чинним з дня одержання повідомлення про це зобов'язаною стороною, а акт делегування господарсько-управлінських повноважень іншому суб'єкту – з дня офіційного опублікування цього акта.

Передача (делегування) прав тягне за собою обов'язок суб'єкта, який одержав у результаті такої передачі (делегування) додаткові повноваження, вирішувати відповідне до цих повноважень коло господарських питань та нести відповідальність за наслідки рішень, що ним приймаються.

Вимога закону щодо виконання господарського зобов'язання в натурі підкріплюється положенням ч. 2 ст. 194 ГК України, відповідно до якого неналежне виконання зобов'язання третьою особою не звільняє сторони від обов'язку виконати зобов'язання в натуральній формі, крім випадків, передбачених ч. 3 ст. 193 ГКУ: 1) якщо інше передбачено законом або договором; 2) якщо управлена сторона відмовилася від прийняття виконання зобов'язання [1].

Кожна сторона господарського зобов'язання повинна вжити усіх заходів, необхідних для належного виконання нею зобов'язання, враховуючи інтереси другої сторони та забезпечення загальногосподарського (публічного) інтересу. Порушення зобов'язань є підставою для застосування господарських санкцій, передбачених ГКУ, іншими законами або договором. Проте застосування господарських санкцій до суб'єкта, який порушив зобов'язання, не звільняє його (суб'єкта) від обов'язку виконати зобов'язання в натурі, крім випадків, коли інше передбачено законом або договором, або управлена сторона відмовилася від прийняття виконання зобов'язання.

Зобов'язання має бути виконане також:

- в повному обсязі (управлена сторона має право не приймати виконання зобов'язання частинами, якщо інше не передбачено законом, іншими нормативно-правовими актами або

договором, або не випливає зі змісту зобов'язання);

- вчасно, тобто у встановлені законом та/або договором строки; зобов'язана сторона має право виконати зобов'язання достроково, якщо інше не передбачено законом, іншим нормативно-правовим актом або договором, або не випливає зі змісту зобов'язання.

Одностороння відмова від виконання господарського зобов'язання зазвичай вважається порушенням. Проте вона допускається в певних випадках:

- передбачених законом;
- у разі неналежного виконання іншою стороною, зобов'язана сторона має право відмовитися від виконання зобов'язання у разі неналежного виконання другою стороною обов'язків, що є необхідною умовою виконання);
- у разі відмови від виконання або відстрочки виконання з мотиву, що зобов'язання другої сторони за іншим договором не було виконано належним чином .

Отже, управлена сторона, приймаючи виконання господарського зобов'язання, на вимогу зобов'язаної сторони повинна видати письмове посвідчення виконання зобов'язання повністю або його частини. Прийняття виконання за договірним зобов'язанням зазвичай оформляється актом прийому-передачі виконання, підписаного уповноваженими представниками сторін договору.

Список використаних джерел

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 №436-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2003. – №21. – Ст. 144.

2. Цивільне право України: підручник / Д.В. Боброва, О.В. Дзера, А.С. Довгерт. – К.: Юрінком Інтер, 2009. – 864 с.

3. Гетьман О.О., Шаповал В.М. Економіка підприємства: навчальний посібник / О.О. Гетьман, В.М. Шаповал. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 488 с.

***В.Г. КІРСАНОВСЬКИЙ**, студент групи ПЗ-41-12*
Вінницький інститут Університету «Україна»,
науковий керівник: О.І. Мисак, старший
викладач кафедри бізнесу та права
Вінницький інститут Університету «Україна»

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАЦІ ЗА СУМІЩЕННЯ ПОСАД (ПРОФЕСІЙ)

Становлення трудових правовідносин в Україні перебуває на новому етапі розвитку. Це призвело до розширення спектру можливостей щодо розвитку трудового потенціалу, оскільки на законодавчому рівні працівник може реалізовувати його, використовуючи свої трудові ресурси шляхом праці за декількома професіями чи посадами на одному підприємстві на умовах суміщення. Обумовлене вказує на можливість підвищення рівня навичок працівника, розвиток його як у професійному, так і духовному та матеріальному аспекті.

Передумовами суміщення професій є:

1) недостатній рівень зайнятості – відсутність рівня зайнятості, який би відповідав інтересам та потребам працівника;

2) перспективи реалізувати свої трудові можливості за додаткову оплату праці.

Інтерес особи до праці може бути викликаний у зв'язку з різними соціальними аспектами, що по суті також потребують додаткових матеріальних затрат. Наприклад, це можуть бути і певні сімейні обставини, або зміна житлових умов, або негаразди зі здоров'ям. Підприємство, у свою чергу, надає конкретну матеріальну винагороду або певні пільги при умові, що робітник зобов'язується взяти на себе додаткове трудове навантаження [5, с. 176].

Незважаючи на широке застосування терміна «суміщення професій (посад)» як у юридичній, так і в іншій літературі, єдиного загальноприйнятого визначення його змісту не існує. Найбільш широко поняття «суміщення професій (посад)» розкриває Н.Б. Болотіна, під яким вона розуміє форму організації праці, за якої працівник, за його згодою, протягом робочого дня або робочої зміни поряд зі своєю основною роботою, обумовленою трудовим договором, виконує додаткову роботу за іншою професією або на іншій посаді на тому ж підприємстві, в установі, організації, за що отримує відповідну плату [3, с. 255].

Дійсно, при визначенні терміна «суміщення» необхідно враховувати положення чинного законодавства. Стаття 105 КЗпП України також містить аналогічне визначення поняття «суміщення», під яким слід розуміти виконання працівником на тому ж підприємстві, в установі, організації поряд зі своєю основною роботою, обумовленою трудовим договором, додаткової роботи за іншою професією (посадою) або обов'язків тимчасово відсутнього працівника без звільнення від своєї основної роботи [1].

Таким чином, на основі вищезазначеного та виявлення характерних ознак, притаманних досліджуваному виду трудової діяльності, можна дати визначення поняття «суміщення професій (посад)». Ми вважаємо, що це форма організації праці, за якою працівник у разі наявності вільної посади у штатному розкладі та недостатнього рівня трудової зайнятості на добровільній основі виконує професійні обов'язки за іншим трудовим напрямом протягом трудового часу, тривалість якого не перевищує межі норми, встановленої законодавством, за умови укладання додаткових положень про виконання додаткових трудових обов'язків у трудовому договорі, вже укладеному за основним місцем роботи (що, в свою чергу, призведе до зменшення документообігу на підприємстві) з роботодавцем, який може виступати не тільки юридичною, а й фізичною особою, за матеріальну виплату у грошовому еквіваленті, розмір якої передбачено колективним договором, з метою виконання певного обсягу робіт з меншою чисельністю персоналу та заощадженням фонду заробітної плати, що сприяє єдності усіх сторін трудових правовідносин і, як результат, покращенню економічного стану підприємства та матеріального положення працівника.

З огляду на те, що вищевикладені визначення вчених поняття «суміщення професій (посад)» ґрунтуються на величезному числі наукових робіт, які формували розуміння даного підрозділу, а також, виявивши характерні ознаки, що вказують на оригінальність та актуальність досліджуваної трудової діяльності, варто вказати, що у залученні цього ефективного акта діяльності зацікавлені всі найважливіші суб'єкти трудових правовідносин на конкретному підприємстві, оскільки за умов реалізації суміщення професій (посад) досягається соціальна стабільність суспільства, його прогресивний розвиток. Володіючи набором загальних рис, суміщення професій (посад), як вид додаткової трудової діяльності, охоплює широкий спектр особливостей. Так, Т.Г. Головань вказує

на наступні ознаки:

- суміщення професій (посад) відбувається лише за наявності домовленості сторін трудового договору;
- працівник одночасно з трудовими обов'язками за своєю основною професією (посадою) виконує трудові обов'язки за іншою додатковою професією або на іншій посаді;
- виконання працівником трудових обов'язків за своєю основною та суміщуваною професією (посадою) здійснюється в межах одного трудового договору;
- виконання роботи в умовах суміщення професій (посад) здійснюється впродовж робочого дня нормальної тривалості за рахунок інтенсифікації праці;
- виконання основної і суміщуваної роботи відбувається виключно в межах однієї виробничої одиниці, тобто на одному підприємстві, в установі, організації чи у однієї фізичної особи;
- за виконання трудових обов'язків із додаткової професії чи посади працівник одержує доплату, розмір якої встановлюється колективним договором відповідно до чинного законодавства [4, с. 9].

Питання суміщення професій передбачені Генеральною угодою про регулювання основних принципів та норм реалізації соціально-економічної політики та трудових відносин в Україні на 2010-2012 роки від 9 листопада 2010 року, норми якого діють до прийняття нової угоди, тобто до сьогодні.

Слід також зауважити, що Верховна Рада прийняла в першому читанні нову редакцію Трудового кодексу. Норми проекту нового Трудового кодексу не є однозначними, однак по своїй суті спрямовані на адаптацію трудового законодавства України до загальноєвропейських та міжнародних стандартів у сфері організації праці. Кодексом визначається формулювання вимог щодо забезпечення права працівників на повагу до їх честі й гідності у трудових правовідносинах; визнання цивільно-правових відносин трудовими; порядку укладення письмового трудового договору, його дії та припинення; уточнення щодо оплати праці за різних обставин виконання робіт, зокрема, у разі суміщення професій (посад), поділу робочого дня на частини, усунення дискримінації в оплаті праці за сумісництвом та ін. [2].

Узагальнюючи характерні ознаки цих трудових правовідносин, слід вказати, що праці за умов суміщення посад (професій) притаманні такі характерні риси: наявність лише одного трудового договору між сторонами, у якому оговорюються умови

щодо основної роботи та роботи за суміщенням; працівник отримує грошову винагороду за виконання додаткових трудових обов'язків у розмірі, що встановлюється колективним договором згідно з чинними нормами, що регулюють порядок оплати праці; такий вид діяльності дозволяє суміщати додаткові трудові обов'язки, не залишаючи основного трудового місця за основною роботою; працівник має можливість самореалізуватися в іншій професійній галузі шляхом виконання праці на тому ж самому підприємстві, але виконуючи роботу з іншої трудової спеціальності або на іншій посаді; можливість здійснення своїх додаткових робочих повноважень лише на протязі робочого дня тривалістю, встановленою законодавством, за рахунок інтенсифікації трудової діяльності; робота за суміщенням сприяє підвищенню кваліфікаційного рівня працівника шляхом диференціації трудових функцій на підприємстві.

Список використаних джерел

1. Кодекс законів про працю України: Закон України від 10 грудня 1971 року №322-VIII // Відомості Верховної ради УРСР. – 1971. – дод. до №50. – Ст. 375.

2. Проект Трудового кодексу України: проект №1658 від 27.12.2014 [Електронний ресурс]. − Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/ webproc4_1

3. Болотіна Н.Б. Трудове право України: підручник / Н.Б. Болотіна. – К.: Знання, 2008. – 860 с.

4. Головань Т.Г. Сумісництво та суміщення професій (посад) в трудовому праві: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юридич. наук: спец. 12.00.05 «Трудове право; право соціального забезпечення» / Т.Г. Головань. – Х.: Нац. ун-т внутр. справ, 2007. – 20 с.

5. Трудове право: підручник / В.В. Жернаков, С.М. Прилипко, О.М. Ярошенко та ін. – Х.: Право, 2012. – 496 с.

***С.М. КОЗАЧЕНКО**, студент групи ПЗ-51-15с*
Вінницький інститут Університету «Україна»
науковий керівник: С.М. Ваколюк, доктор філософії
в галузі права, завідувач кафедри бізнесу та права
Вінницький інститут Університету «Україна»

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ

На сучасному етапі розвитку суспільства перед світовою спільнотою постає чимало проблем глобального характеру, однією з яких, безумовно, є проблема належного захисту прав споживачів. У світовій практиці вироблено цілий комплекс основоположних прав споживачів, і їх захист – це одне з провідних завдань кожної цивілізованої держави, бо незалежно від політичної й економічної ситуації в країні люди купують товари і користуються різними послугами [7, с. 458].

Захист споживачів, з одного боку, є складовою частиною політичної системи держав, з іншого – важливим напрямом об'єднання зусиль міжнародної спільноти, який здійснюється з метою захисту інтересів споживачів, посилення їх ролі та правових позицій у системі ринкових відносин [8, с. 55].

Не можна не сказати й про те, що в наш час проблема споживання пов'язується з концепцією якості життя, яка включає в себе багато додаткових аспектів задоволення людських потреб, в тому числі й охорону навколишнього середовища, забезпечення фізичного та морального здоров'я суспільства, гуманізацію умов праці, рішення інших соціальних питань [6, с. 25].

Очевидно, що ці аспекти органічно вписуються в проблеми забезпечення прав споживачів, тісно пов'язані з вирішенням конкретних питань подальшого вдосконалення правового регулювання в цій сфері. Особливої актуальності питанням захисту прав споживачів надають і ті важливі обставини, що за останні десятиріччя загострились проблеми, пов'язані з демографічною ситуацією в світі, пошуком ресурсів, що забезпечують необхідну кількість продуктів харчування, погіршенням стану навколишнього природного середовища, що безумовно впливає на якість сільськогосподарської продукції, і, відповідно, є серйозним чинником ризику для підтримання здоров'я людей, забезпечення безпеки їх здоров'я та життя. Поряд з цим слід враховувати і характерну для країн з економікою, що розвивається, досить стійку

тенденцію нехтування вимогами якості заради отримання прибутків. Саме тому світова спільнота все більше акцентує увагу на вдосконаленні відносин, що виникають в сфері споживання, зокрема і шляхом регулювання відповідних питань на рівні міжнародно-правових актів.

У цьому зв'язку варто відмітити положення статті 25 Загальної Декларації прав людини, відповідно до якої кожна людина має право на такий життєвий рівень, включаючи їжу, одяг, житло, медичний огляд та необхідне соціальне обслуговування, який є необхідним для підтримання здоров'я і добробуту її самої та її сім'ї [4, с. 14]. У Міжнародному Пакті про економічні, соціальні і культурні права містяться важливі положення про те, що держави, які беруть участь у цьому Пакті, визнають право кожної людини на найвищий досяжний рівень фізичного здоров'я та на достатній життєвий рівень [7, с. 21].

В усіх країнах захист прав споживачів будується на відповідній нормативно-правовій базі, яка постійно удосконалюється з урахуванням змін соціально-економічної ситуації. Свій внесок у цю справу зробила Хартія захисту споживачів, прийнята 25-ю сесією Консультативної Асамблеї Євросоюзу в 1973 р., а також Керівні принципи ООН на захист інтересів споживачів, прийняті Генеральною Асамблеєю ООН 9 квітня 1985 р. [5, с. 6]. Важливість цього документа важко переоцінити.

Ці принципи були доповнені 1999 року і закріпили низку важливих положень. Зокрема, це стосується формулювання загальних принципів, відповідно до яких урядам слід розробляти та продовжувати активну політику захисту інтересів споживачів. Ці принципи спрямовані на задоволення наступних законних потреб: захист споживачів від факторів ризику, які впливають на їх здоров'я та безпеку; сприяння дотриманню економічних інтересів споживачів і захист цих інтересів; доступ споживачів до відповідної інформації, яка необхідна для обґрунтованого вибору у відповідності з індивідуальними запитами і потребами; просвіта споживачів, у тому числі й з питань екологічних, соціальних та економічних наслідків їх споживчих переваг; наявність ефективних процедур задоволення претензій споживачів; свобода створювати споживчі та інші відповідні групи або організації, можливість для таких організацій висловлювати свою точку зору в процесі прийняття рішень, які зачіпають їх інтереси; сприяння впровадженню прийнятних моделей вжитку. Поряд з загальними

принципами сформульовані і керівні принципи, які повинні застосовуватися як до вітчизняних, так і до імпортованих товарів та послуг. До таких принципів, зокрема віднесені: фізична безпека, сприяння економічним інтересам споживачів та захист цих інтересів; норми безпеки та якості споживчих товарів і послуг; система розподілу основних споживчих товарів і послуг; заходи, які дозволяють задовольняти претензії споживачів; програма просвіти, інформування та заходи, які торкаються конкретних сфер. Відносно останнього підкреслимо, що в документі конкретизуються такі важливі сфери, як продовольство, водопостачання, лікарські препарати. Зокрема, акцентується увага на тому, що при розробці національної політики та планів у галузі продовольства урядам слід враховувати необхідність забезпечення для споживачів продовольчої безпеки, а також продовжувати та укріплювати національну політику та плани поліпшення постачання питною водою та підвищення її якості, враховувати діяльність і рекомендації Всесвітньої організації охорони здоров'я щодо лікарських препаратів. Також необхідно враховувати таку інформацію, яка торкається здоров'я і навколишнього середовища і яку уряди можуть просити виробників надавати та включати в маркування товарів [5, с. 6].

Слід зазначити, що активна нормотворча діяльність щодо регламентації та захисту прав споживачів здійснюється в рамках Європейського Союзу. Перш за все слід зауважити, що питання забезпечення прав споживачів певною мірою були відображені у договорі, який встановлював Європейське Співтовариство (так званий Римський договір). Зокрема, відповідно до статті 3 Договору досягнення цілей діяльності Співтовариства поряд з іншими напрямками діяльності пов'язуються із посиленням захисту споживача. Особливо слід виділити розділ XIV, який прямо присвячений захисту споживача. Так, ст. 153 встановлено, що для забезпечення високого рівня захисту інтересів споживачів Співтовариство сприяє захисту здоров'я, безпеки і економічних інтересів споживачів, а також розширенню їх прав на інформацію, освіту і можливість самоорганізації з метою захисту своїх інтересів. Необхідність захисту споживачів береться до уваги при визначенні і здійсненні інших напрямків політики і діяльності Співтовариства [3].

Рух за забезпечення прав споживачів, який почав формуватися ще на початку XX століття і стрімко розповсюджуватися у світі, поступово став отримувати законодавче підґрунтя і підтримку з

боку держави у більшості країн світу. Неабияку роль в цьому відіграли і прийняті світовою спільнотою міжнародно-правові документи, які по суті стали фундаментом законодавчого регулювання прав споживачів в більшості країн світу. В свою чергу, наявність відповідного законодавства і системи державних органів, які прямо чи опосередковано опікуються питаннями охорони та захисту прав споживачів, стало суттєвою ознакою державної політики не тільки в економічно розвинутих державах, а й в державах, які прагнуть наблизитись до них як на рівні економічного, так і соціального розвитку.

Список використаних джерел

1. Договір про заснування Європейської Спільноти від 25.03.1957 [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_017

2. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права від 16.12.1966 [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_042

3. О защите прав потребителей: практическое пособие о применении действующего законодательства Украины / В.П. Палиюк, А.А. Терлецкий, В.В. Дашевский. – Николаев: МП Возможности Киммерии, 1996. – 355 с.

4. Права людини. Основні міжнародно-правові документи / Ю.К. Качуренко. – К.: Наук. думка, 1989. – 248 с.

5. Руководящие принципы для защиты интересов потребителей: Резолюция 39/248 от 9.04.1985 г. Генеральной Ассамблеи Организации Объединенных Наций [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show /995_903

6. Руженцев Н.В. Защита интересов и прав потребителей за рубежом / Н.В. Руженцев. – М.: Изд. стандартов, 1989. – 80 с.

7. Черняк О.Ю. Класифікація прав споживача за законодавством України та Європейського Союзу / О.Ю. Черняк // Форум права. – 2008. – №2. – С. 458-464.

8. Язвінська О.М. Система захисту прав споживачів в економічно високорозвинених країнах / О.М. Язвінська // ЮридичнаУкраїни. – 2004. – №2. – С. 55-62.

***Л.О. ЛИКОВА**, студентка групи ПЗ-21-14*
Вінницький інститут Університету «Україна»,
науковий керівник: О.І. Мисак, старший
викладач кафедри бізнесу та права
Вінницький інститут Університету «Україна»

ҐЕНЕЗА ТА ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ ІНСТИТУТУ ГАРАНТІЇ

Поняття гарантії широко застосовується як у повсякденному житті, так і в юриспруденції. Саме слово «гарантія» походить з французької мови та дослівно означає «забезпечення». Новий тлумачний словник української мови визначає дане поняття як «забезпеку, запоруку» [8, с. 413], а словник С.І. Ожегова – як «поручительство, поруку у чому-небудь, забезпечення» [9, с. 114]. При цьому, С.І. Ожегов розкриває поняття «забезпечити», у тому числі, як «зробити цілком можливим, дійсним, реально виконуваним» [9, с. 374]. Іншими словами, поняття гарантії використовується тоді, коли йдеться про щось, що додає впевненості у тому, що певна дія буде вчинена, виконана, реалізована або щось відбудеться. При цьому на побутовому рівні поняття гарантії та поруки часто ототожнюються. Загалом це не дивно, оскільки зазначені поняття визнавалися практично синонімами, як у законодавстві, так і в юридичній науці.

З'ясування генезису такого виду виконання зобов'язань як гарантія, зокрема її витоків та трансформації з поруки у спеціальний вид, який переважно почав застосовуватися для забезпечення грошових зобов'язань, набув самостійності, став навіть незалежним від основного зобов'язання і через це почав перетворюватися на свою протилежність. Власне з цим пов'язана історико-дослідницька частина нашого дослідження із призначення забезпечення виконання зобов'язань у римському приватному праві, впливу розвитку ринку фінансових послуг та банківської сфери, здатності зберегти традиційні для акцесорних забезпечувальних зобов'язань властивості, попередити можливості для звуження сфери застосування гарантії. Такий напрям є не першим і, мабуть, не останнім у цивілістиці.

В дореволюційній юридичній науці проблема загального поняття забезпечення зобов'язань не викликала прискіпливої уваги. Як зазначає Б.М. Гонгало, «висловлювання з цього приводу, як правило, вкрай лаконічні і або зроблені в ході обговорення

інших юридичних проблем, або покликані служити вступом до характеристики окремих способів забезпечення зобов'язань» [6, с. 10].

В юридичній літературі радянської доби розкриття способів забезпечення зобов'язань, як правило, починалось із характеристики забезпечувальних засобів. У разі невиконання зобов'язання боржником, закон передбачав засоби примусового виконання, до яких належали позов про примусове виконання зобов'язання, а також позов про відшкодування збитків, що спричинені невиконанням чи неналежним виконанням зобов'язання [10, с. 492].

Головним завданням цивільного права у той час було забезпечення належного виконання договірних зобов'язань. У цей період виділяли дві групи забезпечувальних заходів: загальні (основні), які могли застосовуватись з метою спонукання до виконання всіх без винятку зобов'язальних правовідносин, і спеціальні (додаткові), які могли застосовуватись не до всіх, а лише до тих зобов'язань, для яких вони спеціально встановлені законом або домовленістю сторін [6, с. 15].

Ще зовсім нещодавно інститут банківської гарантії був практично невідомий для багатьох вчених та практиків України. Як відомо, у Цивільному кодексі Української РСР було передбачено існування гарантій, які могли видаватися одними соціалістичними організаціями в забезпечення погашення заборгованості інших та які вважалися різновидом поруки з особливим суб'єктним складом (ст. 178, 196 зазначеного Кодексу) [2].

Із прийняттям Цивільного кодексу України у поняття гарантії почали вкладати абсолютно новий зміст, близький до того, який вкладають у поняття банківської гарантії міжнародно-правові акти, а також новітні цивільні кодекси країн СНД та окремих країн континентальної системи права [3]. З цього моменту гарантія (надалі називатимемо її банківською гарантією) вважається самостійним способом забезпечення виконання зобов'язань, повною мірою відділеним від інституту поруки.

Як відомо, правила, що регламентують гарантії, сформульовані в гл. 49 Цивільного Кодексу України (надалі ЦК України) [3] та в гл. 22 Господарського Кодексу України (надалі ГК України) [1] із врахуванням міжнародної практики, відображеної в Уніфікованих правилах для гарантій на першу вимогу (надалі УГВ) (редакція Міжнародної торгової палати 1992 р.) [4]. У законодавстві України, що було чинним до набрання

чинності ЦК та ГК України, подібних правил не існувало, як і не застосовувалась банківська гарантія у внутрішньому торговельному обороті.

Вирішення завдання по досягненню міжнародної узгодженості при правовому регулюванні банківської гарантії взяли на себе Міжнародна Торговельна Палата (МТП) (м. Париж) та ООН. МТП розробила два документи уніфікованих правил. Перший, опублікований у 1978 році, отримав назву «Уніфіковані правила для договірних гарантій» [7]. Другий, як вже зазначалось, був прийнятий у 1992 році і названий «Уніфіковані правила для гарантій на вимогу» (УГВ) [4]. Хоча ці Правила відділені одні від одних всього лиш 13 роками, вони присвячені двом різним типам гарантії. Правила 1978 року мають справу з традиційною гарантією, а Правила 1992 року оперують гарантією нового типу, в них були втілені колективні знання і досвід національних комітетів Міжнародної Торговельної Палати (надалі МТП), комерційних компаній та окремих спеціалістів всього світу [5, с. 218].

Уніфіковані правила 1992 року для гарантій на вимогу, в більшій мірі, відображають практику використання платіжних гарантій і в той же час зберігають ціль перших Правил – урівнювати інтереси різних сторін і не допускати зловживань при вимозі платежів за гарантіями. В Уніфікованих правилах були втілені знання і досвід національних комітетів МТП, комерційних компаній і окремих спеціалістів усього світу.

Із визначення гарантії, яке дається у ст. 560 ЦК України [3] випливає, що гарантом може бути тільки банк, інша фінансова установа, страхова організація. Таким чином, очевидною є відмінність у підходах до визначення кола суб'єктів за міжнародним і національним законодавством. На сучасному етапі розвитку економіки гарантія як вид забезпечення виконання цивільно-правових зобов'язань може активно використовуватись для регулювання майнового обігу, особливо при кредитуванні. Грошові зобов'язання є базовими у кредитних правовідносинах, від їх виконання залежить надійність та платоспроможність комерційних банків. Тому основне завдання банків при здійсненні кредитування – застрахувати себе від недобросовісних позичальників шляхом застосування правових механізмів, які дозволяють найбільш ефективно забезпечити належне виконання зобов'язань.

Список використаних джерел

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 №436-IV //

Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2003. – №21. – Ст. 144.

2. Цивільний кодекс Української РСР від 18.07.1963 №1540-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://zakon0. rada. gov. ua/laws/show/1540-06

3. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. №435-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2003. – №40-44. – Ст. 356.

4. Уніфіковані правила міжнародної торгівельної палати для гарантій за першою вимогою від 01.01.1992 (редакція 458) [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://zakon0. rada. gov. ua/laws/show/988_001

5. Уніфіковані правила стосовно договірних гарантій від 01.01.1978 [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/988_005

6. Гонгало Б.М. Учение об обеспечении обязательств: вопросы теории и практики / Б.М. Гонгало. – М.: Статут, 2002. – 222 с.

7. Міжнародне приватне право. Загальна частина: підручник / А.С. Довгерта, В.В. Кисіля. – К.: Алерта, 2012. – 376 с.

8. Новий словник української мови. Т. 1 / В. Яременко, О. Сліпушко. – К.: Видавництво «Аконіт», 2006. – 926 с.

9. Ожегов С.И., Шведова Н.Ю. Толковый словарь русского языка / С.И. Ожегов, Н.Ю. Шведова. – М.: ООО «А ТЕМП», 2006. – 944 с.

10. Підопригора О.А. Римське право: підручник / О.А. Підопригора, Є.О. Харитонов. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – 512 с.

***О.О. МАРЧУК**, студентка групи ПЗ-41-12*
Вінницький інститут Університету «Україна»,
науковий керівник: С.М. Ваколюк, доктор філософії
в галузі права, завідувач кафедри бізнесу та права
Вінницький інститут Університету «Україна»

СУБ'ЄКТИ ПРАВА НА ОБОВ'ЯЗКОВУ ЧАСТКУ У СПАДЩИНІ

Актуальність дослідження розкривається у виявленні проблемних аспектів регулювання майнових відносин у сфері спадкування серед суб'єктів права на обов'язкову частку.

Метою даної роботи є аналіз суб'єктів права на обов'язкову частку у спадщині з виокремленням проблематики, яка притаманна

деяким з них. Формування пропозицій щодо врегулювання суперечностей.

Питання пов'язані з темою дослідження висвітлювалися у працях таких вчених, як О.Є. Кулєшов, О.І. Нелін, О.П. Печений, Є.О. Мічурін та інші.

Спадкодавець може в заповіті заповідати майно одному чи кільком спадкоємцям за законом, позбавити права на спадкування одного чи всіх спадкоємців за законом, заповідати своє майно будь-яким особам, в тому числі стороннім. Проте, він не може позбавити права на спадкування осіб, які мають право на обов'язкову частку у спадщині.

Обов'язкова частка у спадщині – половина від тієї частки, яка належала б кожному зі спадкоємців, що мають право на неї, при спадкуванні за законом, незалежно від змісту заповіту.

Перелік осіб, які мають право на отримання частки спадкового майна є вичерпним і розширеному тлумаченню не підлягає, згідно Цивільного Кодексу України (далі ЦКУ). Такими спадкоємцями є малолітні особи (до 14 років), неповнолітні (від 14 до 18років), повнолітні непрацездатні діти спадкодавця (в тому числі усиновлені) непрацездатний вдівець (вдова), непрацездатні батьки (усиновителі) спадкодавця та діти, які були зачаті за життя спадкодавця і народжені після відкриття спадщини [1, с. 253].

Тобто, право на обов'язкову частку не мають ні спадкоємці за законом другої черги, ні спадкоємці, які спадкують за правом представлення цю частку. Право на таку частку незалежить від згоди інших спадкоємців на її отримання, рівно як і від того, чи проживав необхідний спадкоємець разом із спадкодавцем, чи окремо від нього.

Спадкування обов'язкової частки є правом спадкоємця, а не його обов'язком, тому він може подати заяву до нотаріуса, що він не претендує на отримання свідоцтва на обов'язкову частку і відповідно не отримає свідоцтво про право на спадщину. Такому спадкоємцю потрібно подати про це заяву до нотаріальної контори за місцем відкриття спадщини. У випадку, якщо обов'язковий спадкоємець не прийме обов'язкову частку спадщини у встановлений законом строк (чи відмовиться від прийняття), майно переходить до спадкоємців за заповітом.

Неповнолітні або представники малолітніх дітей, представники недієздатної чи обмежено дієздатної особи мають право подати заяву про відмову від обов'язкової частки тільки за згодою органів опіки та піклування.

Слід мати на увазі, що непрацездатність може виникати внаслідок двох різних причин. По-перше, особи можуть бути непрацездатними за віком, тобто у разі досягнення ними пенсійного періоду. По-друге, спадкоємці можуть бути непрацездатними за станом свого здоров'я. Мова йде про інвалідів 1-ї, 2-ї і 3-ї груп, якщо їх інвалідність встановлена МСЕК.

Якщо у спадкодавця в числі родичів немає вищеперелічених осіб, то право на обов'язкову частку у спадщині відсутня. Але якщо ж такі особи є, то при оформленні спадщини обов'язкова частка повинна бути неодмінно визначена. В іншому випадку мова буде йти про порушення прав спадкоємців.

Якщо неповнолітня особа набуває повної цивільної дієздатності (у разі реєстрації шлюбу особи, яка не досягла повноліття, або у випадку, якщо особа, яка досягла шістнадцяти років, працює за трудовим договором, а також якщо неповнолітня особа записана матір'ю або батьком дитини), вона також зберігає за собою право на обов'язкову частку.

У разі, якщо особа досягла пенсійного віку, але продовжує трудову діяльність, вона не позбавляється права на обов'язкову частку у спадщині суб'єктами права на обов'язкову частку [2].

Розглянемо більш детально проблемне питання щодо спадкування інвалідами обов'язкової частки.

Порядок встановлення групи інвалідності чітко визначений у Інструкції про встановлення групп інвалідності, яку затверджено наказом Міністерства охорони здоров'я України від 05.09.2011 №561 [3]. Чим вища группа інвалідності, тим нижчі критерії життєдіяльності людини (до яких відносять: здатність до самообслуговування, пересування, орієнтації, контролю своєї поведінки, спілкування, навчання, виконання трудової діяльності).

Отже, положення ч. 1 ст. 1241 ЦКУ, яке визначає, що данні особи «мають право на половину частки, яка належала б кожному з них у разі спадкування за законом» є недоцільним, оскільки рівень непрацездатності цих осіб різний.

З цього можна зробити висновок, що особи з нижчим рівнем працездатності повинні отримувати обов'язкову частку у більшому розмірі.

Законодавцеві було б доцільніше внести зміни до ст. 1241 ЦКУ, з приводу розміру обов'язкової частки, і визначити її розмір в межах від повного обсягу частки, на яку дана особа має право за законом, до половини такої частки, а сам розмір обов'язкової частки повинен встановлюватися судом в кожному окремому

випадку з урахуванням його особливостей.

Абзац другий частини першої даної статті встановлює, що: «Розмір обов'язкової частки у спадщині може бути зменшений судом з урахуванням відносин між цими спадкоємцями та спадкодавцем, а також інших обставин, які мають істотне значення».

З приводу данного твердження пропонуємо, що законодавцеві доцільніше було б звернути увагу не на відносини між спадкодавцем і спадкоємцем, а на матеріальне становище осіб, що мають право на обов'язкову часку. У ЦКУ в ст. 1224 зазначені обставини усунення від права на спадкування, і тому при вирішенні питання про право на обов'язкову частку повинні враховуватися норми цієї статті, а відносини між спадкодавцем і спадкоємцем не повинні мати вирішального впливу на розмір його частки.

Список використаних джерел

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. №435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №40-44. – Ст. 356.

2. Методичні рекомендації щодо вчинення нотаріальних дій, пов'язаних із вжиттям заходів щодо охорони спадкового майна, видачею свідоцтв про право на спадщину та свідоцтв про право власності на частку в спільному майні подружжя [Електронний ресурс] // Режим доступу до ресурсу: http://www.uapravo.net/akty/postanoviresolution/akt5bsgs5g/page4.htm

3. Про затвердження Інструкції про встановлення груп інвалідності: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 14 листопада 2011 р. №1295/20033 [Електронний ресурс] // Режим доступу до ресурсу: http://document.ua/pro-zatverdzhennja-instrukciyi-pro-vstanovlennja-grup-invali-doc77073.html

***В.В. МЕЛЬНИК**, студент групи ПЗ-41-12*
Вінницький інститут Університету «Україна»,
науковий керівник: О.І. Мисак, старший
викладач кафедри бізнесу та права
Вінницький інститут Університету «Україна»

ПРОБЛЕМИ УДОСКОНАЛЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ СУДДІ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

Дослідження природи судової влади тривалий час є предметом вивчення не лише представників юридичної науки, а й практичних працівників судових органів. Особливого значення в цьому контексті набуває питання конституційно-правового статусу суддів Конституційного Суду України. Нині, коли перед суспільством і державою стоять невідкладні завдання побудови правової держави, задекларованої у статті 1 Конституції України, першочерговою є проблема оновлення чинного законодавства, надання йому реального, а не декларативного характеру. Вирішенню цієї проблеми значною мірою сприяють теоретичні розробки та надбання, котрі набувають нових імпульсів у законодавстві. Це також стосується і проблем конституційно-правового статусу суддів Конституційного Суду України.

Для визначення правового статусу судді Конституційного Суду України необхідно з'ясувати зміст самого поняття правовий статус та визначити його складові елементи. В основі правового статусу особистості міститься більш узагальнююче поняття соціального статусу, необхідність вивчення якого викликане існуванням людини, особистості, громадянина – істоти соціальної, яка перебуває у постійних соціальних взаємодіях. Поняття статусу, таким чином, є узагальненою, акумулюючою категорією, яка є предметом вивчення таких соціальних наук як філософія, соціологія, право.

Соціальний та правовий статуси співвідносяться між собою як зміст та форма. В основі правового статусу міститься фактичний соціальний статус, тобто реальне положення людини у данній системі суспільних відносин. Право лише закріплює це положення, вводить його у законодавчі рамки. Правовий статус є складною, узагальнюючою категорією, яка відображає весь комплекс зв'язків людини з суспільством, державою, колективом, оточуючими

людьми. Саме ця різноманітність зв'язків, які постійно змінюються, призводить до постійної зміни статусу людини. Сукупність статусів, що характеризують особистісні і соціальні позиції однієї і тієї ж людини, називають статусним набором. Однак, серед безлічі різноманітних статусів, якими володіє одна й та сама людина, можна виділити головний статус, який вирішальним чином визначає соціальні позиції людини у цілому. Найчастіше цей статус пов'язаний з економічною та професійною діяльністю [2, с. 140].

За своєю суттю правовий статус судді є різновидом загального статусу громадянина. Множинність зв'язків та ролей, які відіграє в суспільстві людина, призводить до існування великої кількості різновидів статусів, серед яких розрізняють приписані, тобто ті статуси, які здобуваються від народження (раса, стать, вік, національність) та набуті або придбані, які досягаються власними зусиллями (сімейне становище, професійно-кваліфікаційний рівень тощо) [4, с. 199]. Правовий статус судді є професійним або посадовим статусом, оскільки йдеться про виняткові правові можливості посадової особи судової влади, яка наділена повноваженнями здійснювати правосуддя і виконувати свої обов'язки на професійній основі у Конституційному Суді України та судах загальної юрисдикції [1].

Службу в органах судової влади можна кваліфікувати як самостійний вид державної служби в широкому загальнотеоретичному аспекті. Суди, маючи певну специфіку своєї соціальної природи, яка дозволяє їм виступати арбітром з питань права, за іншими своїми істотними ознаками є складовою частиною державного апарату, і тому розгляд системи державного управління суспільством без діяльності судових органів, що здійснюють правосуддя, було б незавершеним.

Визначаючи правовий статус судді Конституційного Суду України, стикаємось з тим самим питанням відсутності єдиного підходу щодо визначення його змісту та структури. Наявність різноманітності підходів щодо визначення змісту правового статусу судді пояснюється відсутністю єдиного критерію, відповідно до якого можно було б визначити структуру статусу судді, що призводить до необгрунтованого розширення меж тлумачення даного правового поняття.

Низку додаткових елементів слід вважати або передумовами правового статусу (громадянство, загальна правосуб'єктність), або умовами ефективної реалізації статусу, що виходять далеко за його

межі (правові принципи, гарантії здійснення службових повноважень), або елементами, що мають другорядний характер по відношенню до основних, які виникають за наявності певних обставин (так, юридична відповідальність є другорядною по відношенню до обов'язків, без обов'язків немає відповідальності). Законні інтереси навряд чи необхідно виділяти в якості самостійного елементу правового статусу. Інтерес передує правам та обов'язкам незалежно від того, чи знаходить він пряме закріплення у законодавстві чи просто підлягає правовому захисту з боку держави. Інтерес є категорією позаправовою та закріплюється не лише в конкретних правових приписах, але й у загальних приписах права [3, с. 22].

Отже, на нашу думку, є доцільним обмежити поняття правового статусу категоріями прав та обов'язків, які дозволяють чітко визначити його структуру. При цьому, ми вважаємо, що слід приділити особливу увагу подвійності зв'язку прав та обовязків, який виражається таким чином: мої права стосовно іншої людини обертаються його обов'язками стосовно мене, і навпаки. Права й обов'язки – це завжди дві сторони одного і того ж соціального зв'язку.

Таким чином, поняття правового статусу судді Конституційного Суду України становлять не просто права та обов'язки, як юридичні елементи, що закріплюються у відповідних нормативно-правових актах, а динамічний розвиток цих прав та обов'язків, тобто їх взаємозв'язок із статусами інших суб'єктів права. Підсумовуючи викладене, зазначимо, що безперечно правосуб'єктність є не лише можливістю або здатністю реальної особи бути носієм вказаних прав та обов'язків. Більш точною є думка про те, що правосуб'єктність свідчить про наявність вказаної правової здатності. Її сутність полягає у тому, що вона визначає ті юридично значущі характеристики, володіння якими робить реальну особу носієм того чи іншого правового статусу.

Ми вважаємо, що за формою, тобто тими складовими, які є зовнішнім виразом даного поняття, правовий статус суддів загальної юрисдикції та правовий статус суддів Конституційного Суду України є поняттями нерівнозначними. Спільним для обох статусів є ті складові, що визначаються самим змістом судової влади і до яких можна віднести поняття незалежності та гарантій незалежності, несумісності посад, недоторканості тощо.

Список використаних джерел

1. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 07.07.2010

№2453-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2010. – №44-45. – Ст. 529.

2. Кельман М.С. Загальна теорія держави та права: підручник / М.С. Кельман, О.Г. Мурашин, Н.М. Хома. – Львів: Новий Світ-2000, 2007. – 584 с.

3. Москвич Л.М. Статус судді: питання теорії та практики / Л.М. Москвич, С.В. Подкопаєв, С.В. Прилуцький. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2004. – 360 с.

4. Юзікова Н.С. Судові та правоохоронні органи України: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Н.С. Юзікова. – К.: Істина, 2006. – 320 с.

***О.Р. МЕЛЬНИК**, студент групи ПЗ-11-15*
Вінницький інститут Університету «Україна»
науковий керівник: С.М. Ваколюк, доктор філософії
в галузі права, завідувач кафедри бізнесу та права
Вінницький інститут Університету «Україна»

СКЛАД ЗЕМЕЛЬ ВОДНОГО ФОНДУ

Земельні ділянки, які знаходились безпосередньо біля водних об’єктів, здавна являли господарську цінність. Через високу забезпеченість водою вони були найбільш продуктивними угіддями, важливими сировинними джерелами сільського господарства і промисловості.

Право власності на землю гарантується. Це право набувається і реалізується громадянами, юридичними особами та державою виключно відповідно до закону [1].

Відповідно до статті дев’ятнадцятої Земельного Кодексу України землі водного фонду є самостійною складовою земель української держави.

До їх складу згідно зі ст. 58 ЗК України і ст. 4 Водного кодексу належать землі, зайняті: а) морями, річками, озерами, водосховищами, іншими водними об’єктами, болотами, а також островами; б) прибережними захисними смугами вздовж морів, річок та навколо водойм; в) гідротехнічними, іншими водогосподарськими спорудами та каналами, а також землі, виділені під смуги відведення для них; г) береговими смугами водних шляхів. Зазначений перелік, є вичерпним [4, с. 492].

Чинний Земельний кодекс України виділяє кілька видів

земель водного фонду. Головною частиною цих земель є землі покриті водою. Фактично всі водні об'єкти займають земельні ділянки, на яких вони знаходяться. Виняток становлять лише підземні води і джерела, тому що вони розміщені в надрах землі. До водопокритих земель відносять лише земельні ділянки, які покриті водою тривалу частину року [4, с. 493]. Землі, вкриті водою нетривалий час, не належать до водопокритих земель. Не належать до цих земель і земельні ділянки, на яких розташовані штучні плавальні басейни, системи комунальних і промислових водопроводів тощо [3, с. 333].

Другий вид земель водного фонду складають землі, зайняті болотами й островами. Відповідно до Водного кодексу України болото – це надмірно зволожена земельна ділянка із застояним водним режимом і специфічним рослинним покривом. Болота не належать до водних об'єктів. Вони є особливим типом наземних екосистем, для яких характерні надлишкове зволоження, наявність вологолюбивої рослинності і процес формування торфу.

Особливість островів полягає в тому, що вони фактично відокремлені від суші з усіх боків водами, і їх правовий режим залежить від режиму водних об'єктів. До третього виду земель водного фонду відносять землі зайняті: прибережними захисними смугами уздовж морів, річок і навколо водойм; береговими смугами водних шляхів; виділені під смуги відведення для гідротехнічних та інших водогосподарських споруд і каналів. Вони призначені для охорони водних об'єктів від забруднення, засмічення, виснаження та здійснення певної господарської діяльності, безпосередньо пов'язаної з тривалим та достатньо активним використанням водних об'єктів. Прибережні захисні смуги є складовою водоохоронних зон і встановлюються у їх межах. Ці смуги безпосередньо прилягають до водних об'єктів. Головна мета виділення земель під прибережні захисні смуги полягає в охороні поверхневих водних об'єктів від забруднення, засмічення та збереження їх водності. Згідно зі ст. 60 ЗК України вони встановлюються уздовж урізу води, у меженний період, шириною: а) для малих річок, струмків і потічків, а також ставків площею менш як 3 га – 25 м; б) для середніх річок, водосховищ на них, водойм, а також ставків площею понад 3 га – 50 м; в) для великих річок, водосховищ на них та озер – 100 м [3, с. 335].

Розмір та межі прибережної захисної смути уздовж морів та навколо морських заток і лиманів встановлюються за проектами землеустрою, а в межах населених пунктів – з урахуванням вимог

містобудівної документації. Конкретні розміри і межі прибережних захисних смуг уздовж морів і навколо морських заток і лиманів ЗК України не визначає. У цих випадках їх встановлюють відповідно до проектів землеустрою. Разом з тим слід зазначити, що у ст. 88 Водного кодексу України щодо цих водних об'єктів передбачено виділення прибережної захисної смуги завширшки не менше 2 км від урізу води. Тому ширина таких смуг згідно з проектами землеустрою має бути не меншою як два кілометри.

Смуги відведення виступають самостійною складовою частиною земель водного фонду. Вони включають земельні ділянки водного фонду, на яких встановлюється особливий правовий режим їх використання для забезпечення експлуатації та захисту від забруднення, пошкодження та руйнування магістральних, міжгосподарських та інших каналів на зрошувальних і осушувальних системах, гідротехнічних та гідрометричних спорудах, а також водойм і гребель на берегах річок. Розміри та режим використання земельних ділянок смуг відведення визначаються за проектами землеустрою, які розробляються і затверджуються водокористувачами після погодження зі спеціально уповноваженими центральними органами виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів і органами водного господарства.

Берегові смуги водних шляхів – також самостійний елемент земель водного фонду. Відповідно до ст. 64 ЗК України і ст. 92 Водного кодексу України вони встановлюються тільки на судноплавних водних шляхах за межами населених пунктів. Згідно зі ст. 67 Водного кодексу України перелік внутрішніх водних шляхів, віднесених до категорії судноплавних, затверджує Кабінет Міністрів України. У Земельному кодексі не встановлюються конкретні розміри земельних ділянок берегових смуг водних шляхів, їх розміри визначаються за проектами землеустрою.

Окремий вид земель водного фонду становлять землі, зайняті безпосередньо гідротехнічними, іншими водогосподарськими спорудами та каналами. У ст. 58 ЗК України додатково вказується, що для створення сприятливого водного режиму водних об'єктів встановлюються їх водоохоронні зони. Вони фактично забезпечують охорону поверхневих водних об'єктів (природних водойм, водотоків і штучних водойм) і морів [5]. Водоохоронні зони являють собою земельні ділянки, що є природоохоронною територією регульованої господарської діяльності. У складі водоохоронних зон виділяють прибережні захисні смуги, які

належать до земель водного фонду. Тому землі водоохоронних зон частково є землями водного фонду, оскільки у їх межах виділено прибережні захисні смуги. Порядок визначення розмірів і меж водоохоронних зон та режиму ведення господарської діяльності в них затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 8 травня 1996 р. №4862.

Водоохоронна зона має визначені межі. Зокрема, виділяється внутрішня і зовнішня межі. Внутрішня межа водоохоронної зони збігається з мінімальним рівнем води у водному об'єкті. При цьому не має значення категорія водного об'єкта, його правовий режим та цілі використання. Зовнішня межа водоохоронної зони залежить від категорії земель, видів населених пунктів та природних характеристик водних об'єктів. На землях водного фонду відповідно до Водного кодексу України можуть бути виділені земельні ділянки для створення зон санітарної охорони й окремі пояси особливого режиму цих зон. Зона санітарної охорони – це територія й акваторія, на якій запроваджується особливий правовий режим для запобігання погіршенню якості води джерел централізованого водопостачання у районах забору води. Зони санітарної охорони джерел і об'єктів централізованого водопостачання входять до складу водоохоронних зон і поділяються на три пояси особливого режиму: перший пояс (суворого режиму), включає територію розміщення водозабору, майданчиків водопровідних споруд і водовідвідного каналу; другий пояс (обмежень) – територія, на якій встановлюються певні обмеження господарської діяльності; третій (спостереження) – територія, призначена для спостереження за станом водних об'єктів і веденням господарської діяльності з метою охорони джерел водопостачання від забруднення, засмічення ті інших видів недбалого користування.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – №30. – Ст. 141.

2. Земельний Кодекс України від 25.10.2001 №2768-III // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2002 – №3-4 – Ст. 27.

3.Земельне право України: підручник / М.В. Шульга, Г.В. Анісімова, Н.О. Багай, А.П. Гетьман. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 368 с.

4. Мірошніченко А.М. Земельне право України: навчальний посібник / А.М. Мірошніченко. – К.: Алерта, ЦУЛ, 2011. – 678 с.

5.Мірошніченко А.М., Марусенко Р.І. Науково-практичний

коментар Земельного Кодексу України / А.М. Мірошніченко, Р.І. Марусенко. – К.: Алерта, 2013. – 544с.

***А.Ю. МУЗИЧУК**, студент групи ПЗ-31-13*
Вінницький інститут Університету «Україна»,
науковий керівник: С.М. Ваколюк, доктор філософії
в галузі права, завідувач кафедри бізнесу та права
Вінницький інститут Університету «Україна»

ІНСТИТУТ ОМБУТСМЕНА: ВІТЧИЗНЯНИЙ І СВІТОВИЙ ДОСВІД

Захист прав людини і громадянина є одним з пріоритетних завдань держави та її інституцій, а права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави, – ці положення відображені в Основному законі України. Реалізації прав і свобод людини і громадянина в Україні, крім інших засобів правового захисту, покликаний сприяти Інститут Уповноваженого з прав людини (омбудсмена). Актуальність дослідження інституту омбудсмена полягає в тому, що його становлення відбувається в умовах пошуку оптимальної моделі вітчизняної схеми омбудсмена. Зазначена обставина зумовлює потребу порівняльно-правового вивчення світового досвіду функціонування цього інституту.

Омбудсмен – це вища посадова особа, яку призначає, як правило, парламент, уповноважена Конституцією чи окремим законом здійснювати контроль за дотриманням прав і свобод людини органами державної влади, іноді органами місцевого самоврядування та їх посадовими і службовими особами [2, с. 51].

Відповідно до ст. 101 Конституції України та Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина та захист прав кожного на території України і в межах її юрисдикції на постійній основі здійснює Уповноважений Верховної Ради України з прав людини. Ст.55 Конституції України проголошується право кожного звертатися до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини за захистом своїх прав.

Інститут омбудсмена займає чільне місце у структурі державного механізму захисту прав людини і громадянина в України та зарубіжних країн. Авторитет даного інституту

пояснюється багатьма демократичними рисами, які характеризують його статус та забезпечують ефективність його діяльності. Важливість інституту омбудсмена підтверджує той факт, що він встановлений і закріплений на наддержавному рівні – Європейським Союзом. У 1993 році Маастрихтським договором був заснований інститут європейського медіатора, який був введений у дію у вересні 1995 році [3, с. 66].

Інститут Уповноваженого з прав людини сформувався у межах європейської правової традиції та існує зараз у багатьох країнах світу. Світовій практиці відомі декілька моделей інституту Уповноваженого з прав людини (омбудсмена), які розрізняються перш за все: місцем яке займає правозахисник у державно-правовій системі; способом призначення; підзвітністю тій чи іншій гілці влади; об'ємом повноважень та інше. У більшості країн світу кандидат на посаду омбудсмена призначається парламентом або однією з його палат. У Великобританії парламентський уповноважений призначається королевою, а у Франції Посередник призначається Радою міністрів згідно з законом про заснування посади Посередника 1973 року на 6 років [4, с. 11].

Європейський омбудсмен обирається парламентом на 5 років і покликаний розглядати скарги з приводу випадків поганого адміністрування в роботі установ та організацій Європейського співтовариства, за виключенням Європейського Суду. Подібні функції до Європейського омбудсмена виконує Верховний Комісар з прав людини, існує в Організації Об'єднаних Націй [3, с. 67].

Зазвичай омбудсмен призначається на визначений строк. Законодавством Данії, Швеції, Фінляндії, Португалії, Польщі, визначено строк 4 роки, в Іспанії, ФРН, Росії – 5 років, в Австрії, Голландії, Франції – 6 років, в Хорватії – 8 років. Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини може бути призначено громадянина України, який на день обрання досяг 40 років, володіє державною мовою, має високі моральні якості, досвід правозахисної діяльності та протягом останніх п'яти років проживає в Україні .

Спеціалізація омбудсменів допомагає зменшити навантаження на кожного з них та підвищити ефективність їх роботи. Майже у всіх країнах омбудсмен, який не виконує свої повноваження може бути достроково усунений з посади. При призначенні омбудсменів в окремих країнах, зокрема, у Польщі, Швеції, Фінляндії, перевага надається юристам, в інших країнах – особам, які мають досвід роботи у державному апараті (у Великобританії, США), або

особам, які мають знання в галузі прав і свобод людини та мають досвід їх захисту, незалежно від освіти [5, с. 175].

До завдань омбудсменів у різних країнах належать не лише формальний контроль за дотриманням законності, а й право втручання у діяльність державних органів або посадових осіб, якщо мало місце порушення прав та інтересів особи. Омбудсмени володіють широкими правами щодо доступу до інформації у всіх органах влади. Проте, у деяких країнах діє так званий «парламентський фільтр» – омбудсмен отримує скарги та звернення громадян від депутатів парламенту.

В Україні Уповноважений Верховної Ради з прав людини здійснює свою діяльність безпосередньо на підставі відомостей про порушення прав і свобод людини і громадянина, які отримує за зверненнями громадян України, іноземців, осіб без громадянства чи їх представників, за зверненнями народних депутатів України або за власною ініціативою. Омбудсмен в Україні запобігає порушенням прав і свобод людини і громадянина або сприяє їх поновленню, сприяє приведенню законодавства України про права і свободи людини і громадянина у відповідність з Конституцією України, міжнародними стандартами у цій галузі, запобігає будь-яким формам дискримінації щодо реалізації людиною своїх прав і свобод, сприяє правовій інформованості населення та захисту конфіденційної інформації про особу.

Отже, функціонування інституту омбудсмена є важливим елементом системи правового захисту прав і свобод особи, що забезпечує рівність та справедливість у суспільстві, відновлює порушені права особи. Як політико-правовий інститут Уповноважений з прав людини є необхідною формою розвитку та зміцнення державності й демократії, оскільки слугує медіатором у відносинах між особою й державними органами, захищає права й свободи громадян від їх порушень з боку владних структур. Таким чином, можна стверджувати, що в Україні діє модель сильного омбудсмена, який наділений значними повноваженнями для реалізації свої завдань. Водночас, для більш ефективної роботи цього органу, на мій погляд, було б доречно перейняти досвід інших країн світу і запровадити модель спеціалізованих омбудсменів, поряд із загальнонаціональним, наприклад, військовий омбудсмен, омбудсмен із захисту прав неповнолітніх, омбудсмен із захисту прав людей похилого віку, омбудсмен з нагляду за виправними установами тощо. В Україні вже починає застосовуватись деякий досвід інших держав у цій сфері, зокрема,

у громадян України є можливість звернутись до представників Уповноваженого з прав людини з окремих питань, але їх конституційно-правовий статус ще не є остаточно визначеним, оскільки не має профільного закону, який визначав би їх компетенцію.

Список використаних джерел

1. Про уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). –1998. – №20. – Ст. 99.

2. Барчук В.Б. Діяльність уповноваженого Верховної Ради України з прав людини у сфері забезпечення національної безпеки України: монографія / В.Б. Барчук. – К.: Наук.-вид. відділ НА СБ України, 2009. – 153 с.

3. Конституционное (государственное) право зарубежных стран: учебник / А.С. Автономов. – М.: Проспект, 2005. – 547 с.

4. Офіційний сайт Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: www.ombudsman.gov.ua

5. Пономарьова О.П. Інститут спеціалізованого омбудсмана / О.П. Пономарьова // Право і Безпека: науковий журнал. – 2011. – №3(40). – С. 95-100.

6. Тхаркахо М.М. Особенности формирования института омбудсмена в зарубежных странах / М.М. Тхаркахо // Вестник Адыгейского государственного университета. Серия 1: Регионоведение: философия, история, социология, юриспруденция, политология, культурология. –2008. – №2 [Электронный ресурс]. – Режим доступа к ресурсу: www.cyberleninka.ru

***Д. Ю. ПАСТУХ**, студентка групи ПЗ-31-13,*
Вінницький інститут Університету «Україна»,
науковий керівник: О.І. Мисак, старший
викладач кафедри бізнесу та права
Вінницький інститут Університету «Україна»

ПОЛІТИЧНІ ПРАВА ТА СВОБОДИ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА В УКРАЇНІ: ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Першочергове значення щодо формування системи національного права мають питання конституційного розвитку

України. Важливе місце серед конституційних прав людини і громадянина займають політичні права і свободи. За будь-яких умов, саме політичні права і свободи мають важливе значення для організації і здійснення публічної влади. Системний аналіз цього окремого конституційного інституту дозволить дослідити проблеми забезпечення політичних прав і свобод людини і громадянина в Україні; закріплення політичних прав і свобод людини і громадянина у відповідних нормативно-правових актах, гарантії забезпечення цих прав і свобод.

Сьогодні політичні права і свободи цілком правомірно розглядати як забезпечену чинним законодавством та публічною владою можливість участі громадян індивідуально або колективно, у суспільно-політичному житті держави і суспільства, завдяки об'єднанням у політичні партії та громадські організації, а також можливість здійснення державної та політичної влади. Завдяки реалізації політичних прав і свобод громадян долається відчуження громадянина від держави, відбувається зближення. Можна стверджувати, що саме політичні права українських громадян є неодмінною умовою функціонування всіх інших видів прав, оскільки вони складають органічну основу системи демократії і виступають як засіб контролю за владою, як цінності, на які влада повинна орієнтуватися, обмежувати себе цими правами, визнавати та гарантувати їх.

Політичні права і свободи громадян виражають можливість індивіда брати участь у політичному житті та здійсненні державної влади. До числа даної категорії прав відносяться: право на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації, право брати участь в управлінні державними справами, у всеукраїнському та місцевих референдумах, право обирати і бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування, право на звернення до органів державної влади, органів місцевого самоврядування та посадових і службових осіб цих органів.

Політичні права, за визначенням П. Рабіновича та М. Хавронюка − це можливості людини брати участь у державному і громадському житті, впливати на діяльність різноманітних органів, а також громадських об'єднань політичного спрямування [6, с. 464]. А. Якушев розуміє політичні права як такі, що характеризують людину як громадянина, як учасника політичного життя [10, с. 416].

Н. Смірнова під політичними правами розуміє такі права, що

безпосередньо пов'язані з участю громадян у суспільно-політичному житті та нормуванням органів державного управління [7, с. 205]. В. Букач визначає їх як закріплені конституційними нормами можливості людини й громадянина брати активну участь у політичному житті держави та суспільства [2, с. 187]. На наш погляд, усі вищенаведені визначення політичних прав і свобод, певним чином, відображають їхню суть та соціальне призначення, оскільки вони виходять з того, що політичні права є певними можливостями громадян брати активну участь у громадському чи державному житті та, певним чином, визначати розвиток як суспільства, так і держави.

Політичні права та свободи входять до складу конституційних прав і свобод, а тому мають усі ознаки останніх, тобто вони: 1) є основними правами та свободами (опосередковують найбільш сталі, значимі суспільні відносини між державою та її громадянами); 2) складають юридичну базу всіх прав та свобод цієї країни (вони містять принципові, вихідні положення у політичній сфері суспільних відносин); 3) мають найвищу юридичну силу (особи не можуть мати тих прав, що суперечать конституційним). Тому, як вірно зазначали Ю. Тодика та О. Тодика у разі виникнення такої ситуації діють конституційні права та свободи, а ті, що їм суперечать, повинні бути скасовані компетентними державними органами [8, с. 368]; 4) підлягають посиленому захисту з боку держави (конституційні права і свободи гарантуються та не можуть бути скасовані).

Конституція України у статті 5 закріпила, що носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ. Народ здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування [1]. Український народ реалізує свої владні можливості шляхом здійснення політичних прав. Тому, в цьому сенсі, політичні права громадян України є базовими щодо інших видів прав, реалізація яких вимагає наявності демократичного політичного режиму. Останній є там, де народ користується своїми політичними правами, де політичним правам приділяється підвищена увага, та де є реальні та ефективні механізми реалізації цих прав.

Проблема гарантій прав і свобод людини та громадянина на сучасному етапі є важливим предметом наукових пошуків. Гарантування прав і свобод – це своєрідний зовнішній механізм обмеження влади, яка завжди прагне до розширення і посилення своєї присутності у всіх сферах людського життя. Гарантування

політичних прав і свобод повинно розглядатися, передусім, крізь призму політики держави, спрямованої на створення умов для всебічного розвитку людини, забезпечення її прав і свобод. Політика української держави чітко виражена у положенні, зафіксованому в частині 2 статті 3 Конституції України, де говориться, що утвердження й забезпечення прав людини – головний обов'язок держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність [1].

Усі гарантії прав і свобод людини і громадянина взаємообумовлені та взаємопов'язані і, як результат, складають відповідну систему. Система гарантій прав і свобод людини включає передумови економічного, політичного, організаційного та правового характеру, а також захисту прав та свобод. Тому ми згодні з тими правниками (зокрема, О. Фрицьким), які під системою гарантій розуміють ті умови, засоби й методи, які забезпечують фактичну реалізацію та всебічну охорону прав та свобод людини [9, с. 536].

До системи нормативно-правових гарантій, що становлять собою сукупність правових норм, за допомогою яких забезпечується реалізація прав та свобод людини, порядок їх охорони і захисту належать норми-принципи, юридична відповідальність та юридичні обов'язки, передбачені Основним Законом держави, кодексами, законами та підзаконними актами і міжнародно-правовими договорами. Значення норм-принципів, як гарантій прав і свобод людини та громадянина, полягає в тому, що вони відображують ступінь захищеності основних прав людини, міру свободи людей та їхніх об'єднань, взаємопов'язаність, єдність юридичних прав і обов'язків. Норми-принципи, як гарантії конституційних прав людини і громадянина, виходять з загальноправових принципів, які охоплюють всю правову систему нашої держави, а саме: принципів гуманізму, соціальної справедливості, рівноправності, соціальної свободи, демократизму, верховенства права, спільної відповідальності людини і держави.

Міжнародні нормативно-правові акти про права людини займають одне з головних місць у системі гарантування прав та свобод людини і громадянина. Чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України на підставі статті 9 Конституції [1], є частиною національного законодавства. Отже, міжнародні нормативно-правові акти про права людини містять у собі певні міжнародні гарантії прав особистості, тобто міжнародні нормативно-правові гарантії є

системою універсальних міжнародних способів захисту прав і свобод людини правового характеру, які закріплені в міжнародних деклараціях, конвенціях, пактах, договорах та інших документах правового характеру і є обов'язковими для виконання всіма державами. Разом з тим норми міжнародних нормативно-правових актів є й безпосередніми стандартами, відповідно до яких проходить процес формування національної правової системи у демократичній державі.

Події в Україні, «революція гідності» та подальші події в державі довели потребу приведення чинного українського законодавства у цій царині у відповідність до міжнародних стандартів. До найважливіших міжнародно-правових документів, що містять стандарти в галузі політичних прав та свобод людини і громадянина належать, перш за все, Загальна декларація прав людини від 12 грудня 1948 року [3], Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16 грудня 1966 року [5] та Конвенція про захист прав людини та основних свобод [4].

10 грудня 1948 року Генеральна Асамблея ООН, в урочистій обстановці, прийняла Загальну декларацію прав людини «як задачу, до виконання якої повинні прагнути всі народи та всі держави» [3]. Загальна декларація прав людини була прийнята у вигляді резолюції Генеральної Асамблеї ООН, саме тому вона носить рекомендаційний характер. Разом із тим, проголошені в ній основні права і свободи розглядаються в умовах сьогодення переважною більшістю держав як юридично обов'язкові звичайні чи договірні норми.

Міжнародно-правові стандарти у галузі політичних прав і свобод являють собою орієнтири, керуватися якими повинна певна країна, приймаючи Конституцію чи інші акти, де закріплено такі права і свободи. Міжнародно-правові документи містять узагальнення, положення без чіткої конкретизації. Саме цим можна пояснити певні протиріччя між національним законодавством та міжнародними актами про права людини. До того ж, треба брати до уваги фактор часу, тобто розуміти, коли останні акти були прийняті. Отже, національне законодавство України в питаннях гарантії політичних прав та свобод людини і громадянина потребує докладного аналізу і розробки та приведення у відповідність до міжнародних стандартів та їх національної імплементації, оскільки система міжнародно-правових гарантій становить велику за обсягом і значимістю частину гарантування політичних прав та свобод особи.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – №30. – Ст. 141.
2. Букач В.В. Поняття конституційних політичних прав і свобод / В.В. Букач // Держава і право: Зб. наук. праць. юрид. і політ. науки. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. – 2001. – №10. – С. 187-192.
3. Загальна декларація прав людини від 12.12.1948 р. // Міжнародні документи ООН з питань прав людини. − К.: Укр. правн. фундація. − 1995. − С. 69-76.
4. Конвенція про захист прав людини і основних свобод від 04.10.1950 р. // Офіційний Вісник України. – 1998. – №13. – С. 270-302.
5. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права // Вісник Конституційного Суду України. − 2006. − №3. − С. 69-74.
6. Рабінович П.М. Права людини і громадянина: навч. посібник / П.М. Рабінович. – К.: Атіка, 2004. – 464 с.
7. Смирнова Н.Н. Конституционное право зарубежных стран: конспект лекцій / Н.Н. Смирнова. – СПб.: Альфа, 2001. – 205 с.
8. Тодыка Ю.Н., Тодыка О.Ю. Конституционно-правовой статус человека и гражданина в Украине / Ю.Н. Тодыка, О.Ю.Тодыка. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2004. – 368 с.
9. Фрицький О.Ф. Конституційне право України: підручник / О.Ф. Фрицький. – К.: Юрінком Інтер, 2002. – 536 с.
10 Якушев А.В. Конституционное право зарубежных стран: учебное издание / А.В. Якушев. – СПб.: Питер, 2002 – 416 с.

***А.О. ПОЛЬОВИЙ**, студент групи СР-61-15(м),*
Вінницький інститут Університету «Україна»,
науковий керівник: О.І. Мисак, старший
викладач кафедри бізнесу та права
Вінницький інститут Університету «Україна»

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ НАДАННЯ ДЕРЖАВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ МАЛОЗАБЕЗПЕЧЕНИМ СІМ'ЯМ

Недосконалість чинної в Україні системи соціальної допомоги не дає змоги належним чином утілювати в життя дієву політику соціального забезпечення тих громадян країни, які в силу свого

складного життєвого становища потребують допомоги та посиленої уваги держави й суспільства. Практика засвідчує, що останнім часом спостерігається зростання кількості осіб, які потребують соціального забезпечення. Відповідно, існує необхідність у збільшенні переліку державних соціальних допомог. Саме державні соціальні допомоги в умовах економічної нестабільності набувають особливого значення для соціальної підтримки тих категорій населення, котрі неспроможні забезпечити свою життєдіяльність на належному рівні.

Українське суспільство характеризується значною диференціацією населення за рівнем матеріального забезпечення різних груп та верств (майже 2/3 населення мають доходи нижчі середнього рівня). Державна політика у сфері соціального захисту населення неможлива без підтримки життя, здоров'я та працездатності найбільш матеріально незахищених категорій громадян, а саме малозабезпечених. Як підкреслює С.В. Ананко, на сьогодні одним із важливих напрямів є соціальне забезпечення тих категорій населення, які мають найбільший ризик бідності [4, с. 149]. До них, насамперед, належать малозабезпечені сім'ї. У ст. 1 Закону України «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям» від 01.06.2000 р. №1768-III дається визначення поняття «малозабезпечена сім'я», а саме: «Малозабезпечена сім'я – сім'я, яка з поважних або незалежних від неї причин має середньомісячний сукупний доход нижчий від прожиткового мінімуму для сім'ї» [3]. Соціальна допомога малозабезпечених громадянам, як напрям соціального забезпечення, охоплює різні види забезпечення за рахунок державного та місцевих бюджетів, також добровільних пожертвувань. Така допомога надається особам, які зазнають нестатків, як на основі перевірки їх доходу та засобів існування, так і за певними критеріями, без такої перевірки.

Перш ніж розглядати заходи щодо подолання проблем малозабезпечених осіб, слід вивчити питання щодо визначення малозабезпеченості. Малозабезпеченість – це явище, при якому з поважних або незалежних причин від особи або сім'ї середньомісячний доход нижчий від прожиткового мінімуму, встановлений для окремих громадян або сім'ї. Мається на увазі, що внаслідок матеріальних нестатків малозабезпечені верстви населення не мають можливості харчуватися відповідно до місцевих стандартів, не мають можливості сплачувати за комунальні послуги та за житло, виходячи із своїх потреб, не

мають можливості лікуватися та відпочивати, забезпечуючи відновлення втраченого здоров'я та працездатності, також не мають можливості оплачувати навчання.

Ураховуючи значення сім'ї як первинного й основного осередку суспільства, особливу увагу варто приділити проблемі правового регулювання державної допомоги сім'ям із дітьми. Ефективна державна соціальна підтримка сімей із дітьми насамперед спрямована на покращення демографічної ситуації в державі й загалом є вагомим фактором забезпечення соціальної суспільної злагоди. У ст. 16 Європейської соціальної хартії проголошується право сім'ї на соціальний, правовий та економічний захист, одним із засобів такого захисту визначається соціальна допомога сім'ям із дітьми [2].

Статтею 46 Конституції України закріплено право громадян на соціальний захист: «Пенсії, інші види соціальних виплат та допомоги, що є основним джерелом існування, мають забезпечувати рівень життя, не нижчий від прожиткового мінімуму, встановленого законом», що зумовило необхідність розробки нових підходів до визначення рівня життя населення і прожиткового мінімуму [1].

Згідно системи соціального забезпечення сімей, сукупні доходи яких є меншими за розмір прожиткового мінімуму, виокремлюється державна соціальна допомога малозабезпеченим сім'ям, як щомісячна допомога малозабезпеченим сім'ям у грошовій формі в розмірі, що залежить від величини середньомісячного сукупного доходу сім'ї. Фактично, мова йде про встановлення соціальної справедливості як умовного критерію розподілу матеріальних благ у суспільстві. Справді, рівень матеріального та духовного розвитку суспільства є вагомою основою розвитку ідеї справедливості й реалізації громадян у сфері матеріальних статків. Як слушно наголошує Н.М. Краснова, гуманність і справедливість законів у тому, щоб створити рівні умови найбільш повного самоствердження для всіх членів суспільства й адекватно оцінити якість їхньої діяльності і їхню багатогранну соціальну цінність. Проблема нерівних здібностей знімається створенням рівноправних умов соціального розвитку й відповідних винагород. Коли держава допускає недооцінку або переоцінку діяльності людей, вона порушує принцип справедливості людей, що виявляється в майновому розшаруванні та моральному відчуженні [5, с. 106].

Соціальний захист малозабезпечених слід будувати на трьох

рівнях з урахуванням економічного становища в країні, джерел фінансування і можливостей регіонів. Перший рівень – соціальна допомога, яка гарантує громадянам прожитковий мінімум і можливість психофізичного виживання. Другий рівень – соціальне забезпечення, що гарантує нормальний рівень існування людини (відшкодування втрат систематичного доходу, компенсація додаткових витрат у зв'язку з інфляцією, запобігання причинам, що призводять до втрати системного доходу). Третій рівень – надання соціальних послуг, які забезпечують трудову активність, участь у громадському житті (програми професійної перекваліфікації, створення додаткових робочих місць , тощо).

В Україні економіка соціального захисту населення перебуває на початковій стадії розвитку. Невідкладними заходами з реформування системи соціального захисту є впровадження механізмів адресної допомоги малозабезпеченим верствам населення з одночасною поступовою ліквідацією практики реалізації її через дотації та пільги всім категоріям населення незалежно від рівня їх доходів.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – №30. – Ст. 141.

2. Європейська соціальна хартія (переглянута): Міжнародний документ Ради Європи від 03.05.1996 р. №ETS №163 // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – №51. – Ст. 418.

3. Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям: Закон України від 01.06.2000 р. № 1768-III // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2000. – №35. – Ст. 290.

4. Ананко С. Призначення державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям / С. Ананко // Юридичний журнал. – 2008. – №7-8(74). – С. 149-152.

5. Краснова Н.М. Моральні та соціальні аспекти поняття справедливості / Н.М. Краснова [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://ntsaphil.univ.kiev.ua

***Н.П. ПРОКОПЕНКО**, студентка групи СР-51-15м(з)*
Вінницький інститут Університету «Україна»,
науковий керівник: С.М. Ваколюк, доктор філософії
в галузі права, завідувач кафедри бізнесу та права
Вінницький інститут Університету «Україна»

МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ НА МІСЦЯХ

Не зважаючи на розвиток промисловості та новітніх технологій, Україна все ж залишається агропромисловою країною. Цьому сприяють і природно-кліматичні умови і чорноземи. І, здавалось би, який розвиток агропромисловості без розвитку села. Так ні, про село таки забули.

В Україні триває зменшення кількості сільських жителів та кількості сільських поселень. Менш ніж за 40 років сільське населення України зменшилося більш як на 6 млн. осіб [2]. Частка сільського населення в Україні падає, так:

- у 1979 році частка сільського населення становила 39,2% (19,44 млн. чол.);
- у 1989 році – 33,3% (17,15 млн. чол.);
- у 2014 – 31% (14,09 млн. чол.).

На сьогодні (січень 2016 року) відсоток сільського населення в Україні складає 30,9%, а це майже 13,2 млн. чол.

Крім того, якщо зважити на те, що село – це населений пункт, в якому люди ведуть сільський спосіб життя і займаються переважно сільським господарством. Тоді села, що розташовані біля великих промислових міст, є лише місцем проживання частини робочої сили цих міст. Тобто реальні цифри ще гірші.

Головними причинами цього явища є природне скорочення кількості населення та міграція із сіл у міста внаслідок низького соціально-економічного рівня проживання у сільській місцевості [5, с. 13].

На даний час у сільській місцевості склалася гостра соціально-демографічна ситуація [4]. Найбільшими проблемами сільської місцевості є зменшення популяції населення, скорочення поселенської мережі, деградація сільськогосподарських угідь, безробіття, низькі доходи населення, занепад соціальної сфери. Разом з тим сільська поселенська мережа продовжує посідати надзвичайно важливе місце у розселенні та територіальній організації агропромислового комплексу.

Щоб запобігти деградації сільських поселень, необхідно

розробити й реалізувати дієву державну політику, спрямовану на збереження та стимулювання соціально-економічного розвитку сільських поселень. Запровадити та профінансувати в повній мірі державні програми щодо стимулювання економічного розвитку сіл.

Але не слід забувати й про проблеми місцевого самоврядування, які також потребують вирішення. Ось деякі з них:

1). Низька довіра населення до органів місцевого самоврядування.

2). Необізнаність членів громади зі своїми правами та механізмами їх забезпечення.

3). Відсутня повага до рішень органів місцевого самоврядування.

4). Відсутні оперативні та дієві важелі управління на місцях щодо виконання рішень.

5). Малий бюджет для розвитку інфраструктури села чи сіл, що складають громаду.

6). Гостра нестача професійних кадрів на місцях.

7). Як правило, відсутні комунальні служби, які б займались нагальними справами (прибирання, ремонти та ін.).

І ще одна не менш важлива проблема – це відсутня згуртованості громади, не має спільної ідеї, спільної мети, а точніше сказати – самої громади. Є окремі жителі, що проживають на одній території, яка називається селом.

Всі ці питання потребують вирішення. При цьому зміни повинні відбуватись на усіх рівнях, а реформування має бути не просто декларативним, а реальним. З визначенням процедур виконання, визначенням відповідальних виконавців, визначенням строків впровадження змін та механізмів їх контролю.

За основу варто було б взяти приклад з Польщі, де реформування у цій сфері почалось більш як 20 років тому і на даний час є можливість оцінити дієвість прийнятих рішень [1, с. 360].

Основними принципами місцевого самоврядування є :

- виконання завдань, що слугують забезпеченню колективних потреб на місцевому рівні;
- виконання владних функцій органами, що обираються під час виборів;
- власні фінансові ресурси (частина з податків та платежів, що йдуть у бюджет громади);
- розпорядження власним майном;

- статус юридичної особи;
- судовий захист самоврядування;
- нагляд за самоврядуванням відповідно до критерію легальності.

Усе це забезпечується на законодавчому рівні.

Мешканці, згідно закону, створюють громаду. Вільно вирішують питання громади, що виникають на даній території. А державна адміністрація виконує нагляд за роботою громад згідно порядку, визначеного законом. Громади (органи самоврядування відповідного рівня) також виконують частину завдань у сфері місцевої адміністрації. А конфлікти між органами самоврядування та державною адміністрацією вирішуються незалежними судами (адміністративними чи загальними) [1, с. 365].

В результаті передачі значної частини компетенції державної адміністрації щодо вирішення конкретних місцевих проблем в руки громади відбулась фактична децентралізація держадміністрації.

В Польщі тільки деякі завдання місцевого та регіонального рівня реалізуються органами держадміністрації, що безпосередньо підлягають Раді міністрів, Голові Ради міністрів або окремим міністрам. В той же час, загальна частина адміністративних завдань, що не має загальнодержавного значення, реалізується місцевими органами самоврядування (територіальними або регіональними).

Основними ознаками одиниці місцевого самоврядування (як то гміна, повіт чи воєводство) є:

- її членами є усі мешканці відповідної території;
- це юридична особа, з відповідними повноваженнями та правами;
- має власний бюджет, який не є частиною державного бюджету, ані бюджету іншої одиниці місцевого самоврядування;
- має власну демократичну організацію, окреслену законом, та свій статут;
- діє тільки на підставі закону Республіки Польща;
- виконує завдання в сфері публічної адміністрації;
- приймає рішення від власного імені та на власну відповідальність;
- має відносну самостійність, яку обмежує децентралізований нагляд державних органів;
- її контролюють та захищають незалежні адміністративні та загальні суди.

Подібний устрій дає можливість не декларативного, а реального наближення влади до громадянина. Він дозволяє ефективно та в короткий строк виконувати необхідні завдання на місці. Це пов'язано з тим, що фінансові ресурси та компетенції надаються в першу чергу гмінам – найближчим до громадянина органам самоврядування. Згідно даного устрою: немає сенсу доручати завдання одиниці самоврядування вищого рівня, якщо їх може виконати одиниця самоврядування нижчого рівня [5, с. 18].

Виконання завдань у межах своєї компетенції на власну відповідальність, з одного боку, дисциплінує органи самоврядування, стимулює їх до підвищення кваліфікації кадрів, а, з іншого боку, викликає довіру та повагу до прийнятих рішень.

Органи самоврядування обираються на демократичних, загальних, прямих, рівних і таємних виборах.

Самоврядування не самоціль, а спосіб задоволення потреб громади та громадян.

Дії органів самоврядування прозорі та відкриті. Кожен член громади може отримати вільний доступ до інформації, що стосується їх роботи.

Список використаних джерел

1. Актуальні проблеми держави і права: збірник наукових праць. Вип. 49 / С.В. Ківалов, Ю.М. Оборотов. – Одеса: Юридична література, 2009. – 536 с.

2. Батанов О. Муніципальне право в умовах глобалізації / О. Батанов // Часопис Київського університету права. – 2013. – №3. – С. 84-88.

3. Декларація щодо регіоналізму [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://www.aer.eu/fileadmin/user_upload/PressComm/Publications/DeclarationRegionalism/.dam/l10n/ua/DR_UKRAINE%5B %5D.pdf

4. Децентралізація в Україні: соціологічний погляд / О. Гарнець, О. Гончарук, Н. Дмитрук, А. Ткачук // Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO». – К.: ТОВ «Софія-А», 2013. – 160 с.

5. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / О. Бориславська, І. Заверуха, Е. Захарченко // Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO». – К.: ТОВ «Софія-А», 2012. – 128 с.

Я.А. РОЖАНСЬКИЙ, *студент групи ПЗк-21-14*
Вінницький інститут Університету «Україна»,
науковий керівник: О.М. Олійник, голова
циклової комісії з правознавства
Вінницький коледж Університету «Україна»

ПРАВО ГРОМАДЯН УКРАЇНИ НА СУДОВИЙ ЗАХИСТ ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ЙОГО РЕАЛІЗАЦІЇ

Проаналізовано особливості правового забезпечення права громадян України на судовий захист, можливості та проблеми його реалізації і шляхи вдосконалення механізму його впровадження в життя.

Розбудова України як демократичної, правової, соціальної держави, закріплення в Конституції України положення про найвищу соціальну цінність людини, її життя і здоров'я, честі і гідності, недоторканості і безпеки передбачає всю повноту політичних, соціально-економічних, культурних та інших прав і свобод людини і громадянина, вимагає створення належної та ефективної національної системи судового захисту. Відтак, головним змістом і спрямованістю діяльності нашої держави є утвердження прав людини і громадянина, забезпечення умов для їх повної реалізації.

Конституція України та чинне законодавство закріплюють за державою в особі компетентних органів функцію захисту прав і свобод громадян України, яка гарантує кожному право звертатися за захистом своїх порушених прав.

З'ясувати зміст права громадян України на судовий захист, дослідити можливості його реалізації в нашій державі та проаналізувати можливі шляхи вдосконалення.

Тема прав людини, законодавчого закріплення механізму їх реалізації, а також судового захисту набула особливого значення у суспільстві. Питання про права людини і громадянина в Україні стали предметом наукових досліджень правників. Особливе місце в цих дослідженнях відводиться саме судовому захисту прав людини і ролі влади у розв'язанні спорів, які виникли між людьми і державою.

Основними джерелами, з яких ми отримуємо інформацію про право громадян на судовий захист є Конституція України та Закон України «Про судоустрій і статус суддів», що гарантують право на захист своїх прав, свобод і інтересів у суді.

Сучасний політичний і соціально-економічний розвиток України визначається удосконаленням законодавства, яким закріплено правове становище громадян та встановлюються гарантії реалізації і захисту їх прав, свобод і обов'язків, визначених Конституцією України та іншими Законами України.

Конституція України проголошує головний принцип політики держави в галузі забезпечення прав людини і громадянина: «Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та її гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави» [1, с. 3].

Головним органом, що забезпечує захист гарантованих Конституцією та законами України прав і свобод людини і громадянина є суд.

Закон України «Про судоустрій і статус суддів» визначає основним завданням суду – здійснювати правосуддя на засадах верховенства права, забезпечувати кожному право на справедливий суд та повагу до інших прав і свобод, гарантованих Конституцією України і законами України, а також міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою.

Ефективний механізм судового захисту прав людини – це найбільш універсальний демократичний інструмент правової держави.

Відповідно до ст. 55 Конституції України «права і свободи людини і громадянина захищаються судом. Кожному гарантується право на оскарження в суді рішень чи дій, бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб» [1, с. 18].

Отже, важливою ознакою здійснюваної судами функції захисту прав людини і громадянина є те, що вони наділені всіма необхідними повноваженнями для того, щоб реалізувати цю діяльність як у випадку порушення прав людини іншими особами, так і у разі, коли порушником права виступає держава, конкретні органи державної влади або посадові особи.

Звернення громадянина до суду є проявом реалізації ним так званого «захисного права», або «права на правосуддя» [4, с. 19]. Це право можна розглядати як комплекс процесуальних прав, конституційно закріплених і покликаних гарантувати захист

основних прав і свободи людини.

Для реалізації права людини і громадянина на судовий захист необхідно, щоб особа, по-перше, мала певний рівень правового виховання і правової культури, і, по-друге, сама бажала свого захисту.

На жаль, громадяни України не знають всіх своїх прав та не знають як захистити їх, вони не звикли до можливості судового захисту своїх прав і свобод та не використовують цей засіб в повній мірі.

Права людини і громадянина на судовий захист належать до громадянських прав і містять у собі юридичну гарантію від свавілля як з боку окремих осіб, так і держави водночас. Кожен громадянин може захистити свої порушені права та інтереси у судовому напрямку.

Отже, в правовій демократичній державі права та свободи людини і громадянина є реальними, якщо їх можна захистити за допомогою судової влади. Сьогодні, в Україні продовжується процес реформування правосуддя та посилення ролі суду як гаранту прав громадян. Судовий захист прав людини має бути піднятий на належний рівень, що відповідає світовим демократичним стандартам. Цьому має сприяти державна політика у сфері належного організаційного і кадрового забезпечення діяльності судів, посилення контролю за виконанням рішень судів, забезпечення відповідальності суддів за ухвалу незаконного рішення, вдосконалення законодавчої бази, яка б регулювала судоустрій і судочинство в Україні.

Держава повинна вживати реальних заходів щодо підвищення правової культури населення, яка є підгрунттям захисту громадянами своїх прав і свобод.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – №30. – Ст. 141.

2. Конвенція про захист прав і основоположних свобод людини від 4 листопада 1950 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_004

3. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 07.07.2010 р. №2453-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – №44-45. – Ст. 529.

4. Аракелян М., Узун Н. Забезпечення конституційного права людини на захист прав і свобод судом / М. Аракелян, Н. Узун // Право України. – 2006. – №3. – С. 19-21.

5. Бакірова І. Зміст конституційного права людини і громадянина на судовий захист / І. Бакірова // Право України. – 2010. – №12. – С. 23-28.

6. Бідей О. Проблеми популяризації адміністративної юстиції як головного інструмента захисту прав і свобод особистості / О. Бідей // Право України. – 2008. – №5. – С. 37-39.

7. Климович О. Система національних засобів захисту прав людини / О. Климович // Право України. – 2010. – №1. – С. 34-38.

8. Марочкін І.Є. Доступність правосуддя та гарантії його реалізації / І.Є. Марочкін // Судова реформа в Україні: проблеми і перспективи: Матеріали наук.-практ. конф., 18-19 квіт. 2002 р., м. Харків. – К., Х.: Юрінком Інтер, 2002. – С. 31-34.

9. Стефанюк В. Правозахисна діяльність судів України / В. Стефанюк // Право України. – 2012. – №5. – С. 18-23.

10. Суд і судочинство в Україні. Нормативно-правове регулювання / Роїна О.М. – К.: КНТ, 2007. – 444 с.

***О.С. РУДИК**, студент групи ПЗ-31-13*
Вінницький інститутУніверситету «Україна»,
науковий керівник: С.М. Ваколюк, доктор філософії
в галузі права, завідувач кафедри бізнесу та права
Вінницький інститут Університету «Україна»

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІМЕЙНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

Державна сімейна політика є важливим інструментом впливу на забезпечення умов для всебічного розвитку сім'ї та її членів, найповнішої реалізації сім'єю своїх функцій і поліпшення життєвого рівня, укріплення і розвитку соціального інституту сім'ї в цілому.

Попри значну кількість досліджень проблем сімейної політики науковцями різних країн у сучасній літературі термін «сімейна політика» не набув єдиного трактування і відображає досить різні підходи як науковців, так і практиків.

Тому, на нашу думку, можна погодитись з позицією А. Мішина, що визначення терміну «державна сімейна політика» та його наповнення залежить від багатьох чинників. У даному випадку найголовнішим є розуміння того, які саме сім'ї потребують державної допомоги та яку ідеологію щодо сім'ї

підтримує та поширює держава [4, с. 15].

На сучасному етапі розвитку держави необхідним є гарантування та реалізація Конституційних положень щодо побудови соціальної державності в Україні, невід'ємною складовою якої є увага до інституту сім'ї, зважена, продумана сімейна політика, охорона дитинства, материнства і батьківства.

На основі статей: 1, 3, 11, 24, 48, 49, 51, 52 Конституції України, схваленої Постановою Верховної Ради України від 17.09.1999 року Концепцію державної сімейної політики, яка визначає основні принципи, регламентує загальну стратегію, пріоритетні напрями державної діяльності в даній сфері.

Як зазначається в Концепції державної сімейної політики України, сьогодні відповідальність за утримання і виховання дітей покладена на батьків значно більшою мірою, ніж на державу. Така переорієнтація відбивається на функціонуванні та розвитку сім'ї, впливає на її репродуктивність, та призводить до недостатньої реалізації виховних функцій багатьма сім'ями.

На думку О.В. Михайленка, до недоліків Концепції державної сімейної політики можна віднести також відсутність методологічної частини, невизначеність основних термінів та базових понять, таких як: «державна сімейна політика», «категорії сімей», «сім'я з дітьми», що приводить до різного тлумачення і змістовного наповнення цих термінів.

Не виписаний механізм фінансування, не розроблені морально-етичні критерії, не встановлені «межі» компетенції суб'єктів управління. Адже успішність та ефективність подальшої розробки та реалізації державної сімейної політики значною мірою залежать від того, наскільки однозначно будуть трактуватися згадані вище концептуальні поняття кожним суб'єктом державної сімейної політики, чи вдасться розробити систему комплексної адресної допомоги сім'ї з механізмом моніторингу процесу змін та оцінкою остаточного результату [1, с. 84].

З метою систематизації правових норм регулювання сімейних відносин 10 січня 2002 року Верховна Рада України прийняла Сімейний кодекс України, який набув чинності з 1 січня 2004р. Позитивним аспектом даного Кодексу є нормативне закріплення за сім'єю значення первинного та основного осередку суспільства (п.1 ст. 3). Проте слід звернути увагу на те, що Кодекс регулює переважно внутрішньосімейні відносини та не визначає взаємовідносин інституту сім'ї з державою, державними інститутами, системою охорони здоров'я, освіти, соціального

страхування і соціальної допомоги та іншими.

У зв'язку з соціально-економічною нестабільністю не втрачає своєї актуальності такий фундаментальний напрямок державної сімейної політики, як підтримка окремих категорій сімей. З метою скорочення обсягів бідності та малозабезпеченості держава, в рамках наявних можливостей, надає різноманітну матеріальну, соціальну та психологічну підтримку сім'ям, які опинилися в складних життєвих обставинах; сім'ям з дитиною-інвалідом або матір'ю/батьком-інвалідом; неповним сім'ям з дітьми; багатодітним сім'ям тощо. На підтримку малозабезпечених сімей прийнятий Закон України «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям» № 1768-III від 01.06.2000р., спрямований на реалізацію конституційних гарантій права громадян на соціальний захист – забезпечення рівня життя не нижче від прожиткового мінімуму шляхом надання грошової допомоги найменш соціально захищеним сім'ям. Попри наявність гарантій державної допомоги, не всі родини користуються цими гарантіями. З-поміж іншого, через наявні бюрократичні перепони. Усунення таких перешкод є актуальним завданням для органів виконавчої влади [2, с. 76].

Рівень життя більшості сімей в Україні значно знизився, оскільки він залежить не лише від розміру доходів, а й від соціально-демографічного складу – кількості дітей, працюючих, віку членів сім'ї, їх освітнього та професійного рівня тощо.

Постанова «Про Програму Українська родина», затверджена Кабінетом Міністрів України від 14.03.2001р., визначає демографічну ситуацію як кризову через депопуляцію, підвищення рівня материнської і дитячої смертності, проституцію, порнографічні видання тощо. У прийнятій Концепції державної програми «Репродуктивне здоров'я нації на 2006-2015рр.» зазначається, що «стійка тенденція скорочення населення внаслідок зниження рівня народжуваності та підвищення рівня загальної смертності ставить під загрозу майбутнє країни».

Відповідно до Указу Президента України «Про заходи щодо заохочення народжуваності в Україні», пріоритетними напрямами сімейної політики держави визначено поліпшення демографічної ситуації, забезпечення підтримки сімей з дітьми, посилення соціального захисту материнства і дитинства. Незважаючи на те, що з 2011 року спостерігається збільшення кількості народжень, смертність українців майже в півтора раза перевищує це число.Створення умов для зміни демографічної ситуації – одне з

найактуальніших завдань влади [1, с. 86].

Очікувати підвищення рівня народжуваності неможливо без забезпечення умов для реалізації прав і гарантій для матерів під час вагітності, для матері/батька після народження дитини. Національне законодавство передбачає можливість для надання відпустки по догляду за дитиною не лише матері, а й батьку або іншому членові сім'ї. Проте, в Україні все ще незначна кількість чоловіків реалізують своє законне право на відпустку по догляду за дитиною. Отже, доцільно зосередити зусилля на пропагуванні такої можливості, а також на створенні механізмів мотивації роботодавців, особливо в сфері приватного бізнесу, надавати такі відпустки своїм працівникам [2, с. 78].

Також потрібно відзначити, що більшість сімей в Україні мешкає у житлі, площа і комфортність якого не задовольняє елементарних потреб. Житлова проблема є однією з найважливіших перешкод у подоланні демографічної кризи та збільшенні народжуваності. Отже, процес фінансування житлового будівництва в Україні потребує модернізації та забезпечення ефективності фінансових механізмів [4, с. 17].

Як висновок, слід зазначити, що за роки незалежності в Україні здійснена певна законотворча робота для правового забезпечення практичної реалізації державної сімейної політики. Основне завдання держави – створити умови для виконання сім'єю її соціальних функцій, пов'язаних з турботою і вихованням дітей, формуванням особистості, доглядом за непрацездатними батьками. При такому підході сім'я і держава стають партнерами, взаємно розділяють ризики і відповідальність за благополуччя як окремої родини, так і держави в цілому. Ключовим фактором оптимізації державної сімейної політики має бути пропагування та формування у суспільстві пріоритету сімейних цінностей та відповідального батьківства. Життєдіяльність сім'ї не обмежується її внутрішніми проблемами. Тому відносини держави й сім'ї, їх прав та взаємних обов'язків повинні мати чітке відображення в законодавстві.

Список використаних джерел

1. Арабаджи К.Г. Державна сімейна політика в Україні в умовах соціальних реформ / К.Г. Арабаджи // Держава та регіони. Соціальна і гуманітарна політика. Державне управління. – 2014. – №1 (45). – С. 84-88.

2. Дерега В.В. Соціальна і гуманітарна політика: навч. посіб. / В.В. Дерега. – Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2012. – 178 с.

3. Дерега В.В. Шляхи вдосконалення системи соціального захисту в Україні: політологічний аналіз / В.В. Дерега, М.О. Багмет // Сучасна українська політика: політики і політологи про неї. – Київ, Миколаїв: Вид-во «Український центр політичного менеджменту», 2009. – Вип. 17. – С. 250-258.

4. Михайленко О.В. Законодавче забезпечення державної сімейної політики в Україні / О.В. Михайленко // Аспекти публічного управління. Теорія та історія публічного управління. – 2014. – №7 (9). – С. 15-24.

А.В. СЄМЬОНОВА, *студентка групи СР-61-15м*
Вінницький інститут Університету «Україна»,
науковий керівник: О.І. Мисак, старший
викладач кафедри бізнесу та права
Вінницький інститут Університету «Україна»

НЕДІЙСНІСТЬ ГОСПОДАРСЬКИХ ДОГОВОРІВ

В системі юридичних фактів, які лежать в основі виникнення, зміни та припинення господарських правовідносин, найбільш значне місце займають господарські договори, оскільки саме вони найчастіше породжують відносини правового характеру між суб'єктами [1, с. 218]. Господарсько-правовий інститут договору (глава 20 Господарського кодексу України від 16.01.2003 р. № 436-IV (надалі – ГК України) [2]), є складовою частиною положень інституту господарських зобов'язань. Інститут господарських зобов'язань, окрім загальних норм про умови та порядок укладання договорів, містить положення про їх недійсність, правова природа чого викликає науковий та практичний інтерес у силу того, що відповідно до частини 1 статті 216 Цивільного кодексу України (надалі – ЦК України [3]) вони не створюють юридичних наслідків, крім тих, що пов'язані з його недійсністю. Оскільки суб'єкти недійсних договорів не досягають бажаних ними результатів внаслідок застосування їх до правовідносин, що виникли між ними, заходів державного спонукання, яке юридично анулює це правовідношення, дії, що підпадають під склад недійсності договору, є неправомірними. Для набрання договором юридичної сили він має відповідати загальним вимогам, передбаченим ст. 203 ЦК України, дотримання яких є обов'язковою умовою чинності будь-якого правочину. Згідно зі ст. 215 ЦК України, відсутність, у

момент учинення правочину вимог його чинності, передбачених частинами 1-3, 5, 6 ст. 203 ЦК України, є підставою його недійсності. ГК України взагалі оперує одним поняттям «недійсність господарського зобов'язання». Отже, на нормативному рівні не проведено розмежування понять «дійсність» та «чинність» договорів.

Разом з тим поняття «чинність договору» є більш ширшим та поглинає своїм змістом поняття «дійсність договору». Чинним є діючий господарський договір, який набув юридичної сили (юридична сила договору означає обов'язковість його дії щодо учасників) і має її на даний проміжок часу. Тільки договір, що набув юридичної сили, створює юридичні наслідки для його сторін. Господарський договір залишається чинним, доки не припиняться всі господарсько-договірні зобов'язання, що виникли на його підставі та/або не спливе термін дії господарського договору. Після закінчення терміну дії договір утрачає чинність, за умови, що такий термін не пролонговано. Закінчення терміну дії договору припиняє виконання сторонами договірних зобов'язань, однак, не звільняє їх від відповідальності за порушення конкретних договірних обов'язків. Таким чином, якщо чинність договору є показником його юридичної сили (домовленість між сторонами може ще не набути юридичної сили договору або раніше чинний договір може її втратити), то дійсність є показником правомірної природи договору та обов'язковою умовою його чинності. Підстави недійсності господарського зобов'язання передбачені ст. 207 ГК України. Так, зокрема, ст. 207 ГК України не передбачає поділу недійсних господарських зобов'язань на нікчемні та оспорювані, а натомість фактично розглядає як оспорювані всі ті зобов'язання, які виникають із правочинів, які за ЦК України є нікчемними. ЦК України встановлює загальні правила про недійсні правочини, які розподіляє на два види: нікчемні (ч. 2 ст. 215) та оспорювані (ч. 3 ст. 215). Принципова відмінність між такими правочинами полягає в тому, що нікчемний правочин є недійсним в силу закону, а оспорюваний стає недійсним внаслідок прийняття судового рішення, яке має зворотну силу у часі (ст. 236). ЦК України встановлює такі випадки нікчемності правочину: недотримання сторонами вимоги щодо нотаріального посвідчення правочину, за винятком певних нормативно встановлених випадків (ст. 220); вчинення правочину малолітньою особою за межами її цивільної дієздатності та в разі відсутності його схвалення законними представниками (ст. 221); вчинення правочину

недієздатною фізичною особою без дозволу органів опіки та піклування (ст. 224) чи наступного схвалення (якщо йдеться про дрібні побутові правочини) (ст. 226); порушення ним публічного порядку (ст. 228 ЦК України). Разом з тим факт учинення правочину, який не відповідає вимогам чинного законодавства та визначається законом як нікчемний, не належить до категорії фактів, що не потребують доведення. Інакше кажучи, сам факт порушення, що спричиняє нікчемність договору, потребує встановлення у кожному окремо взятому випадку. Не випадково законодавство та судова практика низки країн не виключають можливості подання позовів про визнання недійсним нікчемного договору, адже тільки суд може встановити наявність фактичних підстав, що відповідно до закону, спричиняють нікчемність правочину. У багатьох випадках їх встановлення потребує вагомих доказів, які мають бути оцінені саме судом. На доктринальному рівні теж неодноразово зверталась увага на необхідність підтвердження факту нікчемності вчиненого правочину, в судовому порядку. Утім слід зазначити, що недійсність договорів спричиняє суперечність їхнього змісту не тільки актам цивільного законодавства, а й актам господарського, податкового законодавства тощо.

Так, в Інформаційному листі ВГСУ від 07.04.2008 р. звертається увага на те, що «поняття правочину є цивільно-правовим поняттям, і норми про недійсність тих чи інших правочинів є цивільно-правовими [4, с. 6]. Разом з тим закони часто містять норми, які належать до різних галузей права. Зокрема, закон публічно-правової направленості може містити окремі цивільно-правові норми. Тому, якщо такий закон містить норми, які встановлюють умови недійсності правочину, то такі норми підлягають застосуванню (п. 16). Господарський договір може бути визнано недійсним у цілому, або в частині (коли недійсними визнаються тільки окремі договірні умови). Відповідно до ст. 217 ЦК України недійсність окремої частини правочину не має наслідком недійсності інших його частин і правочину в цілому, якщо можна припустити, що правочин був би вчинений і без включення до нього недійсної частини. Виконання господарського договору, визнаного судом недійсним повністю або в частині, припиняється повністю або в частині з дня набрання рішенням суду законної сили як таке, що вважається недійсним з моменту його виникнення. Недійсний договір не створює юридичних наслідків, крім тих, що пов’язані з його недійсністю. При цьому

останні залежать від того, які саме дії були здійснені сторонами на виконання договору [5, с. 204]. Так, відповідно до ст. 216 ЦК України у разі недійсності правочину кожна із сторін зобов'язана повернути другій стороні у натурі все, що вона одержала на виконання цього правочину, а в разі неможливості такого повернення, зокрема тоді, коли одержане полягає у користуванні майном, виконаній роботі, наданій послузі, – відшкодувати вартість того, що одержано, за цінами, які існують на момент відшкодування.

Якщо у зв'язку із вчиненням недійсного правочину другій стороні або третій особі завдано збитків та моральної шкоди, вони підлягають відшкодуванню винною стороною. Вищеозначені правові наслідки застосовуються, якщо законом не встановлені особливі умови їх застосування або особливі правові наслідки окремих видів недійсних правочинів [5, с. 207]. Правові наслідки недійсності нікчемного правочину, які встановлені законом, не можуть змінюватися за домовленістю сторін. Згідно з ч. 5 ст. 216 ЦК України вимога про застосування наслідків недійсності нікчемного правочину може бути пред'явлена будь–якою зацікавленою особою. Утім ЦК України не дає визначення поняття «зацікавлена особа», тому коло таких осіб має з'ясовуватись у кожному конкретному випадку залежно від обставин справи та правових норм, які піддягають застосуванню до спірних правовідносин. Тільки в окремих випадках ЦК України встановлює, за чиїм саме позовом правочин може бути визнаний недійсним. Крім того, наслідки недійсності нікчемного правочину суд може застосувати з власної ініціативи. При цьому застосування наслідків недійсності нікчемного правочину судом, за відсутності відповідної позовної вимоги зацікавленої сторони, є правом, а не обов'язком суду. Згідно з п. 2 ст. 83 ГПК України господарський суд також може вийти за межі позовних вимог і застосувати наслідки недійсності оспорюваного правочину, якщо про це є клопотання зацікавленої сторони.

Момент, з якого нікчемний правочин або правочин, визнаний судом недійсним, є таким, імперативно встановлений чинним законодавством і не може бути змінений судом [6, с. 44]. Так, згідно з ч. 1 ст. 236 ЦК України нікчемний правочин або правочин, визнаний судом недійсним, є недійсним з моменту його вчинення. Це означає, що нікчемний правочин є недійсним з моменту його вчинення в силу закону, а рішення суду про визнання оспорюваного правочину недійсним має зворотну силу в часі.

Частина 2 ст. 236 ЦК України встановлює, що за нікчемним правочином та за правочином, визнаним судом недійсним, не тільки не виникають права та обов'язки, настання яких сторони пов'язували з моментом вчинення такого правочину, а й ті, виникнення яких передбачалося лише в майбутньому.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28.06.1996р. №254к/96-вр // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 1996. – №30. – Ст. 141.

2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 №436-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №21. – Ст. 144.

3. Актуальні проблеми господарського права: навч. посіб. / В.С Щербини. – К.: Юрінком Інтер, 2013. – 528 с.

4. Беляневич О.А. До питання про недійсність господарських договорів / О.А. Беляневич // Вісник господарського судочинства. – 2004. – №2. – С. 200-207.

5. Бєлкін М. Судова практика визнання недійсним договору за ініціативою господарського суду / М. Бєлкін // Юридичний журнал. – 2009. – №5. – С. 41-45.

6. Узагальнення Практики розгляду судами цивільних справ про визнання правочинів недійсними, підготовлене до друку суддями Верховного Суду України Я.М. Романюком, В.Й. Косенко та старшим консультантом управління вивчення та узагальнення судової практики З.П. Мельник // Вісник Верховного суду України. – 2008. – №2. – С. 6-12.

***В.В. СЛОВОВЕЦЬ**, студент групи ПЗ-31-13*
Вінницький інститут Університету «Україна»,
науковий керівник: С.М. Ваколюк, доктор філософії
в галузі права, завідувач кафедри бізнесу та права
Вінницький інститут Університету «Україна»

ЗІСТАВЛЕННЯ НЕДОПУСТИМОСТІ ДОКАЗІВ У СУЧАСНОМУ КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ З ДОПУСТИМІСТЮ

Прийняття нового КПК України актуалізувало та загострило дискусію про право сторони захисту на збирання доказів, про доказове значення отриманих і поданих підозрюваним, обвинуваченим і, насамперед, захисником, матеріалів. Право усіх зацікавлених неофіційних учасників кримінального провадження

на збирання та подання доказів було передбачене й попереднім кримінально-процесуальним законодавством, однак у теорії кримінального процесу усе частіше йшлося про те, що матеріали, представлені потерпілим, цивільним позивачем, підозрюваним, обвинуваченим, цивільним відповідачем, їх захисниками та представниками не є доказами у власне процесуальному значенні.

Як відомо, як у сфері судочинства взагалі, так і в сфері кримінального судочинства в особливості, права і свободи людини і громадянина зачіпаються найбільш відчутно, а висновки про наявність підстав для їх обмеження робляться не інакше як на основі доказів отриманих процесуальним шляхом. Саме тому, на мою думку, вимоги до дотримання законності в роботі з процесуальними доказами отримали закріплення на конституційному рівні.

Особливо гострою і актуальною є проблема зіставлення інститутів недопустимості та допустимості доказів у судовому процесі. Щодо питання про поняття та зміст допустимості доказів, зважаючи на доволі тривалу відсутність їх нормативного врегулювання, серед учених подекуди висловлюються різні погляди. Водночас більшість з них (Ю.М. Грошевий, М.М. Михеєнко, В.Т. Нор, С.М. Стахівський, В.М. Тертишник, Л.Д. Удалова та ін.) загалом визнають, що допустимість доказів слід розглядати як здатність доказу з огляду на відповідність вимогам кримінального процесуального закону слугувати засобами доказування обставин, які мають значення для кримінального провадження.

Незважаючи на достатню кількість дослідників, все ж таки залишилися питання щодо недопустимості доказів, які потребують детального дослідження, адже проблема визначення недоліків і вдосконалення процесу одержання доказів лише фрагментарно висвітлювалася у працях вчених.

Згідно з кримінально-процесуальним кодексом кожен доказ підлягає оцінці з точки зору належності, допустимості, достовірності, а всі зібрані докази в сукупності – достатності для вирішення кримінальної справи.

У навчальній юридичній літературі допустимість доказів, якщо викладати її поняття лаконічно, зазвичай визначається як процесуальна властивість, або якість, що характеризує отримання доказів законним шляхом. У законодавстві ж визначення поняття допустимості відсутнє, зате вживається вираз «недопустимість доказів» (ч. 1 ст. 87 КПК України) [1]. Таким чином, поняття

допустимості доказів визначається законом «від зворотного», в негативному сенсі. Допустимість це явище, протилежне недопустимості доказів, і навпаки.

Увага законодавця при визначенні допустимості доказів акцентується на виявленні того, що утворює її протилежність, а саме можливих порушень закону при отриманні доказів, з метою запобігання та недопущення таких порушень, віддаючи собі звіт в тому, що деякі докази не придатні для використання при доведенні в кримінальному провадженні.

Необхідно відзначити, що виконання закону в процесі доказування, суворе дотримання правил отримання доказів, обов'язковість дотримання процесуальної форми доказів і раніше вважалися обов'язковими вимогами у доведенні, що грають роль гарантій достовірності у доказах фактичних даних [6, с. 117]. Якщо процесуальні правила збирання доказів порушуються, то опиняються під загрозою повнота і достовірність доказового матеріалу, тому встановлення допустимості доказів – необхідна умова їх використання у кримінальній справі [4, с. 232].

Проте слід мати на увазі, що з урахуванням зарубіжного досвіду США, Англії та інших розвинених демократичних держав і в сучасній Україні почали неухильно дотримуватися правил отримання доказів у кримінальних справах та стало одночасно надаватися важливе значення засобу охорони і захисту прав особистості . Визнання доказу недопустимим набуло значення санкції за порушення встановлених законом правил забезпечення прав і свобод людини і громадянина в кримінальному процесі, так чи інакше пов'язаних з отриманням доказів.

Недопустимість доказів – антипод їх допустимості. Щоб забезпечити допустимість доказів, треба вберегти його від появи у нього ознак недопустимості, завчасно попередити виникнення підстав для визнання доказів недопустимими. Тому велике значення набуває питання про критерії недопустимості доказів, про те, коли саме, за яких обставин вони можуть бути визнані отриманими з порушенням кримінально-процесуального закону.

Як роз'яснив Пленум Верховного Суду України у постанові 2 «Про додержання судами України процесуального законодавства, яке регламентує судовий розгляд кримінальних» п.19, що «докази повинні визнаватись такими, що одержані незаконним шляхом, наприклад тоді, коли їх збирання й закріплення здійснено або з порушенням гарантованих Конституцією прав людини і громадянина, встановленого кримінально-процесуальним

законодавством порядку, або не уповноваженою на це особою чи органом, або за допомогою дій, не передбачених процесуальними нормами». Однак постанова Пленуму не містить вказівки на механізм виключення недопустимих доказів з процесу. А без нього вказівки щодо недопустимості доказів залишаються лише декларацією [2].

Аналіз практики кримінального судочинства свідчить про досить широке поширення порушень законності при отриманні доказів в ході попереднього розслідування. При цьому суди аж ніяк не завжди проявляють послідовність у реалізації суворої заборони на використання в правосудді доказів, отриманих з порушеннями закону. Чимало суддів виявляє схильність ліберально ставитися до окремих відступів від дотримання вимог закону в досудовому слідстві, на що не без підстав звертається увага в юридичній пресі і що часом розцінюється слідчими як можливість проявляти спрощення при отриманні доказів, керуючись приказкою «і так зійде».

Але суди завжди можуть застосувати таку заборону в повній мірі і в багатьох випадках, всупереч очікуванням і необґрунтованим діям слідчих, які вели розслідування, а також підтримують державне обвинувачення прокурорів, нещадно виключають з доказової бази у кримінальних справах небездоганні, з точки зору законності їх отримання, докази. Апелювати в таких випадках до закону, якщо неухильно слідувати його вимогам, не доводиться – закон вимагає безумовного його виконання у всіх можливих деталях, як закріплення, так і збирання доказів [3, с. 5].

Тому працівникам органів досудового розслідування, і особливо прокуратури, не слід сподіватися на поблажки того чи іншого судді, здатного проявити бажання «зрозуміти» допустив помилку при отриманні доказів слідчого і прагне «врятувати» в суді кримінальну справу прокурора, який пропустив в суд кримінальну справу з небездоганними доказами. Необхідно при роботі з будь-яким доказом забезпечувати точне виконання норм закону, спрямованого як на забезпечення достовірності доказової інформації, так і на забезпечення прав у кримінальному провадженні учасника кримінального судочинства [5, с. 132]. На мою думку, тільки такий підхід здатний в достатній мірі гарантувати допустимість доказів, застрахувавши його від позбавлення юридичної сили і виключення з доказової бази у кримінальному провадженні.

Підсумовуючи наведені аргументи, вважаю, що визначаючи

мету доказування, потрібно користуватися чіткішими термінами із однозначним та зрозумілим змістом. Передусім доказування повинно бути зорієнтоване на забезпечення доказуванності обставин, встановлення яких необхідне для правильного вирішення справи.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 №4651-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2013. – №11-12. – Ст. 88.

2. Про додержання судами України процесуального законодавства, яке регламентує судовий розгляд кримінальних справ: Постанова від 27.12.1985 №11. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0011700-85

3. Гурджі Т. Місце юридичної кваліфікації у процесі правозастосування / Т. Гурджі // Право України. – 2006. – №4. – С. 31.

4. Кипнис Н.М. Допустимость доказательств в уголовном судопроизводстве / Н.М. Кипнис, П.А. Лупинская. – М.: Юрист, 1995. – 128 с.

5. Стахівський С.М. Кримінально-процесуальні засоби доказування: дис. док. юр. наук 12.00.09 / С.М. Стахівський. – К.: Національна академія внутрішніх справ України, 2005. – 414 с.

6. Шейфер С.А. Доказательства и доказывание по уголовному делу: проблемы теории и правового регулирования / С.А. Шейфер. – М.: Норма, 2008. – 240 с.

***В.В. ТАРНАВСЬКИЙ**, студент групи ПЗ-41-12*
Вінницький інститут Університету «Україна»,
науковий керівник: О.І. Мисак, старший
викладач кафедри бізнесу та права
Вінницький інститут Університету «Україна»

ПРАВО НА ПРАЦЮ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ТРУДОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Право на працю – одне з найважливіших фундаментальних прав особистості, визнане всіма державами світу. Будучи показником демократичних засад соціуму, міжнародним стандартом, воно відбиває порозуміння між роботодавцями,

працівниками та державою, а правильна та змістовна його реалізації є фундаментом процвітання та економічного статку країни та її громадян. Право на працю є таким же природним, властивим людині нашого часу, як і право на життя. Тому держава й визнала та закріпила в Конституції України саме право на виявлення своєї людської суті, на вільну можливість її виявлення. Відповідно до ст. 43 Конституції України держава гарантує кожному право на працю шляхом встановлення рівних можливостей для працевлаштування за вільним вибором. Конституція України не передбачає обов'язок працювати, громадяни мають змогу самі обирати види і тривалість своєї трудової зайнятості та своєю працею заробляти собі на життя [1].

На сьогодні трудові права (в тому числі і конституційне право на працю), визначені ще в минулому столітті, вже вийшли за рамки нової суспільної організації праці в умовах постіндустріального (інформаційного) суспільства. На них впливають такі чинники, як: формування постіндустріального суспільства та пов'язаної з цим глобалізації світової економіки, з її несприятливими соціальними наслідками. В умовах глобалізації ринку праці, поширення діяльності транснаціональних корпорацій, посилення трудової міграції, розвитку нетипових, нестандартних форм зайнятості проблеми гарантування, охорони та захисту трудових прав набули надзвичайно актуального значення [6, с. 23]. Чинне трудове законодавство України в питаннях забезпечення трудових прав та законних інтересів працівників залишається недосконалим, характеризується нестабільністю, наявністю суперечностей та значною кількістю відсильних норм, а також незабезпеченістю економічною і фінансовою основою та механізмом реалізації окремих норм трудового права.

За сучасних умов державотворення розуміння права на працю як одного з найважливіших прав людини відображено й у міжнародно-правових документах. Стаття 23 Загальної декларації прав людини передбачає, що кожна людина має право на працю, вільний вибір роботи, справедливі і сприятливі умови праці й захист від безробіття [3, с. 18]. У Міжнародному пакті про економічні, соціальні та культурні права, прийнятому ООН 16 грудня 1966 року [4] і ратифікованому Президією Верховної Ради УРСР 19 жовтня 1973 року [2], підкреслюється, що всі держави, які беруть у ньому участь: а) визнають право на працю, що включає право кожної людини мати можливість заробляти собі на життя працею, яку вона вільно обирає або на яку вільно погоджується; б)

мають зробити відповідні кроки до забезпечення цього права; в) з метою відповідної його реалізації їм належить здійснити належні заходи, включаючи розвиток професійно-технічного навчання, досягнення економічного зростання і повної продуктивної зайнятості. Людина повинна вибирати не тільки роботу, а й умови, в яких вона виконується і які мають бути гідними людини.

Спираючись на вищезазначене, можна зробити висновок, що право на працю є соціальним правом людини (до того ж природнім). Його соціальність полягає в можливості працівника отримати від держави допомогу у працевлаштуванні та забезпечити гідний рівень життя собі і своїй родині. Соціальність цього права також означає, що має бути встановлена соціальна злагода між працівниками та роботодавцями. Договірний характер залучення до праці означає наявність у особи законного інтересу в укладенні трудового договору, в умовах, передбачених угодою сторін на засадах чинного законодавства. Праву на працю працівника відповідають певні обов'язки роботодавця організаційного характеру.

Тож, право на працю має складний триваючий характер, містить у собі право на укладення, зміну та розірвання трудового договору у тому числі й щодо сумісництва та суміщення посад (професій). Це право становить собою основу для реалізації широкого кола інших прав працівників: право на оплату праці не нижче встановленого державою мінімального розміру (ст. 43 Конституції України передбачає право працівника на заробітну плату в розмірі, не нижче встановленого законом [1]), право на відпочинок відповідно до законів про обмеження робочого дня та робочого тижня і про щорічні оплачувані відпустки, право на здорові і безпечні умови праці, на об'єднання в професійні спілки та на вирішення колективних трудових конфліктів (спорів) у встановленому законом порядку, на участь в управлінні підприємством, установою, організацією, на матеріальне забезпечення в порядку соціального страхування в старості, а також у разі хвороби, повної або часткової втрати працездатності, на матеріальну допомогу в разі безробіття, на право звернення до суду для вирішення трудових спорів незалежно від характеру виконуваної роботи або займаної посади, крім випадків, передбачених законодавством, та інші права, встановлені законодавством [5].

Отже, зазначимо, що право на працю − це встановлена Конституцією України та іншими нормативно-правовими актами

держави рівна можливість кожної людини працювати, заробляти собі на життя, при цьому за наявності конкретної ситуації вільно, на свій вибір виконувати правомірні дії, спрямовані на реалізацію своєї фізичної й розумової здатності до праці. Трудова зайнятість має велике значення для життєдіяльності кожної людини та являє собою по суті провідний чинник матеріального та духовного виробництва. При цьому необхідно зазначити, що важливою метою трудового законодавства на сучасному етапі державного розвитку виступає забезпечення оптимального юридичного та громадського балансу з метою захисту інтересів працівників у жорстких конкурентних умовах та надання певного рівня правових гарантій при вирішенні можливих суперечок між працівником та роботодавцем.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – №30. – Ст. 141.

2. Про ратифікацію Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права та Міжнародного пакту про громадянські і політичні права:Указ Президії Верховної Ради УРСР від 19.10.1973р. №2148 [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://www.rada.gov.ua

3. Загальна декларація прав людини: прийн. резол. 217 А (III) ГА ООН від 10.12.1948р. / Ю.К. Качуренко // Права людини. Міжнародні договори України, декларації, документи. – К.: Юрінформ, 1992. – С. 18-24.

4. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права: Пакт ООН від 16.12.1966р. // Вісник Конституційного Суду України. – 2006. – №4. – С. 136-141.

5. Науково-практичний коментар до законодавства України про працю / В.Г. Ротань, І.В. Зуб, О.Є. Сонін. – Х.: Фактор, 2010. – 816 с.

6. Трудове право: підручник / В.В. Жернаков, С.М. Прилипко, О.М. Ярошенко та ін. – Х.: Право, 2012. – 496 с.

***О.О. ТИЩУК**, студентка групи ПЗ-41-12*
Вінницький інститут Університету «Україна»,
науковий керівник: С.В.Хільченко, кандидат юридичних
наук, старший науковий співробітник,
декан соціально-економічного факультету
Вінницький інститут Університету «Україна»

ЗОВНІШНІ ОЗНАКИ ЛЮДИНИ, ГАБІТОСКОПІЯ

Здавна для потреб боротьби зі злочинністю використовують ознаки зовнішності людини. Такі наукові методи і засоби роботи з інформацією про зовнішній вигляд людини започатковані й стали надбанням практики у 80-х роках XIX ст. У 1885 р. французький криміналіст Альфонс Бертильон запропонував спеціальну систему опису ознак зовнішності, назвавши її словесним портретом. Розвиток цього та інших методів і засобів, певним чином, сприяв становленню криміналістики як науки. Зараз існує досить розвинена галузь криміналістичної техніки, яка називається криміналістична габітологія.

Актуальність теми. Зовнішній вигляд людини здавна використовується під час упізнання та кримінальної реєстрації злочинців. Зовнішність залишається відносно незмінною протягом всього життя. У кожної людини зовнішній вигляд є суто індивідуальний і має здатність відображатися в матеріальних слідах та пам'яті людини у вигляді уявних образів. Ознаки зовнішності складають основу криміналістичного дослідження під час вирішення ідентифікаційних та діагностичних завдань.

Мета роботи. Дослідження криміналістичної габітології як галузі криміналістичної техніки.

Цим питанням займались такі вченні як: Г.А. Самойлов, Н.А. Селіванов, Л.Г. Бідонов, М.І Скригонюк, С.В. Євдокименко, О.Я. Баєв, В.П. Колмаков, П.Д. Біленчук, В.К. Лисиченко, Н.І. Клименко та інші.

Криміналістична габітологія – це галузь криміналістичної техніки, що ґрунтується на засадах анатомії, антропології, біології і охоплює систему теоретичних положень про зовнішні ознаки людини, а також сукупність методів й науково-технічних засобів, що забезпечують збирання, дослідження і використання відповідних ознак для ототожнення особи. Термін габітологія, а в деяких джерелах габітоскопія, походять від habitus (лат.) – зовнішній вигляд, зовнішність та вже відомих грецьких logos,

skopeo.

Габітологія вивчає: структуру і властивості зовнішнього вигляду людини, систему його елементів і ознак, основні передумови його використання в практиці попередження й розкриття злочинів; закономірності відображення зовнішнього вигляду людини в різних відображеннях, систему і характеристики відображень і можливості їх використання в криміналістичній практиці; загальні закономірності збирання і використання даних про зовнішній вигляд людини, систему науково–технічних засобів і методів збирання даних про зовнішній вигляд людини, їх вивчення і використання; науково–технічні засоби і методи вивчення й використання, методику криміналістичної портретної експертизи [3].

Людина наділена даними, що забезпечують її життєдіяльність. Їх можна класифікувати за такими видами: фізичні дані характеризують будову тіла людини, біологічні дані характеризують функціональну діяльність людини як біологічного механізму в соціальному середовищі, соціальні дані характеризують людину як суб'єкта правовідносин, суспільних відносин, персонографічні дані це відомості про прізвище, ім'я, по батькові, стать, дату народження, місце народження, національність, психофізіологічні дані характеризують стан людини – веселість, збудливість, пригніченість; тип нервової діяльності людини – сангвінік, холерик, флегматик, меланхолік; фізичні вади людини – глухота, сліпота, різні види каліцтва.

Психічні дані є сталими душевними якостями індивіда, що набуваються в процесі життєдіяльності, виховання – відчуття, сприймання, увага, пам'ять, почуття, мовлення, уява, мислення, воля. Система психічних даних може впливати на темперамент і характер людини, її психічні якості: енергійність, рішучість, запальність, мужність, сміливість, працьовитість.

Морально-побутові дані характеризують людину в побуті, сім'ї, малому колективі. Це показники системи норм та принципів поведінки особи у ставленні до членів сім'ї, родини, іншої малої соціальної групи. Відповідні показники стосуються міцних зв'язків між указаними членами суспільства або навпаки [3].

Світосприймальні дані характеризують духовне та ідейне обличчя людини (ідейність, принциповість, вірність). Вони дозволяють визначити: вподобання особи, прихильність до певних ідей, переконання, погляди, дотримування певних принципів, стійкість і незмінність у своїх почуттях, відносинах, у виконанні

обов'язків, повинності.

Виробничо-ділові дані характеризують ставлення людини до праці: працездатність, ощадливість, марнотратство, безгосподарність, жадібність, користолюбство. Виробничо-ділові дані визначають властивість особи, спроможність виконувати певну діяльність, також її психічний стан і позитивні та негативні моральні риси.

Анатомічні ознаки людини – це природжені особливості (розмір і розташування окремих частин тіла). Кожна група об'єктів дослідження становить підрозділ криміналістичної габітології: дактилоскопія (гр. daktilos – палець), дентоскопія (лат. dento – зуби), дермоскопія (лат. derma – шкіра) [1].

Найбільш повну класифікацію ознак зовнішності людини зробив у 1976 р. П.П. Цвєтков. Вчений класифікував ознаки зовнішності людини на три групи:

- загальнофізичні – стать, вік;
- демографічні – тип раси, національність;
- анатомічні – зріст, статура, угодованість, голова, волосся, обличчя, шия, плечі, груди, спина, руки, ноги [2].

Для розшуку та ідентифікації особи має значення частота, з якою зустрічаються певні ознаки. Чим рідше спостерігається ознака, тим вища її ідентифікаційна цінність. Щодо супутніх ознак доречно зауважити, що компоненти екіпірування людини (одяг, прикраси) замінні, а отже, не відіграють самостійної ролі в ототожненні особи. Тому їх називають також побічними, додатковими, допоміжними ознаками.

З огляду на розв'язання ідентифікаційних завдань щодо ототожнення особи людини, яка вчинила злочин або безвісно зникла, її особливі прикмети, до яких належить і татуювання, є найбільш цінними і інформативними відносно інших ознак зовнішності людини. За допомогою криміналістичного дослідження змісту татуювань можна отримати і певну інформацію про властивості особи її носія.

Одним з перших на поширення татуювань серед злочинців звернув увагу італійський лікар-психіатр Ч. Ломброзо (1835–1890). Він вважав татуювання проявом атавізму і ознакою морально низько розвинених, неповноцінних людей. На його думку, татуювання у злочинців тісно пов'язане з розумовими здібностями носіїв, здебільшого природжених злочинців та повій. Ч. Ломброзо навів типову фразу засуджених про татуювання: «Татуювання для нас як фрак з орденами; чим більше татуйований, тим більшим

авторитетом користуєшся серед приятелів, тоді ж як нетатуйований, навпаки, не має впливу». Ю. Дубягін називає кримінальне татуювання «наочним хронічним тавром судимості», а явище татуювання відносить до формування злочинних типів особистості в місцях позбавлення волі [2].

Отже, криміналістична габітологія вивчає: габітоскопію – вчення про зовнішність, дактилоскопію, дентоскопію, криміналістичну дермоскопію обличчя. У процесі становлення та розвитку криміналістики як науки ознаки зовнішності людини піддавалися класифікації. Розроблялася методика опису ознак. Уявний образ зовнішності людини служить основою різних матеріальних її відображень, які використовуються з метою ідентифікації цієї людини під час розслідування злочинів, розшуку безвісти зниклих та ідентифікації невпізнаних трупів.

Список використаних джерел

1. Біленчук П.Д. Криміналістика: підручник / П.Д. Біленчук, В.К. Лисиченко, Н.І. Клименко. – К.: Атіка, 2001. – 544 с.

2. Криміналістика: підручник / В.Ю. Шепітько. – К.: Концерн «Видавничий Дім «Ін-Юре», 2004. – 728 с.

3. Настільна книга слідчого: наук.-практ. видання для слідчих і дізнавачів / М.І. Панов, В.Ю. Шепітько, В.О. Коновалова. – К.: Концерн «Видавничий Дім «Ін-Юре»», 2007. – 728 с.

***С.Д. ТУРБАНІСТ**, студент групи ПЗ-21-14*
Вінницький інститут Університету «Україна»,
науковий керівник: В.В. Очеретяний, кандидат історичних наук, доцент кафедри соціальних технологій
Вінницький інститут Університету «Україна»

ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ПРОКУРАТУРИ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ

Реформування правової системи України, її наближення до європейських стандартів неминуче призводить до визначення місця прокуратури в системі державних органів, перегляд її функцій та компетенції. Оптимальне визначення функцій прокуратури України є важливою умовою як забезпечення її законоохоронної ролі в житті суспільства, так і власної життєздатності прокурорської системи. При цьому мають враховуватись, з одного боку, потреби реформування її діяльності, а, з другого боку –

необхідність збереження певної стабільності і наступності, щоб уникнути розбалансування правоохоронної системи в складних умовах трансформації українського суспільства.

Питання прокурорського нагляду за додержанням і застосуванням законів протягом десятиріч були предметом уваги низки науковців. В Україні ними займались такі учені, як Л. Давиденко, Ю. Грошевий, В. Зеленецький, які зазначали, що було б помилкою силою впроваджувати тезу про «єдині європейські стандарти прокуратури» як жорсткі правила, що визначають устрій і конкретні повноваження прокуратури в країні [4]. Якщо ж проглянути сучасні коментарі відомих юристів та вчених про реформування прокуратури, то тут думки різні. Наприклад, як зазначає Григорій Середа: «Це дуже цікавий проект, але, на превеликий жаль, ми повинні говорити про оновлення прокуратури в межах чинної Конституції України». На думку ж Миколи Козюбри, оптимальний варіант ухвалення закону про прокуратуру був би тоді, коли були б внесені зміни до Конституції. Він переконаний, що закріплені в статті 121 Основного Закону повноваження є досить широкими і потребують обмеження [1]. «Звичайно, найбільш оптимальним варіантом було б внести зміни до Конституції, не чекаючи, коли збереться Конституційна асамблея. Але, будьмо відверті, в нинішніх умовах це ілюзії», – додає Микола Козюбра.

Як зазначає радник президента, керівник робочої групи з питань реформування прокуратури та адвокатури, Андрій Портнов, у процесі реформи важливо передбачити, як саме здійснити перехід від діючої системи до нової. «Розламати все можна за один день, а потім буде тяжко побудувати все. У процесі реформ головне – не розвалити правоохоронну систему», – переконаний він.

Хоча вона і не робить це у абсолютних термінах, Венеціанська комісія послідовно відстоює точку зору, що прокуратурі слід в першу чергу зосереджувати увагу у сфері кримінального права [5]. Нерідко прокуратури виконують ще й інші функції. Проте, якщо ці інші функції виконуються, вони не повинні перешкоджати чи заміщувати функції судової системи будь-яким чином. Там, де прокурори мають повноваження оскаржувати рішення суду, вони повинні робити це з використанням повноваження оскарження, або повноваження вимагати перегляду рішення таким саме чином, як і будь яка інша сторона у судовому процесі. Потрібно розуміти, що навіть під час розгляду приватної справи у суді, може існувати

громадський інтерес, який потребує захисту чи ствердження перед судом, й, принципово, не існує заперечення, аби цю функцію не міг виконувати прокурор, за умови, якщо останнє слово залишається за судом [8].

У висновку щодо проекту закону про Прокурорську службу на прикладі Молдови, Комісія мала можливість надати коментарі щодо повноваження прокурорів «ініціювати цивільний судовий розгляд для забезпечення захисту прав, свобод та інтересів неповнолітніх, людей похилого віку, або інвалідів, або осіб, які через свій стан здоров'я не можуть приймати участь у судовій процедурі». Комісія виявила, що: «за умови, якщо головним завданням прокурора є представлення інтересів держави та загальних інтересів, також може виникнути питання, чи прокурор дійсно є найбільш відповідною особою для виконання цієї функції» [9].

Також, в останній час, в Україні триває реформа прокуратури. Початком шляху можна вважати конкурс на посади в місцеві прокуратури, щоб провести тестування на загальні здібності та знання законодавства [2].

В цілому ж загальний захист прав людини не є належною сферою діяльності для органів прокуратури; краще, коли цим займається не прокуратура, а омбудсмен» [6].

Реформуючи систему органів прокуратури шляхом прийняття нової Конституції або внесення змін в чинну Конституцію, обов'язково слід позбавити прокуратуру виконання функцій досудового слідства та нагляду за додержанням законів усіма підприємствами, установами, організаціями незалежно від форми власності. Позбавлення прокуратури цих функцій призведе до фактичного виконання прокуратурою лише судово–забезпечувальних функцій, і подальше її віднесення в процесі реформування до судової гілки влади.

В зв'язку з цим, варто погодитись з думкою, що «особливо слід наголосити на недопустимості копіювання Україною досвіду деяких пострадянських країн, які, задекларувавши в своїх конституціях місце прокуратури в судовій владі, залишили за нею виконання функцій, які не мають нічого спільного із забезпеченням правосуддя, аж до так званого загального нагляду за законністю у всіх сферах життєдіяльності. Такий підхід до вирішення цієї проблеми є еклектичним. Виправдання такого підходу історичними традиціями й особливостями сучасного етапу національного соціально–політичного розвитку є сумнівними з точки зору

наукової обґрунтованості, тому розцінюються нами як спроба з певних причин законсервувати ситуацію, обвівши «навколо пальця» відповідні міжнародні інституції, які наполягають на приведенні діяльності прокуратури до цивілізованих стандартів» [7, с. 28].

Однак, маючи на меті такі зміни, слід ураховувати роль прокуратури, що історично склалась у державі, досвід її функціонування в перехідних суспільствах, а також особливості прокурорської системи в розвинених країнах. Основні завдання та повноваження прокуратури треба визначити, зважаючи на фактичні соціальні, економічні, політичні та правові умови розвитку сучасного українського суспільства, стан законності та правопорядку, необхідність забезпечення прав і свобод громадян, урегульованість і реалізацію повноважень іншими органами державного механізму.

Не можна не враховувати і правового нігілізму перехідного українського суспільства, поширену зневагу до закону, до прав людини, що виявляють не тільки роздутий чиновницький апарат, а й нову економічну «еліту», де нехтування, наприклад, трудовими правами громадян набуло небезпечних розмірів. Потрібно також мати на увазі і протистояння, що триває між владними органами в центрі й на регіональному рівні, невідповідність нормативних актів, що видаються місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, чинному законодавству. Діяльність прокуратури з відповідного реагування на факти порушень законодавства цими органами та порушення питань про їх усунення в суді сприяло б утвердженню принципів верховенства права і законності.

Вирішуючи це питання, слід також брати до уваги, що в питаннях захисту прав і свобод людини неефективною є діяльність судів. Стаття 55 Конституції України про гарантії кожного судового захисту, його прав і свобод має декларативний характер. Механізм її дії достатньо не врегульовано. Багато скарг громадян про грубе порушення трудових, житлових, майнових прав, протиправне застосування заходів адміністративного примусу часто залишаються поза увагою або їх розгляд невиправдано зволікається в судах. До того ж для мільйонів людей, які перебувають сьогодні за межею бідності та мають прибуток нижчий за прожитковий мінімум, звернення за правовим захистом їхніх законних інтересів до суду все ще залишається проблематичним [3, с. 423].

Реформування органів прокуратури в Україні повинно здійснюватись у напрямку обмеження повноважень прокурорів у позасудовій сфері, посилення незалежності прокурорів (як процесуальної, так і зовнішньої), а також зменшення структурної та штатної чисельності ланок прокуратури та прокурорських працівників. Відомо, що будь-яка замкнена система, що не має зовнішнього контролю, приречена на переродження. Проблема лише в тому, щоб такий контроль не носив характер втручання в прокурорську діяльність, а, навпаки, сприяв підвищенню її ефективності.

Отже, адаптація чинного українського законодавства до законодавства Європейського Союзу є обов'язковою передумовою успішної реалізації європейських прагнень України. Розуміння важливості та складності цього процесу, конструктивна співпраця всіх гілок влади, вдале застосування підходів та методів до багатогранності європейського правового поля, а також врахування досвіду асоційованих країн Європейського Союзу забезпечать позитивний результат. На завершення слід відзначити, що дана праця не розкриває всієї суті проблеми, не вичерпує всіх аспектів даної тематики, а тому потребує подальшого дослідження.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – №30. – Ст. 141.

2. Про прокуратуру: Закон України від 05.11.1991 №1789-XII // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2015. – №2-3. – Ст. 12.

3. Грицаєнко Л.Р. Прокурорська діяльність в Україні в світлі сучасного світового досвіду: монографія / Л.Р. Грицаєнко. – Вінниця: ДП «Державна картографічна фабрика», 2009. – 576 с.

4. Грошевий Ю.М. Новий Закон «Про прокуратуру»: Яким йому бути? / Ю.М. Грошевий, Л.М. Давиденко, В.С. Зеленецький // Питання конституційно-правового статусу прокуратури та удосконалення її діяльності: Зб.наук.праць. – Харків: ІПК ГенпрокуратуриУкраїни, 1999. – №3. – С. 4-13.

5. Draft vademecum on the judiciary CDL-JD(2008) 001 [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-JD(2008)001-e

6. Comments on European Standards as regards the independence of the judicial system: prosecution service CDL-AD(2009)048 [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://www.venice.coe.int

7. Куц В. Конституційний статус прокуратури потребує вдосконалення / В. Куц // Вісник Академії прокуратури України. – 2007. – №2. – С.27-31.

8. Reporton European Standards as regards the Independence of the Judicial System: Part II – the Prosecution Service – Adopted by the Venice Commission – at its 85th plenary session (Venice, 17-18 December 2010) [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://www.venice.coe.int.

9. Opinion on the draft law on the public prosecutors'service of Moldova CDL-AD(2008)019 [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://www.venice.coe.int/docs/2008/CDL-AD%282008%29019-e.asp

РОЗДІЛ 2. СУЧАСНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ ПІДПРИЄМСТВА, РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ

***О.В. БАЛАХОНОВА**, доктор економічних наук,*
доцент, професор кафедри бізнесу та права
Вінницький інститут Університету «Україна»

РЕАЛІЗАЦІЯ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ ІДЕЙ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Розвиток демократичного суспільства в Україні потребує нових стратегій і підходів до формування соціальної політики щодо людей з обмеженими можливостями. Вона має враховувати вже існуючі тенденції в міжнародній політиці, світові інноваційні підходи до розв'язання проблем інвалідності та сучасний практичний досвід. Впровадження інклюзивної освіти в Україні – складне та неоднозначне завдання, що потребує розгляду та розробки нормативно-правових, психолого-педагогічних, програмно-змістових, соціально-психологічних засад.

Враховуючи важливу роль і особливе – політичне, соціальне, економічне значення «доступності» в реалізації прав людей з інвалідністю та маломобільних груп населення (до яких відносять осіб з ураженнями опорно-рухового апарату, вадами зору і дефектами слуху, а також осіб похилого віку), у багатьох країнах світу дотримання її принципів і вимог гарантується міжнародним і національним законодавством.

Для України інклюзивна освіта – педагогічна інновація, що перебуває на стадії впровадження, а тому натрапляє на труднощі. Це і професійна непідготовленість вчителів масової школи до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами, архітектурна непристосованість шкільних приміщень, недоопрацьованість нормативно-правої бази, необхідність додаткового фінансування інклюзивних закладів освіти, академічна перевантаженість навчальних програм, які досить важко адаптувати до потреб дитини з фізичними вадами, негативне ставлення батьків інших дітей, – все це значно утруднює процес запровадження інклюзивного навчання.

Об'єднання зусиль людських ресурсів у тому числі має стимулювати розвиток інклюзивної освіти. Сюди відносяться ті

ресурси, які слугують додатком до того, що може викладач надати своїм учням. Однак найважливішою формою підтримки є та, що надається з ресурсів, наявних у розпорядженні кожної школи. Йдеться про дітей, які надають підтримку дітям; викладачів, які надають підтримку викладачам; батьків як партнерів у процесі навчання своїх дітей; громади, яка надає допомогу школі та іншим центрам навчання.

Перехід до інклюзії є поступовим процесом, який має ґрунтуватися на чітко сформульованих принципах, що охоплюють розвиток усієї системи. Для того, щоб скоротити кількість бар'єрів, викладацькому складу й іншим зацікавленим сторонам потрібно вжити певних заходів, які мають охоплювати всіх мешканців місцевої громади, місцеві органи освіти та ЗМІ. Деякі з цих заходів передбачають: мобілізацію громадської думки; досягнення консенсусу; реформування законодавства; проведення аналізу ситуації на місцях; надання підтримки місцевим проектам.

Ефективна реалізація і впровадження ідей інклюзивної освіти в Україні в подальшому буде залежати від можливостей знаходження точок дотику, розуміння, врахування інтересів і специфіки цілей представників різних суспільних груп у їх ставленні до проблем інклюзивної освіти. Моніторинг ситуації та оцінка всіх залучених до цього процесу сторін у комплексних дослідженнях стану інклюзивної освіти в Україні має стати пріоритетним напрямком для: депутатів, чиновників та науковців, які забезпечують ресурсну базу – розробляють законодавство, готують методологічне та наукове підґрунтя, доносять ідеї інклюзії до освітянського середовища, оцінюють та спостерігають процеси інклюзії в освіті на певній відстані, споживачів – батьків та вчителів, навчально-виховних комплексів – тих, хто безпосередньо, у повсякденному житті відчуває на собі всі позитиви та негативи інклюзивної освіти, громадських та батьківських організацій, благодійників, донорської спільноти, які допомагають реалізовувати ідеї інклюзивної освіти, населення України, громадська думка якого є важливим компонентом загальної картини сприйняття інклюзивних процесів в освіті.

Основними завданнями на шляху до загальної і комплексної оцінки стану впровадження інклюзії в Україні має стати дослідження загальної ситуації, що склалася в системі освіти України за роки поширення елементів, принципів та ідей інклюзії; виявлення рівня поінформованості, сприйняття та ставлення до ідеї інклюзивної освіти з боку професійних груп, громадських

організацій і суспільства в цілому; оцінка досвіду впровадження – задоволеності та ефекту, які вже відчули від інклюзії учасники освітнього процесу, та виявлення реальних бар'єрів і проблем, з якими вони стикнулися; з'ясування очікувань і оцінка подальших перспектив розвитку інклюзивної освіти, а також розробка рекомендацій по удосконаленню існуючої практики.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – №30. – Ст. 141.

2. Про Національну доктрину розвитку освіти: Указ Президента України №347/2002 [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/347/2002

***В.В. ШВЕД**, кандидат економічних наук, доцент,*
доцент кафедри бізнесу та права
Вінницький інститут Університету «Україна»,
***О.В. ОМЕЛЬЧЕНКО**, викладач кафедри бізнесу та права*
Вінницький інститут Університету «Україна»

МІНІМАЛЬНА ЗАРОБІТНА ПЛАТА ТА ЇЇ ГАРАНТІЇ В СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Гарантом прав людини сьогодні виступає держава. Головними напрямками діяльності держави, обумовленими цілями і завданнями, є її функції. Усі функції держави можна класифікувати за різними ознаками, проте найчастіше використовують розподіл функцій на зовнішні та внутрішні. Якщо говорити про права людини, то вони відображаються у внутрішніх функціях, основною з яких є соціальна. Саме реалізуючи соціальну функцію, органи влади провадять роботу у напрямку встановлення, регламентації, регулювання та гарантії мінімальної заробітної плати в Україні.

Офіційне визначення терміну «мінімальна заробітна плата» в Україні законодавчо закріплене у ст. 95 КЗпП та ст. 3 Закону України «Про оплату праці». Згідно з вказаними правовими нормами мінімальна заробітна плата – це законодавчо встановлений розмір заробітної плати за просту, некваліфіковану працю, нижче якого не може провадитися оплата за виконану працівником місячну, а також погодинну норму праці (обсяг робіт) [1].

Сучасний етап розвитку української держави полягає у

закріпленні поняття «соціальна держава». Вперше дане поняття ввів німецький учений Лоренцо фон Штейн ще у 1850 році, згодом його розширювали та доповнювали юридичним змістом. В Україні зміст поняття розкрито вітчизняними вченими: соціальна держава – це та держава, яка прагне до забезпечення кожному громадянину гідних умов існування, соціальної захищеності, співучасті в управлінні виробництвом, а в ідеалі – приблизно однакових шансів, можливостей самореалізації особистості [3].

На сьогодні науковцями виділено сім ознак, згідно яких Україну можна вважати соціальною державою. Однією з них є забезпечення необхідного прожиткового мінімуму для людини, індивіда.

Прожитковий мінімум, відповідно до ст. 1 Закону України «Про прожитковий мінімум», є вартісною величиною, достатньою для забезпечення нормального функціонування організму людини, збереження його здоров'я набору продуктів харчування, а також мінімального набору непродовольчих товарів і послуг, необхідних для задоволення основних соціальних і культурних потреб особистості [2].

Виходячи із наведених фактів, можна зробити висновок, що поняття мінімальної заробітної плати та мінімального прожиткового мінімуму є взаємозалежними та взаємодоповнюючими. Отже, розглянемо динаміку цих показників в Україні за останні шістнадцять років (табл. 1).

Таблиця 1

Рівень мінімальної заробітної плати та прожиткового мінімуму в Україні за 2000-2016 рр., грн.

	Мінімальна заробітна плата, грн.	Прожитковий мінімум, грн.
2000	90	287,63
2001	118	331,05
2002	140	365
2003	185	365
2004	205	386,73
2005	262	453
2006	350	483
2007	400	525
2008	515	633
2009	625	669
2010	869	869
2011	941	941

Продовження таблиці 1

2012	1073	1073
2013	1147	1147
2014	1218	1218
2015	1218	1218
2016	1378	1378

Як видно із таблиці 1, у 2000 році, показник прожиткового мінімуму майже у тричі перевищував показник мінімальної заробітної плати. Така тенденція простежується ще декілька років і тільки з 2007 року цей розрив починає скорочуватись. Для більш наочного розуміння побудуємо графіки динаміки наведених показників (рис. 1).

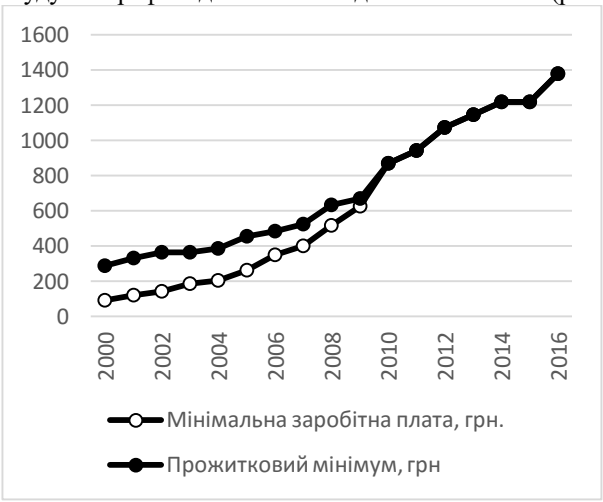

Рис. 1. Динаміка рівнів мінімальної заробітної плати та прожиткового мінімуму в Україні за 2000-2016 рр., грн.

Із рисунку 1 видно, що тільки починаючи із 2010 року показники мінімальної заробітної плати та прожиткового мінімуму зрівнялись. І хоча таке значення показників закріплено у нормах закону, для їх досягнення Україна пройшла довгий шлях після виголошення незалежності, з 1991 року до 2010 року.

І хоча динаміка говорить про наявність постійної позитивної тенденції встановлення мінімальної заробітної плати та прожиткового мінімуму, не можна забувати, що Україна є частиною світового суспільства, у товарному обороті якої присутні імпортні товари. І це не тільки товари розкоші, а й соціально необхідні товари повсякденного попиту. Тому маємо за необхідність провести аналіз

динаміки показників мінімальної заробітної плати та прожиткового мінімуму у перерахунку на долари США (табл. 2).

Таблиця 2

Рівень мінімальної заробітної плати та прожиткового мінімуму в Україні за 2000-2016 рр., дол. США

	Мінімальна заробітна плата, $	Прожитковий мінімум, $	Офіційний курс гривні до долару США (грн. за 1$) [4]
2000	17,24	55,1	5,22
2001	21,73	60,97	5,43
2002	26,42	68,87	5,3
2003	34,71	68,48	5,33
2004	38,46	72,56	5,33
2005	49,34	85,31	5,31
2006	69,31	95,64	5,05
2007	79,21	103,96	5,05
2008	101,98	125,35	5,05
2009	81,17	86,88	7,7
2010	108,76	108,76	7,99
2011	118,22	118,22	7,96
2012	134,3	134,3	7,99
2013	143,55	143,55	7,99
2014	152,44	152,44	7,99
2015	77,24	77,24	15,77
2016	55,12	55,12	25,0

Аналізуючи дані таблиці 2, можна зробити висновок, що позитивна тенденція зростання мінімальної заробітної плати у доларах США, простежується не так часто як при розрахунку у національній валюті. Така саме ситуація складається і стосовно прожиткового мінімуму. Залежність показників, що аналізуються, від офіційного курсу валют графічно подано на рисунку 2.

Графічне зображення показників мінімальної заробітної плати та прожиткового мінімуму у залежності від курсу долару США, дає змогу зробити висновок, що позитивна тенденція зростання показників значно відрізняється від реального стану ситуації в країні. Значне коливання курсу гривні у 2008-2009 році призвело до падіння основних показників майже на 20%, подальша стабілізація курсу дає уявлення про стабілізацію, а місцями і покращення ситуації в країні. Але вже у 2015 році падіння гривні призводить до зниження показників, що аналізуються, удвічі та продовжує простежуватись і у 2016 році.

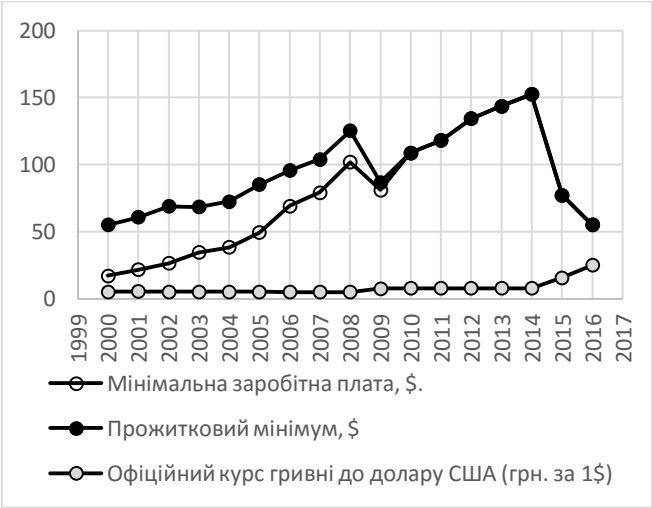

Рис. 2. Динаміка рівнів мінімальної заробітної плати та прожиткового мінімуму в Україні за 2000-2016 рр., дол. США

Отже, дані які висвітлюють і якими апелює керівництво країни звісно свідчать про постійне зростання основних державних соціальних гарантій у вигляді мінімальної заробітної плати та прожиткового мінімуму. Але якщо поглянути на ситуацію більш широко, то відразу стає зрозуміло, що дані дещо завуальовані. Неозброєним оком видно, що рівень показників на сьогодні відповідає рівню розвитку економіки десь між 2005 та 2006 роками.

На шляху інтеграції України до європейського суспільства, досить важливим є порівняння показників із країнами-членами Європейського союзу (ЄС). За еталон обрано Польщу, як найближчого сусіда України та Румунію, яка однією із останніх увійшла до ЄС та є його членом менше 10 років (рис. 3).

На рисунку 3 видно, що рівень мінімальної заробітної плати в Польщі перевищує цей показник в Україні у три рази, а у деяких роках навіть у чотири. Румунія значно відстає від Польщі, але це не заважає їй втримувати показник мінімальної заробітної плати на рівні, вищому від України щонайменше на 50%. На відміну від України, і в Польщі і в Румунії постійно простежується динаміка зростання мінімальної заробітної плати із року в рік.

Таким чином, можна зробити висновок, що така соціальна гарантія як мінімальна заробітна плата, має місце серед соціальних гарантій України. На перший погляд, вона повністю забезпечується

нормами закону та їх дотриманням державною владою. Але не виконуються основні вимоги до її вмісту.

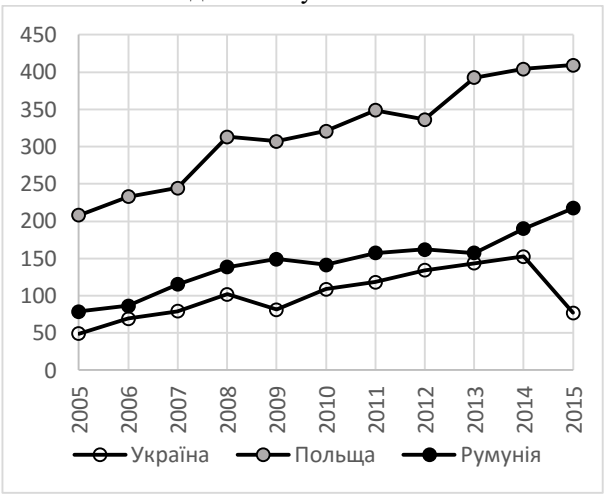

Рис. 3. Динаміка мінімальних заробітних плат серед європейських країн за 2005-2015 рр., дол. США

Слід враховувати той фактор, що існує суттєва розбіжність між номінальним та реальним рівнем мінімальної заробітної плати. Це легко простежується при аналізі динаміки у перерахунку на долар США. І якщо позитивна тенденція спостерігалась до 2008 року, то знецінення національної валюти вперше призвело до значного падіння даного показника у 2008 році, а до критичного рівня показник мінімальної заробітної плати знизився у 2015, що продовжує спостерігатись і у 2016 році.

Невід'ємною частиною державного соціального забезпечення залишається і прожитковий мінімум. Ситуація в Україні відносно цього показника є вкрай критичною. Це пов'язано не лише із розбіжностями номінального та реального рівня прожиткового мінімуму, але із методиками його розрахунку. Існуюча методика, розроблена ще за часів Радянського Союзу, є досить застарілою і не відповідає вимогам жодної європейської країни. Її оновлення має здійснюватися не лише із перерахунку на індекси цін, а й набагато глибше, виходячи із реальних потреб населення.

Список використаних джерел

1. Про оплату праці: Закон України від 24 березня 1995 р. №108/95-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу:

http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80

2. Про прожитковий мінімум: Закон України від 15.07.1999р. №966-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://zakon4.rada. gov.ua/laws/show/966-14

3. Конституційне право України [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://pidruchniki.com/1584072046851 /pravo/ konstitutsiyne_pravo_ukrayini

4. Официальные курсы валют НБУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://www.bankstore.com.ua/component/ option,com_bankstore/Itemid,233/task,showcurrencydailyrates/bank_id, 123286/currency_id,16/rate_type,0/year,2015/month,1/day,31/

***О.А. ЗАКЛАДНІЙ**, викладач*
кафедри економіки та підприємництва
ПрАТ «ВНЗ «МАУП» Луганський інститут

ОПТИМІЗАЦІЯ ДЖЕРЕЛ ФОРМУВАННЯ ОБОРОТНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Правильна організація, збереження і ефективність використання оборотних коштів має велике значення для забезпечення безперервного процесу суспільного відтворення, стійкого фінансового стану всіх суб'єктів господарювання, нормального грошового обігу, реального накопичення національного багатства країни.

Метою управління оборотними активами підприємства є оптимізація задоволення потреб у придбанні різних елементів оборотних активів, забезпечення відповідності їх обсягів обсягам фінансово–господарської діяльності, максимізації прибутку, і мінімізації витрат при допустимому рівні ризику.

При цьому завданнями управління оборотними активами є:

- формування оптимальної структури і складу оборотних коштів з позицій ефективного функціонування підприємства;
- забезпечення відповідності обсягу залученого капіталу обсягам формованих оборотних активів;
- мінімізація витрат з формування оборотних активів з різних джерел;
- ефективне використання оборотних активів в процесі фінансово-господарської діяльності підприємства та інші.

Політика управління оборотними активами спрямована на

забезпечення самофінансування підприємства, ефективність їх використання, визначення загальної потреби в оборотних активах і практики нормування, оцінки вартості залучення для встановлення фінансового потенціалу підприємства для розвитку в майбутньому, відповідність темпів зростання прибутку і рентабельності темпам приросту оборотних активів і обсягам продажів, достатності коштів, платоспроможності та ліквідності, використання ефекту фінансового важеля, забезпечення сталого зростання підприємства, оптимізацію руху грошових потоків, зниження ризику неплатоспроможності та інше.

Отже, оборотні кошти – це сукупність коштів підприємства, що авансуються на створення оборотних фондів та фондів обігу і забезпечення їх неперервного кругообігу. Якщо оборотні фонди виступають у вигляді предметів праці, то фонди обігу – це кошти, вкладені в запаси готової продукції, товари відвантажені та в дорозі, а також кошти на рахунках та в касі підприємства. З огляду на це розрізняють оборотні кошти у сфері виробництва та у сфері обігу, які в сукупності своїй забезпечують неперервність виробництва та реалізації продукції [2].

Механізм оптимізації ресурсної, фінансової, економічної, соціальної, інноваційної, технологічної, інформаційної, організаційної та інших сторін діяльності підприємства полягає в комплексному підході, який включає на сьогодні диверсифікацію діяльності з урахуванням пріоритетів підприємства в умовах досить жорсткої конкуренції.

У сучасних умовах господарювання створення оптимальної структури джерел формування оборотного капіталу є складною проблемою, яка ще не вирішена не тільки на практиці, але і в теорії. Критерієм оптимальності служить раціональне поєднання власних оборотних коштів, кредитів і кредиторської заборгованості, що максимально задовольняє інтересам підприємства. На жаль, в даний час спостерігається серйозна деформація в структурі джерел формування оборотного капіталу. Найважливішими з цих джерел повинні бути власні оборотні кошти і короткострокові позикові кошти. Однак в силу браку власних фінансових ресурсів і обмеженості можливостей щодо залучення кредитів спостерігається величезне зростання тимчасово залученої в оборот і утриманої в ньому кредиторської заборгованості.

Можна виділити наступні витрати і ризики пов’язані з нестачею обігових коштів:

- затримки в постачанні сировиною і матеріалами та, як наслідок, збільшення тривалості виробничого циклу і зростання витрат;
- зниження обсягів продажів через недостатність запасів готової продукції;
- додаткові витрати на вирішення питань фінансування.

Також можна виділити витрати і ризики, пов'язані з надлишком оборотних коштів:

- запаси можуть зіпсуватися фізично і морально застаріти;
- зростання витрат на зберігання надлишків запасів;
- боржники можуть відмовитися платити або збанкрутувати;
- банки, в яких зберігаються грошові кошти, можуть збанкрутувати;
- інфляція може значно зменшити реальну вартість дебіторської та кредиторської заборгованості і грошових коштів [2].

Оптимальний рівень оборотних коштів дозволить максимізувати прибуток при прийнятному рівні ліквідності й комерційному ризику.

Резервами підвищення ефективності використання оборотних коштів є:

- економія матеріальних ресурсів – резерви, тобто впровадження нових ефективних способів і систем розробки родовищ, впровадження нової техніки і технології, розробка обґрунтованих норм і нормативів витрати матеріалів;
- прискорення оборотності оборотних коштів, тобто перетворення авансованих грошових коштів в матеріально-речову форму, що проходить виробничу сферу і склад продукції, після її збуту знову набуває грошової форми.

Чим швидше рух оборотних коштів у своєму обороті, тим вища ефективність господарювання. Уповільнення часу обороту призводять до збільшення необхідної кількості обігових коштів і додаткових витрат, а значить, до погіршення фінансового стану підприємства [3].

Швидкість обороту коштів – це комплексний показник організаційно-технічного рівня виробничо-господарської діяльності. На тривалість знаходження засобів в обороті впливають чинники зовнішнього і внутрішнього характеру [5].

До факторів зовнішнього характеру відноситься сфера діяльності підприємства, галузева приналежність, масштаби підприємства, економічна ситуація в країні та пов'язані з нею

умови господарювання підприємства.

Внутрішні чинники – цільова політика підприємства, структура активів, методика оцінки запасів.

Загальна оборотність всіх оборотних коштів складається з оборотності окремих елементів. Швидкість, як загальної оборотності, так і оборотності окремих елементів оборотних коштів характеризується наступними показниками.

У господарській діяльності одним з напрямків підвищення ефективності виробництва є поліпшення використання оборотних коштів, тобто збільшення обсягу реалізованої продукції при незмінній вартості оборотних коштів або скорочення величини оборотних коштів при незмінному обсязі реалізованої продукції.

Для підвищення ефективності використання оборотних коштів можна здійснити зниження величини дебіторської заборгованості. Зниження дебіторської заборгованості забезпечить приплив грошових коштів, яке підприємство використовувало для поповнення запасів і сплати частини кредиторської заборгованості.

Ключовими заходами щодо нормалізації дебіторської заборгованості є:

- проведення ефективної кредитної політики;
- контроль дотримання умов договорів з метою диференціації клієнтської бази;
- використання ефективних способів і інструментів прискорення інкасації дебіторської заборгованості.

Одним із заходів по управлінню грошовими потоками, є план, розроблений на майбутній рік з розбивкою по місяцях, є платіжний календар. В системі оперативного управління грошовими потоками одним з основних видів платіжного календаря є календар з інкасації дебіторської заборгованості. За поточної дебіторської заборгованості платежі включаються в календар в суми і строки, передбачені відповідними договорами. За простроченої дебіторської заборгованості ці платежі включаються в даний плановий документ на основі попереднього узгодження сторін. Календар інкасації дебіторської заборгованості містить тільки один розділ – «графік надходження грошових коштів». З метою відображення реального грошового обороту підприємства датою надходження грошових коштів є день їх зарахування на розрахунковий рахунок підприємства [4].

До складу процедури роботи з дебіторами входять терміни і форми попереднього і наступного нагадувань покупцям про дату платежів, особисті контакти з контрагентами, залучення третіх осіб

і навіть в деяких випадках умови порушення справи про банкрутство неспроможних дебіторів. Всі ці заходи забезпечать реальне прискорення погашення дебіторської заборгованості і зниження рівня безнадійних боргів.

Підприємству слід проводити поділ підприємств, за рівнем кредитоспроможності на такі групи як першокласні позичальники, яким кредит може бути представлений в повному обсязі; покупці, яким кредит може бути наданий в обмеженому обсязі і покупці, яким кредит не надається (при неприпустимому рівні ризику неповернення боргу).

Далі можна порекомендувати такі заходи по роботі з дебіторською заборгованістю – погашення заборгованості третіми особами. Надійним інструментом запобігання виникнення простроченої або безнадійної дебіторської заборгованості є гарантія третьої сторони – фінансово-стійкої структури або групи структур (банки, страхові компанії та ін.), що приймає на себе зобов'язання по оплаті боргів одержувача гарантії в разі невиконання зобов'язань. Основною причиною того, що у нас страхування неплатежів практично не використовуються, є відсутність інформаційної бази. Банки та інші фінансові структури завжди вважають за краще видавати гарантії тільки своїм найнадійнішим клієнтам, а компанії – власним дочірнім підприємствам.

Крім добровільного гаранта також в ряді випадків можливе залучення до відповідальності третіх осіб, що безпосередньо не брали участі в угоді, однак пов'язаних з боржником.

Ще одним виходом є продаж дебіторської заборгованості на торгах – це сприяє прискоренню процесу інкасації коштів, що значаться в дебіторської заборгованості компанії. Додатковим позитивним ефектом, пов'язаним з реалізацією заборгованості компаній, стане зростання їх інвестиційної привабливості як підприємства, що активно вирішують проблему неплатежів і поліпшують свої фінансові показники.

Далі ще одним із заходів по ефективному використанню коштів підприємства може виступити управління джерелами фінансування капіталу. Позикове фінансування забезпечує підприємству певну ступінь фінансової гнучкості в періоди нестачі власних коштів. У зв'язку з тим, що банк може відмовити в наданні кредиту позичальникові, який не має тривалої, кредитної історії, підприємство повинно підтримувати постійні контакти з банками, включно із залученням позик і надання кредитній установі своєї

фінансової звітності на постійній основі. Концентрація коштів на єдиному банківському рахунку дозволяє компанії не тільки скоротити витрати, пов'язані з обслуговуванням великої кількості рахунків, а й створює умови для залучення великих позик.

Таким чином, такі фактори, як формування простроченої дебіторської заборгованості, затримки в розрахунках з постачальниками гальмують більш ефективне використання оборотних коштів на підприємстві. Їх нормалізація вимагає не тільки передбачуваності платежів, а й прямого збільшення чистого грошового потоку, що може бути досягнуто при використанні ефективних методів і механізмів прискорення інкасації дебіторської заборгованості, впровадження в господарську практику сучасних інформаційних технологій.

Отже, процес управління оборотними активами означає процес формування капіталу, величини, структури і динаміки, балансових співвідношень між окремими групами джерел капіталу, капіталовіддачі при збереженні обсягу оборотного капіталу, розширення бізнесу і виступає як система економічних, правових, технологічних, інформаційних, методичних та інших відносин, які складають процес планування, прогнозування, обліку, прийняття відповідних управлінських рішень і контроль за їх виконанням по готової продукції на складі, відвантажених товарів, грошових коштів в касі підприємства і на рахунках в банку, дебіторської заборгованості, засобів в розрахунках, сировини, палива і багатьом іншим елементам складу і структури оборотних коштів.

Список використаних джерел

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999, №996-XIV // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1999. – №40. – Ст. 365.

2. Зятковський І.В. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навч. посібник / І.В. Зятковський. – Тернопіль: Економічна думка, 2008. – 356 с.

3. Максімова В.Ф. Бухгалтерський облік: підручник / В.Ф. Максімова. – Одеса: ОНЕУ, 2012. – 670 с.

4. Садовська І.Б., Божидарнік Т.В., Нагірська К.Є. Бухгалтерський облік: навч. посібник / І.Б. Садовська, Т.В. Божидарнік, К.Є. Нагірська. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 688 с.

5. Філіна І.І. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навч. посібник / І.І. Філіна. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 320 с.

***О.В. БАЛАХОНОВА**, доктор економічних наук,*
доцент, професор кафедри бізнесу та права
Вінницький інститут Університету «Україна»,
***І.П. БОРВСУНОВСЬКА**, студентка групи ФНК-51-15м(з)*
Вінницький інститут Університету «Україна»

ЕТАПИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

В сучасних умовах через державні фінанси здійснюється вагомий вплив на соціальні та економічні процеси, які відбуваються в суспільстві. Виконуючи свої функції, держава забезпечує фінансування заходів щодо соціального захисту населення, реалізації пріоритетних загальнодержавних програм, спрямованих на підвищення добробуту та соціальної захищеності людини як головного суб'єкта економічного розвитку суспільства.

Дослідженню проблеми формування ефективного механізму соціального захисту в умовах ринкової економіки присвятили свої наукові праці Н. Барр, Дж. Вулфенсон, А. Гельб, Г. Дженкинс, В. Нордхаус, Дж. Сакс, Х. Таверес та інші. Концептуально-методологічні, методичні, практичні питання соціального захисту населення, підвищення його ефективності є предметом і об'єктом вивчення багатьма науковцями. Зокрема, загальноекономічні проблеми і соціальні наслідки ринкових перетворень та реформування соціальної сфери розглядаються у працях А. Ананьєва, В. Андрущенка, Д. Богині, О. Богомолова, І. Бондара, І. Бочарова, В. Мандибури, С. Мельника, В. Фільєва, В. Яценка та інших.

На нинішньому векторі розвитку соціальної сфери країни спостерігаються тенденції, що продукують визначення пріоритетних напрямків загальної соціальної політики держави.

Сучасна система організації соціального захисту населення розпочинається ще з XVI ст., що наведено у табл. 1 [1-3].

Таблиця 1

Етапи розвитку системи соціального захисту населення

№ з/п	Період (роки) започатку-вання	Зміст нововведення
1.	XVI-XVII ст.	Відмічається становлення національностей багатьох держав і розвиток громадянського суспільства.

Продовження таблиці 1

2.	1917 р.	В законодавчих актах містяться перші відомості про загальні принципи «соціального захисту». Було задекларовано та законодавчо закріплено соціальні права для всіх суб'єктів трудового ринку. Введено у дію Положення «Про страхування на випадок безробіття», відповідно до якого роботодавці зобов'язувалися вносити у Всеукраїнський фонд безробіття не менше трьох відсотків від суми засобів, що йдуть на виплату заробітної плати.
3.	1918 р.	Нагальні питання соціального захисту працюючого населення ставали стрижнем державної політики в галузі соціальної допомоги. В Україні почала формуватися загальнодоступна та безкоштовна система медичного обслуговування населення, до якої було включено аптечні установи та будинки відпочинку. Було утворено Всеукраїнський фонд соціального забезпечення, діяльність якого визначалася Положенням про соціальне забезпечення трудящих. Відповідно до нього виплати тепер почали одержувати всі трудящі, що працювали за наймом, а також фронтовики-інваліди та їх родини, хоча цей підхід до соціального забезпечення був виборчим.
4.	1920 р.	Спостерігається більш чітке розмежування функцій і повноважень різних відомств щодо соціального захисту трудящих, зокрема, було здійснено видання різного роду допомоги.
5.	1925-1926 рр.	У сфері соціального захисту держава орієнтувалася в основному на потреби міста і робітничого класу як соціальної бази влади.

Продовження таблиці 1

6.	1928 р.	Перші пенсії за віком було встановлено у робітників текстильної промисловості. Відповідно до Постанови Центрального Виконавчого Комітету «Про забезпечення в порядку соціального страхування з нагоди старості» пенсійне забезпечення вводилося й для працівників таких галузей промисловості як металургійна, електротехнічна та транспортна.
7.	1950-1960 рр.	У результаті масштабних соціальних перетворень, здійснених у країні підвищився життєвий рівень народу, покращилася система соціального захисту.
8.	1980 р.	Система соціального захисту, що склалася в країні охопила широкі верстви населення, надавши всім нужденним мінімум соціальних гарантій. Але соціальний розвиток УРСР за роки радянської влади був досить суперечливим. Хоч такий тип соціального захисту забезпечував мінімум соціальних гарантій для всіх нужденних громадян, однак витратна мобілізаційна економіка робила неміцними соціальні здобутки народу. І це, насамперед, відбилося на добробуті його життя, що на початку 80-х років почав знижуватися. Країна все більше потребувала реформування соціальної системи. Спроби такого реформування були здійснені у період перебудови, а також у 90-ті роки за умов самостійного розвитку України.
9.	з 2000 р. і по сьогоднішній час	В Україні було прийнято кілька законів, постанов, рішень, положень, якими регулюються соціальні відносини та соціальний захист різних категорій громадян, враховуючи теоретико-практичні напрацювання науковців, що спеціалізуються у галузі соціального захисту.

Провівши аналізування історичних передумов розвитку

соціального захисту, що наведено у табл. 1, можна стверджувати, що кожний з наведених періодів відзначається значними покращеннями умов соціального захисту населення. І тому, ми бачимо, що за основу розвитку соціального захисту населення було покладено запровадження соціальної справедливості, яка своїми діями надає змоги запровадити покращити життя населення.

Список використаних джерел

1. Караваев В.В. Организационная система социального страхования / В.В. Караваев, Я.Г. Тидеман. – М.-Л.: Гос. изд-во эконом. лит-ры, 2010. – 24 с.

2. Марчук В.М. Принципи державного управління / В.М. Марчук, Л.В. Ніколаєва. – К.: «Знання», 2010. – 48 с.

3. Родионова Е.И. История социального страхования / Е.И. Родионова, Н.А. Виноградова. – М.: Дело, 2010. – 34 с.

***О.В. БАЛАХОНОВА**, доктор економічних наук,*
доцент, професор кафедри бізнесу та права
Вінницький інститут Університету «Україна»,
***Л.О. ЙОЛТУХІВСЬКА**, студентка групи ФНК-51-15м(з)*
Вінницький інститут Університету «Україна»

ЕТАПИ РОЗВИТКУ КОШТОРИСУ В УКРАЇНІ

Процес становлення та розвитку європейської держави завжди потребує вдосконалення, а у багатьох окремих аспектах також і перебудови вже існуючої системи кошторисного фінансування, що викликане кардинальною зміною господарського механізму разом з управлінням. Враховуючи існуючий на сьогодення економічний потенціал України, а також її місце у світовому співтоваристві, дані перетворення ніяк не можуть лишатися поза увагою держави, і тому вони вимагають керованості разом з чітким подальшим визначенням пріоритетних напрямів розвитку.

Дослідження проблеми кошторисного фінансування віддзеркалюються у працях відомих наступних вітчизняних і зарубіжних економістів С.М. Альошина, І.А. Андреєва, М.Т. Білухи, А.М. Бєлова, Й.М. Бескіда, Є.П. Вороніна, С.Ф. Голова, В.А. Голощапова, Є.М. Бойкова, С.А. Буковинського, А.Г. Звєрєва, Р.Т. Джоги, П.Т. Ворончука та інших. Більшість з зазначених науковців розглядає кошторисне фінансування як основний інструмент централізованого управління діяльністю установ, що

стосується тільки загального фонду. Разом з тим, проблеми фінансової самостійності установ ветеринарної медицини, відображення платних ветеринарних послуг не достатньо відображені в науковій літературі. Та існуюча система кошторисного фінансування не відповідає у повній мірі сучасній господарській практиці держаних установ ветеринарної медицини. Генезис кошторису наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Генезис кошторису

Роки	Складові розвитку
1645 р.	Застосовувалися як міські, так і загальні кошториси витрат, але якихось визначених правил їх складання не було. Не існувало й звітності про виконання кошторисів. Сліди рахівництва у XVII ст. збереглися лише в тих установах, де головну роль відігравали гроші; в таких як Прикази – центри адміністративної та фінансової діяльності органів державної влади того часу. Прикази збирали гроші, витрачали їх, решта залишалась у їх розпорядженні на наступні періоди. У разі дефіциту грошей їх могли позичити в іншому Приказі.
1802 р.	Після створення Міністерства фінансів, стали складати розпис доходів і витрат на підставі кошторисів міністерств. Але знову ж таки загальних (єдиних) правил складання таких кошторисів не існувало.
1811 р.	Видано «Наказ Міністерства фінансів». В основу його покладено «План фінансів», відповідно до якого витрати поділялися на необхідні, корисні, надмірні, зайві та некорисні. Згідно з цим наказом міністерства подавали до 15 листопада, до Міністерства фінансів, кошторис за єдиною формою. Міністерство фінансів складало зведений кошторис, який подавало в Державну Раду, а остання – на затвердження государеві.
1862 р.	Були підготовлені комісією і затверджені Міністерством фінансів «Правила складання, розгляд, затвердження і виконання державного розпису». Ці правила передбачали складання кошторисів для всіх управлінь за єдиною методикою з обов'язковим обґрунтуванням необхідності тих або інших статей витрат і сум; розмежування постійних і тимчасових витрат; спеціалізацію витрат за основними напрямками.

Продовження таблиці 1

1906 р.	Бюджетні правила дали право міністерствам перекладати попередній розгляд кошторисів на комісії Державної Думи і Державної Ради. Усі міни або нові асигнування на виникаючі потреби були можливі лише після прийняття відповідного закону. Якщо розпис не затверджувався, то залишався у силі розпис попереднього року.
1917-1938 рр.	Бюджетний облік ведеться за простою системою відповідно до трьох планів рахунків: для обліку операцій з виконання кошторису витрат за бюджетом; для обліку операцій з позабюджетними коштами; для обліку операцій у нестатутних підсобних господарствах.
1939-1955 рр.	В СРСР запроваджується подвійна система обліку. У 1938 р. затверджується «Інструкція про бухгалтерський облік за подвійною системою обліку в установах, що знаходяться на державному і місцевих бюджетах» та «Інструкція про бухгалтерський облік (за простою системою) в установах, що знаходяться на державному і місцевих бюджетах». Перша передбачала відокремлений облік виконання кошторису за бюджетом і позабюджетними коштами, операцій щодо капітальних вкладень і підсобних господарств на госпрозрахунку.
1955-1987 рр.	Вперше в СРСР у 1955 р. затверджується Міністерством фінансів «Положення про бухгалтерську звітність і баланси в установах і організаціях, що знаходяться на Державному бюджеті СРСР», видано нові інструкції з бухгалтерського обліку за подвійною і простою системами. Для установ, які ведуть облік за подвійною системою, затверджено єдиний план рахунків. Вони стали складати один баланс з виконання кошторису витрат. У 1958 р. Міністерство фінансів затверджує «Методичні вказівки з бухгалтерського обліку в централізованих бухгалтеріях бюджетних установ». Пізніше було розроблено облікові регістри для машинної обробки облікової інформації.

Продовження таблиці 1

1988-1999 рр.	Розвиток бюджетного обліку в цей час характеризується: • централізацією і децентралізацією обліку; • широким використанням сучасних обчислювальних машин (ЕОМ) для переведення бюджетних установ на подвійну систему обліку; • обробкою облікової та економічної інформації; • принциповою переробкою нормативних актів з організації.
з 2000 року	В бюджетному законодавстві відбулися деякі зміни: • розподіл бюджету на загальний і спеціальний фонди; • включення до бюджетів усіх рівнів позабюджетних коштів бюджетних установ та організацій.

Отже, як видно з табл. 1, модифікування кошторису продовжувалось майже 355 років, а деталізація його на складові загального та спеціального фондів відбулось аж у 2000 році та не змінювалось дотепер (зі зміною в 2013 році тільки КЕКВ статей кошторису).

Список використаних джерел

1. Про затвердження порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2002р. №228 // Офіційний вісник України. – 2002.– №9. – С. 101-103.

2. Деякі питання організації бюджетного процесу: Постанова Кабінету Міністрів України від 26.11.2008р. №1036 [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: www.rada.gov.ua.

3. Гуцалюк Л.П. Організація перевірок використання бюджетів усіх рівнів / Л.П. Гуцалюк // Фінанси України. – 2009. – №7. – С. 27-33.

***О.В. БАЛАХОНОВА**, доктор економічних наук,*
доцент, професор кафедри бізнесу та права
Вінницький інститут Університету «Україна»,
***О.Ю. КИРИЧУК**, студент групи ФНК-51-15м(з)*
Вінницький інститут Університету «Україна»

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ТРУДОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Віддзеркаленням нинішніх економічних реалій є відсутність всебічного науково-обґрунтованого висвітлення процесів переміщення трудових ресурсів в Україні, що призводить до суттєвого дисбалансу між фактично наявними робочими місцями та необхідним обсягом робочої сили, як на регіональному рівні, так і на рівні підприємства. Відповідно до цього і спостерігається виникнення гострої потреби у збалансуванні співвідношення попиту-пропозиції на ринку праці.

Але в нинішніх умовах посткризової ринкової економіки, здійснити безпосередній вплив на переміщення трудових ресурсів необхідного професійного спрямування у певній необхідній кількості вельми проблематично, і тому вельми особливо актуальним постає питання формування ефективно-дієвого механізму перерозподілу трудових ресурсів на міжрегіональному рівні із застосуванням відповідних стимулів, які впливатимуть на рух трудових ресурсів.

При опрацюванні емпіричного матеріалу з теми дослідження, ми можемо відмітити значний внесок, що вкладений у розвиток науково-теоретичної та практичної організації управління трудовими ресурсами такими закордонними вченими, як В. Курочкін, Г. Дорбенко, В. Марченко, Е. Лазар, И. Добровольский, Дж. Малкомс, Р. Марра, Х. Майтек, А. Маршал, П. Мілгром, Дж. Стігліц, чиї наукові постулати перегукуються з такими вітчизняними науковцями, як Д. Богиня, І. Гоптаренко, О. Грішнова, Я. Крушельницька, П. Крапенко, Т. Костишина, О. Іванілов, В. Торкатюк. Що стосується питання дослідження аспектів стимулювання праці наряду з розробкою методів мотивації персоналу підприємства, то дане питання є основними напрямками проведення досліджень таких закордонних вчених, як Г. Бейкер, Дж. Брікхем, Н. Волгін, Р. Гіббонс, П. Ламантн, Л. Латишова наряду з вітчизняними вченими А. Колотом, В.

Коломійцем, І. Петровою, І. Бондаром, М. Ваговенко, О. Васильєвою, С. Покропивним, Г. Панкратовим, В. Решетовою, Й. Завадським та інші.

Дослідження та практична розробка програм соціально–економічного розвитку підприємств та, відповідно, методика забезпечення зайнятості працездатного населення є основною темою наукових робіт В. Афанасьєва, В. Бойко, І. Губенка, В. Дехтяренка, О. Кондратюк, О. Кирилової; питання проблеми зайнятості в нинішньому трансформаційному суспільстві досліджені в роботах Г. Адаменко, Д. Богині, О. Вашиної, Н. Валинець, В. Вітер, І. Соболевої, В. Томенко, Н. Черніної, М. Шаповала, Л. Шевченко та багатьох інших; дослідження державного й регіонального управління зайнятістю населення проведено роботах В. Абамова, О. Амосова, А. Ачкасова, О. Бандурки, Б. Данилишина, Г. Караєва, В. Корженка, Л. Лебединської та інших.

Досліджуючи генезис категорії трудові ресурси, ми виявили, що процес розвитку та формулювання діючої на сьогоднішній день методики управління трудовими ресурсами в українській економіці модифікувався із певної послідовності етапів, яким притаманні певні специфічні особливості та період існування (табл. 1).

Таблиця 1

Структура розвитку та формулювання чинної методики управління трудовими ресурсами

Вид етапів	Період існування	Характерні особливості
2	3	4
Емпіричний	З другої половини XIII ст. – по першу половину XIX ст.	Формуються та встановлюються нормативи управління трудовими ресурсами, що ґрунтуються на базисі безпосереднього вимірювання виконаних витрат праці, поступового введення у застосування категорію практичного досвіду, застосування суб'єктивних оцінок працівників.

Продовження таблиці 1

Аналітичний	З другої половини XIX ст. – до середини XX ст.	Встановлюються загальноприйняті закономірності процесів проектування, формування, та нормування трудових ресурсів, процесів підбору кадрів, переміщення трудових ресурсів, їх оплати праці, запровадження процесу стрімкого скорочення непродуктивної праці.
Реформування	Починаючи із середини XX ст. – та по сьогоднішній період	Групування та продовження процесу подальшого поглиблення накопичених емпірично-теоретичних знань з управління трудовими ресурсами, що відзначується стрімким розвитком соціальної функції у системі управління трудовими ресурсами.

Всі дані, що наведені у табл. 1, допускають припустити той факт, що управлінню трудовими ресурсами відводиться досить вагома ділянка досліджень у абсолютно усіх етапах розвитку соціально-економічного устрою.

Список використаних джерел

1. Тимофеев А.В. Особенности организации оплаты труда руководителей управляющей компании промышленного концерна / А.В. Тимофеев // Менеджмент в России и за рубежом. – 2008. – №1. – С. 113-118.

2. Труд и зарплата // Библиотека главбуха. – 2008. – №3. – С. 18-21.

***О.В. БАЛАХОНОВА**, доктор економічних наук,*
доцент, професор кафедри бізнесу та права
Вінницький інститут Університету «Україна»,
***С.М. КОСТЕНКО**, студент групи МО-51-15м*
Вінницький інститут Університету «Україна»

ТВОРЧИЙ ПОТЕНЦІАЛ ОСОБИСТОСТІ І ЙОГО РЕАЛІЗАЦІЯ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

Загальні тенденції розвитку, які містять і прогресивні, і регресивні моменти, детерміновані тривалими системними кризами різних масштабів, що, безперечно, зумовлює як інтенсифікацію класичних, так і пошуки нових засобів подолання кризових явищ, стимулювання людської діяльності у різних сферах, необхідність успішної реалізації людських ресурсів – в першу чергу, творчого потенціалу окремої людини, окремого працівника. Це ж сааме стосується і колективів та виробничих структур кожної країни.

Дослідження творчого потенціалу є самостійною і, водночас, багатоплановою проблемою, яка, безумовно, становить інтерес не лише для менеджменту персоналу, а й для цілої низки наук, таких як філософія, соціологія, медицина, економіка. Із загального клубка цієї комплексної проблеми можна виділити деякі суто психологічні аспекти.

Аналіз системної кризи, яка стосується нашої країни й кожного з нас, потребує обов'язкового врахування людського фактору, спеціального вивчення власне психологічних детермінант, що мають, на думку багатьох провідних фахівців, вирішальне значення для цілісного функціонування суспільства, виробництва, науки, освіти, культури. Необхідність розв'язання складних соціально-економічних проблем виходу України з кризової зони передбачає, зокрема, здійснення спеціальних розробок, які б сприяли реальному врахуванню творчих можливостей науки, освіти та інших важливих сфер. У зв'язку з цим досить актуальними є такі завдання:

- визначити творчий потенціал науки та освіти в Україні в усіх їх взаємозв'язках з виробничо-промисловими можливостями;
- виявити нереалізовані та малореалізовані можливості у сферах творчої праці та підготовки висококваліфікованих спеціалістів;
- розробити психологічну систему стимулювання творчої

активності, конкретних реалізацій потенціалу на колективних та індивідуальних рівнях у різних сферах діяльності.

У зв'язку з цим, а також з урахуванням конкретних спрямувань спеціальних проектів, головною метою, зрештою, повинна стати розробка психологічних програм розвитку творчого потенціалу на різних рівнях, у різних сферах, а також розробка психологічних технологій активізації як індивідуальних, так і колективних творчих можливостей.

При цьому в даному контексті особливо важливим є аналіз таких психологічних аспектів та пов'язаних з ними моментів:

- загальний соціально-психологічний клімат різного масштабу (починаючи від усіх видів локального й закінчуючи загальногромадським, державним);
- врахування реальних психологічних детермінант творчої поведінки людини в сучасних умовах (інформаційні потоки, технізація, насичені комунікативні канали та ін.);
- активізуючі та мобілізуючі фактори творчої діяльності в ускладнених, кризових, а часом й екстремальних умовах;
- прогнозування розвитку та особливостей реалізації творчого потенціалу в різних масштабах та умовах.

Орієнтація на максимальне врахування психологічного фактору передбачає також і орієнтацію на здійснення комплексного підходу, що водночас дозволить підвищити достовірність врахування усіх цих тенденцій та явищ, а також певним чином формалізувати окремі суто психологічні феномени шляхом введення хоча б орієнтовних коефіцієнтів.

Оскільки мова йде про творчий потенціал, закономірним є питання про сучасні наукові уявлення про нього, його зміст, його структуру, не кажучи вже про можливості його розвитку, збагачення та реалізації.

Слід одразу зазначити, що палітра визначень творчого потенціалу, з одного боку, не дуже багата, а з іншого, як це зазвичай буває у психології, – різнопланова, а часом характеризується не тільки туманністю, а й суцільними суперечностями.

В етимологічному плані під потенціалом розуміють можливість здійснювати щось (фізичний потенціал – запас фізичних сил; електричний потенціал – загальний енергетичний потенціал та ін.). У цьому відношенні, мабуть, немає потреби дискутувати з приводу того, що у найпростішому, найкоротшому варіанті можна говорити про творчий потенціал як про ресурс

творчих можливостей людини, здатність конкретної людини до здійснення творчих дій, творчої діяльності в цілому. В нашому концептуальному визначенні, коли ми розглядаємо поняття «творча людина», то маємо на увазі, що ця людина потенційно здатна до творчості.

Список використаних джерел

1. Науковий звіт про виконання ІІ етапу наукового проекту «Творчість як засіб особистісного росту та гармонізації людських стосунків» (01.01.04-31.03.05). – Житомир: Державний фонд фундаментальних досліджень, 2005. – 98 с.

2. Проблеми психологічної герменевтики: монографія / Н.В. Чепелєвої. – К.: Міленіум, 2004. – 276 с.

***О.В. БАЛАХОНОВА**, доктор економічних наук, доцент, професор кафедри бізнесу та права Вінницький інститут Університету «Україна»,*
***Ю.М. КОСТЕНКО**, студент групи МО-51-15м Вінницький інститут Університету «Україна»*

КЛАСИФІКАЦІЯ ФАКТОРІВ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Як зазначено в Законі України «Про основні засади державної аграрної політики України на період до 2015 року», основними складовими державної аграрної політики є комплекс правових, організаційних і економічних заходів, спрямованих на підвищення ефективності функціонування аграрного сектору економіки, розв'язання соціальних проблем сільського населення та забезпечення комплексного і сталого розвитку сільських територій.

При цьому, аграрна політика поширюється на сільське та рибне господарство, харчову промисловість і перероблення сільськогосподарських продуктів (далі – аграрний сектор), аграрну науку і освіту, соціальну сферу села, їх матеріально-технічне та фінансове забезпечення.

Враховувати високий рівень монополізації аграрного сектору економіки, корупцію та низький рівень системи державного управління та регулювання економіки.

Крім того, без реформи системи влади в Україні, передачі частини повноважень з центру на місця, реформування системи

місцевого самоврядування, бюджетної та податкової систем вирішення соціальних питань неможливе. Ключовим є питання наповнення бюджетів сільських та селищних рад за рахунок в основному власних надходжень, акумулювання достатніх фінансових ресурсів для вирішення економічних та соціальних проблем на селі на бездотаційній основі.

При цьому, яким би прогресивним не було місцеве самоврядування, бюджетна система, наповнення бюджетів сільських рад без шкоди містам (за їх рахунок) неможливе без перетворення аграрної сфери в фінансово стійку та бюджетоутворюючу галузь економіки. Це можливе лише за рахунок виходу на зовнішні ринки продовольства, оскільки платоспроможність внутрішнього споживача є обмеженою, недостатньою. Необхідне перетворення аграрної сфери економіки на стабільне і потужне джерело надходження валюти в країну.

У свою чергу, враховуючи високу конкуренцію на зовнішніх ринках продовольства та протекціоністську політику більшості держав, успішний і стабільний вихід на зовнішні ринки можливий лише через забезпечення високої конкурентоздатності сільськогосподарської продукції за рахунок прийнятної ціни та високої якості.

При цьому, особливо для довгострокової перспективи життєдіяльності держави та нації, необхідне збереження та раціональне використання земельних, водних та інших природних ресурсів, збереження заповідних територій, місць проживання диких тварин, птахів тощо.

У разі досягнення високих стандартів агробізнесу, виконання вищезазначених завдань, при відповідному державному регулюванні аграрна сфера неминуче перетвориться у стабільне джерело не лише валютних надходжень, але й надходжень до бюджетів усіх рівнів, дозволить розв’язати соціальні проблеми на селі та забезпечить продовольчу безпеку.

Таким чином, критеріями ефективності державного регулювання аграрного сектора можна визнати такі механізми державного впливу, які дозволять забезпечити на довготривалу перспективу:

- продовольчу безпеку держави;
- зайнятість сільського населення;
- соціальний розвиток сільських територій;
- конкурентоспроможність с\г продукції на зовнішніх ринках;

- приплив валюти в країну та наповнення бюджетів усіх рівнів;
- збереження й раціональне використання земель, вод тощо.

При цьому кожна із зазначених умов є необхідною для ефективного розвитку аграрного сектору як економіки, так і суспільства загалом, а усі разом є достатніми для проведення в Україні успішної аграрної політики.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 19.09 07р. №1158 [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1158-2007-п

2. Шубравська О. Інноваційний розвиток аграрного сектора економіки України: теоретико-методологічний аспект / О. Шубравська // Економіка України. – 2012. – №1. – С. 27-35.

***О.В. БАЛАХОНОВА**, доктор економічних наук, доцент, професор кафедри бізнесу та права Вінницький інститут Університету «Україна»,*
***О.Г. ЛЕЩЕНКО**, студент групи МО-51-15м Вінницький інститут Університету «Україна»*

ВИЗНАЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АВТОТРАНСПОРТНИХ ПІДПРИЄМСТВ ТА СТРАТЕГІЇ ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ

Формування і подальший розвиток ринкових відносин в Україні ініціює зміни в управлінні автотранспортними підприємствами. Більшість з цих змін ґрунтуються на емпіричній основі як відповідній реакції на існуючі труднощі та проблеми. Це призводить до того, що системи управління не пристосовані до вирішення нових, постійно виникаючих задач, тобто ефективність їхнього функціонування згодом знижується. Тому необхідна система управління, яка володіє більшою гнучкістю та динамічністю управління, враховує зовнішні фактори та наділена цільовою орієнтацією всіх підрозділів підприємства на кінцеву мету – формування та розвиток конкурентних переваг.

Управління конкурентоспроможністю підприємства – складна наукова проблема, вирішення якої пов’язано з удосконаленням

всієї системи управління підприємством, із здійсненням специфічної діяльності із збереження, розвитку та нарощування конкурентних переваг, зі створенням системи обліку, аналізу і контролю діяльності конкурентів, з розробки та реалізації стратегії конкуренції.

Вирішенню окремих задач цієї проблеми присвячені дослідження вітчизняних і зарубіжних вчених І. Ансоффа, А. Вайсмана, А.П. Градова, В.Л. Диканя, Ю.Б. Іванова, В.І. Коршунова, М.І. Круглова, Ж-Ж. Ламбена, М.Х. Мексона, М. Портера, В.С. Пономаренка, А.А. Томпсона, Р.А. Фатхутдінова, В.Г. Шинкаренка, А.Ю. Юданова та інших. Однак вони не охоплюють всіх аспектів даної проблеми. Крім цього, функціонування автомобільного транспорту в сучасних умовах вимагає переусвідомлення раніше отриманих результатів і вирішення комплексу нових задач, що виникли.

В економічній літературі конкурентоспроможність розглядається як економічна категорія і як об'єкт управління. В останньому випадку конкурентоспроможність розглядається як сукупність різних підсистем підприємства, що забезпечують конкурентні переваги. Однак дані розробки реалізовані не цілком і вимагають додаткових досліджень. Об'єкт управління варто розглядати у розвитку й у просторі. Цьому відповідає історико-системний підхід. Виділимо наступні етапи цього підходу:

1) визначення причин виникнення системи;

2) дослідження процесу розвитку системи (еволюція);

3) опис системи, через побудову її моделі.

Розгляд конкурентоспроможності підприємства з позицій історико-системного підходу і розробка моделі системи конкурентоспроможності дає можливість визначити її як об'єкт управління. Конкурентоспроможність підприємства як об'єкт управління є системою взаємозалежних елементів, яка складається із внутрішнього середовища підприємства, його споживачів і конкурентів, об'єднаних у єдине ціле для вирішення задачі забезпечення міцних конкурентних позицій, збереження існуючих і нарощування нових конкурентних переваг.

Аналіз переваг і недоліків існуючих методик дослідження діяльності конкурентів показав, що деякі з них носять більше загальнотеоретичний, ніж прикладний характер. Інші, описуючи прикладні методи, не враховують загальні цілі дослідження. Загальним недоліком є відірваність методик від цілей і задач системи управління, внаслідок чого управляюча підсистема не

отримує необхідної інформації для прийняття рішень.

Встановлення пріоритетних конкурентів – це виділення з усієї сукупності конкурентів тих, що за певними ознаками знаходяться у безпосередній близькості до підприємства або впливають на його діяльність. Нами запропоновано спосіб виділення пріоритетних конкурентів на основі диференціації за двома ознаками: сегменту ринка транспортних послуг та величини ринкової частки конкурента. Виходячи з цього, пріоритетними конкурентами вважаються ті підприємства, що на даному сегменті ринку транспортних послуг займають чи можуть зайняти найбільшу ринкову частку.

Список використаних джерел

1. Галабурда В.Г. Методы оценки качества транспортного обслуживания / В.Г. Галабурда // Бюллетень транспортной информации – 2003. – №6. – С. 8-14.

2. Костирко Л.А. Діагностика потенціалу фінансово-економічної стійкості підприємства: монографія / Л.А. Костирко. – Х.: Фактор, 2008. – 336 с.

3. Лахтіонова Л.А. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання: монографія / Л.А. Лахтіонова. – К.: КНЕУ, 2001. – 387 с.

***О.В. БАЛАХОНОВА**, доктор економічних наук, доцент, професор кафедри бізнесу та права Вінницький інститут Університету «Україна»,*
***С.С. ОБУХОВ**, студент групи ОА-51-15с(з) Вінницький інститут Університету «Україна»*

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ОБЛІКУ, КОНТРОЛЮ І АНАЛІЗУ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ДОХОДАМИ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

В сучасних умовах ринкової економіки головним завданням у виконанні діяльності будь-якого підприємства є досягнення доходу, що напряму впливає на розмір фінансового результату. Виконання всіх інших завдань на підприємстві підпорядковані досягненню даної мети, адже тільки дохід являється найбільш досяжним власним джерелом у відновленні ресурсів, що спрямовуються на подальший розвиток підприємства.

Протягом багатьох років проблеми організації обліку, аналізу

та контролю доходів розглядаються в наукових працях відомих вчених-економістів. Зокрема, питанням розвитку теорії і практики обліку, аналізу та контролю доходів присвячені публікації Бутинця Ф.Ф., Голова С.Ф., Єфименка З.В., Загороднього А.Г., Кужельного М.В., Коновалова І.Р., Пушкаря М.С., Савицької Г.В., Сопка В.В., Соколова Я.В., Ткаченко Н.М., Чебанової Н.В., Чумаченка М.Р., Усача Б.Ф. та інших.

Також, слід відмітити вагомий внесок у розвиток методологічних питань обліку доходів, який зробили наступні зарубіжні вчені: Басманов І.А., Безруких П.С., Маргуліс А.Ш., Карпова Т.П., Палій В.Ф., Друрі К., Нідлз Б., Фостер Дж., Фрідман П., Хорнгрен Ч.Т. та ін.

Становлення обліку доходів розпочалося ще за давніх часів. Фахівцями з історії бухобліку відмічається, що, у Вавілоні ще у ІІІ тисячолітті до нашої ери відбувався розвиток обчислювальних основ обліку, здійснювалося нормування доходів, а також, запроваджувалася практика наскрізного відображення в обліку здійснених операцій та умов ведення господарської діяльності. У стародавньому Римі навіть зустрічалася особлива система книг, яка практикувалась в веденні господарства римлянами. Основною з частин даних книг був розділ «Codex accepti et expensi», який переводиться як «книга доходів і витрат», у якому систематизовувалися всі здійсненні операції. В Україні поняття обліку доходів виникло набагато пізніше, а саме, з розвитком наукових шкіл (узагальнена інформація про генезис доходів наведено у табл. 1).

Таблиця 1

Генезис економічної сутності доходів

Напрям або школа в економічній думці	Визначення	Форма прояву	Джерело приросту (формування) доходу
Меркантилізм (Т. Ман, А. Монкретьєн)	Дохід = гроші (золото і срібло)	Торговий дохід	Сфера обігу (зовнішня торгівля)
Фізіократія (Ф. Кене, А.Р. Тюрго)	Дохід = продукти праці, засоби с/г виробництва	Природний дохід	Сільське господарство (землеробство)

Продовження таблиці 1

Класики (А. Сміт, Д. Рікардо)	Дохід = фактор виробництва	Фізичний або речовий дохід	Сільське господарство та матеріальне виробництво
Марксизм (К. Маркс, Ф. Енгельс)	Дохід = самозростаюча вартість	Грошовий, товарний, промисловий дохід	Неоплачена праця найманих робітників
Маргіналізм (К. Менгер, О. Бем-Баверк)	Дохід = похідна від праці і землі	Матеріальна форма доходу	Сфера матеріального виробництва
Неокласики (І. Фішер, А. Маршал)	На макрорівні: вся сукупність засобів виробництва, на мікрорівні: частина багатства власника	Матеріальна та нематеріальна форма доходу	Матеріальне виробництво та сфера послуг
Кейнсіанство (Дж.М. Кейнс)	Дохід = запас багатства, який приносить дохід його власнику	Матеріальна та нематеріальна форма доходу	Матеріальне виробництво та сфера послуг
Інституціоналізм (Т. Веблен, Д. Норт, Дж. Гелбрейт	Відсутній єдиний підхід	Матеріальна та нематеріальна форма доходу	Людські здібності, інновації, науковий прогрес

Вивчення результатів теоретичних досліджень дозволяє відмітити відсутність єдиної точки зору у економістів на багато проблем у теорії доходу. Доход має багато значень і може трактуватись як деякий запас матеріальних благ, як сума грошей, як фінансовий капітал, як дещо, що включає в себе не лише матеріальні предмети, але також і нематеріальні, такі як знання, кваліфікація, людські здібності тощо.

Список використаних джерел

1. Теорія бухгалтерського обліку: монографія / Л.В.

Нападовська, М. Добія, Ш. Сандер, Р. Матезіч та ін. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2008. – 735 с.

2. Соколов Я.В. Бухгалтерская прибыль как стимул к экономическому рефлексу / Я.В. Соколов [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://www.library.tane.edu.ua/images/nauk_vydannya/v6mEn8.pdf.

***О.В. БАЛАХОНОВА**, доктор економічних наук,*
доцент, професор кафедри бізнесу та права
Вінницький інститут Університету «Україна»,
***О.А. СИЧ**, студент групи ФНК-51-15с(з)*
Вінницький інститут Університету «Україна»

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ЗАПАСІВ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Необхідність руху матеріальних ресурсів від їх виробників до їх споживачів викликають об'єктивну необхідність створення запасів на різних стадіях їх обігу. Запаси забезпечують постійність та безперервність обігу, гарантують задоволення повсякденних потреб споживача у матеріальних ресурсах. В зв'язку з цим, необхідним є підвищення ефективності управління запасами: їх формуванням та використанням, зокрема дієвості їх аудиту для зниження витрати та забезпечення задоволення запитів клієнтів та економічного розвитку підприємства.

Від достовірності і об'єктивності відображення в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності інформації щодо руху запасів залежить правильність визначення основних показників, що характеризують результативність господарської діяльності і реальний фінансовий стан підприємства.

Запаси входять до складу оборотних активів, оскільки можуть бути перетворені на грошові кошти упродовж одного року або одного операційного циклу.

Запаси – це активи, які:

- утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності;
- перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту та виробництва;
- утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт і надання послуг, а також управління

підприємством.

Відповідно до П(С)БО 9 запаси діляться на:

- сировину, основні та допоміжні матеріали; комплектуючі вироби та інші матеріальні цінності, які призначені для виробництва продукції, виконаних робіт, надання послуг, обслуговування виробництва та адміністративних потреб;
- незавершене виробництво у вигляді незакінчених обробкою деталей, вузлів та незавершених технологічних процесів;
- готову продукцію, яка виготовлялась на підприємстві та призначена для продажу, відповідає нормативним технічним та якісним характеристикам;
- товари у формі матеріальних запасів, які отримано та утримуються підприємством з метою подальшого продажу;
- малоцінні та швидкозношувані предмети, що використовуються протягом одного року або нормального операційного циклу.

Термін «товарно-виробничі запаси» найбільшою мірою відображає характерні властивості речових елементів виробництва, основне призначення яких – це обробка у процесі виробництва, формування бази-основи виробів, крім того передбачається можливість їх перебування на складі.

Незавершене виробництво на підприємствах, які виконують роботи і дають послуги містить навантаження на виконаннях незавершених робіт (послуги), відносно яких підприємством ще не може бути визнаного доходу.

Товарні запаси складають основну частину запасів у торговельно-закупівельних підприємств, у підприємств, що спеціалізуються на комплектації тощо.

Норми П(С)БО 9 «Запаси» не поширюються на таке:

1) незавершені роботи за будівельними контрактами;

2) фінансові активи;

3) продукцію сільського та лісогосподарства, корисні копалини.

Для раціональної організації обліку запасів важливою передумовою є економічно обґрунтована їх класифікація.

Запаси доцільно класифікувати за такими ознаками (табл. 1).

Наведена класифікація запасів забезпечує виконання базових завдань обліку і контролю запасів, а саме: доцільне визначення одиниці обліку запасів і формування номенклатури-цінника; ефективна організація складського господарства; правильне визначення первісної вартості запасів; визначення умов оцінки та

переоцінки запасів на дату балансу і методів їх оцінки у випадку вибуття.

Таблиця 1

Групування запасів за П(С)БО 9 «Запаси»

Ознака групування	Види запасів
Призначені для реалізації в умовах звичайної діяльності.	Готова продукція. Товари.
Знаходяться в процесі виробництва з метою виробництва.	Незавершене виробництво. Напівфабрикати. Брак у виробництві.
Призначені для споживання при виробництві продукції, виконанні робіт, наданні послуг, а також управління підприємством.	Виробничі запаси. МШП.

Список використаних джерел

1. Волинець Л. Як провести та оформити інвентаризацію / Л. Волинець // Консультант бухгалтера. – 2015. –№49. – С. 4-24.

2. Ефимов А.Н. Резервы экономики материальных ресурсов (анализ и исследование) / А.Н. Ефимов. – Саратов: Издательство Саратовского университета, 2014. – 152 с.

***О.В. БАЛАХОНОВА**, доктор економічних наук,*
доцент, професор кафедри бізнесу та права
Вінницький інститут Університету «Україна»,
***О.В. СИЧ**, студент групи ФНК-51-15с(з)*
Вінницький інститут Університету «Україна»

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах ринкової економіки обґрунтованість та дієвість управлінських рішень на мікро- та макрорівнях значною мірою залежить від результатів оцінки фінансового стану суб'єктів господарювання, зміст якої виходить за межі обчислення окремих коефіцієнтів і передбачає вивчення комплексу показників, які відображають різні аспекти діяльності підприємства.

Значна кількість підприємств в Україні має незадовільну структуру капіталу та відчуває нестачу оборотних коштів. За своєчасної розробки та впровадження заходів, спрямованих на поліпшення фінансового стану в довгостроковому періоді, такі

підприємства можуть збільшити свій майновий потенціал, відновити платоспроможність та прибутковість. Попередження розвитку негативних кризових явищ на підприємстві є можливим тільки за систематичного забезпечення управлінського персоналу інформацією про поточний рівень фінансової стійкості та здатність підприємства до подальшого розвитку.

Питання оцінки фінансового стану підприємств розглядалися в працях зарубіжних науковців і практиків, зокрема: М.І. Баканова, І.Т. Балабанова, О.М. Волкової, А.І. Ковальова, В.В. Ковальова, М.Н. Крейніної, Е.А. Маркар'яна, Д.С. Молякова, В.П. Привалова, В.М. Родіонової, Н.О. Русак, В.А. Русак, Р.С. Сайфуліна, Г.В. Савицької, М.О. Федотової, А.Д. Шеремета, Л. Бернстайна, А. Гропелі, Т. Карлін, Б. Коласс, Е. Нікбахта, Е. Хелферта та ін.

Вітчизняні нормативні документи з питань оцінки фінансового стану підприємств мають ряд недоліків при їх застосуванні в аналітичній практиці. Так, Методики проведення аналізу фінансово-господарського стану та інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств, затверджені Агентством з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій, окремі методичні рекомендації НБУ та ДФІ визначають порядок обчислення показників на основі форм річної звітності, що складалися підприємствами до впровадження Положень (стандартів) бухгалтерського обліку. При цьому обчислені значення показників порівнюються із критичними, які визначалися на основі закордонної статистики і не є адаптованими до сучасних вітчизняних умов господарювання. Не визначено умов застосування підприємствами різних видів економічної діяльності Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, затвердженого Міністерством фінансів та Фондом державного майна України.

Багато суперечностей стосовно порядку розрахунку та трактування отриманих значень показників ознак поточної платоспроможності, коефіцієнтів забезпечення власними засобами та Бівера містять в собі Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, що затверджені Міністерством економіки та з питань Європейської інтеграції України. Спроби застосування вітчизняними аналітиками в практичній діяльності закордонних моделей оцінки фінансового стану корпорацій без врахування вітчизняних умов господарювання, нормативних актів з питань

оцінювання фінансового стану підприємствами різних галузей економіки без врахування особливостей здійснення фінансово-господарської діяльності, а також діючих в Україні нормативних документів, що містять значну кількість недоліків, можуть призвести до прийняття фінансовими менеджерами та представниками контролюючих органів помилкових управлінських рішень.

При дослідженні різних підходів щодо визначення змісту оцінки фінансового стану підприємств в сучасній економічній літературі, нами було уточнено завдання, які повинні вирішуватись в процесі його здійснення. На нашу думку, при проведенні оцінки фінансового стану підприємства слід вивчати значення отриманих в результаті аналізу фінансового стану показників, з точки зору відповідності їх фактичних значень нормальним для конкретного підприємства рівням, визначати фактори, що вплинули на величину показника в звітному періоді та здійснювати прогноз її величини на перспективу. При цьому виявлення резервів зростання рентабельності, зниження собівартості та інших резервів ефективного розвитку підприємства є найвагомішим предметом фінансового аналізу. Також за результатами проведеного аналізу наявних у вітчизняних та закордонних джерелах авторських підходів щодо групування показників у напрями оцінювання фінансового стану підприємств нами було уточнено назви окремих груп.

Список використаних джерел

1. Островська О.А. Фінансовий стан та фінансова стійкість підприємства: теоретичні аспекти визначення їх суті: наук. зб. КНЕУ / О.А. Островська // Стратегія економічного розвитку України. – 2010. – №4(11). – С. 182-187.

2. Шарманська В.М. Економіко-математичне моделювання фінансового стану підприємства / В.М. Шарманська, І.В. Головко // Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Серія «Економіка». – 2010. – №51. – С. 36-41.

***О.В. БАЛАХОНОВА**, доктор економічних наук,*
доцент, професор кафедри бізнесу та права
Вінницький інститут Університету «Україна»,
***Б.Т. СКАЛЕЦЬКИЙ**, студент групи МО-51-15м*
Вінницький інститут Університету «Україна»

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Для сучасного періоду розвитку економіки України характерним є суттєве розширення торговельної галузі, де спостерігається посилення конкуренції на ринку товарів, що пропонуються для продажу, ускладнення господарських зв'язків між торговельними підприємствами, їх контрагентами та споживачами, поява ефективних методів активізації продажу товарів. У цих умовах управління господарською діяльністю суб'єктами торговельного сектору вимагає удосконаленого інформаційно-методичного забезпечення підтримки управлінських рішень системою менеджменту.

Фундаментальні питання менеджменту зовнішньоекономічної діяльності досліджували як вітчизняні науковці – Голошубова Н.А., Деньга С.М., Дрозд І.К., Шевчук В.О., так і зарубіжні – Амітан В.Н, Апчерч А., Арийоши А., Хабермайер К., Лоренс Б., Эткер-Роб И., Каналес-Криленко Дж.-И., Асин Л.М., Кононова И.Я., Даненбург В.

Соціально-економічний трансформаційний стан в Україні, який склався на сьогодення, спрямований на утворення сучасної економічної системи, в якій вагоме місце належить торговельним відносинам. Адже саме торгівля виступає найрозвинутішою формою ринкових відносин, а, отже, є найважливішою сферою економіки, яка сприяє становленню і розвитку даної системи. Сучасне значення торгівлі вимагає її чіткого правового забезпечення, розвиненої інституціональної, матеріально-технічної та комунікативно-інформаційної інфраструктури.

Останнім часом відбувається значне розширення масштабів товарів і послуг у сфері зовнішньоекономічної діяльності, зростання кількості суб'єктів ринку, демонополізація та розвиток конкурентних відносин, що призводять до підвищення актуальності та значимості ролі зовнішньоекономічної діяльності як інституціональної форми функціонування сфери обігу.

Зовнішньоекономічна діяльність – це сфера підприємницької

діяльності з придбання та відповідної підготовки товарів для подальшої їх реалізації підприємствам роздрібної торгівлі, іншим суб'єктам підприємницької діяльності.

На вітчизняному ринку зовнішньоекономічну діяльність здійснюють:

- товаровиробники;
- оптові комерційні структури (організації, що здобувають товар для подальшого перепродажу й інші);
- повноважні представники товаровиробників і оптових комерційних структур;
- експортери і імпортери продукції;
- посередники.

Система регулювання зовнішньоекономічних зв'язків регіону, що базується на сучасних підходах до вибору інструментів, які забезпечують реалізацію його функцій в заданих параметрах, що не суперечать інтересам держави. Ця система складається із наступних підсистем: фінансової, інформаційної, кадрової, адміністративно-правової. До елементів системи регулювання зовнішньоекономічних зв'язків відносяться: товарні (товари) та інвестиційні (інвестиції) потоки, рух яких регулюється шляхом застосування програмно-цільового методу з урахуванням інструментів митного регулювання.

Отже, зовнішньоторговельний режим охоплює не тільки експорт-імпорт товарів, але й майнові інвестиції, оскільки переміщення інвестицій (у вигляді рухомого майна, цінностей) через митний кордон здійснюється на загальних підставах аналогічно переміщенню товарів. На інвестиції, які завезені в Україну у вигляді рухомого майна, поширюються митні пільги, що застосовані у практиці регулювання експорту-імпорту товарів.

Також, активізація залучення прямих іноземних інвестицій в регіон припускає створення сприятливого інвестиційного клімату на основі застосування пільг (податкових, непрямого оподатковування, спеціальних пільг вільних економічних зон). Однак законодавче забезпечення інвестиційного процесу не можна визнати обґрунтованим. Участь регіонів у даному процесі припускає відповідне організаційно-методичне забезпечення: створення мікрорегіонів як основи формування територіально-виробничих «кластерів» (технопарків, експортно-орієнтованих зон) і стимулювання пріоритетних сфер інвестування; забезпечення гарантій збереження капіталу; застосування негайних заходів по встановленню прозорих процедур залучення іноземних інвестицій;

підвищення ефективності залучення інвестицій в регіон.

Список використаних джерел

1. Федорова В.А., Соловйова О.А. Економіка підприємств та міжнародних компаній: навч. посібник / В.А Федорова, О.А. Соловйова. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 232 с.

2. Трішкіна Н.І. Оптова торгівля у сфері товарного обігу / Н.І. Трішкіна // Наука й економіка. – 2010. – №2(18). – С. 138-142.

***О.В. БАЛАХОНОВА**, доктор економічних наук,*
доцент, професор кафедри бізнесу та права
Вінницький інститут Університету «Україна»,
***О.В. ТЕРЛЕЦЬКИЙ**, студент групи ФНК-61-15м*
Вінницький інститут Університету «Україна»

МЕТОДИ ОЦІНКИ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

Забезпечення сталого економічного зростання нашої держави неможливе без розвитку підприємництва, що висуває підвищені вимоги до оцінки параметрів функціонування суб'єктів підприємницької діяльності та їх ресурсів, серед яких особливе місце належить розкриттю інвестиційної привабливості, що вимагає оцінки оборотних активів суб'єктів ринкових відносин. Це потребує вирішення низки складних і різних за характером проблем в обліковому середовищі та, зокрема, удосконалення його теоретико-методичних засад.

Питання оцінки оборотних активів на підприємстві має дискусійний характер, про що свідчить наявність проблем, пов'язаних з невідповідністю понять їх економічному змісті, що використовуються в управлінні оборотними активами; не систематизовано нормативну базу з питань використання оборотних активів.

Розвитку теорії фінансового управління та аналізу оборотних активів сприяли праці таких відомих вітчизняних вчених: Ф.Ф. Бутинця, С.В. Голова, В.І. Єфіменка, М.І. Горбатка, В.М. Івахненка, М.Р. Лучка, М.В. Кужельного, М.Я. Остап'юка, Є.В. Мниха, П.Я. Поповича, М.С. Пушкаря, В.С. Рудницького, В.В. Сопка, М.Г. Чумаченка, І.Д. Фаріона, С.І. Шкарабана та інших. Серед зарубіжних авторів згадані питання розглядались у наукових працях М.І. Баканова, І.Т. Балабанова, В.В. Ковальова, М.Н.

Крейніної, В.Ф. Палія, Р.С. Сайфуліна, А.Д. Шеремета та інших. Проте ряд питань щодо методики оцінки та аналізу оборотних активів підприємств вимагає подальших досліджень та наукових розробок.

Історично трактування методики оцінки оборотних активів сформувалось за наступними трьома напрямами поглядів: оцінка за собівартістю; оцінка за собівартістю виробничих запасів, готової продукції та за цінами продажу; оцінка за цінами продажу [1-3]. Дане трактування систематизувалося відповідно до причинно-наслідкових умов розвитку кожної галузі економіки. Але, застосування даних методик не дозволяє господарюючим суб'єктам одержувати повноцінну об'єктивну інформацію для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Економічні перетворення, які здійснюються в Україні, також потребують удосконалення методики управління оборотними активами. Ефективність управління оборотними активами підприємства істотно впливає на результати господарської діяльності й зумовлюється зовнішніми та внутрішніми факторами. Особливої актуальності набуває проблема подальшого вдосконалення методики фінансового управління, аналізу та аудиту оборотних активів, які є наймобільнішим складником ресурсів підприємства. Від ступеня ефективності використання оборотних активів залежить стан суб'єкта господарювання. Як свідчать теоретичні та практичні дослідження, питанням оцінки оборотних активів приділялася недостатня увага, внаслідок чого ускладнюється дотримання основних методичних принципів управління, спотворюється інформація про фінансовий стан підприємства, стан розрахунків, знижується ефективність прийняття управлінських рішень.

Питання оцінки оборотних активів на підприємстві має дискусійний характер, про що свідчить наявність проблем, пов'язаних з невідповідністю понять їх економічному змісту, що використовуються в управлінні оборотними активами; не систематизовано нормативну базу з питань використання оборотних активів.

Отже, питання наявності та використання оборотних активів є надзвичайно актуальним на даний час. В практиці підприємницької діяльності існує значна кількість ознак оцінки оборотних активів, що ускладнює завдання керівників підприємства в частині обрання найбільш оптимального методу оцінювання оборотних активів, визначення доцільності застосування того чи іншого виду оцінки.

Саме тому дослідження стану наявності та процесу використання оборотних активів в фінансовому управлінні має велике значення як для розвитку теорії фінансів в цілому, так і для застосування суб'єктами господарювання у практичній діяльності.

Список використаних джерел

1. Тітаренко Г.Б. Методичні аспекти оцінки оборотних активів на підприємствах України: збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету / Г.Б. Тітаренко. – Черкаси: ЧДТУ, 2012. – 198 с.

2. Цал-Цалко Ю.С. Фінансовий аналіз: підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 566 с.

3. Чебанова Н.В. Оборотний капітал підприємств: його характеристика та підходи до класифікації / Н.В. Чебанова // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2011. – №26. – С. 140-143.

***О.В. БАЛАХОНОВА**, доктор економічних наук,*
доцент, професор кафедри бізнесу та права
Вінницький інститут Університету «Україна»,
***Р.М. ШАПОВАЛ**, студент групи МО-51-15м*
Вінницький інститут Університету «Україна»

ПЕРСПЕКТИВИ АГРАРНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ ТА ЇХ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК ПОДІЙ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

У всьому світі питанням продовольчої безпеки приділяється велика увага. Про це свідчить минулий в 2015 р. самміт продовольчої і сільськогосподарської організації ООН (ФАО), на якому не лише вирішувалися питання надання допомоги слаборозвинутим економікам розвиненими країнами, але і був визнаний глобальний характер продовольчої проблеми.

В умовах дії перерахованих чинників розвиток системи фінансового забезпечення продовольчої безпеки країни стає найважливішим завданням державної економічної політики, направленої на досягнення стійкого зростання вітчизняного сільськогосподарського виробництва і динамічного розвитку АПК в цілому. В даний час створення ефективної системи фінансового забезпечення продовольчої безпеки країни неможливо без консолідації фінансових ресурсів держави, агробізнесу і інших підприємницьких структур.

Таким чином, в сучасних умовах проблема розвитку системи фінансового забезпечення продовольчої безпеки має велике соціально-економічне значення для розвитку країни і вимагає подальшого теоретичного дослідження, розробки відповідного методологічного забезпечення, методичних і практичних рекомендацій до її рішення.

Відставання світового виробництва продуктів харчування, від зростання населення здатне надати серйозного поштовху на активізацію інтересів країн-імпортерів, що обумовлює нагальну необхідність розробки державної політики в галузі забезпечення продовольчої безпеки. При цьому слід дотримуватися оптимального поєднання рівнів самозабезпеченості і імпорту, політики співпраці з великими продовольчими транснаціональними компаніями, і створення гарантій можливості забезпечення продовольством населені країни за рахунок внутрішніх ресурсів.

Забезпечення продовольчої безпеки країни залежить від рівня розвитку сільського господарства. В Україні у цій галузі економіки склалася украй непроста ситуація. За 1990-2013 рр. площа сільськогосподарських угідь зменшилася на 22,7 млн. га (на 10,6%); рентабельність виробництва сільськогосподарської продукції в порівнянних цінах знизилося на 12,4%. Значно скоротилося поголів'я худоби, що привело не просто до зменшення виробництва м'яса і молока, а до втрати продовольчої незалежності країни за даними продуктами. Падіння обсягів виробництва сільськогосподарської продукції стало наслідком руйнування матеріально-технічної бази і соціальної інфраструктури села, скорочення інвестиційної активності сільськогосподарських організацій, зниження родючості ґрунтів, порушення еквівалентності обміну і так далі. Крім того, у зв'язку з приєднанням України до СОТ з'являються нові загрози для стійкого розвитку вітчизняного сільськогосподарського виробництва і продовольчої безпеки країни [3].

У розвинених країнах світу продовольча безпека як складова і найважливіша частина національної економічної безпеки визнається національним пріоритетом з активною державною участю. Держава, використовуючи різні інструменти і форми фінансового регулювання (система дотацій і компенсацій, звільнення від податків, зниження тарифів на споживання сільськими господарствами ресурси, система кредитування і страхування з компенсацією з бюджету і т. д.) подає значну

підтримку виробникам сільськогосподарської продукції [2, с. 46].

Методологія формування консолідованої системи фінансового забезпечення продовольчої безпеки, на нашу думку, повинна базуватися на принципах державно-приватного партнерства. При цьому достатньо складно виділити його безальтернативні принципи. На нашу думку, основними з них є: кооперація (об'єднання) держави і бізнесу; орієнтація на національно значущий, а не приватний результат; економічна і соціальна відповідальність суб'єктів партнерства; ефективність.

Таким чином, в сучасних умовах проблема розвитку системи фінансового забезпечення продовольчої безпеки має велике соціально-економічне значення для розвитку країни і вимагає подальшого теоретичного осмислення, розробки відповідного методологічного забезпечення, методичних і практичних рекомендацій до її рішення.

Список використаних джерел

1. Гойчук О.І. Продовольча безпека: монографія / О.І. Гойчук. – Житомир: Полісся, 2011. – 348 с.

2. Каблук П.Т. Про стратегію трансформації АПК і забезпечення продовольчої безпеки України: наук. доповідь / П.Т. Каблук, І.І. Лукінова. – К.: Вид-во Інституту аграрної економіки УААН, 2012 – 342 с.

3. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://www.ukrstat.gov.ua

***Т.В. ЄВАСЬ**, старший викладач кафедри бізнесу та права*
Вінницький інститут Університету «Україна»,
***О.Ф. ГОЛОВЧАК**, студентка групи ФНК-41-12*
Вінницький інститут Університету «Україна»

МЕХАНІЗМ ОПОДАТКУВАННЯ ТА СПЛАТИ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК

Сучасні суперечливі тенденції розвитку світового господарства постійно висувають перед урядами країн нові вимоги. Однією з таких вимог є забезпечення стабільності та ефективності національних економік за допомогою оптимального механізму оподаткування прибутку підприємств. Цей механізм, своєю чергою, є не тільки інструментом формування дохідної частини

державного бюджету, а й інструментом, що впливає на конкурентоспроможність економіки.

Податок на прибуток підприємств є одним із видів прямого оподаткування – прибуткового, і оподатковує доходи юридичних осіб, на відміну від прибуткового податку, який стягується з фізичних осіб. Податок на прибуток підприємств в Україні має дуже значне фіскальне значення, чим відрізняється від аналогічних податків в економічно розвинутих країнах.

Механізм оподаткування прибутку підприємств, що застосовується в Україні, в основному, відповідає світовій практиці. Однак певні складові цього механізму потребують зміни або уточнення.

Публікації вітчизняних та іноземних учених, які розглядають окреслену тему, умовно можна поділити на дві категорії. По-перше, це дослідження, що сфокусовані суто на фіскальному характері податку на прибуток, тобто на практичних аспектах його застосування. По-друге, це дослідження, які розглядають податок на прибуток у теоретичному аспекті, акцентуючи увагу в основному на таких питаннях, як оптимальний рівень оподаткування і розподіл податкового навантаження на споживання, працю та капітал. Цією тематикою займається такий ряд вітчизнаяних та іноземних учених, як: Данілов О.Д., Дікань Л.В., Доровська С.С., Жолнер І.В., Жидеєва Л.І, Крамаренко Г.О., Паєнтко Т.В., Процюк Т.Б., Рясних Є.Г., Славю'к Р.А., Селіверстова Л.С., Тігова Т.М., Шара Є.Ю., Шелудько В.М., Шило В.П., Чорна О.Є. та ін.

Мета дослідження – проведення аналізу механізму оподаткування та сплати податку з прибутку підприємства.

Згідно з Податковим Кодексом України об'єктом оподаткування виступає прибуток із джерелом походження з України та за її межами, який визначається шляхом коригування (збільшення або зменшення) фінансового результату до оподаткування (прибутку або збитку), визначеного у фінансовій звітності підприємства відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності [1, с. 134].

У загальному розрахунок суми прибутку як об'єкта оподаткування Пр (Зб) здійснюється за формулою:

$$Пр (Зб) = Д – С – ІВ, грн., \quad (1)$$

де Д – доходи звітного податкового періоду;

С – собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт,

наданих послуг;

ІВ – інші витрати звітного податкового періоду [2, с. 193].

Згідно зі ст. 135 Податкового Кодексу України базою оподаткування визнається грошове вираження прибутку як об'єкта оподаткування [1].

Якщо розглянути хронологічну тенденцію, то можна побачити наступне – основна ставка податку на прибуток зменшується, так на 2010 рік вона становила 25%, на 2011 рік – 23% , на 2012 рік – 21%, на 2013 рік – 19%. Податковим Кодексом України було передбачено зниження ставки податку на прибуток у 2014 році до 16%. Але, враховуючи політичні та суспільні зміни в державі, які розпочалися у листопаді 2013 року і привели до політичної та економічної нестабільності, Верховною Радою було прийнято рішення про фіксації ставки податку на прибуток у 2014 році на рівні 18%. Така сама ставка податку діяла у 2015 році та продовжує діяти у 2016 році.

Ставки 0, 4, 6, 12, 15 і 20% застосовуються до доходів нерезидентів та прирівняних до них осіб із джерелом їх походження з України у випадках, встановлених пунктом 141.4 статті 141 Податкового Кодексу.

Податок на прибуток нараховується платником податку самостійно за ставкою відповідно до виду діяльності та суми отриманого прибутку. Розрахунок суми податку на прибуток наведений за формулою:

$$ППП = (Д – В) \times С – З, \text{ грн.}, \quad (2)$$

де Д – доходи;

В – витрати;

С – ставка податку на прибуток;

З – зменшення [2, с. 194].

Згідно з Податковим Кодексом України всі доходи платника податку на прибуток поділяються на дві групи: доходи від операційної діяльності та інші доходи.

Доходи від операційної діяльності включають в себе доходи від реалізації товарів, виконаних робіт, наданих послуг, у тому числі винагороди комісіонера (повіреного, агента тощо) та доходи банківських установ. До доходів банківських установ відносяться процентні доходи по кредитно-депозитним операціям, комісійні доходи, прибуток від операцій з цінними паперами, прибуток від операцій з купівлі-продажу іноземної валюти, позитивне значення курсових різниць тощо.

Інші доходи як складова валових доходів, що враховуються

при визначенні об'єкта оподаткування, включають в себе: доходи у вигляді дивідендів, процентів, роялті, від володіння борговими вимогами; оренди, лізингу; штрафи або неустойки чи пені, вартість товарів, робіт, послуг, безоплатно отриманих платником податку у звітному періоді; суми поворотної фінансової допомоги; суми невикористаної частини коштів, що повертаються з страхових резервів; суми заборгованості, що підлягають включенню до доходів; фактично отримані суми державного мита, попередньо сплаченого позивачем, що повертаються на його користь за рішенням суду [3, с. 254].

Законодавством України передбачено список доходів, які не враховуються для визначення об'єкта оподаткування.

Відповідно до Податкового Кодексу розрізняють також витрати, які враховуються та не враховуються при визначенні оподатковуваного прибутку.

Витрати, які враховуються при визначенні прибутку підприємства, який буде оподатковуватися, включають в себе витрати операційної діяльності та інші витрати.

Операційні витрати підприємств і організацій включають собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг та інші витрати, обов'язково підтверджені первинними бухгалтерськими документами. Ще однією складовою операційних витрат є витрати банківських установ, які включають в себе виплату процентів за депозитними вкладами, які розміщено в банку юридичними та фізичними особами, проценти за міжбанківські кредити, у тому числі отримані від банків-кореспондентів як здійснення платежів понад залишок коштів на кореспондентському рахунку, оплату за розрахунково-касове обслуговування іншим банкам, оплата послуг власної або залученої служби інкасації, усі витрати, пов'язані зі здійсненням валютних операцій, тощо.

До витрат, не пов'язаних з провадженням господарської діяльності, віднесено витрати на організацію та проведення прийомів, презентацій, свят тощо, на придбання лотерейних білетів та на фінансування особистих потреб фізичних осіб. Тобто такі витрати не включаються до складу витрат при визначенні об'єкта оподаткування.

Податковим періодом, відповідно до Податкового Кодексу, визнається календарний квартал, календарне півріччя, три календарних квартали та календарний рік.

Звітний податковий період починається з першого

календарного дня податкового періоду і закінчується останнім календарним днем податкового періоду [1].

Підприємство звітується перед Податковою службою про сплату податків, подаючи податкову декларацію з податку на прибуток підприємства, яка подається протягом 60 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного (податкового) кварталу (півріччя).

Платник податку на прибуток подає разом з відповідною податковою декларацією квартальну або річну фінансову звітність (крім малих підприємств). У складі фінансової звітності платник податків зазначає тимчасові та постійні податкові різниці [4, с. 136].

Сплата податку на прибуток підприємств до бюджету здійснюється протягом 10 календарних днів після закінчення граничного строку подання податкової декларації [4, с. 137].

Платники податку (крім новостворених, виробників сільськогосподарської продукції, неприбуткових установ (організацій) та платників податків, у яких доходи, що враховуються при визначенні об'єкта оподаткування, за останній річний звітний податковий період не перевищують 10 млн. грн.) щомісяця сплачують авансовий внесок з податку на прибуток у порядку і в строки, які встановлені для місячного податкового періоду, у розмірі не менше 1/12 нарахованої до сплати суми податку за попередній звітний (податковий) рік без подання податкової декларації [2, с. 143].

Одним із основних інструментів впливу на прибуток є його оподаткування, адже даний податок є одним із бюджетоутворюючих податків. Податок на прибуток підприємств відіграє велику роль у фінансовому регулюванні економіки. За допомогою цього податку держава може здійснювати стимулюючий вплив на розвиток окремих галузей або регіонів, на виробництво пріоритетних товарів, робіт, послуг, на пожвавлення інвестиційної та інноваційної діяльності та розвиток конкурентних відносин тощо.

Список використаних джерел

1. Податковий Кодекс України від 02.12.2010, N 2755-VI зі змінами і доповненнями (остання редакція від 01.02.2016р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17

2. Данілов О.Д., Паєнтко Т.В. Фінанси підприємств у запитаннях і відповідях: навч. посіб. / О.Д. Данілов, Т.В. Паєнтко. –

К.: Центр учбової літератури, 2011. – 256 с.

3. Крамаренко Г.О., Чорна О.Є. Фінансовий менеджмент: підручник / Г.О. Крамаренко, О.Є. Чорна. – К: Центр навчальної літератури, 2013. – 520 с.

4. Тігова Т.М. Аналіз фінансової звітності: навч посіб / Т.М. Тігова,. Л.С. Селіверстова, Т.Б. Процюк – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 268 с.

***Т.В. ЄВАСЬ**, старший викладач кафедри бізнесу та права*
Вінницький інститут Університету «Україна»,
***О.Г. ГРИНЬ**, студент групи ФНК-41-12*
Вінницький інститут Університету «Україна»

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СТРАТЕГІЧНОГО ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Сучасні складні умови економічного розвитку та господарювання потребують активізації теоретичних досліджень та розробки практичних рекомендацій щодо вирішення проблеми забезпечення ефективного фінансового менеджменту на вітчизняних підприємствах.

Ефективність діяльності сучасного підприємства значною мірою залежить від рівня його адаптованості до умов ринкової конкуренції, що обумовлює необхідність запровадження відповідної системи управління фінансами, адекватної ринковим вимогам. При цьому стратегічними завданнями розробки та реалізації ефективної системи управління фінансами підприємства є досягнення стратегічних та тактичних цілей його діяльності на основі використання ринкових механізмів залучення фінансових ресурсів, оптимізації структури капіталу та забезпечення фінансової стійкості, максимізації прибутку та підвищення ринкової вартості підприємства. При цьому визначального значення набуває забезпечення прозорості інформації стосовно фінансово-економічного стану підприємства як для власників, так і для потенційних інвесторів.

Вагомий внесок у дослідження організації фінансового планування на підприємстві здійснили такі вітчизняні вчені, як: Бланк І.О., Базилевич В.Д., Василик О.Д., Дем'яненко М.Я., Опарін В.М., Романенко О.Р., Оспіщева В.І., Юрій С.І., Крамаренко О.Г.,

Поддєрьогін А.М., Сухарєва Л.О. та інші. Не оминули своєю увагою проблеми фінансового планування й іноземні вчені, зокрема: А. Дайм, Д. Хан, Н. Тренев, М. Портер, І. Ансофф та інші.

Проте, найчастіше у наукових роботах розглядають теоретичні аспекти фінансового планування підприємств, а суті і особливостям стратегічного фінансового планування підприємств приділяється значно менше уваги.

Поряд з цим, сучасні динамічні процеси в економіці, специфічні умови господарювання вимагають проведення подальших досліджень щодо підвищення ефективності фінансового планування на підприємствах, обумовлюють необхідність визначення чіткого алгоритму розробки і реалізації стратегічного фінансового планування.

Мета дослідження – розгляд теоретичних аспектів стратегічного фінансового планування діяльності підприємства як інструмента підвищення ефективності його управління.

В сучасних нестабільних умовах розвитку економіки підвищується значущість та актуальність застосування фінансового планування. Очевидно, що від належної організації фінансового планування в вирішальною мірою залежить прибутковість та рентабельність підприємства. Стратегічне фінансове планування формує шляхи і способи досягнення фінансових цілей підприємства. У цілому фінансовий план – програма того, що повинно бути зроблено в майбутньому.

При цьому, цілі фінансового планування на підприємстві залежать від обраних критеріїв прийняття фінансових рішень:

- максимізація продажу;
- максимізація прибутку;
- максимізація власності власників компанії [5].

Головна мета, яка упорядковує співвідношення цілей і гарантує забезпечення підприємства капіталом у довгостроковій перспективі – максимізація майбутньої вигоди власників компанії. Ця мета полягає в збільшенні багатства за рахунок зростання ринкової вартості активів. Головними критеріями діяльності цих організацій вважають характеристики, які надають цінності будь-яким виробничим активам: величина потоку грошових засобів, ймовірність отримання доходу і ризики. Іншими словами, головна мета стратегічних фінансових рішень для таких підприємств – це максимізація вартості активів, тобто ціни, яку можна було б отримати при продажу їх на ринку, з урахуванням ризику і доходу власників компанії [4].

Основними завданнями стратегічного фінансового планування є:

- перевірка погодженості поставлених цілей та їх здійснення;
- забезпечення взаємодії різних підрозділів підприємства;
- аналіз різних сценаріїв розвитку підприємства і, відповідно, обсягів інвестицій і способів їх фінансування;
- визначення програми заходів;
- контроль за фінансовим станом підприємства [2].

Вирішальне значення при здійсненні фінансового планування має розробка ефективної фінансової стратегії підприємства.

Фінансова стратегія підприємства – система заходів щодо формування довгострокових цілей фінансово–господарської діяльності.

Метою фінансової стратегії є забезпечення стійкого становища підприємства на ринку, що базується на ефективному формуванні та використанні фінансових ресурсів. У процесі складання фінансової стратегії необхідно визначити такі етапи:

- встановлення періоду формування стратегії;
- визначення стратегічних цілей;
- розроблення фінансової політики;
- конкретизація показників цілей стратегії;
- оцінка розробленої фінансової стратегії;
- реалізація фінансової стратегії.

Встановлення періоду формування стратегії повинно базуватися на аналізі таких основних умов: розмір підприємства; галузь; життєвий цикл; прогнозований розвиток економіки в цілому. Визначення стратегічних цілей передбачає аналіз таких показників: частка власного капіталу підприємства в загальному обсязі, середньорічні темпи його зростання та рентабельність; частка обігових і необігових активів; аналіз фінансової стійкості та платоспроможності; аналіз фінансових ризиків.

Розроблення фінансової політики передбачає формування фінансової стратегії в розрізі найважливіших напрямів фінансової діяльності підприємства. Конкретизація цільових показників фінансової стратегії здійснюється за періодами та передбачає узгодженість в часі стратегічних цілей між собою та із загальною стратегією підприємства.

Під час оцінювання розробленої фінансової стратегії визначають узгодженість фінансової стратегії із загальною стратегією розвитку підприємства; із прогнозованими змінами на

фінансовому ринку та економічними перетвореннями в державі в цілому; узгодженість цілей і конкретних стратегічних показників між собою. Далі оцінюють здатність підприємства реалізувати свою фінансову стратегію. Оцінка результативності фінансової стратегії передбачає аналіз прогнозних показників, які будуть отримані від реалізації стратегії. Реалізація є кінцевим етапом процесу формування фінансової стратегії, що передбачає створення на підприємстві відповідних центрів реалізації та контролю за обраною стратегією [1, с. 26].

Таким чином, фінансова стратегія підприємства забезпечує:

- формування та ефективне використання фінансових ресурсів;
- виявлення найефективніших напрямків інвестування та зосередження фінансових ресурсів на цих напрямках;
- відповідність фінансових дій економічному стану та матеріальним можливостям підприємства;
- визначення головної загрози з боку конкурентів, правильний вибір напрямків фінансових дій та маневрування для досягнення вирішальної переваги над конкурентами.

З урахуванням вище викладеного, можна стверджувати, що розробка фінансової стратегії – це галузь фінансового планування. Як складова частина загальної стратегії економічного розвитку, вона має узгоджуватися з цілями та напрямками останньої. У свою чергу, фінансова стратегія справляє суттєвий вплив на загальну економічну стратегію підприємства. Зміна ситуації на макрорівні та на фінансовому ринку спричиняє коригування як фінансової, так і загальної стратегії розвитку підприємства [3, с. 163].

Ефективність стратегічного фінансової планування діяльності підприємства досягається за:

- відповідності розробленої фінансової стратегії загальній стратегії підприємства – ступеню узгодженості цілей, напрямків і етапів реалізації цих стратегій;
- узгодженості фінансової стратегії підприємства з прогнозованими змінами у зовнішньому підприємницькому середовищі;
- реалізації розробленої підприємством фінансової стратегії щодо формування власних і залучених зовнішніх фінансових ресурсів тощо [3, с. 165].

Для забезпечення стабільності фінансового планування необхідно більше уваги приділяти розробці фінансової стратегії підприємства як особливого способу реалізації підприємством

довгострокових цілей фінансової діяльності, а також усунення суперечності між потребою в фінансових ресурсах і можливостями їх формування.

Отже, здійснення якісного стратегічного фінансового планування діяльності забезпечує досягнення фінансових цілей підприємства. З одного боку, стратегічне фінансове планування попереджує помилкові дії, а з іншого – зменшує кількість невикористаних можливостей. Фінансове планування дає можливість порівняти різноманітні сценарії розвитку фінансів підприємства і, на основі систематизації та осмислення отриманої інформації, отримати оптимальні шляхи розвитку, передбачати ймовірні труднощі, попереджувати негативні наслідки реалізації обраного курсу дії. Стратегічне фінансове планування дозволяє розглядати можливі альтернативні розробки фінансової стратегії, яка забезпечує досягнення підприємством стабільного положення на ринку та фінансової стійкості.

Список використаних джерел

1. Бердинець М.Д., Недзельська К.В. Економічна сутність стратегічного фінансового планування підприємства в сучасних соціально-економічних умовах / М.Д. Бердинець, К.В. Недзельська // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2012. – №1. – С. 24-31.

2. Біла О.Г. Фінансове планування і фінансова стабільність підприємств / О.Г. Біла // Фінанси України. – 2007. – №4. – С. 112-119.

3. Даценко Г.В. Теоретичні аспекти формування фінансової стратегії в системі регулювання діяльності підприємства / Г.В. Даценко // Вісник Хмельницького національного університету. – Т. 2. – 2009. – №5. – С. 162-165.

4. Марцин В.С. Планування як основна складова процесу фінансової діяльності / В.С. Марцин // Фінанси України. − 2008. − №4 − С. 23-31.

5. Фінанси: курс для фінансистів: навч. посібник / В.І. Оспіщева. – К.: Знання, 2008. – 567 с.

***Т.В. ЄВАСЬ**, старший викладач кафедри бізнесу та права*
Вінницький інститут Університету «Україна»,
***А.А. ДЗЮБАК**, студент групи ФНК-41-12*
Вінницький інститут Університету «Україна»

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Капітал протягом тривалого часу залишається однією з найбільш складних і неоднозначних економічних категорій. Значення власного капіталу для підприємств будь-якої форми власності та організаційно-правової форми надзвичайно велике, оскільки він виступає основою функціонування будь-якого підприємства. Капітал є запорукою фінансової стійкості і стабільності розвитку кожного суб'єкта господарювання. Власний капітал є одним із найважливіших об'єктів фінансового та управлінського обліку, що є основою інформаційного забезпечення фінансового менеджменту. Він є також об'єктом фінансового аналізу підприємства. Тому, дослідження питань сутності, структури та формування власного капіталу підприємства має особливу актуальність.

Теоретичні та практичні аспекти сутності, аналізу та оцінки власного капіталу підприємства досліджують у своїх роботах такі вчені, як: Білоус О.С., Білик М.Д., Бланк І.О., Булгакова С.О., Буряк Л.Д., Вовк В.М., Герасимов А.А., Добикіна О.К., Жнякін Б.О., Касьянюк С.В., Королюк Т.М., Костенко Т.Д., Краснова В.В., Куліш А.П, Мицак О.В., Мних Є.В., Рижиков В.С., Рясних Є.Г., Поддерьогін А.М., Федорович Р.В., Чуй І.Р. та інші.

На сьогоднішній день існує ряд проблем, пов'язаних з визначенням самого поняття «власний капітал», формуванням його ефективної структури та визначенням оптимального значення питомої ваги власного капіталу в загальному капіталі підприємства.

Мета досідження – визначити основні теоретичні аспекти економічної сутності та структури власного капіталу підприємства.

Сучасні динамічні умови господарювання, що викликають структурну перебудову промисловості, відкриття внутрішнього вітчизняного ринку для зарубіжних товаровиробників, впливають на структуру власного капіталу підприємств різних організаційно-правових форм. Важливе місце у стратегії підприємства займають формування, використання і управління власним капіталом.

Метою формування капіталу підприємства є придбання необхідних активів та оптимізація структури капіталу з позицій забезпечення умов ефективного його використання [5, с. 56].

Власний капітал – це загальна вартість власних засобів підприємства, які належать йому на правах власності і використовуються ним для формування його активів. Розраховується сума власного капіталу як частина в активах, що залишається після вирахування його зобов'язань [2, с. 214].

Економічна сутність власного капіталу в системі фінансового управління проявляється в таких його характеристиках:

1) капітал підприємства є основним фактором виробництва;

2) капітал є основним джерелом формування доходу власників;

3) капітал є основним критерієм визначення ринкової вартості підприємства;

4) динаміка капіталу – це один із визначальних показників рівня ефективності здійснення і управління господарською діяльністю підприємства [5, с. 80].

Дослідження власного капіталу потребує з'ясування сутності капіталу. Найважливішими аспектами розкриття сутності капіталу є економічний, юридичний, обліковий.

Юридичне значення капіталу полягає передусім в тому, що його розмір визначає межі мінімальної матеріальної відповідальності, які суб'єкт господарювання має за своїми зобов'язаннями. Економічна роль власного капіталу полягає в забезпеченні підприємства власними фінансовими ресурсами, необхідними як для початку, так і для продовження реальної господарської діяльності. Розглядаючи економічну сутність, потрібно відмітити найважливіші характеристики капіталу, які полягають у тому, що він виступає основним чинником виробництва; характеризує фінансові ресурси підприємства, які приносять прибуток; використовується як головне джерело формування добробуту його власників; є головним виміром ринкової вартості підприємства. Обліковий аспект власного капіталу полягає в тому, що він є джерелом формування активів суб'єкта господарювання [3, с. 106].

Враховуючи економічну природу власного капіталу підприємства, в його структурі доцільно виділити такі складові:

1) вкладений капітал: статутний і додатковий капітал;

2) накопичений капітал: інший додатковий капітал, нерозподілений прибуток, резерви прибутку (резервний капітал, договірні резерви, резерв переоцінки).

Більшість вчених подають саме таку класифікацію власного капіталу підприємства, тобто за складом, що є однобоким висвітленням його структури і тому пропонується доповнити її класифікацію за формою та рівнем відповідальності.

За формою власний капітал підприємства поділяється на:

1) інвестований капітал: сума коштів, вкладена у створення підприємства (акціонерний капітал), додатково вкладений капітал;

2) «подарований» капітал: безоплатно отримані активи, безповоротна допомога;

3) нерозподілений прибуток: частина прибутку, отриманого внаслідок ефективної діяльності підприємства, що не була розподілена між засновниками (власниками, акціонерами), а реінвестована у підприємство.

За рівнем відповідальності власний капітал поділяється на:

1) статутний капітал: його сума визначена в установчих документах і підлягає обов'язковій реєстрації у державному реєстрі господарюючих суб'єктів;

2) додатковий капітал: незареєстрований капітал, тобто додатково вкладений капітал, резервний капітал, нерозподілений прибуток тощо.

Класифікація власного капіталу за формою дозволяє визначити частину капіталу, який був інвестований засновниками; одержаний безоплатно; зароблений протягом звітного періоду. Класифікація за рівнем відповідальності дає змогу ранжувати капітал на юридично закріплений в установчих документах та нерегламентований як обов'язковий чинним законодавством [1, с. 96].

Для більшості підприємств основним елементом власного капіталу є статутний (номінальний) капітал – сума вкладів власників підприємства в його активи за номінальною вартістю згідно із засновницькими документами.

У відповідній статті балансу наводиться зафіксована в установчих документах загальна вартість активів, які є внеском власників (учасників) до капіталу підприємства.

Ще одним елементом власного капіталу є нерозподілений прибуток (непокритий збиток). За цією позицією балансу відображається або сума прибутку, яка реінвестована у підприємство, або сума непокритого збитку.

Наступним елементом статутного капіталу є резервний капітал підприємства, його можна розглядати в широкому та вузькому розумінні.

У широкому розумінні, до резервного капіталу належать усі складові капіталу, призначені для покриття можливих у майбутньому непередбачених збитків і втрат. У вузькому розумінні, з резервним капіталом ідентифікується капітал, який формується за рахунок відрахувань з чистого прибутку і відображений за статтею балансу «Резервний капітал». Резервний капітал може використовуватися на такі основні цілі: покриття збитків суб'єкта господарювання; виплата боргів у разі ліквідації підприємства; виплата дивідендів (якщо величина резервів перевищує мінімально допустимий рівень); інші цілі, передбачені законодавством чи засновницькими документами.

Розрізняють додатковий вкладений капітал та інший додатковий капітал. Додатковий вкладений капітал характеризує суму емісійного доходу (різниця між продажною і номінальною вартістю первісно розміщених акцій), отриманого в результаті реалізації акціонерними товариствами власних корпоративних прав. До складу іншого додаткового капіталу належать такі складові:

- інший вкладений капітал;
- дооцінка (уцінка) необоротних активів;
- вартість безкоштовно отриманих необоротних активів [1, с. 98].

До іншого додаткового капіталу належить інший вкладений засновниками підприємств (крім акціонерних товариств) капітал, що перевищує статутний капітал, раніше внесений такими засновниками без прийняття рішення про зміну розміру статутного капіталу.

Абсолютна та відносна величини власного капіталу підприємства залежать від фінансових можливостей підприємства та обраної ним політики щодо структури капіталу. Фінансування діяльності підприємства за рахунок власного капіталу є альтернативою до залучення позичкових коштів. Основні переваги і недоліки фінансування за рахунок власного капіталу пояснюються, виходячи з його функцій, цілей зменшення та збільшення.

Таким чином, власний капітал – це сукупність власних фінансових ресурсів підприємства, відображена в першому розділі пасиву бухгалтерського балансу, тобто перевищення балансової вартості активів підприємства над його зобов'язаннями. Основними складовими власного капіталу є статутний капітал, додатковий і резервний капітал, нерозподілений прибуток. Власні

фінансові ресурси для кожного підприємства є тією життєво потрібною частиною, без якої неможливі ані робота, ані подальше існування підприємства.

Показник власного капіталу є одним з головних індикаторів кредитоспроможності підприємства. Він – основа для визначення фінансової незалежності підприємства, його фінансової стійкості та стабільності.

Список використаних джерел

1. Білоус О.С., Вовк В.М., Федорович Р.В. Аналіз формування і використання фінансових ресурсів підприємства: методичний аспект: монографія / О.С. Білоус, В.М. Вовк, Р.В. Федорович. – Тернопіль: Астон, 2008. – 224 с.

2. Бланк И.А. Финансовый менеджмент: учебный курс / И.А. Бланк. – К.: Ника-Центр, 2001. – 528 с.

3. Економіка підприємства: підручник / І.О. Чаюн, Г.М. Богославець, Л.Л. Стасюк та ін. / За заг. ред. А.В. Ушакової. – К.: КНЕУ, 2010. – 569 с.

4. Краснова В.В., Жнякін Б.О. Фінансовий менеджмент підприємства: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В.В. Краснова, Б.О. Жнякін. – Донецьк: Альфа-прес, 2008. – 208 с.

5. Мицак О.В., Чуй І.Р. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. / О.В. Мицак, І.Р. Чуй. – Львів: Магнолія, 2008. – 216 с.

***Т.В. ЄВАСЬ**, старший викладач кафедри бізнесу та права*
Вінницький інститут Університету «Україна»,
***М.Б. КРАВЦОВ**, студент групи ФНК-51-15с(з)*
Вінницький інститут Університету «Україна»

СУТНІСТЬ ТА ВИДИ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Питання розвитку та економічного зростання українських підприємств визнається сьогодні невід'ємною частиною усього процесу сприяння піднесенню економічного розвитку та максимального використання потенціалу країни для підвищення рівня її конкурентоспроможності. Відтак, розвиток загального механізму ефективного росту економіки в цілому безпосередньо залежатиме від динаміки та рівня ефективності кожного окремого підприємства як основного елемента національної економіки. Тому, одним із актуальних пріоритетів сучасного раціонального

господарювання є визначення рівня економічної ефективності діяльності підприємств, її різновидів та виявлення шляхів її підвищення.

Сьогодні серед науковців і практиків немає єдиного підходу щодо визначення таких понять, як «ефективність», «економічна ефективність». Проблематиці визначення сутності економічної ефективності та факторів, що її зумовлюють, присвячено велика кількість праць як вітчизняних, так і іноземних авторів, а саме роботи: Лібенштайна Х., Фішера С., Салівана А., Нілі Е., Адамса К., Кеннелі М., Друкера П., Макконелла К.Р., Емерсона Г., Андрійчука Р.В. [2], Бондар Н.М., Макаровської Т.П., [3], Мочерного С.В., Тіщенко А.Н. [4], Турило А.М., Зінченко О.А., Покропивного С.Ф., Шеремета А.Д., Сайфуліна Р.С., Орлова П.С., Сініциної Т.А., Падерина І.Д., Ячменьової М.В. [5] та інших. Ознайомлення із роботами вказаних науковців дозволило більш систематизовано підійти до дослідження конкретних проблем визначення та забезпечення економічної ефективності на основі раціонального використання наявних ресурсів підприємства.

Мета дослідження – дослідити зміст значення категорії «економічна ефективність», розглянути загальний процес формування результатів й ефективності діяльності підприємства та основні види економічної ефективності.

Більшість економічних та фінансових словників трактують ефективність, як відносний ефект, результативність процесу, операції проекту, які визначаються відношенням ефекту, результату до витрат, що зумовили та забезпечили його отримання. А тому необхідно відокремити поняття «ефект», «ефективність» та «результативність».

Термін «ефект» (від лат. effectus – дія, результат) в широкому розумінні означає результат будь-якого процесу [1, с. 487].

В загальному «ефективність» (від лат. effectivus – діяльний, творчий) – це відношення результату (ефекту) до витрат, які були затрачені на його отримання.

Поняття «результативність» (від лат. effectiveness – дієвість) у загальному означає дієвість, плідність виконання робіт при чітко визначених цілях та планах [1, с. 486]. Об'єднуючі ці поняття, більшість авторів трактує економічну ефективність як досягнення найбільших результатів за найменших витрат живої та уречевленої праці.

Отже, можна зробити висновок, економічна ефективність – це показник співвідношення ефекту та витрат для його досягнення,

що показує певний результат діяльності підприємства.

Визначення ефективності діяльності (виробництва) полягає в оцінці його результатів. Під результатом взагалі розуміють остаточний результат (висновок), що завершує собою будь-який процес. Діяльність підприємства буде безрезультативною, якщо вона не завершується виключно вигодою для підприємства. Отже, результатом поточної діяльності підприємства є виготовлення продукції або надання послуг, які воно повинно здійснювати відповідно до своєї мети і предмета діяльності [3, с. 181].

Виходячи із наведеного вище, загальний процес формування результатів та ефективності діяльності підприємства можна представити у наступному вигляді (рис.1).

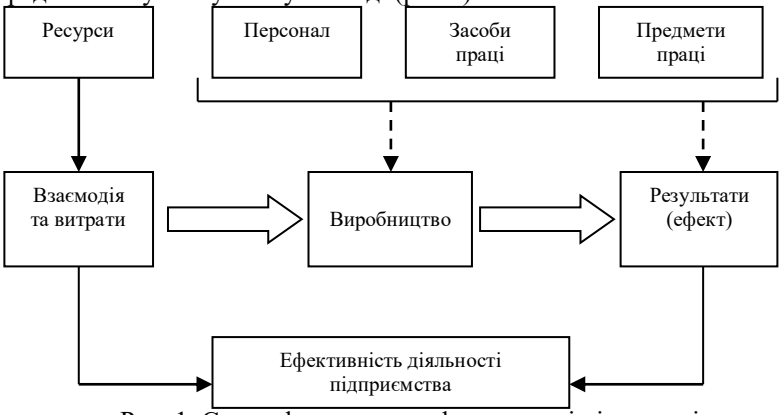

Рис. 1. Схема формування ефективності діяльності підприємства

Як видно із рис. 1 економічна ефективність підприємства формується за належної взаємодії трьох визначальних чинників: персоналу (робочої сили), засобів і предметів праці [5, с. 84].

Використовуючи наявні засоби виробництва, персонал підприємства виробляє суспільно корисну продукцію або надає послуги. Це означає, що з одного боку, мають місце затрати живої та уречевленої праці, а з іншого – певні результати виробництва (діяльності). Останні залежать від масштабів застосовуваних засобів виробництва, кадрового потенціалу та рівня його використання.

Таким чином, ефективність діяльності підприємства залежить від продуктивного (раціонального, ефективного) використання ресурсів (праці, капіталу, матеріалів, інформації тощо) при

виробництві товарів, виконанні робіт або наданні послуг. Оскільки, ефективність, як міра отриманих підприємством результатів, віднесених до витрачених для їх отримання ресурсів, застосовується для різноманітних аналітичних оцінок та обґрунтування господарських рішень, то з огляду на це, можуть бути виділені окремі види ефективності для певних практичних потреб діяльності підприємства.

На рис. 2 наведено різні підходи до класифікації економічної ефективності діяльності підприємства.

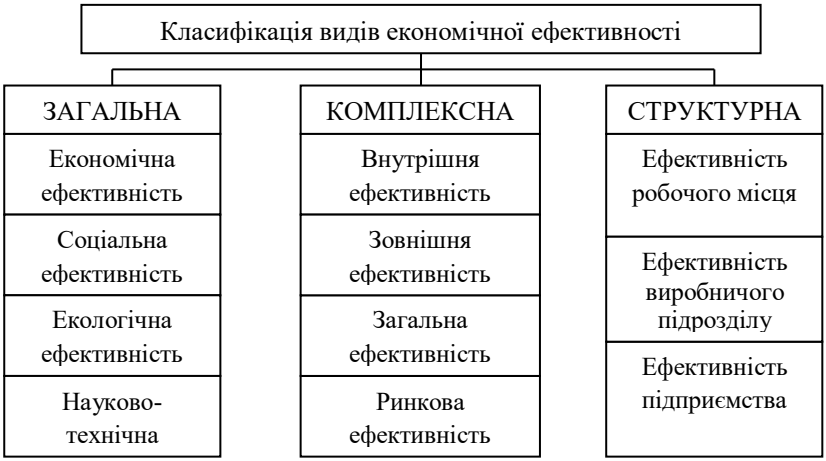

Рис. 2. Класифікація видів економічної ефективності

Як видно із рис. 2 найпоширеніша класифікація ефективності виділяє наступні її види:

1) економічна ефективність – економія суспільно необхідного часу на виробництво та споживання товарів і послуг;

2) соціальна ефективність – збільшення кількості нових робочих місць, рівня зайнятості людей, поліпшення умов праці та побуту, підвищення рівня та комфортності життя;

3) екологічна ефективність – гармонізація відносин людини з навколишнім середовищем, зменшення шкідливих викидів;

4) науково-технічна ефективність – підсилення потенційних можливостей виробничих систем, наукових організацій, споживачів продуктивніше вирішувати ті чи інші завдання за допомогою продукції, виробленої даним підприємством [4, с. 53].

Разом з тим, можуть розглядатися інші види ефективності діяльності підприємства як, наприклад:

- внутрішня ефективність – це ефективність використання внутрішніх можливостей підприємства, його внутрішніх ресурсів;
- зовнішня ефективність – це ефективність використання зовнішніх можливостей підприємства, що забезпечуються факторами зовнішнього середовища;
- загальна ефективність як інтеграція зовнішньої і внутрішньої ефективності;
- ринкова ефективність – повнота задоволення потреб споживачів порівняно з альтернативними способами їх задоволення [2, с. 6].

За структурою організації виробництва можна виділити ефективність робочого місця, виробничого підрозділу та підприємства в цілому.

Розглядаючи економічну ефективність, як відношення отриманих результатів діяльності підприємства до затрат, яке воно здійснило для одержання даного результату, можна стверджувати, що для підвищення ефективності варто зменшити витрати або ж збільшувати обсяги виробництва або надання послуг. Так як обсяг виробництва чи надання послуг має приносити дохід (що є результатом діяльності для підприємства) – він має відповідати ринковому попиту. Тому збільшення обсягу виробництва чи ціни на даний виріб або послугу без відповідного попиту не принесе підприємству ніякого додаткового доходу, а отже й результату. З огляду на це, збільшення ефективності діяльності підприємства можливе за рахунок зменшення витрат за допомогою інноваційних технологій, скорочення адміністративних витрат, запровадження нових способів виробництва, які економлять ресурси чи більш ефективно їх використовують тощо.

У будь-якому разі підвищення економічної ефективності має позитивний вплив на підприємство, стимулюючи його діяльність, закріплюючи ринкову позицію і, відповідно, приносячи прибуток. В свою чергу, стимулюючи підприємницьку діяльність, економічна ефективність позитивно впливає не тільки на мікроекономічний стан, але й на загальний стан економіки держави.

Список використаних джерел

1. Абалкин Л.И. Экономическая энциклопедия / Л.И. Абалкин. – М.: Экономика, 2009. – 595 с.

2. Андрійчук Р.В. Оцінка ефективності діяльності підприємства: вартісно-орієнтований підхід (за матеріалами молокопереробних підприємств): автореф. дис. к.е.н.: 08.00.04 / Р.В. Андрійчук. – К.: КНЕУ, 2010. – 20 с.

3. Макаровська Т.П., Бондар Н.М. Економіка підприємства: навч. посібник / Т.П. Макаровська, Н.М. Боднар. – К.: МАУП, 2010. – 304 с.

4. Тищенко А.Н. Экономическая результативность деятельности предприятия: монография / А.Н. Тищенко, Н.А. Кизим, Я.В. Догайдайло. – Х.: ИНЖЭК, 2010. – 144 с.

5. Ячменьова В.М. Ефективність управління діяльністю промислового підприємства та діагностика загроз: монографія / В.М. Ячменьова, М.В. Височина, О.Й. Сулима. – Сімферополь: ВД АРІАЛ, 2010. – 472 с.

***О.А. ЖУКОВА**, старший викладач*
кафедри бізнесу та права
Вінницький інститут Університету «Україна»,
***І.Ю. СМУЛЬСЬКА**, студентка групи ФНК-41-12*
Вінницький інститут Університету «Україна»,

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Сьогодні житлово-комунальне господарство міста переживає значні труднощі. Технічний стан житлово-комунального господарства з кожним роком погіршується, основні фонди та обладнання потребують оновлення. Забезпечення сталого розвитку для задоволення потреб населення і господарського комплексу в житлово-комунальних послугах відповідно до встановлених нормативів і національних стандартів потребує формування нових організаційно-правових форм, зміни економічних відносин, удосконалення законодавчої та нормативної бази, технічне переоснащення та модернізація у житлово-комунальному господарстві України. Розв'язання зазначених проблем та досягнення економічно значимих результатів зумовлює розробку стратегії фінансового забезпечення підприємств комунального господарства.

Дослідженням фінансування діяльності підприємств комунальної форми власності присвячено багато наукових праць як вітчизняних, так і зарубіжних фахівців. Вагомий внесок у дослідження економіко-правових особливостей розвитку та фінансування ЖКГ й підприємств галузі зроблено вченими-економістами та юристами С. Білою, О. Русановим, Г.

Солодухіним, М. Глух. У системі міського комплексу теоретичні й методологічні аспекти вдосконалення організації виробництва й реалізації житлово-комунальних послуг розглянуто в дослідженнях науковців Т. Качали, О. Молчанової, У. Письменної, В. Полуянова, що присвячені визначенню основних контурів розвитку ЖКГ міст в сучасних умовах, проблем тарифоутворення та перспектив формування ефективної тарифної політики підприємствами з надання житлово-комунальних послуг з урахуванням державної політики в цій сфері.

Мета дослідження полягає у визначенні сутності та джерел формування фінансового забезпечення підприємств комунального господарства в умовах реформування галузі.

Житлово-комунальне господарство – це одна з найважливіших галузей господарського комплексу міста, що забезпечує його життєдіяльність.

Чинне законодавство України визнає право комунальної власності, об'єкти та суб'єкти цього права, їх права, а також регламентує основні фінансові моменти функціонування об'єктів і суб'єктів права власності. Підприємства, що належать до комунальної власності, стали невід'ємною складовою економічної системи держави.

Більшість об'єктів комунальної власності є неприбутковими підприємствами і утримуються за рахунок коштів місцевих бюджетів. Окрім передбачених законодавством податків та обов'язкових платежів, ніяких інших доходів підприємства комунальної власності, як правило, місцевим бюджетам не приносять.

Фінансові ресурси комунальних підприємств є невід'ємною частиною фінансової системи регіону і мають складну систему зв'язків із фінансовими ресурсами місцевих органів влади. Так, створення нових комунальних підприємств, їхнє інвестування й пільгове кредитування, покриття запланованих збитків тощо фінансується за рахунок місцевих бюджетів та місцевих позабюджетних цільових фондів. З іншого боку, за рахунок фінансових ресурсів комунальних підприємств формується певна частка дохідної частини фінансових ресурсів місцевих органів влади.

Таким чином, джерелами фінансування діяльності та розвитку комунальних підприємств є:

- кошти міського бюджету;
- кошти державного бюджету України;

- кошти обласного бюджету;
- кошти підприємств житлово-комунального господарства міста відповідно до програм їх розвитку;
- гранти, кредити банків, благодійні внески;
- кошти фізичних і юридичних осіб;
- інвестиції, що залучаються шляхом приватизації підприємств житлово-комунального господарства, передачі об'єктів галузі в управління, оренду, концесію;
- інші джерела.

Поняття цільового фінансування розглядається у Бюджетному кодексі, економічній енциклопедичній літературі та в спеціалізованих довідниках і зводиться до розуміння даного терміна як «засобів, призначених для фінансування цільових заходів», спрямованих із бюджетів усіх рівнів, позабюджетних фондів, за рахунок внесків фізичних і юридичних осіб та інших джерел [1].

Бюджетна політика держави організована таким чином, що саме державні й комунальні підприємства є основними одержувачами цільового фінансування. Джерелами цільового фінансування комунальних підприємств виступають державний та місцевий бюджети, спеціальний фонд розвитку міст, а також цільові внески інших юридичних осіб. Розпорядником бюджетних коштів є місцеві державні адміністрації, виконавчі органи та апарати місцевих рад, управління, відділи та інші самостійні структурні підрозділи місцевих державних адміністрацій, виконавчих органів місцевих рад в особі їх керівників [1]. Використання коштів цільового фінансування чітко обумовлене його призначенням, що визначається давальником; у випадку із комунальними унітарними підприємствами – уповноважений орган місцевого самоврядування, який, обмежуючи сферу застосування наданих ресурсів, фактично продовжує своє волевиявлення стосовно виділених коштів навіть після факту передачі в розпорядження одержувачу.

Використовуючи активні методи управління об'єктами комунальної власності, важливо забезпечити інвестиційну привабливість останніх. Це дасть змогу підвищити рівень дохідності та ринкову вартість акцій, що належать громаді та сприятиме зростанню надходжень в місцеві бюджети. Підвищенню ефективності використання комунальної власності також має сприяти оптимізація структури інвестиційного портфелю територіальних громад шляхом зменшення його обсягу за рахунок

належних громадам збиткових та малорентабельних об'єктів комунальної власності та збільшення – за рахунок придбання акцій високодохідних, що мають стратегічне значення підприємств [4]. Забезпечення беззбиткової діяльності комунальних підприємств та збереження комунального майна можливе шляхом надання фінансової підтримки комунальним підприємствам, спрямованої на виконання наступних завдань:

1) здійснення статутної діяльності комунальних підприємств;

2) забезпечення раціонального використання і збереження комунального майна, розвиток матеріальної бази підприємств;

3) запобігання банкрутства та відновлення платоспроможності комунальних підприємств;

4) вирішення окремих питань господарської діяльності комунальних підприємств шляхом поповнення обігових коштів.

Планування видатків місцевих бюджетів на фінансування підприємств комунальної форми власності розпочинається з визначення доходів цих підприємств. Як правило, доходи підприємств комунальної форми власності значно менші, ніж видатки, тому після ретельної перевірки розрахунків підприємств місцеві фінансові органи планують державну дотацію в розмірі, необхідному для збалансування їх доходів і видатків. При цьому окремо планується дотація з урахуванням не тільки функціонального призначення підприємств, а й напряму надання дотації.

Отже, в умовах становлення комунальної власності в Україні має відбуватися на основі функціонального підходу, тобто критерії формування комунальної власності як джерела економічної самодостатності територіальних громад.

Важливо запровадити таку фінансову політику, яка б заохочувала залучення фінансових ресурсів з усіх доступних джерел, гарантувала захист фінансових інтересів підприємств та місцевих громад, підтримувала процедуру співпраці учасників при визначенні стратегічних соціально-екологічних і фінансових цілей розвитку комунального підприємства. Основними напрямами покращення бюджетного фінансування є вдосконалення нормативно-правової бази для вчасного перегляду цін/тарифів, запровадження нової системи тарифоутворення, вчасності надання бюджетного фінансування для покращення як оперативного, так і стратегічного планування комунальних підприємств.

Список використаних джерел

1. Бюджетний кодекс України від 8 липня 2010 р. №2456-VI //

Відомості Верховної Ради України. – 2010. – №50-51. – Ст. 572.

2. Гончаренко М.В. Підприємства комунальної форми власності в системі фінансового забезпечення сталого розвитку територій / М.В. Гончаренко [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/tpdu/2014-4/doc/2/06.pdf

3. Панасенко І.О. Особливості функціонування та розвитку житлово-комунального господарства в Україні / І.О. Панасенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2012-2/doc/1/11.pdf

4. Пустяк О.В. Цільове фінансування комунальних унітарних підприємств: до питання фінансово-економічного змісту та відображення в обліку / О.В. Пустяк // ВІСНИК Полтавської державної аграрної академії. – 2011. – №1. – С. 130-134.

5. Нагорна О.В. Стратегія фінансового забезпечення підприємств комунального господарства: сутність та особливості / О.В. Нагорна // Ефективна економіка. – 2012. – №9 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1385

***О.В. ОМЕЛЬЧЕНКО**, викладач кафедри бізнесу та права*
Вінницький інститут Університету «Україна»,
***Р.А. СІДОРОВА**, студентка групи ФНК-21-14*
Вінницький інститут Університету «Україна»

ЕКОНОМІЧНА ПРИРОДА ЦІНОВОЇ ДИСКРИМІНАЦІЇ

В сучасних умовах важливого значення в Україні набуває ціноутворення на ринку суб'єктів господарювання. Дослідження ціноутворення виникло через надмірну кількість підприємств. Розглядаючи поведінку суб'єктів господарювання на ринку його продукту, ми виходили з того, що він продає свій продукт по однаковій ціні всім покупцям. Проте при існуванні певних умов виробник може використати своє ринкове положення, призначаючи різні ціни на той самий продукт (послугу) різним споживачам. Діяльність, яка полягає в продажі одного і того ж продукту за різними цінами, коли ця відмінність в ціні не обумовлена різницею у витратах виробництва, називається ціновою дискримінацією. Підприємства-монополісти збільшують свої прибутки, коли застосовують дану політику, тому ця тема є

досить актуальна для дослідження.

Постановка питання про цінову дискримінацію припускає досить високий ступінь розвитку ринкових відносин. Разові, випадкові угоди між різними покупцями і продавцями завжди укладалися за різними цінами. На чому домовилися, на тому і зупинилися. Лише згодом виникають умови для формування єдиної ціни на товарному ринку. Виходячи з цього, можна зазначити, що основною причиною вирівнювання цін є конкуренція. Конкурують між собою продавці, конкурують між собою покупці, конкурують між собою покупці і продавці і якщо кожний із них залежить від іншого, то вони змушені домовлятися, тобто погоджувати свої інтереси і можливості.

Вперше поняття цінової дискримінації було введено в економічну теорію в першій третині XX ст. англійським економістом А. Пігу, хоча явище, що дістало цю назву, було відоме й раніше [Пигу А. Экономическая теория благосостояния. – М.: Прогресс, 1985]. У подальшому дослідженням питання цінової дискримінації займались такі вітчизняні та зарубіжні науковці: Р.М. Нуреєв, В.М. Гальперін, С.М. Ігнатьєв, П.І. Гребенніков, В.І. Моргунов, А. Сміт, У. Петі, Д. Рікардо, К. Маркс.

Цінова дискримінація – це встановлення різних цін на один і той же товар за умови, що різниці у цінах не пов'язані з витратами. Зміст дискримінаційної поведінки полягає в тому, щоб використати всі можливості визначення максимальної ціни на кожну одиницю товару. Це означає, що дискримінації може підлягати як один покупець, наприклад, в залежності від кількості товару, що придбається, так і різні покупці. Ціни реальних угод відрізняються одна від іншої через різні умови поставок, страхування, пакування, кредиту, додаткового сервісу, комплектації, а також через забезпечення виробником особливих якісних характеристик виробу за індивідуальними замовленнями споживачів.

Досліджуючи різні джерела, можна виділити декілька понять цінової дискримінації:

Цінова дискримінація – встановлення продавцем різних цін на різні одиниці того самого товару, для якого відмінності в цінах не пов'язані з різницею у витратах [3].

Цінова дискримінація – це принцип ціноутворення, коли однорідний товар (послуга) продається різним категоріям споживачів (покупців) за різними ринковими цінами [4].

Цінова дискримінація – це практика встановлення різних цін

на різні одиниці товару, які не відрізняються різницею у витратах [2].

Цінова дискримінація – монополістична практика продажу блага даної якості при даних витратах за різними цінами різним покупцям [1].

На сьогодні, в економічній літературі використовується декілька понять цінової дискримінації. Одні науковці трактують дискримінацію як один із принципів ціноутворення, деякі її називають практикою встановлення рівних цін на однакові товари, інші відносять до монополістичної практики продажу блага однакової якості за різними цінами. Для визначення економічної природи поняття «цінової дискримінації» розглянемо окремо походження понять «дискримінація» та «ціна».

Дискримінація багатозначне поняття, оскільки використовується майже всюди, і з точністю сказати, що воно саме означає не можливо, та звідки появилося. Поняття дискримінації було визначено практично солідарно всіма учасниками дослідження з різних цільових груп.

Так, під дискримінацією розуміють комплекс дій з боку держави, юридичних, фізичних осіб, що спрямовані на обмеження прав і свобод особи чи групи осіб на підставі різноманітних ознак (вік, соціальний статус, етнічна приналежність, інвалідність, сексуальні ознаки), спричиняють утиски, стигматизацію та створюють нерівні умови для реалізації прав. Учасники наголошували на різниці в усвідомленні та трактуванні упереджень та проявів дискримінації. При цьому під упередженнями розуміли насамперед внутрішні установки, негативні стереотипи різного роду, властиві для приватних осіб, представників влади, органів місцевого самоврядування, які можуть спонукати до більш активних дій, що призведе до проявів дискримінації щодо різних груп меншин, створюватиме апріорі нерівні умови для існування, реалізації прав

Дискримінація (лат. discriminatio «розрізнення») – будь-яка відмінність, виключення, обмеження або перевага, що заперечує або зменшує рівне здійснення прав. Поняття охоплює виключення або обмеження можливостей для членів певної групи відносно можливостей інших груп.

Дискримінація – це порушення прав людини, заборонене цілою низкою обов’язкових для виконання документів в області прав людини.

Дискримінація – рішення, дії або бездіяльність, спрямовані на

обмеження або привілеї стосовно особи чи групи осіб за знаками раси, кольору, шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, віку, інвалідності, етнічного та соціального походження, місця проживання тощо.

Дискримінація – це нерівне ставлення, менш прихильне поводження з людиною через її певні ознаки.

Що стосується поняття ціни, то це економічне поняття, існування і важливість якого нікому не потрібно пояснювати.

Ціна, як і гроші, є історична категорія, що виникла і сформувалася в процесі зародження і розвитку обміну. Вже в ході найпростішого натурального обміну доводилося, по суті, використовувати ціни як обмінні пропорції, що забезпечували еквівалентність обміну. Найдавніші записи цін, які дійшли до нас, являють собою глиняні таблички з піктографічними письменами. Вони були знайдені при розкопках міста Урук, що розташувалось на території Шумера (південна частина Іраку).

В економіці застосовуються десятки мільйонів цін. Під єдиним поняттям «ціна» розуміється безліч різновидів цін, включаючи оптові, роздрібні, регульовані, договірні, вільні ринкові, державні, прогнозні, лімітні світові.

Під загальною поширеною назвою ціна розуміється як комплекс економічних понять, що входять в єдину синтетичну категорію.

Перші наукові основи розуміння ціни та її величини були закладені задовго до створення економічної науки. Великий середньовічний філософ Фома Аквінський (1225-1274 рр.) розробив свою теорію справедливої ціни яка спиралася на праці Аристотеля (384-322 рр. до н.е.).

Ціна є однією з найбільш складних економічних категорій, від якої залежить діяльність підприємства та її ефективність.

Ціна – це грошове вираження вартості товару.

Ціна – це сума коштів, яку сплачує покупець за товар, який він купує, що представлений у вигляді продукту або послуги.

Ціна – фундаментальна економічна категорія, яка означає кількість грошей, за яку продавець згоден продати, а покупець готовий купити одиницю товару.

Отже, два абсолютно різні визначення ціна та дискримінація, влилися в одне і створили одне ціле – цінову дискримінацію. Враховуючи усі вище наведені визначення, можна сформувати універсальне та більш точне визначення поняття «цінова дискримінація».

Цінова дискримінація – це відмінність відношення продавця у ставленні до споживача, під час побудови цінової політики підприємства, шляхом встановлення від'ємних цін на блага, що мають у своєму змісті одноковий рівень витрат та однакову якість.

Список використаних джерел

1. Вечканова Г.Р. Мікроекономіка / Г.Р. Вечканова, Г.С. Вечканов. – 2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://epi.cc.ua/mikroekonomika-2.html

2. Мікроекономіка [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://bookb.net/book_mkroekonomka._640/

3. Наливайко А.П., Азьмук Л.А., Банщиков П.Г. та ін. Мікроекономіка: підручник/ за ред. А.П. Наливайко. – К.: КНЕУ, 2011. – 446 с.

4. Федоренко В.Г. Політична економія / В.Г. Федоренко [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http:// pidruchniki.com/158407208807/politekonomiya/politichna_ekonomiya.

5. Чудний О. Законодавчі засади державної цінової політики та проблемні питання її реалізації в Україні / О. Чудний // Економіка України. – 2005. – №10. – С. 48-52.

***І.А. БАЧИНСЬКА**, студентка групи ФНК-41-12*
Вінницький інститут Університету «Україна»,
науковий керівник:О.А. Жукова, старший
викладач кафедри бізнесу та права
Вінницький інститут Університету «Україна»

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ МЕХАНІЗМУ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА

Основою ринкової економіки є господарюючі суб'єкти. Вони здійснюють виробничу, науково-дослідну і комерційну діяльність. Для здійснення своєї діяльності підприємствам необхідно мати в своєму розпорядженні достатню кількість фінансових ресурсів. Нестача фінансових ресурсів негативно впливає на господарську діяльність підприємств, спричиняє виникнення та зростання заборгованостей перед суб'єктами господарювання, по оплаті праці та сплаті податків. При цьому зменшуються можливості фінансування подальшого розвитку підприємств, скорочуються надходження до бюджету. За цих обставин важливого значення для здійснення господарської діяльності набуває формування в

достатньому обсязі фінансових ресурсів підприємств.

Необхідність ефективного розвитку фінансово–господарської діяльності обумовлює розмір, склад та структуру фінансових ресурсів суб'єктів господарювання. В свою чергу, від величини фінансових ресурсів залежить фінансування процесу розширеного відтворення, виконання фінансових зобов'язань перед бюджетом, банками, страховими й іншими організаціями та соціально-економічний розвиток підприємства загалом. Достатня наявність фінансових ресурсів, їх ефективне використання визначають фінансовий добробут підприємства: платоспроможність, ліквідність, фінансову стійкість.

Метою дослідження є механізм формування фінансових ресурсів суб'єктів господарювання, чинників підвищення ефективності управління процесом їх формування та використання, зокрема, в частині оптимізації структури їх джерел, яка не загрожує фінансовій стійкості та сприяє економічному розвитку підприємства.

Проблемі формування та використання фінансових ресурси присвячені роботи вітчизняних і зарубіжних вчених, зокрема Д. Марченка, О. Угляренка, І. Балабанової , І. Бланка, О. Заруби, О. Карасика, З. Ковальова, Л. Павлової, А. Поддєрьогіна, Г. Поляка та інших.

Прийняття управлінських рішень стосовно процесу формування фінансових ресурсів є одним із найважливіших завдань фінансового менеджменту підприємства в частині управління фінансовими ресурсами. Результатом втілення цих рішень є створення з відповідних джерел ресурсної бази суб'єкта господарювання.

Залежно від джерел фінансування підприємство може функціонувати на основі:

- власних ресурсів, якщо їх питома вага становить не менше 75-80%;
- змішаного фінансування – частки власних та залучених фінансових ресурсів майже рівні;
- за рахунок залучених ресурсів, якщо їх питома вага перевищує 55-60% загальної ресурсної бази.

Власний та позиковий грошовий капітал (довгостроковий та короткостроковий) використовується підприємством для фінансування своїх активів (необоротних та оборотних) та здійснення виробничо-фінансової діяльності з метою отримання відповідного доходу, прибутку, виконання фінансових зобов'язань

перед контрагентами.

Кожному джерелу формування фінансових ресурсів притаманні певні як позитивні, так і негативні особливості, що обумовлює різний вплив власних і позикових коштів на діяльність підприємства.

Власні фінансові ресурси підприємства характеризуються: простотою і швидкістю залучення; більш високою здатністю генерувати прибуток; забезпеченням фінансової стійкості розвитку підприємства, а отже, зниженням ризику банкрутства; збереженням повного управління і контролю з боку первинних засновників.

Водночас обсяги залучення власних фінансових ресурсів є обмеженими, оскільки залежать від фінансових можливостей засновників та ефективності діяльності за попередній період. Збільшення розміру власних фінансових ресурсів, на відміну від позикових, стримує зростання рентабельності власних коштів – показника найбільш привабливого для власників підприємства. Залучення власних фінансових ресурсів супроводжується більш високою вартістю порівняно з альтернативними зовнішніми джерелами.

Залучений (позиковий) капітал формується із зовнішніх і внутрішніх джерел. До зовнішніх позикових коштів належать кредити банків, облігаційні позики, позики небанківських кредитних установ. До внутрішніх джерел створення позикового капіталу відносяться заборгованість за майно в оренді, реструктуризований борг за кредити, відстрочена податкова заборгованість, кредити не сплачені у строк, кредиторська заборгованість, строк сплати якої ще не настав, прострочена кредиторська заборгованість.

Для визначення необхідної підприємству величини залучення фінансових ресурсів (ФРК) за рахунок зобов'язань перед кредиторами можна користуватися формулою:

$$ФРК = ППА – ВЗА – ПАП + ЗГК, \quad (1)$$

де ППА– потреба підприємства в приростi активів;

ВЗА – формування активів за рахунок зовнішніх власних фінансових ресурсів;

ПАП – поповнення активів за рахунок чистого прибутку;

ЗГК – зменшення вільних залишків грошових коштів.

При залученні фінансових ресурсів використовуються такі типи стратегій, які можуть мати внутрішню і зовнішню орієнтацію:

1). Використання власних коштів для розширення своєї ринкової ніші. Така стратегія використовується великими та

вузькоспеціалізованими фірмами, які працюють на нестійких ринках. Стратегія в цілому є малоприбутковою.

2). Об'єднання фінансових ресурсів середніх та великих фірм для реалізації проектів захоплення нових ринків.

3). Використання всіх доступних джерел фінансування (позики, випуск акцій, створення консорціумів тощо) для формування та реалізації перспективних інноваційних програм малих та середніх підприємств наукоємних галузей. Стратегія є досить ризикованою, але високоприбутковою.

4). Залучення донорських коштів великих фірм – споживачів продукції в рамках вертикальної інтеграції з ними.

5). Перехресне фінансування (підрозділи, які генерують фінансові кошти, діляться з тими, у кого їх не вистачає).

Зовнішня орієнтація передбачає опору на позикові кошти (облігаційні позики та банківські кредити), а внутрішня – на власні (статутний капітал та прибуток).

Отже, під механізмом формування фінансовими ресурсами підприємства слід розуміти сукупність заходів акумулювання грошових коштів, у фондовій та не фондовій формі, які застосовують для забезпечення ефективної діяльності підприємства згідно з цілями. Водночас, варто також зазначити, що склад і обсяги фінансових ресурсів залежать від розмірів підприємства, від характеру його діяльності та інших чинників, які загалом впливають на діяльність підприємства. Необхідно відмітити, що перехід на ринкові умови господарювання значно змінює процес формування фінансових ресурсів. Збільшується значення прибутку, амортизаційних відрахувань та позичкових засобів у формуванні фінансових ресурсів підприємства.

Список використаних джерел

1. Безбородова Т.В. Удосконалення механізму управління фінансовими ресурсами підприємств / Т.В. Безбородова // Держава та регіони. – 2006. – №5. – С. 21-23.

2. Волк І.Ф. Фінансові ресурси підприємства: економічна сутність та ефективність управління / І.Ф. Волк // Держава та регіони. – 2007. – №6. – С. 339-342.

3. Петренко Ю.В. Оптимізація джерел фінансових ресурсів підприємств / Ю.В. Петренко // Фінанси України. – 2009. – №6. – С. 91-95.

4. Фінанси підприємства: планування та управління у виробничій сфері: навч. посіб. / Г.І. Базецька, Л.Г. Суботовська, Ю.В. Ткаченко. – Х.: ХНАМГ, 2012. – 292 с.

***І.Г. КОЗАЧОК**, студент групи ФНК-51-15с(з)*
Вінницький інститут Університету «Україна»,
науковий керівник: С.Л. Яблочніков, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри соціальних технологій
Вінницький інститут Університету «Україна»

СУТНІСТЬ ТА НЕОБХІДНІСТЬ КОМПЛЕКСНОЇ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Оцінка фінансового стану є одним з головних елементів в системі управління підприємством та прийняття різноманітних господарських рішень. Вона становить інтерес для інвесторів, кредиторів, постачальників матеріально-технічних ресурсів, державних органів управління і виробничих менеджерів. Головним напрямком практичної реалізації оцінки фінансового стану є виявлення можливостей підвищення ефективності функціонування підприємства, визначення перспектив його розвитку. Тому оцінку фінансового стану не можна об'єктивно здійснити через один, навіть найважливіший, показник, а тільки за допомогою комплексу, системи показників, що детально й усебічно характеризують господарське становище підприємства. Крім того, адекватна інформаційно-методична база є необхідною умовою якісного проведення аналізу фінансового стану. Отже, питання аналізу та оцінки фінансового стану підприємства на сьогодні є дуже актуальними.

Серед відомих науковців, роботи яких присвячені розвитку теорії та практики комплексного аналізу фінансового стану підприємства можна відзначити таких, як: Азарова А.А., Азаренкова Г.М., Бабенко Д.Є., Безбородова Т.В., Бойчук І.М., Варланов Ю.Ю., Варланов О.Ю., Кіндрацька Г.І., Крамаренко Г.О., Мних Є.В., Савицька Г.В., Тігова Т.М., Фролова Т.О., Шадура Т.В., Костирко О.Г. та інші. У своїх роботах науковці досліджують показники, що характеризують фінансовий стан підприємства, визначають методику їхнього обчислення. Проте, подальшого вдосконалення потребує формування системи показників та їхніх нормативних значень, що враховуватимуть галузеві особливості діяльності українських підприємств, які господарюють сьогодні в умовах підвищеного підприємницького ризику та складної економічної ситуації.

За сучасних умов господарювання та суттєвого розширення прав підприємств у галузі фінансово-економічної діяльності,

значно зростає роль своєчасного та якісного аналізу господарської діяльності та фінансово-економічного стану підприємств, оцінки їхньої ліквідності, платоспроможності і фінансової стійкості, ділової активності та рентабельності, а також пошуку шляхів підвищення прибутковості і зміцнення фінансової стабільності.

Аналіз економічної літератури свідчить про наявність різноманітних тлумачень сутності фінансового стану та визначень фінансової стійкості, фінансового положення підприємства, про відсутність єдиної думки щодо групування та способу обчислення показників оцінки фінансового стану.

Фінансовий аналіз передбачає дослідження важливих аспектів грошового обороту та прийняття заходів із закріплення фінансово-економічного стану господарюючого суб'єкта. Стабільний фінансовий стан підприємства означає своєчасне виконання зобов'язань перед його персоналом, партнерами та державою, що припускає фінансову стійкість, нормалізацію плато- і кредитоспроможності та рентабельності активів, власного капіталу й продажів [2].

Отже, під фінансовим станом слід розуміти результат системи відносин, що виникають в процесі кругообігу засобів суб'єкта господарювання, а також джерел цих засобів, що характеризує наявність на певну дату різних активів, розміри зобов'язань, здатність суб'єкта господарювання функціонувати і розвиватися у змінному зовнішньому середовищі, поточну й майбутню здатність задовольняти вимоги кредиторів, а також його інвестиційну привабливість і економічний потенціал [4, с. 382].

Необхідність оцінки та аналізу системи показників фінансового стану підприємства уможливлює визначення недоліків та прорахунків у здійсненні господарської діяльності, виявлення та мобілізацію внутрішньогосподарських резервів, збільшення доходів та прибутків, зменшення витрат виробництва, пошук шляхів підвищення рентабельності, поліпшення фінансово-господарської діяльності підприємства в цілому. Матеріали такого аналізу використовуються в процесі фінансового планування та прогнозування.

Підприємство має опрацювати таку систему показників, з допомогою якої воно змогло б із достатньою точністю оцінити поточні та стратегічні можливості підприємства щодо підвищення прибутковості та рентабельності.

Тому аналітичну роботу підприємства щодо комплексної оцінки його фінансового стану можна поділити на два блоки:

1) аналіз фінансово-господарських результатів та рентабельності;

2) визначення шляхів підвищення прибутковості та рентабельності.

Оцінка фінансового стану підприємства має здійснюватись шляхом обчислення системи економічних показників, які характеризують господарсько-фінансове становище суб'єктів господарювання.

До основних показників, що характеризують фінансовий стан підприємства, належать такі:

1) показники оцінки майнового стану підприємства;

2) показники ліквідності та платоспроможності;

3) показники оцінки фінансової незалежності (показники оцінки структури джерел засобів підприємства);

4) показники ділової активності (обертання дебіторської та кредиторської заборгованостей, обертання оборотних коштів, ресурсовіддача);

5) показники аналізу рентабельності (прибутковості) (загальна рентабельність, аналізу оборотності капіталу та трансформації активів, аналізу рентабельності капіталу);

6) показники позицій підприємства на ринку цінних паперів.

Інформаційною базою аналізу фінансового стану підприємства є фінансова звітність. Фінансова звітність – це сукупність форм звітності, які складені за даними фінансового обліку з метою надання зовнішнім і внутрішнім користувачам узагальненої інформації про фінансовий стан у зручному і зрозумілому вигляді для прийняття цими користувачами певних управлінських рішень [1].

При проведенні комплексної оцінки фінансового стану підприємства слід вивчати значення отриманих в результаті аналізу фінансового стану показників, з точки зору відповідності їх фактичних значень нормативним для конкретного підприємства рівням, визначати фактори, що вплинули на величину показника в звітному періоді та здійснювати прогноз її величини на перспективу.

Проаналізувавши літературні джерела стосовно питання оцінки фінансового стану підприємств, можна визначити наступні методи його оцінки: коефіцієнтний; комплексний; інтегральний.

Коефіцієнтний метод передбачає розрахунок системи коефіцієнтів, що висвітлюють різні боки господарювання підприємства і враховують вплив як внутрішнього, так і

зовнішнього середовищ на фінансовий стан підприємства.

Основними недоліками даного методу, що ускладнюють його застосування, є:

- досить складний процес формування результатів оцінки;
- відсутність нормативних значень більшості коефіцієнтів, що використовуються в процесі аналізу;
- ситуація, коли зміни величин коефіцієнтів у динаміці не можуть бути інтерпретовані належним чином, оскільки значення для розрахунку постійно змінюються у часі [4, с. 383].

Комплексний метод дає змогу виявити ті напрямки в діяльності підприємства, в яких виникають проблеми, а також дає змогу досліджувати причини, що їх зумовили. Це є перевагою даного методу.

Однак існують і недоліки. Як і попередній метод він є трудомістким та немає нормативних значень для більшості коефіцієнтів.

Щодо інтегрального методу аналізу фінансового стану підприємства, то його слід використовувати тим підприємствам, які хочуть визначити свій фінансовий стан певним (одним, сукупним) інтегральним показником. За допомогою даного методу розраховується інтегральний показник на базі узагальнюючих показників за рівнем платоспроможності, фінансової незалежності та якості активів підприємства. Перевагами даного методу є те, що сукупний (інтегральний) показник можна в будь-який момент доповнити будь-якою кількістю аналітичних напрямків та коефіцієнтів, що дає змогу тримати «руку на пульсі» [5].

З метою достовірності оцінки фінансового стану підприємства доцільно використовувати коефіцієнтний або комплексний метод, адже вони є найбільш змістовними та охоплюють всі сфери діяльності підприємства [5].

Фінансовий стан підприємства – це сутнісна характеристика діяльності підприємства у певний період, що визначає реальну та потенційну можливість підприємства забезпечувати достатній рівень фінансування фінансово–господарської діяльності та здатність ефективно здійснювати її в майбутньому.

Для визначення фінансового стану використовують низку аналітичних показників: ліквідності, платоспроможності, майнового стану, рентабельності тощо.

Отже, відповідно до мети комплексної оцінки фінансового стану, її основними завданнями є визначення якості фінансового стану, вивчення причин його покращення або погіршення за

певний період, підготовка рекомендацій для підвищення фінансової стійкості і платоспроможності підприємства.

Список використаних джерел

1. Аверіна М.Ю. Аналіз та оцінка фінансового стану підприємства: шляхи покращення: матеріали міжнародної науково-практичної конференції «MODERN PROBLEMS AND WAYS OF THEIR SOLUTION IN SCIENCE, TRANSPORT, PRODUCTION AND EDUCATION' 2012» / М.Ю. Аверіна [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://www.sworld.com.ua/konfer29/420.pdf

2. Безбородова Т.В. Сутність та необхідність аналізу фінансового стану / Т.В. Безбородова // Економіка. Управління. Інновації. – 2014. – №1(11). – С. 16-20.

3. Костирко О.Г. Використання методу коефіцієнтів для оцінки фінансового стану підприємства / О.Г. Костирко // Економіка АПК. – 2010. – №7. – С. 54-56.

4. Пітінова А.О. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства: сутність та необхідність / А.О. Пітінова. // Молодіжний науковий вісник УАБС НБУ. – 2013. – №4. – С. 379-389.

5. Шадура Т.В. Теоретичні основи комплексного аналізу фінансового стану підприємства / Т.В. Шадура [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://intkonf.org/shadura-t-v-teoretichni-osnovi-kompleksnogo-analizu-finansovogo stanu-pidpriemstva

***Ю.Є. КОЛОСОВСЬКА**, студентка групи гр.ФНК-41-12*
Вінницький інститут Університету «Україна»,
науковий керівник: О.А. Жукова, старший
викладач кафедри бізнесу та права
Вінницький інститут Університету «Україна»

ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВА ЯК ЕКОНОМІЧНА КАТЕГОРІЯ ТА ОБ'ЄКТ УПРАВЛІННЯ

Найважливішою фінансовою категорією, що відображає позитивний фінансовий результат господарської діяльності підприємства, характеризує ефективність виробництва і свідчить про обсяг і якість виробленої продукції, стан продуктивності праці, рівень собівартості, є прибуток. Значна роль прибутку в розвитку

підприємства і забезпеченні інтересів його власників та персоналу, а також держави визначають важливість дослідження питань ефективного управління прибутком підприємств.

Основне завдання управління прибутком полягає в розвитку підприємства та забезпеченні інтересів його власників і персоналу. Саме це визначає необхідність створення дієвої та ефективної системи управління прибутком підприємства.

Метою дослідження є сутність прибутку як економічної категорії, його значення у фінансово-господарській діяльності підприємства.

Об'єктом дослідження є процес управління формуванням та розподілом прибутку на підприємстві. Для вирішення поставлених завдань використано систему загальнонаукових методів, а саме: методи узагальнення, класифікацій і порівняльних характеристик, аналізу і синтезу, групування, системний підхід.

Теоретичні та практичні питання системи управління прибутком розглянуті у роботах М.Д. Білик, Т.О. Білик, І.А. Бланк, В.І. Блонської, А.М. Гончарова, Н.М. Давиденко, О.О. Терещенка, Є.Ю. Ткаченко та інші.

В умовах ринкової економіки значення прибутку величезне. Прагнення до його одержання орієнтує товаровиробників на збільшення обсягу виробництва продукції, потрібної споживачу, зниження витрат на виробництво. При розвинутій конкуренції цим досягається не тільки мета підприємництва, але і задоволення суспільних потреб. Для підприємця прибуток є сигналом, що вказує, де можна домогтися найбільшого приросту вартості, створює стимул для інвестування в ці сфери. Свою роль відіграють і збитки. Вони висвітлюють помилки і прорахунки в напрямку засобів, організації виробництва і збуту продукції.

Економічна нестабільність, монопольне положення товаровиробників спотворюють формування прибутку як чистого доходу, приводять до прагнення одержання доходів головним чином у результаті підвищення цін. Усуненню інфляційного наповнення прибутку сприяють фінансове оздоровлення економіки, розвиток ринкових механізмів ціноутворення, оптимальна система податків. Ці задачі повинна виконувати держава в ході здійснення економічних реформ.

Розглядаючи прибуток як економічну категорію, ми говоримо про неї абстрактно. Але при плануванні й оцінці господарської і фінансової діяльності підприємства, розподілі прибутку, що залишився в розпорядженні підприємства, використовуються

конкретні показники. Ємним інформативним показником є прибуток до оподаткування.

Досягнення високих результатів роботи підприємства припускає управління процесом формування, розподілу і використання прибутку. Управління включає аналіз прибутку, його планування і постійний пошук можливостей його збільшення.

Економічний прибуток – найважливіша стадія роботи, що передує плануванню і прогнозуванню фінансових ресурсів підприємства, ефективного їхнього використання. Результати аналізу є основою для прийняття управлінських рішень на рівні керівництва підприємством і є вихідним матеріалом дня роботи фінансових менеджерів.

Основними цілями аналізу прибутку є:

1). Перевірка обґрунтованості і напруженості планового прибутку.

2). Загальна оцінка виконання плану, прогнози, динаміка.

3). Визначення відхилення фактичного прибутку від передбаченого планом (розрахунком, прогнозом). Вивчення динаміки прибутку за ряд звітних періодів.

4). Вивчення впливу на зміну суми прибутку факторів, які одночасно є і складовими частинами прибутку.

5). Визначення суми резервів зростання прибутку і розробка рекомендацій щодо використання їх у виробництві.

6). Вивчення основних напрямків розподілу прибутку.

Прибуток від реалізації продукції, робіт, послуг займає найбільшу питому вагу в структурі балансового прибутку підприємства. Її величина формується під впливом трьох основних факторів: собівартості продукції, обсягу реалізації і рівня діючих цін на реалізовану продукцію. Найважливішим з них є собівартість. Кількісно, в структурі ціни, вона займає значну питому вагу, тому зниження собівартості дуже помітно позначається на зростанні прибутку за інших рівних умов. Динаміка показника собівартості продукції цікава і з іншого погляду. Зниження витрат у масштабі народного господарства країни свідчить про рівень господарювання в цілому і відбиває позитивні процеси в економіці.

Збільшення обсягу реалізації продукції в натуральному виразі за інших рівних умов веде до зростання прибутку. Зростаючі обсяги виробництва продукції, що користається попитом, можуть досягатися за допомогою капітальних вкладень, що вимагає направлення прибутку на купівлю більш продуктивного устаткування, освоєння нових технологій, розширення

виробництва. Не вимагає капітальних витрат прискорення обороту обігових коштів, що також веде до росту обсягів виробництва і реалізації продукції.

При стабільних економічних умовах господарювання основний шлях збільшення прибутку від реалізації продукції складається в зниженні собівартості в частині матеріальних витрат. Особливо важливо це для підприємств обробних галузей (машинобудування і металообробка, металургійна, нафтохімічна й ін.), на яких питома вага вартості сировини в собівартості істотно вище, ніж на аналогічних підприємствах розвинутих країн.

На величину прибутку від реалізації продукції впливає склад і розмір нереалізованих залишків на початок і кінець звітного періоду. Значна величина залишків приводить до неповного надходження виручки і недоодержанню очікуваного прибутку.

Залишки нереалізованої продукції утворяться за наступними причинами: частина готової продукції закономірно осідає на складі в зв'язку з необхідністю її комплектації, упакування, підготовки до відвантаження, нагромадження до розмірів транспортної партії, виписки розрахункових документів. Збільшення залишків готової продукції на складі понад нормативну величину повинне бути предметом уваги фінансових служб підприємства: можливо, продукція не знаходить збуту через розрив господарських зв'язків чи не користається попитом з іншої причини.

Такий вплив на прибуток залишків готової продукції на складі має місце на підприємствах, що випускають продукцію яка має натурально-речовинну форму. Виконані роботи і надані послуги в силу своєї специфічної форми як товару не можуть приймати вид залишків продукції на складі.

Резервом збільшення балансового прибутку може бути прибуток, отриманий від реалізації основних фондів і іншого майна підприємства. Якщо раніш операції, пов'язані з вибуттям основних фондів, не робили помітного впливу на фінансові результати, то тепер, коли підприємства вправі розпоряджатися своїм майном, має сенс звільнитися від зайвого і не встановленого устаткування, попередньо зваживши, що вигідніше – продати його чи здати в оренду.

Прибуток може бути отриманий від реалізації нематеріальних активів, що мають попит на ринку. Їхня продажна ціна визначається здатністю приносити дохід. Для обчислення прибутку з продажної ціни виключаються витрати, пов'язані зі створенням чи купівлею нематеріальних активів з урахуванням витрат по

їхньому доведенню до стану, у якому вони здатні приносити дохід.

Основними задачами управління формуванням прибутку підприємства є такі: забезпечення максимізації розміру прибутку, що формується, і який відповідає ресурсному потенціалу суб'єкта господарювання та ринковій кон'юнктурі; забезпечення оптимальної пропорційності між рівнем прибутку, що формується, та допустимим рівнем ризику; забезпечення високої якості прибутку, що формується; забезпечення постійного збільшення ринкової вартості підприємства; підтримка конкурентоспроможності у довгостроковому періоді; забезпечення ліквідності підприємства та його платоспроможності; підтримка інвестиційної привабливості.

Система управління прибутком має бути органічно інтегрована із загальною системою управління підприємством, оскільки прийняття управлінських рішень у будь-якій сфері діяльності підприємства прямо або опосередковано впливає на рівень прибутку, який у свою чергу є основним джерелом фінансування розвитку підприємства та зростання доходів його власників і працівників. Дії, що застосовуються в рамках механізму, носять характер управлінських рішень і підготовки інформації для прийняття управлінських рішень в області управління прибутком.

У рамках механізму управління прибутком здійснюються наступні дії:

- аналіз і моніторинг зовнішнього середовища;
- розробка стратегії підприємства;
- підготовка аналітичної інформації, на якій ґрунтується прийняття рішення по управлінню прибутком;
- прийняття рішення;
- аналіз і коректування рішення у випадку необхідності.

Найважливішим питанням управління процесом формування прибутку є планування прибутку й інших фінансових результатів з урахуванням висновків економічного аналізу. Головною метою при плануванні є максимізація доходів, що дозволяє забезпечувати фінансування більшого обсягу потреб підприємства в його розвитку. При цьому важливо виходити з величини чистого прибутку. Задача максимізації чистого прибутку підприємства тісно пов'язана з оптимізацією величини податків, що сплачуються, у рамках діючого законодавства, запобіганням непродуктивних виплат.

На підставі проведених досліджень можна зробити висновок,

що прибуток підприємства повною мірою піддається управлінським діям, основаним на певних принципах і наукових підходах. Це ще раз підкреслює, що для управління прибутком підприємства як економічним об'єктом, який має велике значення для підприємства і покликаний виконувати стимулюючу функцію в його діяльності, необхідно застосувати дієві інструменти управління. Значна роль прибутку в розвитку підприємства та забезпеченні інтересів його власників і працівників визначають необхідність ефективного і безперервного управління ним.

Список використаних джерел

1. Ганжа Ю.В. Міжнародна практика факторного аналізу прибутку підприємства / Ю.В. Ганжа // Економіка та держава. – 2007. – №4. – С. 35-36.

2. Герасимчук В.Г. Розвиток підприємства: діагностика, стратегія, ефективність: навч. посібник / В.Г. Герасимчук. – К.: Наукова думка, 1995. – 150 с.

3. Економіка підприємства: підручник / За заг. ред. С.Ф. Покропивного. – К.: КНЕУ, 2001. – 528 с.

4. Корінєв В.Л. Дослідження впливу ціни на прибутковість діяльності підприємства / В.Л. Корінєв // Актуальні проблеми економіки. – 2005. – №2. – С. 92–98.

5. Мец В.О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства: навч.посіб. / В.О. Мец. – К.: Вища школа, 2003. – 278 с.

6. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посіб. / Г.В. Савицька. – К.: Знання, 2007. – 668 с.

7. Сергеев И.В. Экономика предприятия: учебное пособие / И.В. Сергеев. – М.: Финансы и статистика, 2000. – 166 с.

8. Фінансовий аналіз: навч. посіб. / М.Д. Білик, О.В. Павловська, Н.М. Притуляк, Н.Ю. Невмержицька. – К.: КНЕУ, 2007. – 592 с.

9. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. / за ред. проф. Г.Г. Кірейцева. – К.: ЦУЛ, 2002. – 496 с.

10. Фінанси підприємств: підручник / А.М. Поддєрьогін, М.Д. Білик, Л.Д. Буряк та ін. – К.: КНЕУ, 2008. – 552 с.

***О.Д. ЛЕЛЮШКІНА**, студентка групи ФНК-51-15с(з)*
Вінницький інститут Університету «Україна»,
науковий керівник: В.В. Швед, кандидат економічних наук,
доцент, доцент кафедри бізнесу та права
Вінницький інститут Університету «Україна»

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМИ ФІНАНСАМИ

Перехід України до ринкових відносин, що супроводжується процесом приватизації підприємств та створенням нових підприємницьких структур, зумовив еволюцію відносин власності і типів суб'єктів господарювання в напрямку забезпечення їхньої різноманітності. Ці процеси протягом останнього десятиріччя значно послабили увагу до дослідження теоретичних та практичних питань подальшого розвитку і підвищення ефективності функціонування підприємств державного сектора економіки. Крім окремих питань, пов'язаних із забезпеченням «виживання» цих підприємств у кризових умовах перехідного періоду, з поля наукових досліджень випали концептуальні проблеми передумов розвитку державних підприємств у ринковому середовищі, нових форм їхньої економічної діяльності, особливостей і механізму управління ними на сучасному етапі.

У той же час досвід країн із розвиненою ринковою економікою свідчить, що державні підприємства є в кожній країні і питанням забезпечення ефективності управління ними приділяється значна увага. Кількість державних підприємств та їхня питома вага у внутрішньому валовому продукті значно коливаються в залежності від політичного устрою держави, особливостей її історичного розвитку, форм і методів державного регулювання економіки та інших факторів. Але серед цих країн немає жодної, в якій роль державних підприємств можна було б вважати незначною, а дослідження питань забезпечення ефективного управління ними – такими, що не заслуговують на увагу.

Чому ж жодна з країн, що обрали шлях розвитку економіки на ринкових засадах і досягли суттєвих успіхів на цьому шляху, не відмовилася від створення та активної підтримки державних підприємств? Перш за все, це визначається особливою роллю цих підприємств у забезпеченні суспільного розвитку в цілому і в реальному секторі економіки зокрема. Можна визначити такі

особливості функціонування державних підприємств у розвиненому ринковому середовищі:

1). Функціонування державних підприємств – виключна форма розвитку тих галузей і напрямків економіки, які відіграють провідну роль у забезпеченні відповідного рівня національної безпеки країни. У більшості країн із розвиненою ринковою економікою до таких галузей належать оборонна промисловість, залізничний транспорт, зв'язок та деякі інші.

2). Державні підприємства забезпечують заповнення тих ринкових ніш та напрямків задоволення соціальних потреб суспільства, в яких внаслідок низької норми прибутку (або навіть в умовах повної неприбутковості) підприємства інших форм власності не бажають здійснювати підприємницьку діяльність, але ефективний суспільний розвиток не може бути забезпечено без відповідного задоволення цих соціальних потреб.

3). Створення державних підприємств – один із способів забезпечення національних інтересів за стратегічними напрямками виробництва, форма захисту цих напрямків від експансії іноземного капіталу. Актуальність такого захисту національних інтересів економіки істотно зростає в сучасних умовах поглиблення міжнародного розподілу праці і сегментування світового ринку.

4). Функціонування державних підприємств, на думку зарубіжних науковців, – один із дієвих інструментів впливу держави на негативні фактори розвитку економіки і подолання кризових умов цього розвитку за рахунок можливостей більш жорсткого державного регулювання та координації їхньої господарської діяльності.

5). Державні підприємства виступають як впливовий інструмент державного регулювання цін на внутрішньому ринку, більш м'яка форма державного втручання у становлення цінової рівноваги з метою забезпечення захисту найбільш соціально вразливих верств населення. Ця роль державних підприємств набуває особливої актуальності в умовах перехідної економіки.

6). Державні підприємства зберігають своє значення в тих капіталомістких галузях економіки, де приватний капітал внаслідок недостатнього його накопичення не може забезпечити створення відповідних за масштабами і рівнем застосування сучасних технологій підприємств. У таких галузях державні підприємства в умовах перехідної економіки відіграють роль природних монополістів.

Таким чином, існування інституту державних підприємств у ринковому середовищі визначається як виключними вимогами забезпечення суспільного розвитку, так і альтернативними формами використання капіталу з метою ефективного впливу на загальноекономічні процеси в країні.

В Україні на етапі переходу до ринкових відносин державні підприємства ще протягом певного часу будуть займати досить відчутне, а в деяких галузях – домінуюче місце у реальному секторі економіки. Це зумовлює актуальність розробки довгострокової стратегії розвитку і засад створення цих підприємств, удосконалення методів управління ними, в тому числі й управління фінансами. Така стратегія має орієнтуватись не на конкретні моделі розвитку окремих країн, застосування яких може мати не тільки плідні, а й негативні наслідки для економіки України, а на зміст світових економічних трендів у цілому. В процесі розробки такої стратегії мають бути знайдені форми, стимули і механізми забезпечення високоефективної діяльності державних підприємств в умовах перехідної економіки, адекватні особливостям розвитку і національним традиціям України.

Безумовно, найбільш характерною, хоча і не вичерпною, рисою державного підприємства є форма його власності. Чинне законодавство та більшість авторів трактують сутність поняття, що розглядається, лише за цією особливістю. Але навіть за цією головною ознакою серед дослідників немає одностайності у визначенні поняття «державне підприємство». Так, значна кількість авторів вважають, що поняття «державне підприємство» має відношення лише до підприємств, заснованих на загальнодержавній формі власності. Ці автори не відносять до складу державних підприємств, засновані на комунальній формі власності, пропонуючи використовувати, відповідно, термін «державні та комунальні підприємства».

Розглядаючи такий підхід, слід зауважити, що як загальнодержавні, так і комунальні підприємства згідно із законодавством України та інших країн об’єднуються поняттям «державне підприємство». Відмінності полягають лише в рівнях управління державною власністю і скерованості діяльності цих підприємств на задоволення загальнодержавних або місцевих суспільних потреб. Тому в подальшому ми будемо дотримуватися точки зору, що комунальні підприємства є однією з форм функціонування державних підприємств, а відмінності між цими підприємствами можуть розглядатися лише в межах їхньої

власності – комунальної або загальнодержавної.

Але форма власності капіталу, на якому засновано підприємство, – не єдина відмінна ознака, що має бути покладена у визначення сутності поняття «державне підприємство». На думку значної кількості авторів, не менш важливою ознакою цих підприємств є наявність певних форм безпосереднього контролю за їхньою діяльністю з боку державних органів. Ця ознака визначена як головна в цьому понятті у підході Статистичної комісії Європейського центру державних підприємств: «...державним вважається будь-яке підприємство або самостійна господарська одиниця, що виробляє товари або надає послуги за умови, що державні органи управління здійснюють над нею ефективний контроль». Додатковою поправкою, прийнятою пізніше, було встановлено, що цей контроль має визначатись більшою частиною власного капіталу, більшістю голосуючих акцій або більшістю призначених відповідними державними органами членів адміністративних, спостережних або контрольних рад підприємства. Ми також дотримуємося тієї точки зору, що поряд із формою власності капіталу суттєвою ознакою державного підприємства має бути наявність ефективного контролю за управлінням ним з боку державних органів.

Досліджуючи сутність поняття «державне підприємство», слід зазначити, що такі його характеристики як форма власності капіталу та форма контролю за управлінням, хоч і вважаються суттєвими, проте не відображають головного – цільової основи заснування та функціонування їх. На відміну від підприємств недержавних форм власності, головним цільовим мотивом підприємницької діяльності яких є одержання прибутку (що відповідним чином задекларовано в Законі України «Про підприємства в Україні»), для державних підприємств це не є головною метою. Більше того, одержання прибутку для деяких видів державних підприємств взагалі може не ставитись за мету їхньої діяльності. Такою головною метою або цільовою функцією всіх державних підприємств, що визначає відмінність їх від підприємств інших форм власності, є, насамперед, розв’язання певних суспільних проблем загальнодержавного або місцевого значення. І хоч ця мета не має вступати в суперечності з метою отримання високих результатів економічної діяльності (тобто прибутку) в системі цільових функцій державного підприємства, перша мета, безумовно, є пріоритетною.

Серед менш вагомих ознак державного підприємства слід

визначити і ті, що характеризують поняття підприємства незалежно від форми його власності, форм контролю за управлінням та мети заснування і функціонування. До таких загальних ознак можна віднести самостійність їх як господарської одиниці (господарюючого статутного суб'єкта) і надання прав юридичної особи. Ці загальні ознаки підприємства визначені відповідним законодавством України.

Список використаних джерел

1. Карлін М.І. Фінанси України та сусідніх держав: навч. посібник / М.І. Карлін. – К: Знання, 2007. – 589 с.

2. Луніна І.О. Державні фінанси та формування міжбюджетних відносин: монографія / І.О. Луніна. – К.: Наукова думка, 2006. – 432 с.

3. Мельничук В.Г. Стан та основні тенденції розвитку фінансів в інституційних секторах економіки України / В.Г. Мельничук // Фінанси України. – 2006. – №9. – С. 105-116.

***З.М. ЧОРНОДОН**, студентка групи ФНК-51-15с*
Вінницький інститут Університету «Україна»,
науковий керівник: В.В. Швед, кандидат економічних наук,
доцент, доцент кафедри бізнесу та права
Вінницький інститут Університету «Україна»

ПРО ДЕЯКІ ПИТАННЯ РЕГУЛЮВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ

Найбільш суттєві нормативні моменти контролю за функціонуванням банківської системи України сконцентровано в економічних нормативах, установлюваних центральним банком стосовно комерційних банків, які є, як правило, обов'язковими для останніх. Розглянемо ці нормативи більш детально стосовно банківської системи України.

Відповідно до Закону України «Про банки та банківську діяльність» Національний банк України встановив низку нормативів, обов'язкових для всіх комерційних банків. Найбільш важливі з них містять: мінімальний розмір статутного фонду комерційного банку; мінімальний розмір обов'язкових резервів, що депонуються в НБУ; достатність капіталу банку; ліквідність балансу банку; максимальний рівень ризику на одного позичальника; мінімальний розмір резервів комерційного банку.

Мета встановлення нормативів і контролю за ними полягає в тому, щоб забезпечити фінансову стабільність банків, а відтак, і захистити інтереси вкладників.

Подальший розвиток банківської системи нашої держави знайшов своє відображення у прийнятті нової редакції Закону України «Про банки та банківську діяльність», а разом з нею і нових нормативів. З початку 2002 р. введено такі нормативи:

І. Нормативи капіталу: мінімальний розмір регулятивного капіталу, що являє собою базу для розрахунків економічних нормативів банку і включає як основний (1-го рівня), так і додатковий (2-го рівня) капітал; адекватність регулятивного капіталу; адекватність основного капіталу.

ІІ. Нормативи ліквідності: миттєвої ліквідності; поточної ліквідності; короткострокової ліквідності.

ІІІ. Нормативи кредитного ризику та інвестування: максимальний розмір ризику на одного контрагента; норматив великих кредитних ризиків; максимальний розмір кредитів, гарантій і поручительств, наданих одному інсайдеру; максимальний сукупний розмір кредитів, гарантій і поручительств, наданих інсайдерам; інвестування в цінні папери окремо за кожною установою; норматив загальної суми інвестування; норматив ризику загальної відкритої (довгої/короткої) валютної позиції банку.

Встановлені нормативи регулярно контролюються НБУ і в разі їх відхилення до банків застосовуються методи економічного та адміністративного впливу [1].

У сукупності обов’язкових нормативів висхідними виступає норматив регулятивного капіталу. З метою забезпечення стійкості комерційних банків і можливості покриття збитків у випадку непередбачених обставин Національний банк України встановлює для всіх комерційних банків мінімальний розмір статутного капіталу. Його розмір виражено у євровалюті, а розмір мінімального регулятивного капіталу диференційований за банками залежно від виду банку та терміну його дії з моменту заснування.

Що ж до новостворених банків, то для них встановлено такі самі нормативи регулятивного капіталу, але мінімальний розмір, який існує для діючих банків, для них є мінімальним розміром першого року існування. Нормативів, установлених для діючих банків, вони повинні досягти на п’ятий рік свого існування.

До складу регулятивного капіталу банку входить як основний

капітал, що включає статутний фонд банку й інші фонди, створювані банком за рахунок свого прибутку, так і додатковий капітал, що перебуває у вигляді резервів для покриття кредитних і валютних ризиків, а також резервів, утворених за рахунок переоцінки фіксованих активів банку. Встановлення високого мінімального рівня регулятивного капіталу і досить жорсткого графіка його зростання в середньому в 1,5 рази за п'ять років відбиває намагання НБУ посилити рівень капіталізації банківської системи.

Національний банк України з огляду на ступінь ризикованості активів комерційних банків виокремлює чотири групи активів.

У першу групу входять, наприклад, такі види активів, як каса і прирівняні до неї кошти; кошти комерційних банків, що знаходяться на кореспондентських рахунках у Національному банку та в інших комерційних банках; деякі інші активи. У другу групу входять кошти на рахунках в іноземних банках, кредити, гарантовані іншими банками, і подібні до них за ступенем ризикованості активи. У третю групу ввійшли такі активи, як будинки і споруди, а також кредити під заставу майна, страхування, гарантію або поручительство інших підприємств, організацій і установ. Четверта група включає значний перелік активів, найбільш характерними з яких виступають кредити без забезпечення, дебітори банку й інші подібні до них за ризикованістю активи.

Для кожної групи активів установлено коефіцієнт ризику. За першою групою він буде найменший (нульовий), а за останньою – найвищий. Під час визначення суми всіх активів банку складові елементи цих активів зважуються на відповідний коефіцієнт ризику.

У кожній країні встановлюється свій показник платоспроможності банку, але зазвичай він знаходиться в межах від 4 до 8%. В Україні мінімально припустиме значення даного коефіцієнта становить 8%. Це означає, що перевищення активів банку, зважених з урахуванням ризику, не повинно перевищувати власний капітал банку більше ніж у 12,5 разів.

Способи збільшення власного капіталу є різні. Найчастіше комерційні банки використовують випуск акцій або капіталізацію отриманого прибутку.

До числа обов'язкових нормативів належать і показники ліквідності. Вони розраховуються з метою забезпечення оптимального співвідношення між досягненням високої

прибутковості операцій і одночасної підтримки безпечного для банку рівня ліквідності його активів.

Показник миттєвої ліквідності не повинен перевищувати 1,0. Він означає, що сума зобов'язань банку, які взяті комерційним банком до запитання або на дуже короткий термін (до 1 місяця), не повинні перевищувати активи банку, що можуть миттєво, у той же момент або в термін до 1 місяця, бути перетворені на готівку.

Поряд із цим нормативом для комерційних банків установлюються й показники поточної ліквідності та короткострокової ліквідності.

Нормативи ліквідності виступають важливим елементом контролю за діяльністю банку і стимулюють комерційні банки до досягнення, з одного боку, максимальної прибутковості своїх операцій, а з іншого – до підтримки на безпечному для банку рівні ліквідності своїх активів.

Діяльність комерційних банків постійно пов'язана з ризиком. Тож необхідно враховувати ці ризики і розробляти нормативи за їх видами. Сам комерційний банк має певну систему показників ризику. До них належать, наприклад, максимальний розмір отриманих міжбанківських позик, максимальний розмір кредитів, гарантій і поручительств, наданих інсайдерам, та ін.

Розглянуті економічні нормативи достатньо жорстко фіксовані, і їхня зміна чітко прогнозована в силу їхнього обмежувального характеру. Останнє знаходить свій вираз у тому, що ці показники, як правило, встановлюють певний поріг, наприклад мінімальний розмір регулятивного капіталу, перевищення якого тільки зміцнює комерційний банк. Те ж саме можна сказати і про нормативи, що встановлюють верхню межу, з тією тільки різницею, що тут банк зацікавлений у його зменшенні (наприклад показник поточної ліквідності). Передбачуваність змін цих показників обумовлена прагненням поліпшити показники роботи банку [2].

Усі перелічені вище нормативи сфокусовані на діяльності самого банку і забезпеченні його надійності та стійкості. Зміна даних нормативів, яку може здійснити Національний банк, буде спрямована на зміцнення банків, а значить і банківської системи, а відтак, може викликати позитивні макроекономічні наслідки в економіці. Отже, можна зробити висновок про те, що й контрольні функції Національного банку України стосовно до комерційних банків певною мірою виступають і як непрямі важелі регулювання економіки.

До числа нормативних показників, передбачених Законом «Про банки та банківську діяльність», належить і показник норми обов'язкових резервів. Однак він відрізняється від усіх попередніх тим, що його регулювальна природа більш складна. Вона пов'язана не стільки зі впливом на стан справ у конкретному банку, скільки зі впливом банківської системи в цілому на економічне життя суспільства.

За попередні роки норма обов'язкових резервів, як, до речі, і визначення бази її нарахування, постійно змінювалися. Але визначальним напрямом змін стало помітне зменшення цієї норми, що однозначно свідчить про спрямованість політики НБУ на активізацію інвестиційного процесу в економіці, тому що він визначається банківським кредитуванням. Проте зараз НБУ піднімає рівень даної норми через намагання зменшити обсяги готівкової гривні на ринку і тим самим зменшити темпи інфляції та спекулятивні валютообмінні операції.

Список використаних джерел

1. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 7 грудня 2000 р. №2121-III // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2001. – №5-6. – Ст. 30.

2. Центральний банк та грошово-кредитна політика: підручник / А.М. Мороз, М.Ф. Пуховкіна, М І. Савлук та ін.. – К.: КНЕУ, 2005. – 556 с.

***К.Д. ЩЄТКОВА**, студентка групи ФНК-51-15с*
Вінницький інститут Університету «Україна»,
науковий керівник: В.В. Швед, кандидат економічних наук,
доцент, доцент кафедри бізнесу та права
Вінницький інститут Університету «Україна»

СУТНІСТЬ, ЦІЛІ, МЕТОДИ І МОДЕЛІ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ

Один з основних елементів фінансової політики організації – аналіз її фінансово-економічного стану. Фінансово-економічний аналіз дозволяє об'єктивно оцінити результати діяльності організації та її структурних підрозділів, визначити вплив факторів на основні показників фінансово-економічної діяльності, дає вихідну базу для розробки фінансової політики організації. Він необхідний для складання пояснювальної записки до річного звіту,

яка є обов'язковим елементом публічної бухгалтерської звітності. Крім того, аналіз фінансово-господарської діяльності організації необхідний для оцінки фінансового стану інших організацій, з якими вступає в економічні відносини дана організація [8, с. 21].

Основна мета фінансово-економічного аналізу – одержання невеликого числа ключових (найбільш інформативних) параметрів, що дають об'єктивну точну картину фінансового стану підприємства, його прибутків і збитків, змін у структурі активів і пасивів, у розрахунках з дебіторами і кредиторами. При цьому менеджера може цікавити як поточний фінансовий стан підприємства, так і його стан на найближчу чи більш віддалену перспективу. Але не тільки тимчасові границі визначають альтернативність цілей фінансового аналізу. Вони залежать також від цілей суб'єктів фінансового аналізу, тобто конкретних користувачів фінансової інформації [3, с. 23].

У системі інформаційного забезпечення велике значення мають бухгалтерські дані, а звітність стає основним засобом комунікації, що забезпечує найбільш повне представлення інформації про фінансовий стан підприємства. Але на основі даних бухгалтерського балансу досить складно отримати об'єктивну оцінку фінансового стану підприємства. Тому для правдоподібної оцінки фінансового стану аналізованого підприємства необхідно представити ряд фінансових коефіцієнтів, які дозволяють простежити динаміку зміни основних позицій, виявити тенденції і спрогнозувати подальший перебіг подій.

Аналіз фінансової звітності – це процес, метою якого є оцінка поточного і минулого фінансового становища і результатів діяльності підприємства, при цьому головною метою є визначення оцінок і прогнозів майбутніх умов діяльності підприємства. Для забезпечення позитивної діяльності підприємства управлінському персоналу необхідно, перш за все, вміти реально оцінити фінансовий стан свого підприємства і стан існуючих та потенційних контрагентів [3, с. 46].

Фінансовий аналіз за даними фінансової звітності називають класичним способом аналізу.

Внутрішньогосподарський фінансовий аналіз використовують як джерело інформації, а також дані системного бухгалтерського обліку, дані про технічну підготовку виробництва, нормативну і планову інформацію.

Основний зміст внутрішньогосподарського фінансового аналізу може бути доповнено аспектами, значущими для

управління підприємством: аналіз взаємозв'язку витрат, обороту і прибутку [6, с. 28].

У системі управлінського аналізу є можливість поглиблення фінансового аналізу за рахунок залучення даних управлінського виробничого обліку, тобто є можливість проведення комплексного економічного аналізу і оцінки ефективності господарської діяльності.

Питання фінансового і виробничого аналізу взаємопов'язані при обґрунтуванні бізнес-планів, при контролі за їх реалізацією в системі управління виробництвом, реалізації продукції, робіт і послуг, маркетингу. Як відомо, усі перераховані системи орієнтовані на ринок – кінцевого споживача, потреби якого є причиною існування цих систем: отже, необхідно збалансувати їх таким чином, щоб вони забезпечували максимальний ефект при мінімальних витратах. Саме це і допомагають робити інструменти фінансового аналізу [5, с. 324].

Особливостями управлінського аналізу є: орієнтація результатів аналізу на своє керівництво; використання для аналізу всіх джерел інформації; розгляд всіх сторін діяльності підприємства; максимальна закритість результатів аналізу з метою збереження комерційної таємниці.

Особливостями зовнішнього фінансового аналізу є: множинність суб'єктів аналізу, користувачів інформації про діяльність підприємства; різноманітність цілей і інтересів суб'єктів аналізу; наявність типових методик аналізу, стандартів обліку і звітності; орієнтація на відкритість інформації; обмеженість задач аналізу як наслідок попереднього фактора; максимальна відкритість результатів аналізу для користувачів інформації про діяльність підприємства.

Слід також відзначити, що у структурі фінансово-економічного аналізу важливе місце відводять таким його елементам як методи і моделі, а, отже, з метою комплексного вивчення предмету дослідження необхідно з ними ознайомитись.

Метод фінансово-економічного аналізу – це система теоретико-пізнавальних категорій, наукового інструментарію і регулятивних принципів дослідження фінансово-економічної діяльності підприємств.

Категорії фінансового аналізу – це найбільш загальні, основні поняття даної науки, наприклад, – фактор, модель, ставка, відсоток, дисконт, ризик і т. п.

Науковий інструментарій фінансового аналізу – це сукупність

загальнонаукових і конкретно-наукових способів дослідження фінансової діяльності господарюючих суб'єктів [5, с. 275].

Практика фінансово-економічного аналізу вже виробила основні методи аналізу фінансових звітів. Виділяють шість основних методів:

1). Горизонтальний (часовий) аналіз – порівняння кожної позиції звітності з попереднім тимчасовим періодом.

2). Вертикальний (структурний) аналіз – визначення структур підсумкових фінансових показників з виявленням впливу кожної позиції звітності на кінцевий результат.

3). Порівняльний (просторовий) аналіз – це аналіз, що включає в себе внутрішньогосподарський аналіз вільних показників звітності за окремими показниками фірми, дочірніх фірм, підрозділів, цехів, і міжгосподарський аналіз показників аналізованої фірми з показниками конкурентів фірм, з середньогалузевими і середньогосподарськими даними.

4). Факторний аналіз – це аналіз впливу окремих чинників на результативний показник за допомогою детермінованих прийомів дослідження. Факторний аналіз може бути як прямим, коли результативний показник дроблять на складові частини, так і зворотним, коли окремі елементи з'єднують у загальний результативний показник.

5). Трендовий аналіз – порівняння кожної позиції звітності з рядом попередніх періодів і визначення тренда, тобто основної тенденції динаміки показника, очищеної від випадкових впливів та індивідуальних особливостей окремих періодів. За допомогою тренда прогнозуються можливі значення показників в майбутньому, а відповідно, ведеться перспективний прогноз аналізу [7, с. 112].

6). Аналіз відносних показників (коефіцієнтів) – це розрахунок відносин між окремими позиціями звіту або позиціями різних форм звітності, визначення взаємозв'язків показників.

Фінансово-економічний аналіз проводять за допомогою різного типу моделей, що дозволяють структурувати та ідентифікувати взаємозв'язки між основними показниками. Можна виділити три основні типи моделей: дескриптивні, предикативні; нормативні.

Дескриптивні моделі – відомі як моделі описового характеру, є основними для оцінки фінансового стану підприємства. До них відносяться: побудова системи звітних балансів, подання фінансової звітності в різних аналітичних розрізах, вертикальний

горизонтальний аналіз звітності, система аналітичних коефіцієнтів, аналітичні записки до звітності.

Предикативні моделі – це моделі прогностичного характеру. Вони використовуються для прогнозування доходів підприємства і його майбутнього фінансового стану. Найбільш поширеними з них є: розрахунок точки критичного обсягу продажу, побудова прогностичних фінансових звітів, моделі динамічного аналізу (жорстко детерміновані факторні моделі та регресивні моделі), моделі ситуаційного аналізу.

Нормативні моделі – моделі цього типу дозволяють порівняти фактичні результати діяльності підприємств з очікуваними, розрахованими за бюджетом. Ці моделі використовуються в основному у внутрішньому фінансовому аналізі. Їх суть зводиться до встановлення нормативів по кожній статті витрат за технологічними процесами, видами виробів, центрами відповідальності і т. п. і до аналізу відхилень фактичних даних від цих нормативів [7, с. 42].

В контексті вищесказаного варто обумовити, що сутність, цілі, методи і моделі діагностики фінансово-економічного стану для інноваційного підприємства залишаються незмінними в співставленні із специфікою фінансово-економічного аналізу для звичайного підприємства. Тобто послідовність розрахунку ключових параметрів господарського стану об'єкта дослідження передбачає проходження усіх типових етапів оцінки фінансово-економічного стану суб'єкта господарювання.

Список використаних джерел

1. Балабанов И.Т. Финансовий анализ и планирование хозяйственного субъекта / И.Т. Балабанов. – М: Финансы и статистика, 2000. – 365 с.

2. Ван Хорн Дж. К. Основы управления фінансами / Дж. К. Ван Хорн. – М.: Финансы и статистика, 2002. – 687 с.

3. Гіляровська Л.Т. Економічний аналіз: посібник для вузів / Л.Т. Гіляровська. – М.: ЮНІТІ-ДАНА, 2001. – 527 с.

4. Кислиця О.Я., Мягких І.М. Економічний аналіз: курс лекцій / О.Я. Кислиця, І.М. Мягких.– К.: Європейский университет, 2003. – 58 с.

5. Осмоловський В.В. Теория анализа хозяйственной деятельности: учебник для студентов экономической специальности / В.В. Осмоловський. – Минск: Новое знание, 2001. – 430 с.

6. Савчук В.П. Финансовый менеджмент: практическая

энциклопедия / В.П. Савчук. – К.: ЗАТ ВБ «Максимум», 2005. – 321 с.

7. Ковалев В.В. Финансовый анализ: методы и процедуры / В.В. Ковалев. – М.: Финансы и статистика, 2001. – 560 с.

8. Шило В.П. Аналіз фінансового стану підприємства: навчальний посібник / В.П. Шило, Н.І. Верхоглядова, С.Б. Ільїна, А.Г. Темченок, О.М. Брадул. – К: ЦУЛ, 2005. – 425 с.

ПРОГРАМА КОНФЕРЕНЦІЇ

РЕГЛАМЕНТ РОБОТИ КОНФЕРЕНЦІЇ:

6 квітня 2016 року
9.00-9.50 – реєстрація учасників;
10.00-12.30 – пленарне засідання (актова зала);
12.30-13.30 – перерва;
13.30-16.00 – робота секцій.

7 квітня 2016 року
10.00-11.20 – робота секцій;
12.00-13.00 – звіти керівників секцій;
13.00-14.00 – обговорення та прийняття рішення конференції.

РЕГЛАМЕНТ ВИСТУПІВ:

доповідь на пленарному засіданні	20 хв.
доповідь на секції	до 10 хв.
виступ при обговоренні	до 3 хв.

Мови конференції: українська, російська, англійська

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ

ГОЛОВА:

Давиденко Ганна Віталіївна, директор Вінницький інститут Університету «Україна», доктор педагогічних наук, доцент, голова ради ГО «Соціальна перспектива».

ЗАСТУПНИКИ ГОЛОВИ ОРГКОМІТЕТУ:

Ілініч Світлана Юріївна, кандидат філологічних наук, заступник директора з науково-педагогічної роботи.

Омельченко Олена Валеріївна, начальник відділу науки, міжнародної діяльності та інклюзивної освіти.

ЧЛЕНИ ОРГКОМІТЕТУ:

Макац Володимир Геннадійович, доктор медичних наук, професор, експерт вищого рівня НАН України, академік АТН України, член-кореспондент Російської академії природознавства, завідувач кафедри реабілітаційних технологій.

Корчинський Володимир Станіславович, доктор медичних наук, старший науковий співробітник, професор кафедри реабілітаційних технологій.

Яблочніков Сергій Леонтійович, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри соціальних технологій.

Чорноусенко Надія Сергіївна, кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри психології.

Костенко Наталя Іванівна, кандидат педагогічних наук, вчений секретар інституту, заступник завідувача кафедри соціальних технологій.

Швед Вадим Валерійович, кандидат економічних наук, доцент, начальник відділу навчально-методичної роботи.

Хільченко Сергій Вікторович, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, декан соціально-економічного факультету.

Левчишина Олена Віталіївна, заступник декана соціально-економічного факультету, старший викладач кафедри психології.

Ваколюк Сергій Миколайович, доктор філософії у галузі права, завідувач кафедри бізнесу і права.

Ликова Лада, студентка 2 курсу, голова ради студентського самоврядування Вінницький інститут Університету «Україна».

Русин Артур, студент 3 курсу, голова СНТ Вінницький інститут Університету «Україна».

ВІДКРИТТЯ КОНФЕРЕНЦІЇ

6 квітня, початок о 10.00

(актова зала інституту, вул. Першотравнева, 88а)

Вітальне слово Давиденко Ганни Віталіївни, д. пед. н, доцента, директора Вінницького інституту Університету «Україна», голови ради ГО «Соціальна перспектива».

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

1. ***Балахонова Олеся Василівна****, доктор економічних наук, доцент, професор кафедри бізнесу та права Вінницький інститут Університету «Україна»* Реалізація та впровадження ідей інклюзивної освіти в Україні
2. ***Чаланова Раїса Іванівна****, доктор медичних наук, доцент кафедри фізичної реабілітації Вінницький інститут Університету «Україна»* Методологія викладання анатомії та фізіології людини і спеціальності «Фізична реабілітація»
3. ***Котик Інна Олександрівна****, кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології Вінницький інститут Університету «Україна»* Становлення соціальних меж і особистісної надійності людини
4. ***Безносюк Андрій Миколайович****, кандидат юридичних наук, доцент кафедри бізнесу та права Вінницький інститут Університету «Україна»* Реалізація антикорупційної політики держави в кримінально-процесуальному праві України
5. ***Кіпоренко Ліля Василівна****, асистент кафедри соціальних технологій Вінницький інститут Університету «Україна»* Особливості навчання студентів з вадами слуху іноземній мові
6. ***Гончарук Тетяна****,* ***Куцак Неля****, Вінницький інститут Університету «Україна», ПС-51-15 (м)* Проблема подолання соціально-психологічних наслідків гібридної війни у комбатантів та некомбатантів. З досвіду роботи
7. ***Заремблюк Вікторія Ігорівна****, Вінницький інститут Університету «Україна», СР-41-12* Роль соціальних служб у вирішенні проблем молоді
8. ***Музичук Андрій Юрійович****, Вінницький інститут Університету «Україна», ПЗ-31-13* Інститут омбудсмена: вітчизняний та світовий досвід
9. ***Пінаєва Ірина Володимирівна****, Вінницький інститут Університету «Україна», ФР-61-15 м(з)* Методи фізичної реабілітації при дитячих церебральних паралічах

І СЕКЦІЙНЕ ЗАСІДАННЯ
«Захист прав і свобод громадян у світлі вимог Конституції України»

6 квітня 2016 р., 13.30
аудиторія 408

Керівник секції ***Ваколюк С.М.***, доктор філософії в галузі права, завідувач кафедри бізнесу та права Вінницький інститут Університету «Україна»

Секретар секції ***Мисак О.І.***, старший викладач кафедри бізнесу та права Вінницький інститут Університету «Україна»

№ з/п	Назва доповіді та доповідачі
1.	***Ваколюк С.М.***, доктор філософії в галузі права, завідувач кафедри бізнесу та права Вінницький інститут Університету «Україна» *Проблеми соціального забезпечення державних службовців в Україні: зарубіжний досвід*
2.	***Очеретяний В.В.***, кандидат історичних наук, доцент кафедри соціальних технологій Вінницький інститут Університету «Україна» *Магдебурське право та його значення і вплив на розвиток української правової думки*
3.	***Мисак О.І.***, старший викладач кафедри бізнесу та права Вінницький інститут Університету «Україна» *Окремі аспекти міжнародно-правової відповідальності міжнародних організацій*
4.	***Марчук О.О.***, Вінницький інститут Університету «Україна», ПЗ-41-12 Науковий керівник: ***Ваколюк С.М.***, доктор філософії в галузі права, завідувач кафедри бізнесу та права Вінницький інститут Університету «Україна» *Суб'єкти права на обов'язкову частку у спадщині*
5.	***Закладній Є.М.***, Вінницький інститут Університету «Україна», ПЗ-31-13(з) Науковий керівник: ***Швед В.В.***, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри бізнесу та права Вінницький інститут Університету «Україна»

	Правові аспекти регулювання малого підприємництва в Україні
6.	***Рудик О.С.***, Вінницький інститут Університету «Україна», ПЗ-31-13 Науковий керівник: ***Ваколюк С.М.***, доктор філософії в галузі права, завідувач кафедри бізнесу та права Вінницький інститут Університету «Україна» *Актуальні питання правового забезпечення сімейної політики держави*
7.	***Ваколюк О.С.***, Університет державної фіскальної служби України, ПБ-12-1 *Правове регулювання обмеження свободи слова у теле- і радіо ефірі*
8.	***Вербицька Т.А.***, Вінницький інститут Університету «Україна», ПЗ-31-13 Науковий керівник: ***Мисак О.І.***, старший викладач кафедри бізнесу та права Вінницький інститут Університету «Україна» *Особливості та правові аспекти страхування професійної відповідальності як одного з видів договору цивільно-правової відповідальності*
9.	***Рожанський Я.А.***, Вінницький інститут Університету «Україна», ПЗк-21-14 Науковий керівник: ***Олійник О.М.***, голова циклової комісії з правознавства Вінницький коледж Університету «Україна» *Право громадян України на судовий захист та вдосконалення механізму його реалізації*
10.	***Артюхова М.В.***, Вінницький інститут Університету «Україна», ПЗ-21-14 Науковий керівник: ***Очеретяний В.В.***, кандидат історичних наук, доцент кафедри соціальних технологій Вінницький інститут Університету «Україна» *Судова система України в умовах нової реальності*
11.	***Турбаніст С.Д.***, Вінницький інститут Університету «Україна», ПЗ-21-14 Науковий керівник:

	Очеретяний В.В., кандидат історичних наук, доцент кафедри соціальних технологій Вінницький інститут Університету «Україна» *Принципи організації та діяльності прокуратури в умовах реформування*
12.	***Карлащук В.М.***, Вінницький інститут Університету «Україна», ПЗ-21-14 Науковий керівник: ***Очеретяний В.В.***, кандидат історичних наук, доцент кафедри соціальних технологій Вінницький інститут Університету «Україна» *Принципи організації та діяльності нацполіції*
13.	***Ликова Л.О.***, Вінницький інститут Університету «Україна», ПЗ-21-14 Науковий керівник: ***Мисак О.І.***, старший викладач кафедри бізнесу та права Вінницький інститут Університету «Україна» *Ґенеза та особливості становлення інституту гарантії*
14.	***Гордієць Н.М.***, Вінницький інститут Університету «Україна», ПЗ-51-15с Науковий керівник: ***Ваколюк С.М.***, доктор філософії в галузі права, завідувач кафедри бізнесу та права Вінницький інститут Університету «Україна» *Адміністративно-правове регулювання у сфері економіки*
15.	***Гудзовська С.М.***, Вінницький інститут Університету «Україна», ПЗ-51-15с Науковий керівник: ***Мисак О.І.***, старший викладач кафедри бізнесу та права Вінницький інститут Університету «Україна» *Особливості правового регулювання надання соціальних послуг громадянам похилого віку*
16.	***Козаченко С.М.***, Вінницький інститут Університету «Україна», ПЗ-51-15с Науковий керівник: ***Ваколюк С.М.***, доктор філософії в галузі права, завідувач кафедри бізнесу та права Вінницький інститут Університету

	«Україна» *Міжнародно-правове регулювання забезпечення прав споживачів*
17.	***Польовий А.О.***, Вінницький інститут Університету «Україна», ПЗ-51-15с Науковий керівник: ***Мисак О.І.***, старший викладач кафедри бізнесу та права Вінницький інститут Університету «Україна» *Проблемні питання надання державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям*
18.	***Прокопенко Н.П.***, Вінницький інститут Університету «Україна», ПЗ-51-15с Науковий керівник: ***Ваколюк С.М.***, доктор філософії в галузі права, завідувач кафедри бізнесу та права Вінницький інститут Університету «Україна» *Окремі питання реформування органів місцевого самоврядування*
19.	***Пастух Д.Ю.***, Вінницький інститут Університету «Україна», ПЗ-31-13 Науковий керівник: ***Мисак О.І.***, старший викладач кафедри бізнесу та права Вінницький інститут Університету «Україна» *Міжнародно-правові гарантії дотримання і реалізації прав та свобод людини і громадянина*
20.	***Кірсановський В.Г.***, Вінницький інститут Університету «Україна», ПЗ-31-13 Науковий керівник: ***Мисак О.І.***, старший викладач кафедри бізнесу та права Вінницький інститут Університету «Україна» *Правове регулювання праці за суміщення посад (професій)*
21.	***Мельник В.В.***, Вінницький інститут Університету «Україна», ПЗ-41-12 Науковий керівник: ***Мисак О.І.***, старший викладач кафедри бізнесу та права Вінницький інститут Університету «Україна» *Проблеми удосконалення конституційно-правового статусу судді Конституційного суду України*

22.	***Тарнавський В.В.***, Вінницький інститут Університету «Україна» ПЗ-41-12 Науковий керівник: ***Мисак О.І.***, старший викладач кафедри бізнесу та права Вінницький інститут Університету «Україна» *Право на працю в умовах реформування трудового законодавства*
23.	***Тищук О.О.***, Вінницький інститут Університету «Україна», ПЗ-41-12 Науковий керівник: ***Хільченко С.В.***, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, доцент кафедри бізнесу та права Вінницький інститут Університету «Україна» *Тенденції розвитку дактилоскопічних досліджень в Україні: прикладний аспект*
24.	***Благодатських К.В.***, Вінницький інститут Університету «Україна», ПЗ-31-13 Науковий керівник: ***Мисак О.І.***, старший викладач кафедри бізнесу та права Вінницький інститут Університету «Україна» *Особливості визначення умов трудового договору за законодавством України*

ІІ СЕКЦІЙНЕ ЗАСІДАННЯ
«Психологічні аспекти становлення особистості в навчально-виховному процесі: теорія, досвід, практика»

6 квітня 2016 р., 13.30
аудиторія 407

Керівник секції — ***Чорноусенко Н.С.***, кандидат психологічних наук, доцент, професор кафедри психології Вінницький інститут Університету «Україна»

Секретар секції — ***Самойленко В.Ю.***, асистент кафедри психології, Вінницький інститут Університету «Україна»

№ з/п	Назва доповіді та доповідачі
1.	***Чорноусенко Н.С.***, кандидат психологічних наук, доцент, професор кафедри психології Вінницький інститут Університету «Україна»

	Психологічні засади інклюзивної освіти
2.	***Найчук В.В.***, кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології Вінницький інститут Університету «Україна» *Естетичне сприйняття в структурі емоційного інтелекту у школярів*
3.	***Сєдова Н.А.***, кандидат психологічних наук, доцент, начальник наукового відділу Кіровоградського інституту розвитку людини Університету «Україна» *Спілкування викладача та студента як психолого-педагогічна проблема*
4.	***Левчишина О.В.***, старший викладач кафедри психології Вінницький інститут Університету «Україна» *Комунікація психолога в просторі консультування і суміжних просторах: сфери, методи, засоби*
5.	***Добровольська В.О.***, викладач кафедри психології Вінницький інститут Університету «Україна» *Психологічні особливості самореалізації студентів з особливими освітніми потребами*
6.	***Самойленко В.Ю.***, асистент кафедри психології Вінницький інститут Університету «Україна» *Девіантна поведінка як феномен самоствердження у підлітковому віці*
7.	***Перістяк Б.В.***, Вінницький інститут Університету «Україна», ПС-51-15(м) Науковий керівник: ***Чорноусенко Н.С.***, кандидат психологічних наук, доцент, професор кафедри психології Вінницький інститут Університету «Україна» *Роль пам'яті в аспекті самоефективності особистості*
8.	***Азенко В.М.***, Вінницький інститут Університету «Україна», ПС-51-15с(з) Науковий керівник: ***Котик І.О.***, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Вінницький інститут Університету «Україна» *Соціально-психологічні ресурси громадянської активності студентської молоді*
9.	***Придатченко Ю.С.***, Вінницький інститут Університету «Україна», ПС-51-15м Науковий керівник: ***Котик І.О.***, кандидат психологічних наук, доцент, доцент

	кафедри психології Вінницький інститут Університету «Україна» *Схильність до ризику в управлінській діяльності*
10.	***Колесник М.В.***, Вінницький інститут Університету «Україна», ПС-61-15м(з) Науковий керівник: ***Котик І.О.***, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Вінницький інститут Університету «Україна» *Проблема щастя у філософських та психологічних дослідженнях*
11.	***Королюк О.М.***, Вінницький інститут Університету «Україна», ПС-51-15с(з) Науковий керівник: ***Котик І.О.***, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Вінницький інститут Університету «Україна» *Особливості соціальних уявлень успішність та успішна людина*
12.	***Гончарук Т.О.***, Вінницький інститут Університету «Україна», ПС-51-15(м) Науковий керівник: ***Чорноусенко Н.С.***, кандидат психологічних наук, доцент, професор кафедри психології Вінницький інститут Університету «Україна» *Волонтерство як прояв соціальної активності*
13.	***Кухар Ж.М.***, Вінницький інститут Університету «Україна», ПС-51-15с(з) Науковий керівник: ***Котик І.О.***, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Вінницький інститут Університету «Україна» *Взаємозв'язок психологічного благополуччя та соціально-психологічних характеристик особистості*
14.	***Головачова А.А.***, Вінницький інститут Університету «Україна», ПС-21-14 (м) Науковий керівник: ***Левчишина О.В.***, старший викладач кафедри психології Вінницький інститут Університету «Україна» *Вплив індивідуально-типологічних властивостей особистості на ефективність запам'ятовування інформації*

15.	***Гурков В.Г.***, Вінницький інститут Університету «Україна», ПС-51-15(с) Науковий керівник: ***Найчук В.В.***, кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології Вінницький інститут Університету «Україна» *Вплив акцентуацій характеру на прояви деструктивних станів особистості*
16.	***Путкарадзе Т.В.***, Вінницький інститут Університету «Україна», ПС-51-14 (м) Науковий керівник: ***Волобуєва О.Ф.***, доктор психологічних наук, професор Вінницький інститут Університету «Україна» *Особливості розвитку емоційної сфери студентів у процесі навчальної діяльності*
17.	***Максименко О.М.***, Вінницький інститут Університету «Україна», ПС-51-14 (м) Науковий керівник: ***Волобуєва О.Ф.***, доктор психологічних наук, професор Вінницький інститут Університету «Україна» *Психологічні особливості прояву шкільної тривожності у підлітковому віці*
18.	***Куйбіда Т.П.***, Вінницький інститут Університету «Україна», ПС-51-15(с) Науковий керівник: ***Найчук В.В.***, кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології Вінницький інститут Університету «Україна» *Особливості впливу стилю спілкування вчителя на взаємовідносини в системі «вчитель-учень»*
19.	***Жембровська С.Г.***, Вінницький інститут Університету «Україна», ПС-51-15 (с) Науковий керівник: ***Найчук В.В.***, кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології Вінницький інститут Університету «Україна» *Психологічні особливості образної пам'яті у молодших школярів*
20.	***Яцишина В.С.***, Вінницький інститут Університету «Україна», ПС-21-14 (м) Науковий керівник: ***Левчишина О.В.***, старший викладач кафедри психології Вінницький інститут Університету «Україна» *Вплив «Я-концепції» особистості на рівень конформності в*

	юнацькому віці
21.	***Куцак Н.М.***, Вінницький інститут Університету «Україна», ПС-51-15(м) Науковий керівник: ***Чорноусенко Н.С.***, кандидат психологічних наук, доцент, професор кафедри психології Вінницький інститут Університету «Україна» *Когнітивний стиль та мотивація до професійної діяльності в юнацькому віці*
22.	***Найчук О.Є.***, Вінницький інститут Університету «Україна», ПС-51-15(с) Науковий керівник: ***Найчук В.В.***, кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології Вінницький інститут Університету «Україна» *До проблеми особистісної рефлексії*
23.	***Смірнова К.С.***, Вінницький інститут Університету «Україна», ПС-31-13 *Проблем інтеграції осіб з інвалідністю в сучасній Україні*

ІІІ СЕКЦІЙНЕ ЗАСІДАННЯ
«Сучасні напрямки розвитку економіки підприємства, регіональної економіки та менеджменту»

6 квітня 2016 р., 13.30
аудиторія 403

Керівник секції ***Балахонова О.В.***, доктор економічних наук, доцент, професор кафедри бізнесу і права Вінницький інститут Університету «Україна»

Секретар секції ***Жукова О.А.***, старший викладач кафедри бізнесу і права Вінницький інститут Університету «Україна»

№ з/п	Назва доповіді та доповідачі
1.	***Швед В.В.***, кандидат економічних наук, доцент кафедри бізнесу та права Вінницький інститут Університету «Україна» ***Омельченко О.В.***, викладач кафедри бізнесу та права Вінницький інститут Університету «Україна» *Мінімальна заробітна плата та її гарантії в системі соціального захисту*
2.	***Закладній О.А.***, викладач кафедри економіки та

	підприємництва, ПрАТ «ВНЗ «МАУП» Луганський інститут *Оптимізація джерел формування оборотного капіталу підприємства*
3.	***Борвсуновська І.П.***, Вінницький інститут Університету «Україна», ФНК-51-15м (з) Науковий керівник: ***Балахонова О.В.***, доктор економічних наук, доцент, професор кафедри бізнесу та права Вінницький інститут Університету «Україна» *Соціальний захист населення України: світовий досвід та вітчизняні реалії*
4.	***Йолтухівська Л.О.***, Вінницький інститут Університету «Україна», ФНК-51-15м (з) Науковий керівник: ***Балахонова О.В.***, доктор економічних наук, доцент, професор кафедри бізнесу та права Вінницький інститут Університету «Україна» *Кошторисне фінансування та напрями його удосконалення*
5.	***Киричук О.Ю.***, Вінницький інститут Університету «Україна», ФНК-51-15м(з) Науковий керівник: ***Балахонова О.В.***, доктор економічних наук, доцент, професор кафедри бізнесу та права Вінницький інститут Університету «Україна» *Управління трудовими ресурсами підприємства*
6.	***Терлецький О.В.***, Вінницький інститут Університету «Україна», ФНК-51-15м (з) Науковий керівник: ***Балахонова О.В.***, доктор економічних наук, доцент, професор кафедри бізнесу та права Вінницький інститут Університету «Україна» *Формування та використання запасів підприємства*
7.	***Обухов С.М.***, Вінницький інститут Університету «Україна», ОА-51-15с (з) Науковий керівник: ***Балахонова О.В.***, доктор економічних наук, доцент, професор кафедри бізнесу та права Вінницький інститут Університету «Україна» *Облік, контроль і аналіз в системі управління доходами підприємств*
8.	***Сич О.А.***, Вінницький інститут Університету «Україна»,

	ФНК-52-15с (з) Науковий керівник: ***Балахонова О.В.***, доктор економічних наук, доцент, професор кафедри бізнесу та права Вінницький інститут Університету «Україна» *Фіскальна безпека держави*
9.	***Сич О.В.***, Вінницький інститут Університету «Україна», ФНК-52-15с (з) Науковий керівник: ***Балахонова О.В***., доктор економічних наук, доцент, професор кафедри бізнесу та права Вінницький інститут Університету «Україна» *Трудовий капітал один із головних факторів підвищення конкурентоспроможності підприємства*
10.	***Костенко С.М.***, Вінницький інститут Університету «Україна», МО-51-15м Науковий керівник: ***Балахонова О.В.***, доктор економічних наук, доцент, професор кафедри бізнесу та права Вінницький інститут Університету «Україна» *Творчий потенціал особистості як запорука успішності фахівця з економіки*
11.	***Костенко Ю.М.***, Вінницький інститут Університету «Україна», МО-51-15м Науковий керівник: ***Балахонова О.В.***, доктор економічних наук, доцент, професор кафедри бізнесу та права Вінницький інститут Університету «Україна» *Оцінка конкурентоспроможності аграрних підприємств України*
12.	***Лещенко О.Г.***, Вінницький інститут Університету «Україна», МО-51-15м Науковий керівник: ***Балахонова О.В.***, доктор економічних наук, доцент, професор кафедри бізнесу та права Вінницький інститут Університету «Україна» *Методичні підходи до розробки програми розвитку автотранспортного підприємства*
13.	***Шаповал Р.П.***, Вінницький інститут Університету «Україна», МО-51-15м Науковий керівник:

	Балахонова О.В., доктор економічних наук, доцент, професор кафедри бізнесу та права Вінницький інститут Університету «Україна» *Вплив аграрних трансформацій на життєве середовище селян*
14.	***Скалецький Б.П.***, Вінницький інститут Університету «Україна» МО-51-15м Науковий керівник: ***Балахонова О.В.***, доктор економічних наук, доцент, професор кафедри бізнесу та права Вінницький інститут Університету «Україна» *Перспективи розвитку зовнішньоекономічної діяльності національних суб'єктів господарювання в умовах євроінтеграції*
15.	***Чорнодон З.М.***, Вінницький інститут Університету «Україна», ФНК-51-15с Науковий керівник: ***Швед В.В.***, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри бінесу та права Вінницький інститут Університету «Україна» *Регулювання діяльності комерційних банків*
16.	***Щєткова К.Д.***, Вінницький інститут Університету «Україна», ФНК-51-15с Науковий керівник: ***Швед В.В.***, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри бінесу та права Вінницький інститут Університету «Україна» *Діагностика фінансового стану підприємства*
17.	***Лелюшкіна О.Д.***, Вінницький інститут Університету «Україна», ФНК-51-15с (з) Науковий керівник: ***Швед В.В.***, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри бінесу та права Вінницький інститут Університету «Україна» *Особливості управління державними фінансами*
18.	***Головчак О.Ф.***, Вінницький інститут Університету «Україна», ФНК-41-12 Науковий керівник: ***Євась Т.В.***, старший викладач кафедри бінесу та права Вінницький інститут Університету «Україна» *Механізм оподаткування та сплати податку на прибуток*

19.	***Гринь О.Г.***, Вінницький інститут Університету «Україна», ФНК-41-12 Науковий керівник: ***Євась Т.В.***, старший викладач кафедри бінесу та права Вінницький інститут Університету «Україна» *Теоретичні аспекти стратегічного фінансового планування діяльності підприємства*
20.	***Дзюбак А.А.***, Вінницький інститут Університету «Україна», ФНК-41-12 Науковий керівник: ***Євась Т.В.***, старший викладач кафедри бінесу та права Вінницький інститут Університету «Україна» *Економічна сутність та структура власного капіталу підприємства*
21.	***Кравцов М.Б.***, Вінницький інститут Університету «Україна», ФНК-51-15с (з) Науковий керівник: ***Євась Т.В.***, старший викладач кафедри бінесу та права Вінницький інститут Університету «Україна» *Сутність та види економічної ефективності діяльності підприємства*
22.	***Козачок І.Г.***, Вінницький інститут Університету «Україна», ФНК-52-15с (з) Науковий керівник: ***Яблочніков С.Л.***, доктор педагогічних наук, професор Вінницький інститут Університету «Україна» *Сутність та необхідність комплексної оцінки фінансового стану підприємства*
23.	***Смульська І.Ю.***, Вінницький інститут Університету «Україна», ФНК-41-12 ***Жукова О.А.***, старший викладач кафедри бінесу та права Вінницький інститут Університету «Україна» *Особливості фінансового забезпечення підприємств комунального господарства*
24.	***Бачинська І.А.***, Вінницький інститут Університету «Україна», ФНК-41-12 Науковий керівник: ***Жукова О.А.***, старший викладач кафедри бінесу та права Вінницький інститут Університету «Україна» *Теоретичні аспекти формування залучення фінансових ресурсів підприємства*

25.	***Колосовська Ю.Є.***, Вінницький інститут Університету «Україна», ФНК-41-12 Науковий керівник: ***Жукова О.А.***, старший викладач кафедри бінесу та права Вінницький інститут Університету «Україна» *Прибуток підприємства як економічна категорія та об'єкт управління*
26.	***Сідорова Р.А.***, Вінницький інститут Університету «Україна», ФНК-21-14 Науковий керівник: ***Омельченко О.В.***, викладач кафедри бізнесу та права Вінницький інститут Університету «Україна» *Суть та економічна природа цінової дискримінації*

IV СЕКЦІЙНЕ ЗАСІДАННЯ
«Фізична реабілітація осіб з особливими потребами»

7 квітня 2016 р., 10.00
аудиторія 103

Керівник секції ***Корчинський В.С.***, доктор медичних наук, старший науковий співробітник, професор кафедри реабілітаційних технологій Вінницький інститут Університету «Україна»

Секретар секції ***Куц О.О.***, викладач кафедри реабілітаційних технологій Вінницький інститут Університету «Україна»

№ з/п	Назва доповіді та доповідачі
1.	***Куц О.О.***, викладач кафедри реабілітаційних технологій Вінницький інститут Університету «Україна» *Обґрунтування застосування програм занять для студентів з порушенням постави*
2.	***Куц О.О.***, викладач кафедри реабілітаційних технологій Вінницький інститут Університету «Україна» ***Наум П.***, Вінницький інститут Університету «Україна», ФР-51-14м *Фізична реабілітація при вегето-судинній дистонії*
3.	***Куц О.О.***, викладач кафедри реабілітаційних технологій Вінницький інститут Університету «Україна» ***Височанський О.***, Вінницький інститут Університету «Україна», ФР-61-15м(з)

	Фізична реабілітація при остеохондрозі хребта
4.	***Ломинога С.І.***, кандидат медичних наук, старший викладач кафедри реабілітаційних технологій Вінницький інститут Університету «Україна» ***Куц О.О.***, викладач кафедри реабілітаційних технологій Вінницький інститут Університету «Україна» ***Бурдейний С.С.***, Вінницький інститут Університету «Україна», ФР-61-15м(з) *Фізична реабілітація при плоскостопості у осіб з порушенням постави*
5.	***Кожухівська Г.Б.***, Вінницький інститут Університету «Україна», ФР-51-15м Науковий керівник: ***Корчинський В.С.***, доктор медичних наук, старший науковий співробітник, професор кафедри реабілітаційних технологій Вінницький інститут Університету «Україна» *Фізична реабілітація жінок з менопаузальним метаболічним синдромом*
6.	***Позній С.***, Вінницький інститут Університету «Україна», ФР-51-15м Науковий керівник: ***Корчинський В.С.***, доктор медичних наук, старший науковий співробітник, професор кафедри реабілітаційних технологій Вінницький інститут Університету «Україна» *Особливості фізичної реабілітації при абдомінальному ожирінні*
7.	***Шенеленко Д.О.***, Вінницький інститут Університету «Україна», ФР-51-15м Науковий керівник: ***Корчинський В.С.***, доктор медичних наук, старший науковий співробітник, професор кафедри реабілітаційних технологій Вінницький інститут Університету «Україна» *Фізична реабілітація при цукровому діабеті на санаторно-курортному етапі*
8.	***Самунь Н.М.***, Вінницький інститут Університету «Україна», ФР-61-15м(з) Науковий керівник: ***Корчинський В.С.***, доктор медичних наук, старший науковий співробітник, професор кафедри реабілітаційних технологій Вінницький інститут Університету «Україна» *Ефективність фізичної реабілітації при облітеруючому*

	атеросклерозі судин нижніх кінцівок на санаторно-курортному етапі
9.	***Жиленко Т.І.***, Вінницький інститут Університету «Україна» ФР-61-15 м(з) Науковий керівник: ***Корчинський В.С.***, доктор медичних наук, старший науковий співробітник, професор кафедри реабілітаційних технологій Вінницький інститут Університету «Україна» *Методи фізичної реабілітації при нейроциркуляторній дистонії гіпотонічного типу*
10.	***Дмитрук А.М.***, Вінницький інститут Університету «Україна» ФР-61-15м(з) Науковий керівник: ***Корчинський В.С.***, доктор медичних наук, старший науковий співробітник, професор кафедри реабілітаційних технологій Вінницький інститут Університету «Україна» *Особливості фізичної реабілітації хворих на фіброніалгію*

V СЕКЦІЙНЕ ЗАСІДАННЯ
«Інноваційні процеси в освіті та соціально-педагогічній діяльності»

7 квітня 2016 р., 10.00
аудиторія 403

Керівник секції — ***Костенко Н.І.***, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальних технологій Вінницький інститут Університету «Україна»

Секретар секції — ***Вітюк О.О.***, кандидат історичних наук, старший викладач кафедри соціальних технологій Вінницький інститут Університету «Україна»

№ з/п	Назва доповіді та доповідачі
1.	***Костенко Н.І.***, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальних технологій Вінницький інститут Університету «Україна» ***Вітюк О.О.***, кандидат історичних наук, старший викладач кафедри соціальних технологій Вінницький інститут Університету «Україна» *Система соціальної роботи в Україні після Євромайдану*

2.	***Стахова О.А.***, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри соціальних технологій, Вінницький інститут Університету «Україна» *До питання якісної підготовки конкурентоспроможного соціального працівника*
3.	***Мазуркевич І.О.***, кандидат економічних наук, доцент кафедри туризму та готельно-ресторанної справи ВТЕІ КНТЕУ *Міжнародний досвід соціальної роботи з людьми похилого віку*
4.	***Ільницький М.П.***, старший викладач кафедри соціальних технологій Вінницький інститут Університету «Україна» ***Ільницький М.С.***, Донецький національний Університет *Нормативно-правове забезпечення електронного урядування в Україні*
5.	***Ляшкова Н.О.***, старший викладач кафедри соціальних технологій Вінницький інститут Університету «Україна» *Гувернерство у контексті професійної підготовки фахівців з соціальної роботи*
6.	***Осійський Ю.О.***, старший викладач кафедри соціальних технологій Вінницький інститут Університету «Україна» *Аспекти функціонування вегетативної нервової системи (ВНС) у осіб з психологічними розладами за умов різної стресової напруженості довкілля*
7.	***Мельник О.А.***, голова циклової комісії загальноосвітніх, гуманітарних та соціальних дисциплін Вінницький коледж Університету «Україна» *Формування всебічно розвиненої особистості студента на заняттях української літератури*
8.	***Мельник О.А.***, голова циклової комісії загальноосвітніх, гуманітарних та соціальних дисциплін Вінницький коледж Університету «Україна» ***Олійник О.М.***, голова циклової комісії з правознавства Вінницький коледж Університету «Україна» *Моніторинг літературної освіти студентів ВНЗ І-ІІ рівня акредитації*
9.	***Жукова О.А.***, Вінницький інститут Університету «Україна», СР-51-15 (ДВО) <u>Науковий керівник:</u> ***Вітюк О.О.***, кандидат історичних наук, старший викладач кафедри соціальних технологій Вінницький інститут

	Університету «Україна» *Фінансове забезпечення соціальної сфери в Україні*
10.	***Безпала В.В.***, Вінницький інститут Університету «Україна», СР-51-15 (ДВО) Науковий керівник: ***Давиденко В.В.***, доктор політичних наук, професор кафедри соціальних технологій Вінницький інститут Університету «Україна» *Теоретичні та методологічні основи соціально-педагогічної діяльності із дітьми з особливими потребами*
11.	***Ткач С.В.***, Вінницький інститут Університету «Україна» СР-51-15 (ДВО) Науковий керівник: ***Давиденко В.В.***, доктор політичних наук, професор кафедри соціальних технологій Вінницький інститут Університету «Україна» *Особливості соціальної адаптації військовослужбовців (на прикладі учасників антитерористичної операції на сході України)*
12.	***Патратій Н.М.***, Вінницький інститут Університету «Україна», СР-51-15 (ДВО) Науковий керівник: ***Костенко Н.І.***, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальних технологій Вінницький інститут Університету «Україна» *Соціальні стереотипи старості в сучасному українському суспільстві*
13.	***Сагадіна О.Ю.***, Вінницький інститут Університету «Україна», СР-51-15 (ДВО) Науковий керівник: ***Костенко Н.І.***, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальних технологій Вінницький інститут Університету «Україна» *Соціальна робота з дітьми та молоддю*
14.	***Крупельницька І.Г.***, Вінницький інститут Університету «Україна», СР-51-15 (ДВО) Науковий керівник: ***Костенко Н.І.***, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальних технологій Вінницький інститут Університету «Україна» *Шляхи формування морально-етичних якостей соціальних*

	працівників
15.	***Нагорняк В.Б.***, Вінницький інститут Університету «Україна», СР-51-15(м) Науковий керівник: ***Давиденко В.В.***, доктор політичних наук, професор кафедри соціальних технологій Вінницький інститут Університету «Україна» *Актуальні проблеми системи соціального забезпечення населення та шляхи їх подолання*
16.	***Глушко Л.О.***, Вінницький інститут Університету «Україна», СР-31-13 Науковий керівник: ***Ляшкова Н.О.***, старший викладач кафедри соціальних технологій Вінницький інститут Університету «Україна» *Особливості соціальної роботи з людьми з девіантною поведінкою*
17.	***Максим'як Ю.С.***, Вінницький інститут Університету «Україна», СР-41-12 Науковий керівник: ***Ляшкова Н.О.***, старший викладач кафедри соціальних технологій Вінницький інститут Університету «Україна» *Соціальні проблеми людей з інвалідністю*

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. ЗАХИСТ ПРАВ І СВОБОД ГРОМАДЯН У СВІТЛІ ВИМОГ КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ

Ваколюк С.М. Проблеми соціального забезпечення державних службовців в Україні: зарубіжний досвід	3
Безносюк А.М. Реалізація державної антикорупційної політики в кримінальному процесуальному праві України	9
Мисак О.І. Окремі аспекти міжнародно-правової відповідальності міжнародних організацій	11
Артюхова М.В. Судова система України в умовах нової реальності	15
Благодатських К.В. Особливості визначення умов трудового договору за законодавством України	18
Ваколюк О.С. Правове регулювання обмеження свободи слова у теле- і радіо ефірі	21
Вербицька Т.А. Особливості та правові аспекти страхування професійної відповідальності як одного з видів договору цивільно-правової відповідальності	26
Гордієць Н.М. Загальна характеристика та зміст державного регулювання у сфері економіки	29
Гудзовська С.М. Особливості правового регулювання надання соціальних послуг громадянам похилого віку	32
Закладній Є.М. Правові аспекти регулювання малого підприємництва в Україні	35
Карлащук В.М. Принципи організації та діяльності нацполіції	39
Кисилевська Н.В. До питання про господарські зобов'язання	42
Кірсановський В.Г. Правове регулювання праці за суміщення посад (професій)	46
Козаченко С.М. Міжнародно-правове регулювання забезпечення прав споживачів	50
Ликова Л.О. Ґенеза та особливості становлення інституту гарантії	54
Марчук О.О. Суб'єкти права на обов'язкову частку у спадщині	57
Мельник В.В. Проблеми удосконалення конституційно-правового статусу судді Конституційного суду України	61
Мельник О.Р. Склад земель водного фонду	64
Музичук А.Ю. Інститут омбудсмена: вітчизняний і світовий досвід	68
Пастух Д.Ю. Політичні права та свободи людини і громадянина в Україні: особливості правового регулювання	71
Польовий А.О. Проблемні питання надання державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям	76

Прокопенко Н.П. Місцеве самоврядування на місцях	80
Рожанський Я.А. Право громадян України на судовий захист та вдосконалення механізму його реалізації	84
Рудик О.С. Актуальні питання правового забезпечення сімейної політики держави	87
Сємьонова А.В. Недійсність господарських договорів	91
Слововець В.В. Зіставлення недопустимості доказів у сучасному кримінальному процесі з допустимістю	95
Тарнавський В.В. Право на працю в умовах реформування трудового законодавства	99
Тищук О.О. Зовнішні ознаки людини, габітоскопія	103
Турбаніст С.Д. Принципи організації та діяльності прокуратури в умовах реформування	106

РОЗДІЛ 2. СУЧАСНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ ПІДПРИЄМСТВА, РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ

Балахонова О.В. Реалізація та впровадження ідей інклюзивної освіти в Україні	112
Швед В.В., Омельченко О.В. Мінімальна заробітна плата та її гарантії в системі соціального захисту	114
Закладній О.А. Оптимізація джерел формування оборотного капіталу підприємства	120
Балахонова О.В., Борвсуновська І.П. Етапи розвитку системи соціального захисту населення України	126
Балахонова О.В., Йолтухівська Л.О. Етапи розвитку кошторису в Україні	129
Балахонова О.В., Киричук О.Ю. Система управління трудовими ресурсами підприємства в сучасних умовах господарювання	133
Балахонова О.В., Костенко С.М. Творчий потенціал особистості і його реалізація в умовах трансформації суспільства	136
Балахонова О.В., Костенко Ю.М. Класифікація факторів конкурентоспроможності аграрних підприємств	138
Балахонова О.В., Лещенко О.Г. Визначення конкурентоспроможності автотранспортних підприємств та стратегії її підвищення	140
Балахонова О.В., Обухов С.М. Економічна сутність обліку, контролю і аналізу в системі управління доходами підприємств України	142

Балахонова О.В., Сич О.А. Методика формування запасів підприємства в сучасних умовах господарювання	145
Балахонова О.В., Сич О.В. Економічна сутність оцінки фінансового стану підприємства	147
Балахонова О.В., Скалецький Б.Т. Основні аспекти підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємств	150
Балахонова О.В., Терлецький О.В. Методи оцінки оборотних активів на підприємствах України	152
Балахонова О.В., Шаповал Р.П. Перспективи аграрних трансформацій та їх вплив на розвиток подій в економіці України	154
Євась Т.В., Головчак О.Ф. Механізм оподаткування та сплати податку на прибуток	156
Євась Т.В., Гринь О.Г. Теоретичні аспекти стратегічного фінансового планування діяльності підприємства	161
Євась Т.В., Дзюбак А.А. Економічна сутність та структура власного капіталу підприємства	166
Євась Т.В., Кравцов М.Б. Сутність та види економічної ефективності діяльності підприємства	170
Жукова О.А., Смульська І.Ю. Особливості фінансового забезпечення підприємств комунального господарства	175
Омельченко О.В., Сідорова Р.А. Економічна природа цінової дискримінації	179
Бачинська І.А. Теоретичні аспекти механізму формування фінансових ресурсів підприємства	183
Козачок І.Г. Сутність та необхідність комплексної оцінки фінансового стану підприємства	187
Колосовська Ю.Є. Прибуток підприємства як економічна категорія та об'єкт управління	191
Лелюшкіна О.Д. Особливості управління державними фінансами	197
Чорнодон З.М. Про деякі питання регулювання банківської системи в Україні	201
Щеткова К.Д. Сутність, цілі, методи і моделі фінансово-економічного аналізу	205
ПРОГРАМА КОНФЕРЕНЦІЇ	211

НАУКОВЕ ВИДАННЯ
«НАУКА І НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС»

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЗБІРНИК

ЧАСТИНА 1

Оргкомітет конференції не несе відповідальності за зміст статей, матеріали друкуються в редакції та мовою авторів.

Підписано до друку 09.06.2016.
Формат 60х84/16. Папір офсетний.
Друк цифровий.
Умов. друк. арк. 14,75. Обл.-видавн. арк. 13,72.
Наклад 65 прим. Зам. № 14600.

Віддруковано з оригіналів замовника.
ФОП Корзун Д.Ю.

Видавець ТОВ «Нілан-ЛТД».
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до
Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів
видавничої продукції серія ДК № 4299 від 11.04.2012 р.
21027, а/с 8825, м. Вінниця, вул. 600-річчя, 21.
Тел.: (0432) 69-67-69, 52-82-78
e-mail: info@tvoru.com.ua
http://www.tvoru.com.ua